

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชน
กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชน
กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สิทธิชัย ธรรมชั้น

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

wrs

(อาจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา)

วันที่ 1 เดือน ก.ย. พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

anw

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์)

วันที่ 1 เดือน ก.ย. พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

sws

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่ 1 เดือน ก.ย. พ.ศ. 2559

ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตร

AA

(อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญผล)

วันที่ 1 เดือน ก.ย. พ.ศ. 2559

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

flms

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 9 เดือน ก.ย. 2559 พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ชื่อผู้เขียน	นายสิทธิชัย ธรรมชั้น
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.ธรรมพร ต้นตรา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) เพื่อหาข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้อย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ นักวิชาการทางด้านการพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่กลุ่ม (NGOs) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และการสนทนากลุ่มย่อยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผสานกับการใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาในเชิงคุณภาพลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบความสัมพันธ์อยู่ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง และความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน โดยลักษณะความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีทั้งในส่วนปัจจัยส่งผลต่อความสัมพันธ์โดยตรง ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.56) 2. ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.20) 3. ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.11) 4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (3.95) 5. ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร (3.37) และปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อความสัมพันธ์ ได้แก่ 1. ปัจจัยทัศนคติ ความรู้ การศึกษาของบุคคล 2. ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม 3. ปัจจัยเชิงโครงสร้าง

การศึกษาในส่วนของข้อเสนอที่เป็นแนวทางการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีขั้นตอนและกระบวนการในการสร้างแนวทางการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสม ดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ต้องมีการประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การยอมรับบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กร
4. สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
5. มีการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้รับทราบ
6. ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน
7. มีการบริหารทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นร่วมกันของทุกภาคส่วน

Title	Factors Effecting Relationship Between the Community Organization Council and the Local Administrative Organization
Author	Mr. Sittichai Thummakun
Degree of	Master of Public Administration in Public and Private Organization Administration
Advisory Committee Chairperson	Dr. Thammaporn Tantar

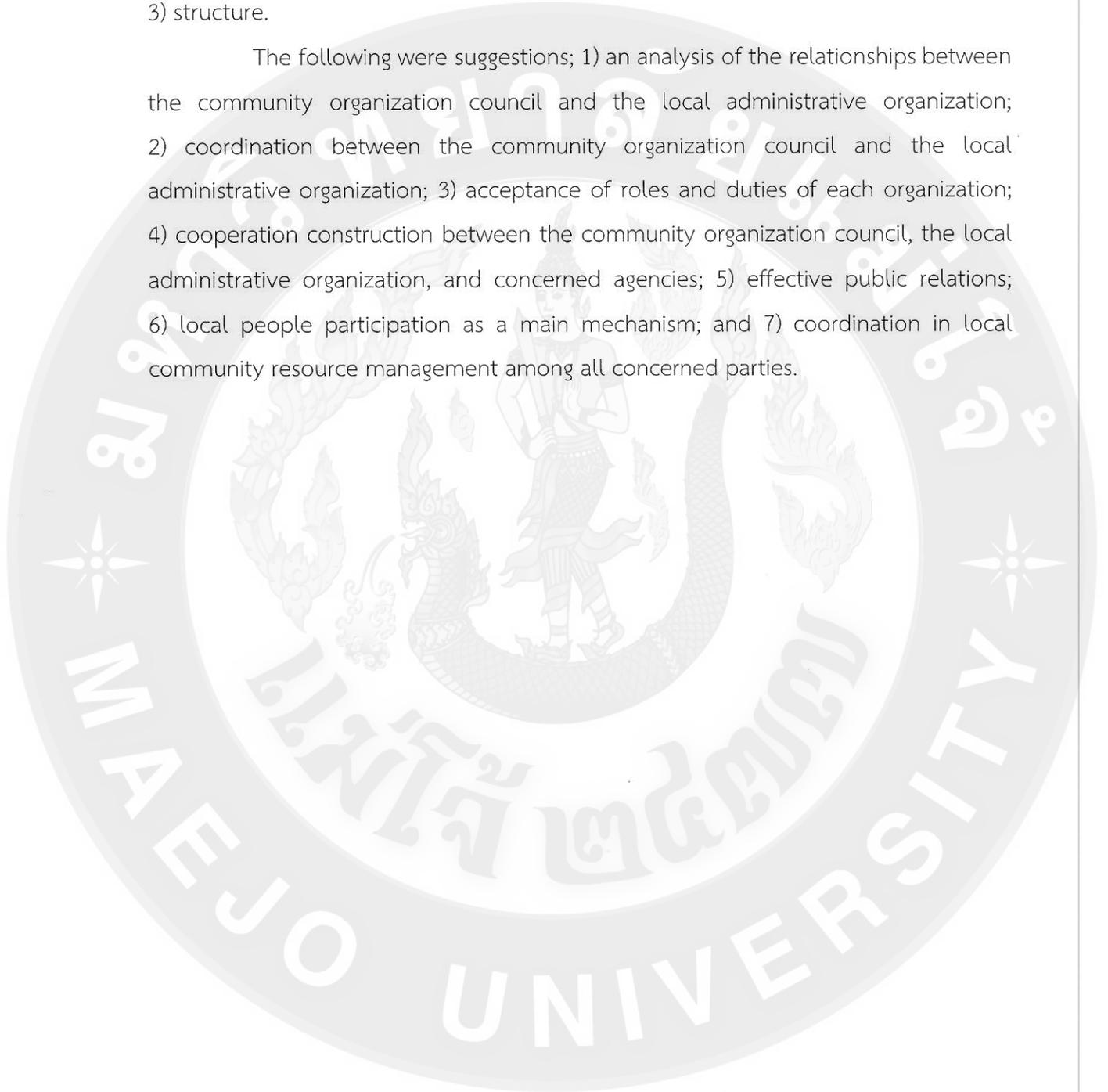
ABSTRACT

The objectives of this qualitative and quantitative study were to; 1) analyze the relationships between the community organization council and the local administrative organization; 2) factors affecting the relationships between the community organization council and the local administrative organization; and 3) propose a guideline for the managerial administrative of the community organization council. The sample group in this study consisted of representatives of the community organization council that has legally registered, the representatives of the local administrative organization, and concerned personnel such as academics on community development and NGO's staff. Interview, focus group discussion, and questionnaire were used for data collection. Descriptive statistics was used for data analysis.

Finding showed that there were three forms of the relationships between the community organization council and the local administrative organization: 1) coordination, 2) conflicts, 3) non-conflicts. This depended on the community context of each area. Factors directly effecting the relationships between the community organization council and the local administrative organization included: 1) benefits ($\bar{X} = 4.56$); 2) local politics ($\bar{X} = 4.20$); 3) legal roles and duties ($\bar{X} = 4.11$); 4) participation ($\bar{X} = 3.95$); and 5) communication between the organizations ($\bar{X} = 3.37$), respectively.

The following were factors indirectly effecting the relationships;
1) attitude, knowledge, and educational attainment; 2) beliefs and culture;
3) structure.

The following were suggestions; 1) an analysis of the relationships between the community organization council and the local administrative organization; 2) coordination between the community organization council and the local administrative organization; 3) acceptance of roles and duties of each organization; 4) cooperation construction between the community organization council, the local administrative organization, and concerned agencies; 5) effective public relations; 6) local people participation as a main mechanism; and 7) coordination in local community resource management among all concerned parties.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์ อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ และดร.อุบล ยะไวทย์ณะวิชัย ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ และทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจและเสียสละเวลาให้ คำแนะนำและข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ตลอดจนให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการและการ ปฏิบัติให้ผู้ศึกษา ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดวิทยาการตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ในส่วนของสภาองค์กรชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และประชาชนที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการ ตอบแบบสัมภาษณ์แก่ผู้ศึกษา ซึ่งเป็นผลให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และ จัดทำรายงานศึกษาระดับสมบูรณสำเร็จได้ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ทุกท่านที่ อนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ และขอขอบพระคุณเพื่อนๆ พี่ๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารองค์การภาครัฐและเอกชนทุกท่าน รวมถึงญาติพี่น้อง เพื่อน ที่ให้ความช่วยเหลือ ห่วงใย และให้กำลังใจที่ดีเสมอมา เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการศึกษาและการศึกษารั้งนี้ มีผลทำให้ผู้ ศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติที่เล็งเห็นความสำคัญของการ วิจัย และอนุมัติทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา “ทุนศิษย์ก้นกุฏิ” รวมถึงความช่วยเหลือ คำแนะนำต่างๆ ตลอดช่วงระยะเวลา ของการศึกษา

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณพ่อ คุณแม่ คุณลุง คุณป้าและครอบครัว ที่คอยห่วงใยและให้ กำลังใจในการศึกษามาโดยตลอด และขอบคุณเพื่อนนักศึกษา รปม.รุ่นที่ 5 ทุกคนที่ให้กำลังใจ และ เสียสละในทุกเรื่องในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ รวมถึงกัลยาณมิตรอื่นที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ที่ได้ให้กำลังใจ และความรูสึกที่ดีสำหรับการศึกษาต่อระดับปริญญาโทในครั้งนี้

สิทธิชัย ธรรมขัน

สิงหาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
สารบัญภาพผนวก	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดสภาองค์กรชุมชน	10
แนวคิดอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	18
แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย	23
แนวคิดการปกครองท้องถิ่น	31
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน	35
แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับชุมชน	46
แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ	49
แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่าย	56
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	67
ข้อสรุปเชิงทฤษฎี	70

	หน้า
กรอบแนวคิดการวิจัย	75
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	76
ตอนที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ	77
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	77
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ	78
วิธีการรวบรวมข้อมูล	79
การวิเคราะห์ข้อมูล	79
ตอนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ	80
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	80
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
การพัฒนาเครื่องมือ	82
วิธีการรวบรวมข้อมูล	82
การวิเคราะห์ข้อมูล	82
การนำเสนอผลการศึกษา	83
บทที่ 4 ผลการวิจัย	84
ตอนที่ 1 ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	84
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	98
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชน ที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	127
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	145
สรุปผลการศึกษาวิจัย	145
อภิปรายผลการวิจัย	154
ข้อเสนอแนะ	160
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	173
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	174

(10)

หน้า

ภาคผนวก ข เครื่องมือการวิจัย

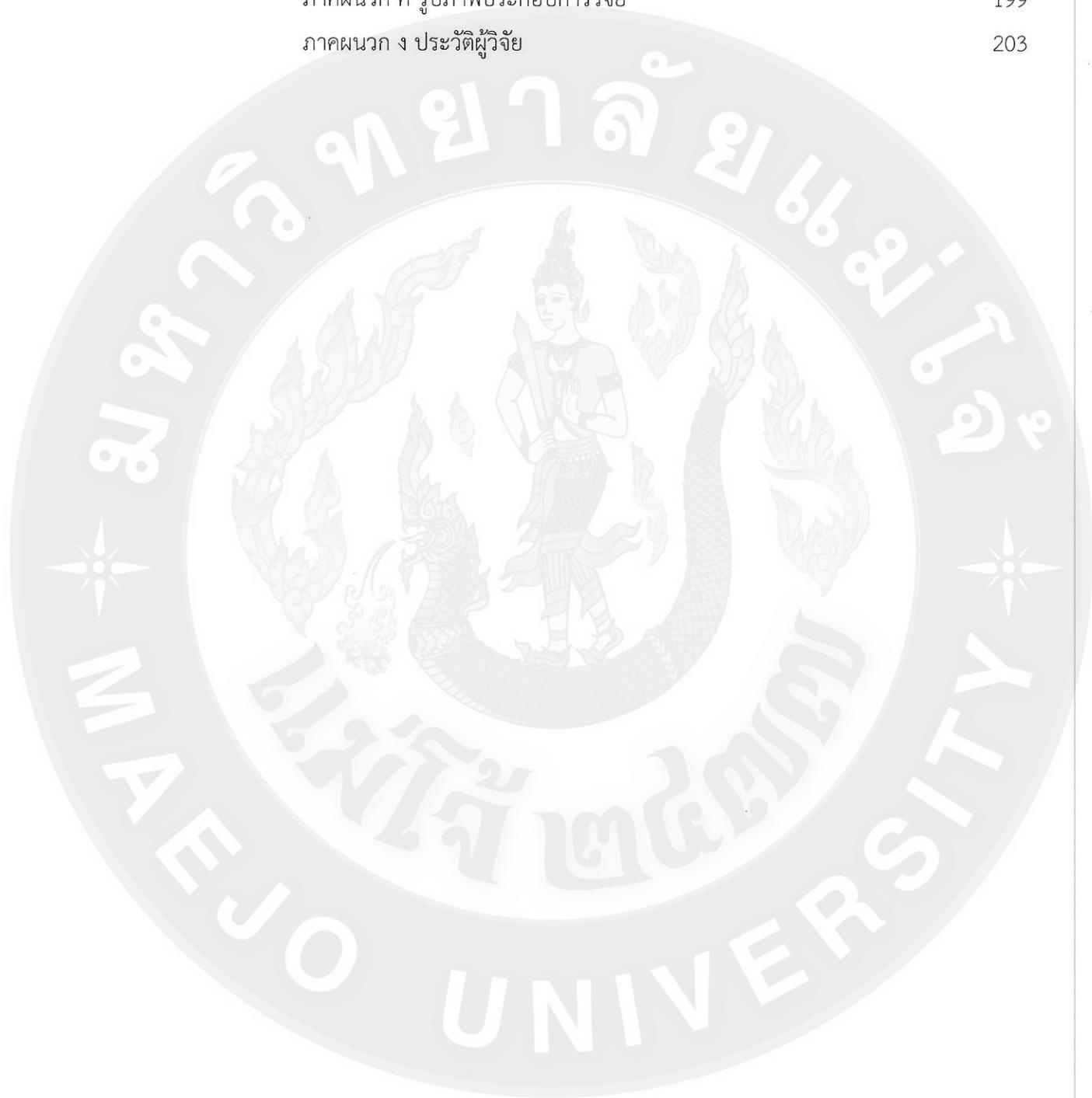
186

ภาคผนวก ค รูปภาพประกอบการวิจัย

199

ภาคผนวก ง ประวัติผู้วิจัย

203

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การจำแนกการมีส่วนร่วมทางการเมือง	40
2	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	115
3	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	117
4	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	119
5	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	120
6	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	122
7	ค่าเฉลี่ยและค่าเปรียบเทียบระหว่างภาพรวมทั้งหมด เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	124

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง“ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”	75
2	การก่อเกิดสภาองค์กรชุมชนตำบล	87
3	แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	98
4	ตัวแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	128

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวกที่		หน้า
1	สัมภาษณ์ผู้ประสานงานสภาองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่	200
2	การสัมภาษณ์ และสอบถามตัวแทนสภาองค์กรชุมชนและตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	200
3	การสัมภาษณ์ และสอบถามตัวแทนสภาองค์กรชุมชนและตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	201
4	การอภิปรายกลุ่มย่อย	201
5	ร่วมประชุมและสังเกตการณ์การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	202

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ในหมวดที่ 9 จนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นนับว่ามีความสำคัญกับประชาชน เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น เพิ่มช่องทางในการบริหารและสร้างนักรบเมืองระดับท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การปกครองระดับชาติต่อไป การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นหลักการที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยดังที่กล่าว คือ เป็นการกระจายอำนาจ มุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักหน้าที่รักและหวงแหนชุมชนที่ตนอยู่อาศัย เพราะถ้าเกิดปัญหาในท้องถิ่นใด คนในท้องถิ่นนั้นย่อมที่จะรู้สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาได้มากกว่าคนนอกพื้นที่ การแก้ไขปัญหาก็จะตรงจุดและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประชาชนยังร่วมตรวจสอบการทำงานของนักรบเมืองท้องถิ่นหรือฝ่ายบริหารเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจและนำไปสู่การบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหารจัดการในท้องถิ่นของตนเองได้ ทั้งด้านการบริหารการเงินและการคลัง การบริหารงานบุคคลและอำนาจของตนโดยเฉพาะ กระแสการกระจายอำนาจหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สะท้อนให้เห็นว่ามีการให้อำนาจและอิสระในการบริหารจัดการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นจากเดิมที่การกำหนดนโยบายมาจากส่วนกลางและภูมิภาค ตลอดจนการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ถูกควบคุมโดยส่วนกลางทั้งสิ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นี้ได้มีเจตนารมณ์ให้หน่วยงานราชการส่วนกลางและภูมิภาคทำการถ่ายโอนภารกิจอำนาจในการกำหนดนโยบาย การปกครอง ตลอดจนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตน (เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2553)

นอกจากนั้นเจตนารมณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานและความต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบชุมชนตนเอง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาการกระจายอำนาจเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็น

อุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และให้มีอำนาจหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ รัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมายเท่านั้น (โกวิทย์ พวงงาม และ ปรีดี โชติช่วง, 2539)

ภายใต้ความเชื่อและแนวคิดพื้นฐานที่ว่า คนในชุมชนย่อมรับทราบถึงปัญหาและความต้องการของตนมากกว่าคนในภายนอกท้องถิ่น ทำให้การกำหนดแผนพัฒนามาจากปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน จึงได้มีการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้มีการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน นโยบายที่มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือว่าเป็นนโยบายที่มาจากส่วนที่เล็กที่สุดของรูปแบบการปกครองของประเทศไทย และเป็นนโยบายที่มาจากความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนโดยประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น โดยประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไทยจัดนั้นเป็น 5 รูปแบบ แยกเป็นรูปแบบทั่วไป 3 รูปแบบ คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และรูปแบบ พิเศษ 2 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในการจัดทำ แผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนจังหวัด การงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (โกวิทย์ พวงงาม และ ปรีดี โชติช่วง, 2539)

เจตนารมณ์ของรัฐบาลในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมา 1) เพื่อกระจายอำนาจการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น และสนองตอบความต้องการของประชาชน ซึ่งตามอำนาจที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับนั้นเป็นอำนาจที่ฝ่ายบริหารของประเทศ คือ คณะรัฐบาลเป็นผู้มอบให้ อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นอย่างมีขอบเขต และข้อจำกัด ตามที่รัฐกำหนด มิใช่เป็นอำนาจโดยอิสระแต่ประการใด 2) เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้มีโอกาสปกครองตนเอง และรัฐบาลได้มอบอำนาจหน้าที่และกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและบริหารตามสมควร ดังนั้นเพื่อให้มีการปกครองตนเองที่เข้มแข็ง และเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล รัฐบาลจึงได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายได้หลายทาง ซึ่งรวมทั้ง เงินอุดหนุนให้มีทรัพยากรทางการบริหารอย่างเพียงพอ 3) เพื่อเสริมสร้างแนวคิดแบบประชาธิปไตย โดยมีการถ่วงดุลระหว่างฝ่ายสภา กับฝ่ายบริหาร และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นอย่าง

กว้างขวาง โดยการเสนอปัญหาและคำแนะนำต่างๆรวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการปกครองของไทยที่ต้องการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตามหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้พัฒนาการการปกครองท้องถิ่นของไทยแตกต่างจากพัฒนาการการปกครองของประเทศที่มีรากฐานประชาธิปไตยที่แข็งแกร่งจากพื้นฐานของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น จึงทำให้การปกครองท้องถิ่นไทยมีพัฒนาการที่ล่าช้าและยังไม่สามารถเป็นองค์กรที่เข้มแข็งตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง (ณรงค์ดี หอมมาลัย, 2546)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจทั้งทางการเมือง การปกครอง และการบริหาร จากรัฐไปสู่ประชาชนในชุมชน และหมู่บ้านทั้งประชาธิปไตยแบบตัวแทนและประชาธิปไตยทางตรง โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติมิให้ข้าราชการของรัฐเข้าไปดำรงตำแหน่งทั้งฝ่ายบริหารและสภาท้องถิ่นโดยผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ประชาชนใช้อำนาจประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นโดยตรงในการเสนอร่างข้อบัญญัติ และถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกท้องถิ่น (ตระกูล มีชัย, 2550) ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและร่วมส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการตอบสนองความต้องการของประชาชนและมีบทบาทในการเป็นองค์กรหลักในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาภายในชุมชน จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 นั้นมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตัวเอง รวมถึงมีความสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นอันจำเป็นและมีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่มีความพยายามจะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและการจัดการความรู้มีมากขึ้น (ดอน สุขศรีทอง, 2547)

ดังนั้นจากสาระสำคัญที่กล่าวมา จึงอาจกล่าวได้ว่าการปกครองท้องถิ่นที่เป็นรูปแบบสำคัญและกำลังมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นในการเมืองของไทย ซึ่งการปกครองท้องถิ่นนี้จะเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการเมืองไทยได้ทั้งในเขตชุมชนเมือง และชุมชนชนบทอย่างชัดเจน แต่การปกครองท้องถิ่นไทยนั้นก็ยังมีพัฒนาการที่ช้าและยังคงประสบปัญหาอยู่ตลอดมา โดยเฉพาะสาเหตุจากวัฒนธรรมการเมืองแบบตัวแทนที่สร้างกระบวนการแตกแยกและไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นเพียงฐานเสียง เป็นผู้รับบริการ ซึ่งปราศจากความโปร่งใส ตรวจสอบยากเพราะตัวแทนนั้นส่วนใหญ่มาจากตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์และตัวแทนภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นแต่อย่างใด แม้จะมีการเกิดขึ้นของประชาสังคมหรือการทำประชาพิจารณ์ในท้องถิ่น แต่กระบวนการ

ต่างๆกลับมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบการบริหารงานบุคคล ปัญหาในตัวบุคคลที่มีอำนาจและบทบาทในการกำหนด ควบคุมกลไก ปัญหาการเลือกปฏิบัติ ปัญหาการคอร์รัปชันในระดับรากหญ้า ปัญหาอาชญากรรมที่มีสาเหตุจากความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาในการเลือกตั้งในท้องถิ่นซึ่งนับวันทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เกิดความรุนแรงในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรม ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพยายามที่ยกองค์กรให้เป็นหน่วยงานหนึ่งในระบบราชการ เสมือนเป็นองค์กรที่ตั้งครอบประชาชนอีกชั้นหนึ่ง ไม่ได้เป็นหน่วยงานของประชาชนตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากนัก หน้าที่หลักบางประการซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

จากสภาพปัญหาการปกครองท้องถิ่นของไทยที่มีลักษณะพัฒนาการจากกลุ่มชั้นนำ(Elite) และความเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative) ที่ยังมีข้อบกพร่องและยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น จึงนำไปสู่ความต้องการองค์กรที่มีฐานะตามกฎหมายเป็นนิติบุคคลและยังคงความเป็นอิสระ และความร่วมมือต่อกันในการทำงานในท้องถิ่น จึงได้นำไปสู่แนวคิดกระบวนการร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนในปี พ.ศ. 2549 โดยเริ่มจากเครือข่ายองค์กรชุมชนร่วมกับวิทยาลัยการจัดการสังคม สรุบทหเรียน “ประชาธิปไตยชุมชนการเมืองสมานฉันท์” จากนั้นได้เกิดเวทีระดมความคิดเห็นในระดับภูมิภาคทั้ง 8 ภาคเพื่อพัฒนาข้อเสนอของประชาชนสู่การปฏิรูปสังคมและการเมือง โดยสาระหลักคือการปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารโดยการกระจายอำนาจไปที่ชุมชนท้องถิ่นไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 จึงได้มีการยื่นแนวคิดนี้เสนอพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีขณะนั้น และเกิดการยกร่างหลักคิดและเนื้อหาสาระพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเกิดขึ้น ซึ่งในขณะนั้นก็เกิดการจัดเวทีความคิดเห็นของผู้นำทั้งสี่ภาค และคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็นทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง จนได้ข้อสรุปเป็นร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเสนอต่อกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา แต่ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีมีความเห็นแตกต่างกันโดยเสียงคัดค้านส่วนใหญ่เกรงว่าจะเกิดความขัดแย้งกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และมีงบประมาณซ้ำซ้อน แต่ในขณะที่กลุ่มสนับสนุนพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของรากหญ้าเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุล และได้ให้ความคิดเห็นเช่น ‘สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมฯ’ แต่ในที่สุดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ฯ ต้องยอมถอยการผลักดันร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนฯออกมาภายหลังจากการเข้านำเข้าพิจารณาในคณะรัฐมนตรีและถูกตีกลับถึง 2 ครั้ง เนื่องจากมีการคัดค้านจากกระทรวงมหาดไทย โดยให้เหตุผลว่า สภาองค์กรชุมชนจะเป็นองค์กรที่ซ้ำซ้อนกับการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจะเกิดความขัดแย้งในชุมชน

ดังนั้นจึงมีมติส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา ซึ่งในช่วงเวลานี้ก็ได้มีการเสนอความคิดเห็นเพื่อปรับร่างโดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการ คณะอนุกรรมการเพื่อความมั่นคงของมนุษย์ และสถานิติบัญญัติจนสามารถเสนอต่อสถานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และได้เป็นพิจารณามีมติในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2550 เห็นสมควรประกาศเป็นกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ 83 เสียง

ดังนั้นการเกิดเป็นพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่รับรองให้้องค์กรชุมชนมีฐานะตามกฎหมาย โดยมีความมุ่งหมายให้เกิดการเสริมสร้างกระบวนการทำงานในระดับท้องถิ่น โดยได้เน้นชุมชนซึ่งเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเวศน์ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างระบอบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระดับประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในทุกกระดับ ดังนั้นเมื่อมีการประกาศให้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 องค์กรเครือข่ายต่างๆที่เคยเกิดขึ้นในชุมชนจึงเริ่มจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในท้องถิ่นเกิดขึ้น

ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งทำให้สภาองค์กรชุมชนมีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย มีการจดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในหลายๆพื้นที่ เกิดเป็นสภาองค์กรชุมชนขึ้นจริง ซึ่งในทางปฏิบัติสภาองค์กรชุมชนหลายๆแห่งกลับไม่ใช่แค่ทำหน้าที่เป็นองค์กรที่เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยของภาคประชาชนเพียงเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องของสิทธิประโยชน์ชุมชน กลายเป็นองค์กรที่เข้ามาถ่วงดุลอำนาจในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้ในหลายพื้นที่ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนอยู่นั้น เกิดการทะเลาะกันทางความคิดระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจนทำให้ท้องถิ่นนั้นไม่เกิดการพัฒนา แต่ในขณะเดียวกันกับอีกหลายพื้นที่ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนกลับเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างก้าวกระโดด ซึ่งเกิดจากการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง จากสาเหตุข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงสถานะและความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อกันในเป็นอย่างไร แล้วมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขัดแย้งกัน ในหลายๆพื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายๆพื้นที่เช่นกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งการบริหารสภาองค์กรชุมชนในอนาคต ที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่คู่สังคมไทย และเป็นตัวกลางใน

การขับเคลื่อนประชาธิปไตยในภาคประชาชน มีการทำงานร่วมกันกับภาคปกครองอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

คำถามการวิจัย

คำถามที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1. สภาองค์กรชุมชนที่เป็นองค์กร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอะไรบ้าง และมีผลต่อทั้งสององค์กรอย่างไร
3. การบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อหาข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับสำหรับงานวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะออกมาจะสามารถนำมาให้ประโยชน์ได้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับไว้ดังนี้

1. ใต้นงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับสถานะและความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนที่เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์กรที่มาจาก การเลือกตั้งจากประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ทำให้สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าใจสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวเข้าหากันของทั้งสององค์กร และก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

3. ผลการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ สภาองค์กรชุมชนอื่นๆ ทั้งในระดับจังหวัด และในระดับประเทศ รวมถึงสถาบันทางการศึกษา หน่วยงานภาครัฐเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาและส่งเสริมชุมชน และสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ตามบริบทของแต่ละองค์กร

4. ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย นิสิตนักศึกษา สถาบันทางการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถนำไปต่อยอดในเชิงวิชาการ ในการศึกษาและทำการวิจัยในประเด็นที่สอดคล้องและแตกต่าง เพื่อให้ได้ข้อค้นพบใหม่ที่ครอบคลุมในมิติอื่นๆ ที่กว้างขวางในเชิงวิชาการมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นพื้นที่ดำเนินการวิจัยจึงเป็น สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเรียกกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ที่เป็นสภา

องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และมีสัมพันธ์ที่ขัดแย้งต่อกัน ในการสัมภาษณ์ รวมทั้งการสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่กลุ่ม NGOs ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆ และพนักงานของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อในมาสู่กระบวนการอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

และในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน จำนวนรวมทั้งหมด 180 แห่ง โดยแยกเป็นสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 90 แห่ง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2557) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนอยู่ จำนวน 90 แห่ง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อหาข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. ข้อยกจำกัดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย 3 ประการ คือ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ศึกษา เฉพาะเขตพื้นที่สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ไม่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ประการที่สอง คือ ข้อจำกัดทางด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพราะการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และประการที่สาม คือ ข้อจำกัดด้านตัวแปร ที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาตัวแปรทางด้านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนที่เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์กรที่มาจาก การเลือกตั้งจากประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน ที่จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประการสำคัญ คือ ข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์และแนวทางการบริหารสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยที่อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เท่าที่ควร เพราะเป็นการศึกษาเฉพาะด้าน อาจส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางเท่าที่ควร

นียมคำศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะไว้ดังต่อไปนี้

สัมพันธภาพ หมายถึง สถานะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในลักษณะความสัมพันธ์ร่วมมือ ลักษณะความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง และลักษณะความสัมพันธ์แบบต่างฝ่ายต่างทำ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยความสัมพันธ์ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วม บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย การสื่อสารระหว่างองค์กร การเมืองในท้องถิ่น และผลประโยชน์

สภาองค์กรชุมชน หมายถึง สภาองค์กรชุมชนที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชนระดับตำบล 90 แห่ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ในรูปแบบของ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัด

สถานภาพ หมายถึง สถานสถานภาพทางการปฏิบัติ และสถานภาพทางกฎหมายขององค์กร หน่วยงาน ที่มีบทบาทอำนาจตามกฎหมาย ทั้งในการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการปฏิบัติงานต่างๆในท้องถิ่น

ข้อเสนอ หมายถึง ข้อเสนอที่เป็นแนวทางการบริหารจัดการความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยมีการยอมรับบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างกัน โดยมีการประสานความร่วมมือในการดำเนินโครงการกิจกรรมร่วมกัน และมีการประชาสัมพันธ์การให้ข้อข่าวสารที่ติระหว่างกัน รวมถึงมีการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนร่วมกัน โดยเอาผลประโยชน์ของประชาชน และผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับชุมชน แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน แนวคิดทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย และทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ ในการพัฒนาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งผลการตรวจเอกสารแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสรุปตามประเด็นดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน
2. แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย
4. แนวคิดทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น
5. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน
6. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับชุมชน
7. แนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment)
8. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย
9. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. ข้อเสนอเชิงทฤษฎี

แนวคิดสภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชน เป็นองค์กรชุมชนที่ประชาชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นมาภายใต้การรับรองของกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยกฎหมายฉบับนี้ ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่รองรับสิทธิของชุมชนตามบทบัญญัติในมาตรา 66 และมาตรา 67 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในอันที่จะอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน (ไททัศน์ มาลา, 2553) และเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในความเป็นมา สถานะ บทบาท ภารกิจ และเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอถึง ความหมาย แนวคิดที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชน ความเป็นมา และสาระสำคัญของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

1. ความหมายของสภาองค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2550) ได้ให้ความหมายว่า สภาองค์กรชุมชน หมายถึง เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน ท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังกล่าว ประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สถานีนอมาลัย เป็นต้น ตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงสีรวม กลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่น เข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุย เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน เป็นระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ที่มีมาตั้งแต่อดีตแล้ว ตัวอย่างการจัดการตนเองในรูปแบบของสภาองค์กรชุมชน เช่น สภาผู้นำตำบลวัดเจดีย์แม่ครัว ส่วนประเวศ วะสี (2537) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนว่า สภาองค์กรชุมชนถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อกับฐานของความดี ความจริงไปสู่นโยบายทุกระดับ ไม่มีเจตียงค์ใดที่จะสร้างจากยอดได้สำเร็จ การสร้างพระเจดีย์ต้องสร้างจากฐานก่อน ฐานในที่นี้ คือ ชุมชนท้องถิ่น หรือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนจึงถือเป็นการสร้างรากฐานให้การเมืองใหม่ที่จะทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกในส่วนรวมมากขึ้นโดยสภาองค์กรชุมชนเป็นที่รวมตัวของบรรดาผู้นำชุมชน เป็นสภาที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจไม่ขัดแย้งกับใคร และเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2552ก)

ในขณะที่ไททัศน์ มาลา (2553) ได้ให้นิยามของสภาองค์กรชุมชนว่า หมายถึง พื้นที่ของกลุ่มองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนเจตจำนงร่วมกันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยการวางแผนของการพัฒนาชุมชนร่วมกันและสร้างประเด็นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่การผลักดันเจตจำนงร่วมกันเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระบวนการจัดทำนโยบายสาธารณะ

ดังนั้นโดยสรุป สภาองค์กรชุมชน หมายถึง พื้นที่สาธารณะ หรือเครื่องมือขององค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เพื่อใช้ในการ

ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาต่างๆของชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกๆฝ่าย ทั้งจากประชาชนในชุมชน ผู้นำ ชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปรชาญชาวบ้าน และผู้นำทางการได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งจะนำไปสู่การผลักดันเจตนารมณ์ร่วมสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนโยบายสาธารณะในทุกกระดับ

2. แนวคิดที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชน

การเกิดขึ้นสภาองค์กรชุมชนอันเป็นพื้นที่สาธารณะหรือเครื่องมือขององค์กรชุมชนที่ได้รับการรับรองสถานะทางกฎหมายที่จะใช้ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาต่างๆของชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกๆฝ่าย เพื่อนำไปสู่การผลักดันเจตนารมณ์ร่วมสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนโยบายสาธารณะในทุกระดับนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองลอยลอยอย่างปราศจากรากฐาน หากแต่การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนนั้น ได้มีบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองผลักดันให้เกิดขึ้น ดังที่ไททัศน์ มาลา (2553) ได้สรุปว่ามีสาเหตุที่สำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ที่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การผลักดันแนวคิดของการมีสภาองค์กรชุมชน ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

1) ชุมชนได้แสวงหาเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้เพราะในอดีตที่ผ่านมาลำพังการต่อสู้โดยใช้วาทกรรม ชุมชนเข้มแข็ง แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะต่อสู้อำนาจรัฐและอำนาจทุนที่ได้เข้ามากดทับอำนาจของชุมชน การรวมกลุ่มกันของประชาชนและนักพัฒนาต่างๆ ที่ผ่านมามีกลุ่ลดความชอบธรรมว่าเป็นกลุ่มเถื่อน ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการติดต่อประสานงานกับองค์กรจากภายนอก ตลอดจนยังทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนขาดความมั่นใจในการดำเนินงานเพราะภาครัฐอยู่ในสถานะที่เหนือกว่า ดังนั้น ประชาชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ช่องทางทางกฎหมายเป็นเครื่องมือ ในการหนุนเสริมการต่อสู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนและผลักดันประเด็นการพัฒนาสู่นโยบายสาธารณะ

2) กฎหมายให้การรองรับต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น (ในช่วงระยะเวลาหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาและยังมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้นหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550) โดยเฉพาะการที่ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านช่องทางต่างๆ อีกทั้งยังรองรับการรวมกลุ่มกันของชุมชนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะ ตลอดจนการรับรองถึงสิทธิในการเรียกร้องเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานราชการได้อย่างถูกต้องและชอบธรรม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้กระบวนการรวมกลุ่มกันของประชาชนมีความตื่นตัวเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะแสดงออกถึงความต้องการผ่านทางพื้นที่ทางการเมือง

ภายใต้บรรยากาศที่สังคมเปิดกว้างมากขึ้นกว่าเดิม หลังจากที่ดีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเคยถูกกดทับมาโดยตลอด จึงทำให้ประชาชนสามารถใกล้ชิดและเข้าถึงอำนาจทางการเมืองได้มากกว่าเดิม

3) ความบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน กล่าวคือ ตลอดระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมาภายใต้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ระบบการเมืองแบบตัวแทนทั้งในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ถูกตั้งคำถามถึงเรื่องความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จากขบวนการภาคประชาสังคมโดยเฉพาะจากชุมชนหรือองค์กรชุมชนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและพยายามลุกขึ้นมาทวงคืนสิทธิและอำนาจของชุมชนในการบริหารจัดการตนเองตามอย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งการเติบโตของขบวนการองค์กรชุมชนในประเทศไทยโดยเฉพาะพัฒนาการขององค์กรชุมชนในสถานะสภาองค์กรชุมชนได้แสดงถึงการที่ระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการขยายพื้นที่ทางการเมืองให้มากกว่าเพียงเฉพาะการเลือกตั้งแบบตัวแทนที่มีอยู่แต่เดิม

4) ข้อจำกัดของหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ผลของการกระจายอำนาจที่ผ่านมาในภาพรวมนั้นยังไม่เป็นตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงตามเป้าหมายของการกระจายอำนาจที่ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระและสามารถปกครองตนเองได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชน ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาอำนาจที่ถูกกระจายมักไปกระจุกตัวอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ถูกกำกับดูแลอย่างรัดกุมภายใต้ข้อจำกัดของกฎระเบียบต่างๆจนทำให้กระบวนการทำงานต่างๆ เป็นไปในลักษณะเดียวกับระบบการเมืองในระดับชาติ ทั้งยังถูกรอบงำจากหน่วยงานของรัฐต่างๆ ประกอบกับสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่มีอำนาจและไม่มีความเข้มแข็งอย่างเพียงพอที่จะตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรแห่งอำนาจและทำให้อำนาจที่ถูกกระจายไปยังไม่ถึงมือประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง และทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นับวันยิ่งเพิ่มระยะห่างออกจากกันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวได้บีบรัดให้ชุมชนพยายามทวงคืนอำนาจในการตัดสินใจและการกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนกลับมาเหมือนเดิม โดยไม่ต้องรอการพึ่งพาจากหน่วยงานรัฐ นักการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหมือนเช่นเคย

5) บทเรียนและการเติบโตของภาคประชาสังคมในการเข้ามามีบทบาทต่อการเสริมสร้างกระบวนการทางการเมืองภาคพลเมือง กล่าวคือ ในอดีตที่ผ่านมาองค์กรภาคประชาชนได้มีการเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและมีพลวัตรทางสังคมที่ดีขึ้นมาโดยตลอด จนทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนหลายแห่งสามารถที่จะถอดบทเรียนทั้ง ในแง่ของความล้มเหลวหรือความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นการสร้างองค์กรในระดับเครือข่ายที่ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ตัวอย่างเช่น ขบวนการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชน ขบวนการเกษตรผสมผสานในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ขบวนการสภาผู้นำชุมชน ขบวนการบ้านมั่นคง เครือข่ายป่าชุมชน และขบวนการแผนแม่บทชุมชนสี่ภาค เป็นต้น

นอกจากนี้ ชุมชนยังได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยประสานความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) นักอนุรักษ์ นักวิชาการ นักสื่อสารมวลชน ภาคเอกชน ตลอดจนกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ

3. ความเป็นมาของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน

จากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่นำไปสู่การผลักดันแนวคิดของการมีสภาองค์กรชุมชน ดังที่ ไททัศน์ มาลา (2553) ได้สรุปไว้ในข้างต้น ได้ทำให้นักนำชุมชนที่มีประสบการณ์ และคนทำงานพัฒนาร่วมกันยกร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนขึ้นมา เพื่อให้มีพระราชบัญญัติในการช่วยหนุนเสริมและสร้างการยอมรับการทำงานร่วมกันแบบสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานที่ดีๆ ที่ทำมาแล้วขยายออกไปพื้นที่อื่น พื้นที่ที่สนใจและพร้อมจะร่วมกันสร้างสภาองค์กรชุมชน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการสร้างระบอบประชาธิปไตยในระดับฐานราก โดยในปี พ.ศ. 2549 เครือข่ายองค์กรชุมชนร่วมกับวิทยาลัยการจัดการทางสังคม จัดสรุปบทเรียน “ประชาธิปไตยชุมชน...การเมืองสมานฉันท์” และจัดเวทีสังคมนา การเมืองสมานฉันท์สร้างสรรค์ชุมชนท้องถิ่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นได้มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นในระดับภูมิภาคทั้ง 8 ภาค เพื่อพัฒนาข้อเสนอของภาคประชาชนต่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองโดยสาระหลักเป็นการปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารโดยกระจายอำนาจไปที่ชุมชนท้องถิ่น ให้มีอิสระในการจัดการตนเอง พร้อมกับพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำพาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง จากนั้นในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ผู้แทนองค์กรชุมชนทั่วประเทศจำนวน 200 คน ได้เข้าพบและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ สภาองค์กรชุมชนต่อนายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) ณ ทำเนียบรัฐบาล ต่อด้วยการยกร่างหลักคิดและเนื้อหาสาระพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน และได้จัดเวทีระดมความคิดเห็นผู้นำชุมชนสี่ภาค และเกิดคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชนที่จะร่วมกันขับเคลื่อนเรื่องนี้ ซึ่งภายหลังได้จัดตั้งเป็นสมัชชาองค์กรชุมชนแห่งประเทศไทย (สอท.) ต่อมาได้มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างทั้ง ส่วนกลาง และภูมิภาค 10 เวที สรุปเป็นร่าง พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน เสนอต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2550 และในเดือนเมษายน ได้เสนอต่อคณะอนุกรรมการความมั่นคงของมนุษย์ (ครูชบ ยอดแก้ว เป็นประธาน และครูมุกดา อินต๊ะสาร เป็นรองประธาน) ในคณะกรรมการกิจการเด็กฯ สภานิติบัญญัติ ซึ่งครูหุຍ (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์) เป็นประธาน ในช่วงเดือนเดียวกันก็ได้มีการสัมมนาเปิดภาพการขับเคลื่อน สภาองค์กรชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีเครือข่ายชุมชนจากทั่วประเทศเข้าร่วมกว่า 1,800 คน โดยรองนายกรัฐมนตรี ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ (นพ.พลเดช ปิ่นประทีป) เข้าร่วมเวที ซึ่งสรุปผลการสัมมนาเครือข่ายจะปฏิบัติการนำร่องสภาองค์กรชุมชน 200 ตำบล และจะผลักดันให้

พระราชบัญญัติผ่านในรัฐบาลชุดนี้ แต่หลังจากที่กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ เสนอร่างพระราชบัญญัติเข้าพิจารณาในคณะรัฐมนตรี (5 มิถุนายน พ.ศ. 2550) ปรากฏว่าในคณะรัฐมนตรีมีความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่สนับสนุนแต่บางส่วนคัดค้าน คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติส่งเรื่องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา จากความเห็นที่มีทั้งการสนับสนุนและการคัดค้านทำให้สื่อมวลชนทำข่าวเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง ในช่วงเดือน มิถุนายน - สิงหาคม พ.ศ. 2550 สถาบันวิชาการทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคมีการจัดเวทีระดมความเห็นเรื่องนี้อย่างกว้างขวางในส่วนของเครือข่ายชุมชนจึงได้ไปทำงานร่วมกับคณะอนุกรรมการความมั่นคงของมนุษย์ ในคณะกรรมการกิจการเด็กฯ สภานิติบัญญัติ ซึ่งประธานสภานิติบัญญัติ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้มาช่วยซักถามเจตนารมณ์ของกฎหมายและปรับร่างพระราชบัญญัติฯ จนสามารถเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2550 โดยรองนายกไพบูลย์ฯ ไปรับร่างจาก สภานิติบัญญัติ แห่งชาติจากนั้นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดระดมความเห็นหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับร่างที่จะเสนอโดยรัฐบาล (23 สิงหาคม 2550) แต่เมื่อยังมีผู้คัดค้านนายกรัฐมนตรีจึงเห็นสมควรให้ออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีไปก่อน โดยรัฐบาลไม่ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติประกบร่างพระราชบัญญัติฉบับที่เสนอ

โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติเหมือนกฎหมาย ฉบับอื่นๆในส่วนของคณะกรรมการกิจการเด็กฯ สภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้จัดสัมมนารับฟังความเห็นผู้เกี่ยวข้อง (27 สิงหาคม พ.ศ. 2550) จากนั้น และครูมุกดา อินตะสาร ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ให้ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาหลักการเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2550 ซึ่งได้มีผู้อภิปรายสนับสนุนสิบห้าคนคัดค้าน 1 ท่าน ที่ประชุมมีมติเห็นด้วย 61 เสียง ไม่เห็นด้วย 31 เสียง และมีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ 22 ท่าน ไปพิจารณารายละเอียด ซึ่งในช่วง เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 คณะกรรมการวิสามัญโดยนายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ เป็นประธาน ได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง 11 ครั้ง และนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาวาระที่สองและลงมติวาระที่สาม ในวันที่ 28 พ.ย. 50 ซึ่งที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเห็นสมควรให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายอย่างเอกฉันท์ 83 เสียง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2552) จนกระทั่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา

4. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทบัญญัติ 4 หมวด 35 มาตรา หมวด 1 ว่าด้วยสภาองค์กรชุมชนตำบล หมวด 2 การประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล หมวด 3

การประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล และ หมวด 4 ว่าด้วยการส่งเสริมกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ พิจารณาได้ดังนี้ (พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน, 2551)

ด้วยชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเวศ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอประสบปัญหาความยากจนเกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกทำลายจนเสื่อมโทรมเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างระบอบประชาธิปไตยและระบบธรรมาภิบาล ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชนและประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น จึงเห็นสมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ประสาน บุญโสภาคย์ ศรีราชา เจริญพานิช และ พวงผกา บุญโสภาคย์ (2552) ได้ทำการศึกษาเนื้อหาของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และได้สรุปเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อรับรู้และรับรองสถานภาพและบทบาทขององค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชน 2) เพื่อรองรับและคุ้มครองสิทธิชุมชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 66 และมาตรา 67 3) เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและระบบธรรมาภิบาลในระดับฐานราก โดยเปิดช่องทางให้ประชาชนได้เรียนรู้ประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติจริงในกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4) เพื่อให้พื้นที่ทางสังคมแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านและตำบลต่างๆ ในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองและประเทศชาติ 5) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญของสภาองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้สรุปหลักการสำคัญของสภาองค์กรชุมชนไว้ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2550)

1) จุดมุ่งหมายสภาองค์กรชุมชนนั้น เป็นการเสริมสร้างองค์กรชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งเพื่อให้องค์กรชุมชนมีสถานภาพที่ชัดเจนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น

2) การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้เป็นไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นตามธรรมชาติสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน และความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง

3) สภาองค์กรชุมชนตำบล เน้นการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามรัฐธรรมนูญ และ ไม่มีอำนาจทางกฎหมาย

4) การดำเนินการสำคัญของสภาองค์กรชุมชนตำบลเน้นการมีส่วนร่วมความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชน กับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น บ้าน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) ให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ส่งเสริมการเชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชนตำบล ในระดับจังหวัดและระดับชาติ

5. การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน

ประธาน บุญโสภาคย์ ศรีราชา เจริญพานิช และ พวงผกา บุญโสภาคย์ (2552) ได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และอธิบายว่า ชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ 1) เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนอยู่ร่วมกันในพื้นที่หมู่บ้าน หรือตำบลซึ่งมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เรียกว่า “ชุมชนท้องถิ่น” หรือ “ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” แล้วแต่กรณี และ 2) เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือ หรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมาย และศีลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอยู่ต่อเนื่อง มีระบบบริหารจัดการ และมีการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้ชุมชนแต่ละลักษณะเกิดขึ้นได้ในตัวเอง โดยไม่ต้องยื่นคำขอต่อทางราชการขอจัดตั้งเป็นชุมชน และไม่ต้องจดทะเบียนการเกิดมีขึ้นของชุมชนแต่อย่างใด และในกรณีที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันทำกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย และศีลธรรมอันดี เช่น รวมตัวกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ย่อมสามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากทางราชการ และไม่ต้องจดทะเบียนต่อทางราชการแต่อย่างใด แต่ถ้าประชาชนซึ่งรวมตัวกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน มีความประสงค์จะให้กฎหมายรับรู้ และรับรองสถานภาพ และบทบาทของ “สภาองค์กรชุมชน” ของตน ก็ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 5 และประกาศสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ แบบการจดทะเบียนการจัดตั้งชุมชนและการจดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่ประกาศ ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2551

สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อฐานของความคิด ความจริงไปสู่นโยบายทุกระดับ ไม่มีเจตียองค์ใดที่จะสร้างจากยอดได้สำเร็จ การสร้างพระเจดีย์ต้องสร้างจากฐานก่อน ฐานในที่นี้ คือ ชุมชนท้องถิ่น หรือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนจึงถือเป็นการสร้างรากฐานให้กับการเมืองใหม่ที่จะทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกในส่วนรวมมากขึ้นโดยสภาองค์กรชุมชนเป็นที่รวมตัวของบรรดาผู้นำ

ชุมชน เป็นสภาพที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจไม่ขัดแย้งกับใคร และเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้นจริงๆ โดยมีจุดมุ่งหมายสภาองค์กรชุมชนนั้น เป็นการเสริมสร้างองค์กรชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งเพื่อให้องค์กรชุมชนมีสถานภาพที่ชัดเจนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น

2) การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้เป็นไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นตามธรรมชาติ สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน และความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) สภาองค์กรชุมชนตำบล เน้นการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามรัฐธรรมนูญ และ ไม่มีอำนาจทางกฎหมาย 4) การดำเนินการสำคัญของสภาองค์กรชุมชนตำบลเน้นการมีส่วนร่วมความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชน กับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น บ้าน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) ให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ส่งเสริมการเชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชนตำบล ในระดับจังหวัดและระดับชาติ

แนวคิดอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

1. ความหมายของอำนาจ

ซูมัสคัต อินทร์รักษ์ (2554) กล่าวว่า พลังอำนาจ (Power) เป็นความสามารถและศักยภาพของบุคคลที่เกิดจากการสร้างสมเพิ่มพูน โดยประสบการณ์และการเรียนรู้ ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะที่มีพลังผลักดันให้เกิดการเคลื่อนที่ (Movement) หรือเปลี่ยนแปลงได้ และกลายเป็นอิทธิพลส่งผลต่อบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม ขณะที่ติน ปรัชญาพทุทธ์ (2544 อ้างถึงใน กรภาค จ่ายประยูร , 2549) กล่าวว่า อำนาจ คือความสามารถของบุคคลในอันที่จะหันเหความคิดเห็น บุคคล องค์กร หรือสถานการณ์ของบุคคลอื่นให้เบี่ยงเบนไปในทิศทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง มาจากรากศัพท์ Potere ซึ่งหมายถึงความสามารถ ส่วนจักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2513 อ้างถึงใน กรภาค จ่ายประยูร , 2549) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจไว้ว่าเป็น “ความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้อื่น หรือความสามารถในการป้องกันมิให้ผู้อื่นมาอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของตน” เช่นเดียวกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2532) กล่าวว่า อำนาจมีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มีความสัมพันธ์กันแล้ว อำนาจจึงเกิดขึ้น อำนาจไม่อาจเกิดขึ้นได้หากผู้นั้นอยู่คนเดียวดังนั้นการกระทำทางสังคม (Social Act) ที่นั่นก็มีอำนาจ อำนาจโดยทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เสร็จลงไปแล้ว เช่น ใ้ใครทำอะไร หรือห้ามไม่ให้ทำอะไร

สรุปความหมายของอำนาจ คือ โอกาสที่มีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสามารถและศักยภาพของบุคคล ในการที่จะหักเหความสนใจ ทศนคติของบุคคล หรือกลุ่ม ให้เบี่ยงเบนไปในทางที่ตนเองต้องการ

2. ประเภทของอำนาจ

ประเภทของอำนาจอาจพิจารณาแบ่งได้โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับฐานอำนาจ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของอำนาจได้ดังต่อไปนี้ (สมยศ นาวิการ, 2540)

1. การบังคับ (Force) เป็นอำนาจอย่างหนึ่งที่ใช้วิธีการบังคับผู้ร่วมสัมพันธ์เพื่อให้เกิดผลขึ้น เช่น ใช้กำลังบังคับ การหน่วงเหนี่ยว เป็นต้น

2. ภาวะครอบงำ (Dominance) อำนาจในลักษณะนี้เกิดขึ้นจากกรณีที่มีอำนาจทำหน้าที่พิเศษหรือมีความชำนาญทำให้ผู้อื่นต้องพึ่งพาอาศัย เช่น ครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่งของศิษย์ ข้าราชการเป็นที่พึ่งของราษฎร เป็นต้น

3. ความดึงดูดใจ (Attraction) เป็นอำนาจชนิดหนึ่งซึ่งเป็นอำนาจทางจิตวิทยาเกิดขึ้นเพราะความผูกพันทางจิตใจระหว่างผู้ร่วมสัมพันธ์ ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ความผูกพันกับองค์กร หรือสถาบัน ความรู้สึกชอบพอ และบารมี

4. สิทธิอำนาจ (Authority) เป็นอำนาจที่มีหรือได้รับความรับผิดชอบ (Legitimacy) ผู้ใช้สิทธิอำนาจเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะใช้อำนาจ เพราะมีผู้มอบให้ ซึ่งมักเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในสังคม เช่น เป็นตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา เป็นต้น

5. ตามประเพณี (Tradition) กล่าวคือ เกิดจากการปฏิบัติตามคำสั่งของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจนเคยชิน และทำให้ผู้ออกคำสั่งมีอำนาจและกลายเป็นอำนาจที่ได้รับการยอมรับ เช่น ผู้นำเผ่า ผู้นำอาวุโสในชุมชน เป็นต้น

6. ตามกฎหมาย (Law) เมื่อใดที่กฎหมายระบุให้อำนาจใดเป็นอำนาจตามกฎหมาย อำนาจนั้นก็จะกลายเป็นสิทธิอำนาจ

7. อำนาจตามหลักเหตุผลหรือความเชี่ยวชาญ (Rationality) เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นเพราะมีการพิจารณาตามหลักเหตุผลแล้วทำเป็นกฎเกณฑ์ หรือเกิดจากการยอมรับความรู้ความชำนาญเฉพาะอย่างของผู้ใช้อำนาจ เช่น หมอ หนายความ เป็นต้น

3. ฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น French and Raven (1959 อ้างถึงใน กรภัค จำยประยูร, 2549) ยังได้กล่าวถึงฐานความสัมพันธ์ของอำนาจซึ่งสามารถแบ่งได้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ (Authority) อำนาจหน้าที่นี้มีผู้เรียกว่า อำนาจโดยชอบธรรม (Legitimate Power) หรืออำนาจกฎหมาย (Legalistic Power) เป็นอำนาจที่เกิดจากกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กฎหมายสถาบัน ขนบธรรมเนียม ค่านิยม หรือวัฒนธรรม ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ยอมรับว่าถูกต้องชอบธรรม ควรเชื่อฟัง

2. อำนาจบังคับ (Coercive Power) เป็นอำนาจที่เกิดจากกำลังไม่ว่าจะเป็นกำลังกาย กำลังอาวุธ กำลังทางใจ (การสะกดจิต) ก็ตาม เช่น การทำให้เจ็บปวด การจอบจำ การทำให้ถึงตาย เป็นต้น อำนาจชนิดนี้เป็นความสามารถที่ทำให้ถูกบีบคั้นจนต้องยอมตาม หรือเกิดความหวาดกลัวผลที่เกิดจากอำนาจนั้น ทั้งๆ ที่ยังไม่มีการใช้กำลังก็ได้

3. อำนาจในการให้รางวัลหรือลงโทษ (Reward and Punishment Power) ต้นกำเนิดของอำนาจชนิดนี้อยู่ที่ทรัพยากร สิทธิพิเศษ เงิน ความสะดวกสบาย ซึ่งอาจเรียกสั้นๆ ว่าสิ่งที่มีค่าในสายตาของผู้ใช้อำนาจ ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สามารถให้ประโยชน์หรือให้ความดีความชอบแก่บุคคลอื่นได้ มักเป็นผู้มีอำนาจ

4. อำนาจอ้างอิง (Referent Power) เป็นอำนาจที่ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะเสน่ห์ดึงดูดความรู้สึกใกล้ชิด ความชื่นชมศรัทธาที่อ้างอิงความเชื่อทางประเพณี ทางศาสนา ทางไสยศาสตร์และอื่นๆ ตลอดจนการอ้างอิงอำนาจจากบุคคลที่มีความสามารถ

5. อำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (Expert Power) อำนาจแบบนี้เป็นความสามารถที่เกิดจากคุณวุฒิ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความรู้ ซึ่งเป็นอำนาจที่เกิดจากการเรียนรู้ การศึกษา อบรมประสบการณ์

4. ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจและการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอิทธิพลของผู้หน้านั้น Robert (2003) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่บุคคลมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้ คือ 1. บุคคลนั้นมีทรัพยากรทางการเมือง (Political Resources) อยู่ในครอบครองมากกว่าผู้อื่น 2. แม้จะมีทรัพยากรทางการเมืองในครอบครองเท่ากัน บุคคลบางคนอาจจะใช้ทรัพยากรทางการเมืองได้มากกว่าคนอื่น ทำให้บุคคลมีอิทธิพลทางการเมืองเหนือกว่าผู้อื่น และ 3. แม้จะมีทรัพยากรทางการเมืองในครอบครองเท่ากัน บุคคลบางคนสามารถใช้ทรัพยากรทางการเมืองได้ชำนาญ และมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลอื่น Dahl (1975 อ้างถึงใน กรภัค จ้ายประยูร, 2549) การที่บุคคลบางคนสามารถใช้ทรัพยากรทางการเมืองได้มากกว่าบุคคลอื่น ก็เพราะต้องการผลประโยชน์มากกว่าคนอื่น หรือมีแรงจูงใจบางอย่างมากกว่าคนอื่น ส่วนสาเหตุที่บุคคลมีความชำนาญในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองน้อยกว่ากันก็เนื่องมาจาก 1) ความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ (Genetic) 2) ความแตกต่างในโอกาสที่จะเรียนรู้และฝึกฝน (Learn) และ 3) ความแตกต่างในเรื่องแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ (Incentives)

อาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างในความชำนาญในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านชีววิทยา เช่น ความแตกต่างทางสมอง เป็นต้น และอาจขึ้นกับความแตกต่างในความตั้งใจฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองด้วย ซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องมาจากแรงจูงใจของบุคคลนั้นด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีอำนาจและอิทธิพลนั้น คือ การมี

ทรัพยากรทางการเมือง ความสนใจ และความชำนาญในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองสำหรับ ทรัพยากรทางการเมืองนั้น Dahl (1957) ได้กล่าวไว้ เช่น ความมั่งคั่ง ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ความสามารถในการควบคุมข้อมูลต่างๆ ตำแหน่งในทางสาธารณะ การได้รับความนิยมจากประชาชน อย่างกว้างขวาง การมีพรรคพวกที่มีวินัยและจงรักภักดี ตลอดจนการได้ควบคุมหน่วยงานที่ไวต่อการ รับรู้ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

5. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชุมชน

Gramsci (อ้างถึงใน Simon and Routh, 1983) กล่าวถึงอำนาจว่า เป็นการยินยอมที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของการครอบงำ เพราะพวกเขาขาดการจัดการความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ สังคมโดยรวม (ขาดระบบการรวมกลุ่ม) จึงไปสู่การกระทำที่ตรงกันข้าม นั่นคือ คนจำนวนน้อยที่อยู่ บนสุด สามารถควบคุมที่ยินยอมอยู่ได้สุดโดยจัดควบคุมด้วยสถาบันกฎหมาย และบรรทัดฐานของ กลุ่มสังคม กฎไม่ใช่การบีบบังคับแต่หากเป็นหลักการพื้นฐานสุดท้ายของการควบคุมสังคมอย่างใดก็ตาม ผลที่ตามมาคือ การบังคับมวลชนเพราะพวกเขาถูกตรึงอยู่ภายในการรวบรวมและการกระจาย อำนาจการจัดระบบควบคุมโดยคนอื่น ๆ กฎเกณฑ์ใหม่ไปสู่ความสำเร็จในการครอบงำแสดงให้เห็นโดย มวลชนที่ยอมจำนนอยู่ภายใต้ระบบที่เหนือกว่า โดยเฉพาะการแผ่กระจายอำนาจในโลกยุคร่วมสมัย ตลาดทุนนิยมได้โอบล้อม วางอำนาจ และจัดระบบชิ้นการทำงานซึ่งเคลื่อนไหวโดยปัจเจกชนในรัฐ ชาติทุกวันนี้ รูปลักษณ์ของโลกสมัยใหม่ได้แผ่กระจายอำนาจของลัทธิทุนนิยมไปทั่วโลก การร่วมมือ ประสานการครอบงำซึ่งแผ่ขยายมากขึ้นโดยเฉพาะการโอบล้อมเหนือชนชั้นที่เป็นรอง นำไปสู่การ ต่อต้านและหาวิธีหลุดออกจากศูนย์กลางการควบคุมทุกหนแห่งของคนนอกจากนั้นอำนาจที่ตกลง ร่วมกันและโครงสร้างการครอบงำของรัฐและทุนนิยมนำไปสู่การต่อสู้ระหว่างที่ไม่สมส่วนกันของ ผลประโยชน์ของกลุ่มสังคมภายใต้การแบ่งที่ไม่เท่าเทียมกันการรวมอัตลักษณ์ใหม่ การคัดค้าน และ กระบวนการขับไล่เกี่ยวกับการครอบงำสังคม การต่อสู้ที่เรื้อรังโดยรอบของชุมชนเกี่ยวกับศีลธรรมที่ แตกแยก ตลอดจนการต่อสู้ทางอุดมการณ์ในความหมายของคุณค่าจึงเกิดขึ้นภายใต้บริบทดังกล่าว

ในมุมมองของทฤษฎีอำนาจข้างต้น โครงสร้างอำนาจชุมชนภายใต้สมัยใหม่เป็นโครงสร้าง ความสัมพันธ์ที่ซ้อนทับกันอยู่อย่างซับซ้อนและเป็นเครือข่ายของอำนาจที่ตัดขวางกันของบทบาทของ คนในสังคมที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันในลักษณะทวินิยม กล่าวโดยสรุปแล้วเราสามารถติดตามการ ปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนได้ 2 เส้นทาง คือเส้นทางของการคัดค้าน และเส้นทางของ การอยู่ใต้อำนาจ นอกจากนั้นทฤษฎีสังคมประเพณีที่มีอยู่ภายในชุมชนซึ่งเป็นความเชื่อครั้งหนึ่งใน โครงสร้างของทวินิยมเป็นอำนาจที่มีเหตุผลที่ผูกมัดอย่างมีพลังและมีอยู่ดั้งเดิมโดยธรรมชาติ ชนชั้น อภิสถิธิจึงพยายามให้ลึกลง ฉะนั้นอำนาจสังคมจึงมีการแสวงหาเพื่อปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่

ตรงกันข้ามเสมอ นั่นคือ การนำมาซึ่งความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยเหตุนี้อำนาจที่กดขี่ บังคับจึงไม่ได้มีอยู่อย่างถาวร

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่ความขัดแย้งเป็นเรื่องไม่เปิดเผยเสมอไป ก็เพราะเนื่องจากกลุ่มที่มีอำนาจจะสร้างกฎของเกมส์ (Rule of the game) ขึ้นมาและจัดระบบให้กลุ่มที่เป็นรองเล่นหรือปฏิบัติตามกติกาที่พวกตนกำหนดไว้เพื่อป้องกันการสูญเสียอำนาจของกลุ่ม ดังนั้นการตัดสินใจไม่กระทำบางอย่าง หรือการไม่คัดค้านของคนอีกกลุ่ม จึงเป็นผลมาจากการปฏิบัติการของอำนาจโดยอาศัยวิธีการใช้อิทธิพลจัดการอย่างชำนาญ ทั้งนี้เพื่อป้องกันคนหรือกลุ่มคนจากการคิดที่จะมีความขัดแย้งหรือเป็นไปในทางตรงกันข้ามที่จะเปิดไปสู่ความขัดแย้ง ความขัดแย้ง จึงเป็นผลจากการปฏิบัติการของอำนาจขณะเดียวกันความขัดแย้งและอำนาจยังมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน อำนาจและความขัดแย้งจึงเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนภายใต้บริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการจัดการการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวพืชร้อนสน้ำกำแพงที่มีตัวแสดงในความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลากหลาย

สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่ว่าด้วยอำนาจ คือ โอกาสที่มีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสามารถและศักยภาพของบุคคล ในการที่จะหักเหความสนใจ ทิศนคติของบุคคล หรือกลุ่ม ให้เบี่ยงเบนไปในทางที่ตนเองต้องการ ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชุมชนจึงเป็นว่า เป็นการยินยอมที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของการครอบงำ เพราะพวกเขาขาดการจัดการความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวม (ขาดระบบการรวมกลุ่ม) จึงไปสู่การกระทำที่ตรงกันข้าม นั่นคือ คนจำนวนน้อยที่อยู่บนสุด สามารถควบคุมที่ยินยอมอยู่ได้สุดโดยจัดควบคุมด้วยสถาบันกฎหมาย และบรรทัดฐานของกลุ่มสังคม กฎไม่ใช้การบีบบังคับแต่หากเป็นหลักการพื้นฐานสุดท้ายของการควบคุมสังคมอย่างไรก็ตามผลที่ตามมาก็คือ การบังคับมวลชนเพราะพวกเขาถูกตรึงอยู่ภายในการรวบรวมและการกระจายอำนาจการจัดระบบควบคุมโดยคนอื่น ๆ กฎเกณฑ์ไขไปสู่ความสำเร็จในการครอบงำแสดงให้เห็นโดยมวลชนที่ยอมจำนนอยู่ภายใต้ระบบที่เหนือกว่า โดยเฉพาะการแผ่กระจายอำนาจในโลกยุคร่วมสมัย ตลาดทุนนิยมได้โอบล้อม วางอำนาจ และจัดระบบชั้นการทำงานซึ่งเคลื่อนไหวโดยปัจเจกชนในรัฐชาติทุกวันนี้ รูปลักษณ์ของโลกสมัยใหม่ได้แผ่กระจายอำนาจของลัทธิทุนนิยมไปทั่วโลก การร่วมมือประสานการครอบงำซึ่งแผ่ขยายมากขึ้นโดยเฉพาะการโอบล้อมเหนือชนชั้นที่เป็นรอง นำไปสู่การต่อต้านและหาวิธีหลุดออกจากศูนย์กลางการควบคุมทุกหนแห่งของคนนอกจากนั้นอำนาจที่ตกลงร่วมกันและโครงสร้างการครอบงำของรัฐและทุนนิยมนำไปสู่การต่อสู้ระหว่างกลุ่มที่ไม่สมส่วนกันของผลประโยชน์ของกลุ่มสังคม ภายใต้การแบ่งที่ไม่เท่าเทียมกันการรวมอัตลักษณ์ใหม่ การคัดค้าน และกระบวนการขับไล่เกี่ยวกับการครอบงำสังคม การต่อสู้ที่เรื้อรังโดยรอบของชุมชนเกี่ยวกับศีลธรรมที่แตกแยก ตลอดจนการต่อสู้ทางอุดมการณ์ในความหมายของคุณค่าจึงเกิดขึ้นภายใต้บริบท

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย

1. ความหมายของประชาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารและหนังสือต่างๆเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตย สามารถอธิบายได้ดังนี้

กมล สมวิเชียร (2516) ได้สรุปความหมายของประชาธิปไตย จากผู้รู้และนักวิชาการหลายคนไว้ดังนี้ Laski ประชาธิปไตย เป็นหลักการที่จะนำมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์อันประเสริฐไปสู่ความประเสริฐสูงสุด โดยที่มนุษย์จะสามารถไปสู่ความเป็นเลิศดังกล่าวนี้ได้ด้วยลำแข้ง และสติปัญญาความสามารถของมนุษย์เอง หรืออีกนัยหนึ่ง ประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์อันจะนำไปสู่สภาวะอันเลิศของปวงมนุษย์ เป็นวิถีทางที่จะทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด ขณะที่ Aristotle กล่าวว่า ในระบบประชาธิปไตยนั้น อำนาจสูงสุดอยู่ในมือประชาชนทั้งหมด ซึ่งอริสโตเติลเชื่อว่าเป็นระบบการปกครองที่ปลอดภัยที่สุด แม้จะไม่ใช่เป็นแบบที่ดีที่สุด เช่นเดียวกับ Lord Bryce ซึ่งกล่าวว่า ประชาธิปไตยคือการปกครองซึ่งเจตจำนงของบุคคลที่เป็นเสียงส่วนใหญ่มีอำนาจสูงสุด เสียงส่วนใหญ่นี้ประกอบด้วยบุคคลที่เหมาะสมรวมกันอย่างน้อยสามในสี่ของทั้งหมด ซึ่งจะทำให้พลังของมวลชนเหล่านั้นได้ส่วนสัดกับคะแนนเสียงของเขา ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของ ประธานาธิบดีลินคอล์น ที่ว่า รัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่ประชาชนในที่นี้คือเสียงส่วนใหญ่ของมวลชน ไม่ใช่คนทุกๆ คน ต่างกับ Merriam ที่ให้ทัศนะว่า ประชาธิปไตยมิใช่สูตรสมการอย่างหนึ่งอย่างใดและก็ไม่ใช่พิมพ์เขียวของการจัดองค์กรใดๆ แต่เป็นแนวทางแห่งความคิด และการกระทำอันมีเจตนารมณ์เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยได้รับแรงผลักดันและการให้ความหมายจากมติมหาชน ในทำนองเดียวกันนี้ Lindsay ได้ให้ความเห็นว่า ประชาธิปไตยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่ามนุษย์สามารถตกลงทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกันได้ ในขณะที่เดียวกันแต่ละคนก็ยังมีวิถีชีวิตของตนเองได้ และเชื่อว่าถ้าเราเคารพนับถือบุคลิกภาพของกันและกันมากพอ เราจะสามารถหากฎเกณฑ์ของระบบสิทธิเสรีภาพ ซึ่งจะทำให้เราแต่ละคนบรรลุถึงซึ่งชีวิตอันเสรีได้ และวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อให้ได้มาซึ่งจุดหมายปลายทางนี้ก็คือการศึกษาหรือถกเถียงกัน

ดังนั้น กมล สมวิเชียร (2516) จึงแยกความหมายของประชาธิปไตยออกเป็น 2 ประเภท สามารถสรุปได้ดังนี้คือ ความหมายที่แคบ ถือว่าประชาธิปไตยเป็นเพียงระบบการเมือง หรือรูปของการปกครอง ความหมายที่กว้าง เป็นกิจกรรม สัมพันธภาพ และความเกี่ยวข้องระหว่างประชาชนด้วยกันในระดับต่างๆ ในทำนองเดียวกัน ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (2520) กล่าวว่า วิชาประชาธิปไตยในแง่การเมือง หมายถึง ระบอบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ในแง่ของศีลธรรม ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่มีรากฐานสืบเนื่องมาจากศีลธรรมอย่างแท้จริง กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเคารพในความเป็นธรรม (Justice)

เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (Faith in Man) ความเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human Dignity) เช่นเดียวกับ ทิศนา แชมมณี (2530) ประชาธิปไตย มีความหมายแยกเป็น 2 ความหมาย คือ 1. ความหมายในแง่ของระบอบการปกครองประเทศ 2. ความหมายในแง่ของวิถีการดำเนินชีวิต และคุณลักษณะส่วนบุคคล

ขณะที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2545) กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นปัญหาของตัวเอง แก้ปัญหาของตัวเอง มากกว่าอย่างอื่น สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวว่าประชาธิปไตย มีต้นกำเนิดจากภาษากรีก ซึ่งมีความหมายดั้งเดิมว่าการปกครองโดยชนหมู่มาก หรือการปกครองโดยหมู่ชน ต่อมาภายหลัง ประชาธิปไตย หมายถึงปรัชญาของสังคมมนุษย์หรือวิถีชีวิตยึดถืออุดมคติ และหลักบางประการที่กำหนดแบบแผนแห่งพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ได้แก่ กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สำหรับ กรมวิชาการ (2538) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตย มาจากคำว่า ประชา ตรงกับภาษาละติน คือ Demos หมายถึงประชาชน และอติปไตยตรงกับภาษาละติน คือ Kratos หมายถึง กฎ ข้อบังคับเมื่อเอา 2 คำนี้มารวมกัน จึงหมายถึง การปกครองที่เป็นของประชาชน นอกจากนี้ยังได้สรุปความหมายของประชาธิปไตยจากเอกสารต่างประเทศไว้ดังนี้ สารานุกรมของอังกฤษ ประชาธิปไตย คือการปกครองโดยรัฐบาลรูปแบบหนึ่งซึ่งมีพื้นฐานจากแนวความคิดในการปกครองตนเองของประชาชน ในปัจจุบันเป็นสถาบันที่ผู้แทนจากการเลือกตั้งโดยเสรีของประชาชนซึ่งมีหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน หรือ เป็นวิถีชีวิตของประชาชนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในความเสมอภาคกันของแต่ละบุคคลและหลักการเสมอภาคกันในด้านสิทธิเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล (รวมทั้งด้าน เสรีภาพทางด้านความคิดและการแสดงออก) ซึ่งจะนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สารานุกรมของอเมริกา คำว่าประชาธิปไตย มีหลายความหมายแต่ในยุคปัจจุบัน หมายถึงอำนาจปกครองสูงสุดซึ่งเป็นของประชาชน สารานุกรมโลก ประชาธิปไตย คือข้อความที่อธิบายถึงสิ่งสองสิ่ง ได้แก่ ระบบการเมืองการปกครองและระบบวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ในด้านการเมือง ประชาธิปไตยคือสิทธิมนุษยชนในการตัดสินใจกำหนดโชคชะตาของตนเอง

ในขณะที่สมบูรณ์ สุขสำราญ (2527) กล่าวว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้รับการยอมรับว่า เป็นระบอบการปกครองประเทศที่พึงประสงค์ เพราะเป็นระบอบการปกครองที่ยึดหลักการว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศและเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองตนเอง ประชาชนจะใช้อำนาจของตนโดยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่ปกครองแทนปวงชนทั้งมวล นอกจากนี้หลักการสำคัญของประชาธิปไตยคือ หลักเสรีภาพและความเสมอภาค กล่าวคือ ประชาชนสามารถใช้วิจารณญาณและสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ตามสิทธิ หน้าที่

อย่างมีเสรีภาพ ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด จึงนับได้ว่าเป็นระบอบการปกครองที่ยอมรับและยกย่องคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ส่วน เซวรัตน์ ศันสยะวิชัย (2525) กล่าวว่า ประชาธิปไตย เป็นคำที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้น ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Democracy ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีกว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratos หมายถึง อำนาจเมื่อรวมกันแล้วหมายความว่า อำนาจของประชาชน สำหรับภาษาไทย คำว่า ประชาธิปไตย มาจากคำว่า ประชา หมายถึง ประชาชนพลเมือง และ ธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เมื่อรวมกันแล้ว หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน

เช่นเดียวกับ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2548) ประชาธิปไตย (democracy) มาจากภาษากรีก คำว่า demos หมายถึงประชาชน และ kratos หมายถึง อำนาจ หรือพลังนอกจากนี้ สาโรช บัวศรี (2544) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานะหรือ ที่เรียกว่า “องค์สามของประชาธิปไตย” คือ 1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึงการมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เติบโตอิสรภาพ และเสรีภาพของมนุษย์ 2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง และวิธีการจัดระเบียบการปกครองหมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชน หรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน 3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึงการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกายและวาจา ไม่ก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดแก้ปัญหาทั้งหมด

จากการศึกษาความหมายของประชาธิปไตยดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปความหมายของประชาธิปไตยได้ 2 ความหมาย ดังนี้คือ ความหมายที่หนึ่ง ประชาธิปไตย หมายถึง รูปแบบการปกครองรูปแบบหนึ่งที่ถือมติของเสียงส่วนใหญ่ โดยมี การเลือกผู้แทนเพื่อทำหน้าที่แทนประชาชน และดูแลความทุกข์สุขของประชาชน ความหมายที่สอง ประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกาย วาจา ใจ เคารพในกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. หลักการของประชาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารและหนังสือต่างๆเกี่ยวกับหลักการของประชาธิปไตย มีดังนี้กรมสามัญศึกษา (2534) กล่าวว่า หลักประชาธิปไตยได้แก่ หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการยึดถือเสียงข้างมาก หลักเหตุผล และหลักภราดรภาพ อธิบายได้ดังนี้

1. หลักเสรีภาพ หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ทั้งในการคิด การพูด การทำ โดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม แต่การใช้เสรีภาพนั้น ต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนและของผู้อื่นด้วย

2. หลักความเสมอภาค ถือว่า มนุษย์มีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมายแม้จะต่างกันในเรื่องเพศ ผิวพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่ ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่อาจถูกจำกัดสิทธิด้วยเหตุผลหรือเงื่อนไขบางประการ เป็นต้นว่า การเลือกตั้ง ทุกคนมีความเสมอภาคในการที่จะใช้สิทธิ แต่จะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข เช่น ยังไม่บรรลุนิติภาวะ อยู่ในการจองจำ เป็นนักบวช ไร้ความสามารถ ฯลฯ

3. หลักการยึดถือเสียงข้างมาก หลักการที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่การปกครองโดยเสียงข้างมาก ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เสียงข้างมากไปในทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย

4. หลักเหตุผล หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในเหตุผลให้ความสำคัญแก่กระบวนการหรือวิธีการ ค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์

5. หลักภราดรภาพ หมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เอารัดเอาเปรียบ และมีความรู้สึกต่อกันฉันพี่น้องโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศผิวพรรณหรือลัทธิความเชื่อ

ขณะที่ กมล สมวิเชียร (2516) ได้ให้ทัศนะของหลักเกณฑ์ใหญ่ๆ ของการปกครองแบบประชาธิปไตย ไว้พอสรุปได้ดังนี้ 1. หลักที่ว่าผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้ปกครอง 2. หลักที่ว่าผู้ใต้ปกครองจะต้องมีสิทธิเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว 3. หลักที่ว่าสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานของประชาชนจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง สำหรับ วิสุทธิ์ โปธิแทน (2538) หลักเกณฑ์สำคัญของประชาธิปไตยมีดังนี้ 1. เชื่อในอำนาจอธิปไตยของประชาชน ถือว่าความต้องการของประชาชนเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสังคมเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินตาม 2. เชื่อในหลักเสรีภาพ เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่าทำอะไรก็ได้ แต่หมายถึง การที่บุคคลสามารถกระทำ หรืองดเว้นการกระทำกรสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น 3. เชื่อในหลักเสมอภาค เสมอภาค หมายถึงความเสมอภาคพื้นฐานที่พอจะทำให้ประชาชนในสังคมเดียวกันเท่าเทียมกันได้ในระดับสำคัญ มิได้หมายความว่าเท่าเทียมกันทุกเรื่องซึ่งเป็นไปไม่ได้ 4. เชื่อในหลักเหตุผลและหลักภราดรภาพของมนุษย์ คือ จะต้องยึดเหตุผลเป็นสำคัญนอกจากนั้นยังต้องรักใคร่ให้ความเคารพซึ่งกันและกันในสังคม จึงจะร่วมมือกันทำประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า หลักการ

ของประชาธิปไตยที่สำคัญมี 5 หลักการใหญ่ๆ ดังนี้คือ 1. หลักเสรีภาพ ในการคิด พูด ทำ ซึ่งจำเป็นจะต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง 2. หลักความเสมอภาค ที่ว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกัน 3. หลักการยึดเสียงข้างมาก 4. หลักเหตุผล และ 5. หลักภราดรภาพ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน

3. วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารและหนังสือต่างๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีดังนี้ กองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535) กล่าวว่า วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย คือ การที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพและเสมอภาคกัน ซึ่งหลักของเสรีภาพ ประกอบด้วย หลักการที่สำคัญคือ สิทธิ หน้าที่ และ อิศรภาพ โดยจะต้องยึดถือหลักการทั้ง 3 ข้อ ควบคู่กันไป ทั้งหมด คือ ผู้ที่รับเอาสิทธิของตนไปจะต้องมีหน้าที่ในการเคารพสิทธิของผู้อื่นและหน้าที่ต่อส่วนรวมด้วย โดยเฉพาะหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองโดยเคร่งครัด หากฝ่าฝืนหรือเลือกปฏิบัติแต่ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์กับตนเองเท่านั้น โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการเสียหายต่อผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม ย่อมไม่ถือว่าเป็นประชาธิปไตย ส่วนหลักความเสมอภาค ก็คือ ความเท่าเทียมกันในการมีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย นอกจากนี้ยังมีหลักการใช้เหตุผลเพราะการที่จะสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและประสานความคิดต่างๆ ต้องกระทำด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างมีเหตุผลและด้วยจิตใจที่กว้างขวาง ยอมรับฟังรวมทั้งเคารพในเหตุผลของบุคคลอื่น หลักการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

สำหรับ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2523) กล่าวว่า วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยได้แก่ การมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจาร์ณญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ก่อนที่จะมีการตัดสินใจกว้าง รู้จักประนีประนอม ไม่ใช่ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลังรุนแรง มีขันติธรรม ออดทน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

ในขณะที่ สารานุกรมโลก (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2538) วิธีการดำเนินชีวิตประชาธิปไตย คือ เป้าหมายการพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคลตามความสามารถเท่าที่จะทำได้ ส่วน สมวิเชียร (2520) กล่าวถึง วิถีชีวิตตัวอย่างประชาธิปไตย พอสรุปได้ดังนี้ คือ 1. การเคารพในสิทธิของกันและกัน 2. การตกลงกันโดยสันติวิธี ใช้เหตุผล 3. ความยุติธรรมในสังคม

สำหรับ Ebenstien (1973 อ้างถึงใน ออมร รักษาสัตย์, 2543) เห็นว่า ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตนั้นมีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ 1. ยึดหลักประสบการณ์ที่สมเหตุสมผล คือ ประชาชนมีความเคารพเชื่อมั่นในเหตุผลและนำหลักเหตุผลไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งของวัตถุและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 2. เน้นความสำคัญของปัจเจกชน ระบอบเสรีประชาธิปไตยยึดเอาเอกชนแต่ละคนเป็นศูนย์กลางของหลักการและนโยบายต่างๆ 3. หลักแห่งความสมัครใจ สังคมประชาธิปไตย

เป็นสังคมที่ไม่บังคับขึ้นใจประชาชน ดังนั้นถ้าประชาชนไม่ต้องการอะไรเขาก็ไม่ถูกบังคับให้ทำแต่ถ้าต้องการจะทำอะไรก็จะต้องรวมตัวกันกระทำกิจกรรมนั้น เช่น รวมกันเป็นพรรคการเมือง ตั้งโรงเรียน เอกชน สภาวิชาชีพ สมาคมกรรมกร สหพันธ์กรรมกร รวมทั้งการสังคมสงเคราะห์ 4. เน้นความสำคัญของวิธีการ ในสังคมประชาธิปไตยวิธีการกระทำกับเป้าหมายเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันโดยใกล้ชิด ไม่ยอมให้ถือว่าจะทำอย่างไรก็ได้ ครอบงำที่บรรลุเป้าหมายได้ เพราะเชื่อว่าโดยทั่วไปแล้ว วิธีการอันหนึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายอันหนึ่งและเป้าหมายอันนั้นเองก็จะเป็นวิธีการไปสู่เป้าหมายอันต่อไป 5. การอภิปรายและการหาข้อตกลง เป็นวิธีการที่สังคมประชาธิปไตยใช้ตัดสินข้อพิพาท ข้อขัดแย้งทางความคิดเห็น และผลประโยชน์ต่างๆ ไม่นิยมใช้กำลังบังคับกัน 6. มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกันเป็นพื้นฐาน

สำหรับ พระธรรมปิฎก (2544) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งสรุปได้ว่า มีหลักการพื้นฐาน 3 ประการคือ เสรีภาพ สมภาพ (ความเสมอภาค) และภราดรภาพพระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการแห่งภราดรภาพหรือเอกภาพไว้ โดยหลักการนี้ครอบคลุมความเป็นอยู่และการปฏิบัติที่เป็นเรื่องของเสรีภาพและสมภาพเอาไว้ในตัวให้มีความหลากหลายที่โยงกันได้ในระบบที่ประสานเป็นหนึ่งเดียว หลักการหรือหลักธรรมนี้เรียกว่า สาราณียธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องระลึกรังถึงกัน มีความหมายทำนองเดียวกับภราดรภาพ เป็นหลักการที่จะทำให้เกิดความประสานพร้อมเพรียงสามัคคี และผนึกรวมกันเป็นเอกภาพ หลักธรรมนี้มีสาระสำคัญซึ่งสอนว่า สังคมประชาธิปไตยจะต้องมีเครื่องผูกพันคนให้มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน เพราะการที่แต่ละคนจะอยู่ได้ด้วยดีและนำศักยภาพของตนมาร่วมสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยได้นั้นคนเหล่านั้นจะต้องมีความสามัคคี รู้จักร่วมมือและอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี สาราณียธรรม มี 6 ประการ คือ

ประการที่ 1 จะทำอะไรก็ทำด้วยความเมตตา หมายความว่า ทำด้วยความรัก ด้วยไมตรี ด้วยความปรารถนาดี มีการช่วยเหลือ มีการร่วมมือ มีความพร้อมเพรียงที่จะประสานงานกัน

ประการที่ 2 จะพูดอะไรก็พูดด้วยเมตตาประการที่ 3 คิดอะไรก็คิดต่อกันด้วยเมตตา คิดต่อกันด้วยเมตตาก็คือ มีความหวังดีต่อกัน ปรารถนาดีต่อกัน

ประการที่ 4 มีความโอบอ้อมอารี เผื่อแผ่ แบ่งปันเจือจานแก่กัน

ประการที่ 5 มีศีลเสมอกัน คือ มีความประพฤติดี รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกาย วาจา ที่จะกลมกลืนเข้ากันได้ หมายความว่าคนที่อยู่ร่วมสังคมกันนี้ จะต้องมีศีลคือประพฤติสุจริตไว้ใจกันได้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม รักษาระเบียบวินัย ทำตามกฎกติกาของสังคม

ประการที่ 6 คือ มีความเห็น มีความเชื่อมั่น ยึดถือในหลักการ อุดมการณ์และอุดมคติ ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าวิถีชีวิตประชาธิปไตย ได้แก่ การมีเสรีภาพ

ภายใต้สิทธิ หน้าที่และอิสรภาพ, มีความเสมอภาคกันโดยใช้หลักเหตุผล, หลักภราดรภาพ โดยยึดหลักความมีเมตตาโอภาsarีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีอุดมการณ์เดียวกันและมีศีลเสมอกัน

4. พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารและหนังสือต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีตั้งนี้กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) ได้วิเคราะห์ความหมายของวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพื่อให้เหมาะสมกับจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษา เห็นว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับประถมศึกษาควรประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้คือ

1. คารวธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

1.1 เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในโอกาสวันสำคัญต่างๆ การไปรับเสด็จเมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในถิ่นที่อยู่หรือบริเวณใกล้เคียง การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์เช่นธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพเมื่อได้ยินหรือเห็นบุคคลใดแสดงกิริยา วาจา หรือมีการกระทำอันไม่สมควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องกล่าวตักเตือนและห้ามไม่ให้ปฏิบัติเช่นนั้นอีก

1.2 เคารพซึ่งกันและกันทางกาย ได้แก่ การแสดงการเคารพซึ่งกันและกัน เช่น การทักทาย การให้เกียรติแก่ผู้อื่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้การต้อนรับแก่บุคคล และการแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

1.3 เคารพกันทางวาจา ได้แก่การรู้จักพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดเหมาะสมตามฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพไม่ก้าวร้าวส่อเสียด ไม่พูดในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน ไม่นำความลับของบุคคลอื่นไปเปิดเผย และไม่พูดนินทาหรือโกหกหลอกลวง

1.4 เคารพในสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทั้งทางกาย หรือวาจา รู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของเครื่องใช้ และต้องรู้จักขออนุญาตเมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น

1.5 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจ และใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม

1.6 เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่การยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ

1.7 มีเสรีภาพและใช้เสรีภาพในขอบเขตของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี

2. สามัคคีธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

2.1 การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้งได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตัวหรือหมู่คณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ

2.2 ร่วมมือกันในการทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกันโดยมีบุคคลผู้ร่วมงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมกันทำงานนี้ จะต้องมีการวางแผนในการทำงานร่วมกันคิดร่วมกัน และทำร่วมกัน เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจจริงจึงไม่หลีกเลี่ยงหรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น

2.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2.4 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และหน้าที่ต่อสังคม

2.5 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม ในหน่วยงาน และสังคม

3. ปัญญาธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

3.1 การไม่ถือตนเป็นใหญ่ คือ การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังและปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากในที่ประชุมหรือในการทำงานต่างๆ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3.2 เน้นการใช้ปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจปัญหาที่พัวพันไม่ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจปัญหาเสมอไป

3.3 เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้น หรือเมื่อมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนต้องร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล

3.4 ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งในหมู่คณะ จะต้องพยายามอภิปรายจนกระทั่งสามารถชักจูงให้ทุกคนเห็นคล้อยตาม เมื่อเกิดกรณีที่แตกต่างกันก็มีเหตุผลที่ดีด้วยกัน และไม่อาจชักจูงให้กลุ่มหันไปทางใดทางหนึ่งเท่านั้นจึงจะใช้วิธีการออกเสียง

นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารคู่มือส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535 พอสรุปได้ว่า ลักษณะที่แสดงออกของวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือมีความเป็นอยู่อย่างมีเหตุผล เคารพในสิทธิหน้าที่ตลอดจนเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็น รับผิดชอบในผลการปฏิบัติของตน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ยึดมั่นในกฎของสังคม เข้าร่วมประชุมอยู่เสมอถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีและยอมรับเสียงข้างมากปกป้องเสียงข้างน้อย

กรมวิชาการ (2538) กล่าวว่า วิถีชีวิตในสังคมประชาธิปไตยที่จะทำให้เกิด สันติภาพ สันติสุข และเสรีภาพ ขึ้นมาได้นั้น จะต้องสร้างสังคมให้บุคคลที่อยู่ในสังคมมีพฤติกรรมอย่างน้อย 5

ประการ คือ 1. การสร้างให้เกิดวินัยธรรมขึ้นในสังคม 2. การสร้างให้เกิดคารวธรรมขึ้นในสังคม 3. การสร้างให้เกิดปัญญาธรรมขึ้นในสังคม 4. การสร้างให้เกิดสามัคคีธรรมขึ้นในสังคม 5. การสร้างให้เกิดศรัทธาธรรมขึ้นในสังคม การสร้างให้บุคคลมีพฤติกรรมทั้ง 5 ด้านดังกล่าว จะเป็นการนำไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ แต่ทั้งนี้บุคคลที่อยู่ในสังคมนั้น จำเป็นจะต้องใช้วิธีการแห่งปัญญา หรือ ปัญญาธรรมที่มีอยู่ในตนเองเป็นเครื่องกลั่นกรองและตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น สรุปได้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย ได้แก่ การมีวินัยธรรม คารวธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม และศรัทธาธรรม

สรุปได้ว่าแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย เป็นแนวคิดที่ว่าด้วย การใช้สิทธิของประชาชนในสังคมที่มีการอยู่ร่วมกัน โดยที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิ เสรีภาพ ที่มีตามที่กฎหมายกำหนด ประชาธิปไตยในแง่การเมืองจึงหมายถึง ระบอบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ในแง่ของศีลธรรม ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่มีรากฐานสืบเนื่องมาจากศีลธรรมอย่างแท้จริง กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเคารพในความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (Faith in Man) ความเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human Dignity) ซึ่งถ้ามองในมุมมองของประชาชนผู้ใช้ ประชาธิปไตย คือ การปกครองซึ่งเจตจำนงของบุคคลที่เป็นเสียงส่วนใหญ่มีอำนาจสูงสุด เสียงส่วนใหญ่นี้ประกอบด้วยบุคคลที่เหมาะสมรวมกันอย่างน้อยสามในสี่ของทั้งหมด ซึ่งจะทำให้พลังของมวลชนเหล่านั้นได้ส่วนสัดกับคะแนนเสียงของเขา ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของประธานาธิบดีลินคอล์น ที่ว่ารัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่ประชาชนในที่นี้คือเสียงส่วนใหญ่ของมวลชน ไม่ใช่คนทุกๆ คน

แนวคิดการปกครองท้องถิ่น

หลังจากการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นได้ทำให้การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เช่น การมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 284 ก็ได้ทำให้การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทยมีความต่อเนื่องและมีพัฒนาการอย่างมีขั้นมีตอนมากขึ้น ซึ่งการดำเนินการปกครองท้องถิ่นนี้เองจะนำไปสู่การแก้ไขและการจัดการท้องถิ่นที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

1. ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไทยนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคำนิยามเหล่านั้นต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน จะมีต่างกันบ้างซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

Keith Panter-Brick (อ้างถึงใน ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2550) การปกครองท้องถิ่น โดยทั่วไปหมายถึงระบบการจัดการท้องถิ่นที่ในรัฐรัฐหนึ่ง เป็นท้องถิ่นที่มีขอบเขตชัดเจนมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีโครงสร้างด้านอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายทั่วไปและกฎหมายพิเศษและมีความอิสระและการคลังที่แน่นอน ในขณะที่ประธาน คงฤทธิศึกษาการ (2525) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยทั้งนี้จะเกิดองค์กรทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง ส่วนอุทัย หิรัญโต (2523) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างโดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดการเป็นองค์กรมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐบาลได้ไม่ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐนั้นทำขึ้น

ดังนั้นโดยสรุปความหมายของการปกครองท้องถิ่นจากการพิจารณาของผู้วิจัย คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้กับหน่วยการปกครองท้องถิ่นโดยมีการจัดตั้งเป็นสภาที่มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ดำเนินการบริหารงานท้องถิ่น ซึ่งมีอิสระจากการควบคุมของรัฐบาลกลางพอสมควร

2. สาระสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2546) ได้สรุปสาระสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ 1. มีรูปแบบหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบตามความแตกต่างของความเจริญ ประชากร หรือขนาดพื้นที่ 2. ต้องมีอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม 3. หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองโดยสิทธินี้แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ 1) สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สิทธิในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ 4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง คือมีองค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ และ 5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

3. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523) ได้จัดแบ่งระบบการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดพื้นที่และระดับหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาและวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณาด้วยเช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐเป็นสำคัญ

4. องค์กรณีบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบายออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

5. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์กรหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บภาษี เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญหน้าก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงตกอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ได้หมายความว่ามิอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย (อนันต์ อนันตกุล อ่างใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) จึงต้องสงวนในอำนาจในการควบคุม

4. ข้อเสนอแนะต่อการปกครองท้องถิ่น

Mill (1975 อ้างถึงใน ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2550) ได้เสนอข้อเสนอที่มีประโยชน์ต่อการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. รัฐบาลกลางใช้เวลากับกิจการของท้องถิ่นมากเกินไป ซึ่งอาจจะสร้างปัญหา แทนที่จะแก้ปัญหาได้
2. รัฐบาลกลาง รัฐสภา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทเพียงใด ควรมีการกำหนดและแบ่งชัดเจนแน่นอนรวมถึงเรื่องการดูแลกิจการท้องถิ่นและงบประมาณ อย่างไรก็ตามไปใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะและสติปัญญาของประชาชน
3. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีบทบาทในการแต่งตั้ง ตรวจสอบและควบคุมการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดนโยบายและควบคุมงบประมาณด้วย
4. ความสำคัญของการดำรงอยู่อย่างเสรีของสถาบันต่างๆ โดยความเสรีเหล่านี้จะเป็นการให้การศึกษาเกี่ยวกับสาธารณะแก่พลเมืองและสถาบันการบริหารท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการศึกษาเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง
5. หลักการของการบริหารระดับท้องถิ่นกับระดับชาติไม่ต่างกัน เช่น หลักในการเลือกตั้ง การมีคณะกรรมการหลายชุดดูแลปัญหาคนละอย่าง ไม่ขึ้นตรงต่อกันและขาดความเป็นเอกภาพและไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน
6. การบริหารแต่ละท้องถิ่นควรมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ควรมีคณะกรรมการหลายชุดดูแลปัญหาคนละอย่าง ไม่ขึ้นตรงต่อกันและขาดความเป็นเอกภาพและไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน
7. การจัดแบ่งภารกิจระหว่างท้องถิ่นและของรัฐบาลกลางนั้นหลักการคือ แม้งานทุกอย่างจะเป็นเรื่องโดยตรงของคนในท้องถิ่นและดำเนินการโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็มีบางครั้งที่ถือเป็นงานระดับชาติด้วยเพราะเป็นงานที่มีความสำคัญต่อชาติ และผลประโยชน์ทุกฝ่าย รัฐบาลกลางควรรวมศูนย์ข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ พร้อมให้คำชี้แนะ

8. การศึกษาสังคมและการเมืองของพลเมืองนั้นต้องเปิดโอกาสให้พลเมืองได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองมากที่สุด และเพื่อให้รัฐบาลไม่เสียเวลากับงานท้องถิ่น

นอกจากนี้ตอน สุขศรีทอง (2547) ได้เขียนบทความเรื่องเหลียวหลังแลหน้าการปกครองท้องถิ่นไทยและวิสัยทัศน์ในอนาคต โดยได้ประเมินจากข้อดีข้อเสียของการปกครองท้องถิ่นและได้เสนอแนะไว้ว่า การที่ความเป็นชุมชนเดิมอาจไม่สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่ถูกสร้างขึ้นมา ดังนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ละเลยเสียไม่ได้ ในการพิจารณาที่จะกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการทำให้ท้องถิ่นเข้าใจพื้นฐานของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่ความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของตนโดยเฉพาะการสร้างลักษณะเชิงรุกให้ประชาชนเป็นฝ่ายตื่นตัว อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้

สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่ว่าด้วยหลักในการปกครองประเทศที่เน้นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นได้มีการจัดการตนเอง เพื่อแบ่งเบาภาระการบริหารของรัฐ และเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่น จึงหมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้กับหน่วยการปกครองท้องถิ่นโดยมีการจัดตั้งเป็นสภาที่มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ดำเนินการบริหารงานท้องถิ่น ซึ่งมีอิสระจากการควบคุมของรัฐบาลกลางพอสมควร

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเฉพาะการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน Milbrath (อ้างถึงใน จิตราพรหมชุตติมา, 2541) ได้กล่าวอย่างน่าสนใจว่า การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองในฐานะที่เป็นเป้าหมาย หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตย โดยการตัดสินใจว่าสังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ อาจพิจารณาได้จากระดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งระหว่างประชาชนกับรัฐ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเป็นกระบวนการทางการเมือง (Political Process) จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதทางการเมือง (Political socialization) ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม

ดังนั้นจากการพิจารณาของผู้วิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยทั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในฐานะที่เป็นเป้าหมาย และกระบวนการทางการเมืองควบคู่กัน

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Bromage (1974 อ้างถึงใน พงศกร รอดชมพู, 2540) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแยกออกได้เป็น 3 ประการดังนี้ 1. การออกเสียงเลือกตั้ง 2. การใช้ความกดดัน หรือ ชักนำอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งได้แก่ การแสดงความคิดเห็นโดยตรง หรือ ทางจดหมาย โทรศัพท โทรเลข ฯลฯ และการเดินทางขบวนหรือการก่อจลาจล 3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ ได้แก่ การใช้สิทธิที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายเช่น ริเริ่มกฎหมายการแสดงประขามติและการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ในขณะที่ Weiner (1971 อ้างถึงใน นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ, 2541) อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การปฏิบัติการโดยสมัครใจใดๆ ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ก็ตามจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว หรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้วิธีที่ถูกต้องโดยได้รับการยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ โดยที่การกระทำนั้นจะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับ ท้องถิ่น เช่นเดียวกับ McClosky (1968) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมต่างๆ โดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อมในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการติดตามข่าวสารการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงิน และการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะของความกระตือรือร้นของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะพิจารณาได้จาก การสมัครเป็นสมาชิก พรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งการแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ ส่วน Huntington and Dominguez (1975) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมของพลเมืองที่มุ่งโน้มน้าวการตัดสินใจของรัฐบาลในรูปแบบต่างๆ ทั้งถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยรุนแรงหรือโดยสันติ ทั้งที่ประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม มิใช่เพียงแค่การตัดสินใจของบุคคลผู้นั้น เพื่อดำเนินกิจกรรมที่โน้มน้าวการตัดสินใจของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่บุคคลอื่นเป็นผู้ตัดสินใจแล้วทำให้อีกบุคคลมาดำเนินกิจกรรมที่โน้มน้าวการตัดสินใจของรัฐบาล

โดยสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการพิจารณาของผู้วิจัย คือ กิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตามสิทธิในระบบการเมืองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น

ทางการ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของประชาชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. รูปแบบกิจกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนักวิชาการต่างๆ ทำการจำแนกรูปแบบและรายละเอียดของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้มากมาย ทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันออกไปดังนี้

วสันต์ สุวรรณ (2547) ได้ให้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) การเลือกตั้ง (Voting) การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นเด่นชัดที่สุดสามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงแรงสนับสนุนจากประชาชน หรือ กดดันให้รัฐบาลปรับนโยบายเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนอีกครั้ง แต่ระหว่างประชาชนและผู้นำจะมีการสื่อสารกันน้อยมาก การแสดงออกของประชาชนว่าพึงพอใจต่อผู้สมัครคนใดนั้นจึงไม่ปรากฏชัดเจนซึ่งความนิยมของประชาชนและแรงกดดันที่มีต่อผู้สมัคร จะเป็นผลทำให้ผู้สมัครแต่ละคนได้รับการคัดเลือกและจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการทำงานของรัฐบาล 2) การรณรงค์การเลือกตั้ง (Campaign activity) การรณรงค์การเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นการแสดงออกอย่างเด่นชัดของประชาชนว่านิยมหรือขึ้นชอบผู้สมัครคนใดมากกว่าคนอื่น ๆ และเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าการไปเลือกตั้งเพราะจะแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะของความพึงพอใจ และจะทำให้ประชาชนได้ใกล้ชิดกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มากขึ้น 3) การติดต่อในฐานะพลเมือง (Citizen – initiate contacts) ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทั่วไปมักจะมุ่งไปที่กิจกรรมในกระบวนการเลือกตั้งเท่านั้น แต่หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเลือกตั้ง ก็จะพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเราสามารถที่จะพิจารณาได้จากกิจกรรมบางอย่างที่แตกต่างออกไปจากกิจกรรมในการเลือกตั้ง นั่นคือ การที่เข้าไปติดต่อกับหน่วยงานของรัฐโดยนำเรื่องราวต่างๆ ที่เห็นว่าน่าสนใจหรือควรปรับปรุงเข้าสู่วาระการประชุม ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเรียกว่า การติดต่อในฐานะพลเมือง โดยอาจจะแสดงออกในรูปแบบต่างๆ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร (Cooperative activity) เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปรวมกันเป็นกลุ่ม หรือ องค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและทางการเมือง คล้ายกับการติดต่อในฐานะพลเมืองแต่จะแตกต่างที่เป็นการรวบรวมกลุ่ม โดยกลุ่มอาจเริ่มจากคนเพียงไม่กี่คน แต่ภายหลังก็จะมีคนอื่น ๆ ที่เห็นด้วยเข้ามาร่วมกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการตระหนักถึงที่เกิดขึ้นลักษณะดำเนินงานของกลุ่มอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กิจกรรมการรวมกลุ่มถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจน จะมีพลังและมีผลมากกว่าการที่บุคคลเพียงคนเดียวที่จะเข้าไปติดต่อ ซึ่งสามารถที่จะแสดงความต้องการหรือความพึงพอใจของประชาชน ที่มีอิทธิพลต่อรัฐได้มากยิ่งขึ้น 5) การลอบบี้ (Lobbying) หมายถึง การมีบุคคลพยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำ

ทางการเมือง โดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายประเด็นที่กระทบต่อประชาชนจำนวนมาก จากความเป็นจริงจะเป็นลักษณะของกิจกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดแรงสนับสนุน หรือต่อต้านพระราชบัญญัติหรือการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร 6) การประท้วง (Protest) ได้แก่ การเข้าร่วมเดินทางตามถนน ซึ่งเกี่ยวกับการประท้วงอย่างแข็งขัน เปิดเผยมต่อกรณีที่ได้รับและกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง การเข้าร่วมกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม 7) การเข้ามีส่วนร่วมในบทบาทของผู้สื่อข่าวทางการเมือง (Communicator) หมายถึง การติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขากระทำในสิ่งที่ถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านเมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชน การให้ความสนใจกับทางราชการและการเขียนจดหมายหรือบทความถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนรวมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย 8) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) หมายถึง กลุ่มใดๆ ซึ่งต้องการประโยชน์เฉพาะอย่าง ประสงค์ที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ หรือต้องการที่จะขยายผลประโยชน์ที่มีอยู่แล้วให้กว้างขวาง ต้องการที่จะหาหลักประกันให้กับผลประโยชน์ของตน หรือ ประสงค์ให้มีการสนับสนุนเพิ่มพูนผลประโยชน์ของตนให้มากขึ้น 9) การแสดงประชามติ (Referendum) เป็นการให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาและตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมายที่จะออกมามีผลบังคับใช้แก่ตน โดยที่กฎหมายเหล่านั้นผ่านการพิจารณาของสภาในขั้นต้นมาแล้ว ประชามติอาจจะมีทั้งแบบบังคับให้ประชาชนต้องแสดงประชามติและไม่บังคับต้องแสดงประชามติก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นว่ามากน้อยเพียงใด 10) การริเริ่มเสนอกฎหมาย (Initiative) ได้แก่ การชุมนุมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อทำคำร้องเสนอกฎหมาย และลงมติในบัตรเลือกตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ประชาชนได้ผ่านกฎหมายบางอย่าง โดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา 11) การเลือกออก (Recall) หมายถึง การให้อำนาจประชาชนในการถอดถอนเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือปฏิบัติตนไม่สมควร 12) การร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ (Plebiscite) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญเมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้นได้ (รุ่งโรจน์ เรืองทรัพย์, 2540)

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีอยู่มากมายหลายรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละรอบการเมือง โดยทั้งนี้ จันทนาสุธิจारी ได้สรุปแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เป็น 2 รูปแบบดังนี้ (จันทนา สุทธิจारी, 2544)

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมโดยมีกฎหมายรองรับให้กระทำได้ หรือต้องกระทำ ที่สำคัญและยอมรับปฏิบัติกันทั่วไปในระบอบประชาธิปไตยมีดังนี้

ก. การเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งเป็นรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางการวิจัยสามารถวัดระดับประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้แน่นอนชัดเจนมากกว่าพฤติกรรมอื่นๆ

ข. การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็น หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชนเช่น การพูด การอภิปราย เขียน พิมพ์ ในระบอบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญมากเพราะเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง (Political communication) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีโอกาสได้รับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ วิचारณ์ ท้วงติง การทำงานของรัฐบาลจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ อิทธิปไตยอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ค. การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค โดยในส่วนของประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ในช่วงที่จะมีการเลือกตั้ง ก็สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการณรงค์หาเสียงช่วยพรรคนั้นๆ

ง. การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่กลุ่มคนมารวมกัน เพราะมีอาชีพการงานหรือมีผลประโยชน์ มีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและใช้พลังงานของกลุ่มให้มีอิทธิตต่อการบริหารกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มตน การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเงื่อนไขสำคัญและจำเป็นสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นช่องทางให้ปัญหา ความต้องการและผลประโยชน์ที่หลากหลายของประชาชนแต่ละคนที่มีอยู่มากมายในประเทศได้มีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่มก้อน (Interest aggregation) และสามารถเรียกร้องต่อรัฐบาลได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม (Interest articulation)

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งในระบบการเมืองแบบเผด็จการไม่ยอมรับและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยจะมีกฎหมายห้ามไว้อย่างชัดเจน แม้ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยบางประเทศ จะมีได้ห้ามแต่อาจมิได้ระบุหรือมิได้มีกฎหมายรองรับว่าได้กระทำได้

ก. การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 “เดินขบวน” หมายถึง ยกกันไปเป็นหมู่เป็นพวกเพื่อเรียกร้อง ส่วน “ประท้วง” หมายถึง การกระทำหรือแสดงกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการจัดค้ำเพราะไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจอย่างยิ่ง รวมความแล้ว การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วงจึงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่ง โดยประชาชนรวมตัวกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบายหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของประชาชนผู้ชุมนุม

ข. การก่อความวุ่นวายทางการเมือง การก่อความวุ่นวายทางการเมืองเป็นวิธีแสดงออกของประชาชนโดยการไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐ หรือปฏิบัติการที่ละเมิดกฎหมายโดยอ้างความบกพร่องของรัฐบาลเป็นเหตุ วิธีนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงทางการเมืองซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ ในขั้นเริ่มต้นอาจยังไม่ผิดกฎหมายและระบบการเมืองยินยอมให้กระทำได้ เช่น การนัดการหยุดงาน แต่หากรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ เหตุการณ์อาจยืดเยื้อเป็นความวุ่นวายทางการเมือง เกิดความไม่สงบในบ้านเมืองได้ อาจมีการใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายและทรัพย์สินซึ่งเป็นการกระทำกฎหมาย

นอกจากนี้ Almond and Powell (อ้างถึงใน พงศกร รอดชมพู, 2540) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ แบบในระบบ (Conventional) และแบบนอกระบบ (Unconventional) และสามารถจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การจำแนกการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แบบปกติ Conventional	แบบไม่ปกติ Unconventional
1. การออกเสียงเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเรียกร้อง
2. การพุดจาเรื่องการเมือง	2. การเดินขบวน
3. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเข้าประจันหน้า
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิก	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อส่วนต่อกับส่วนเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ประทุษร้ายต่อบุคคล

ซึ่งจากรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นทั้งแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ และการมีส่วนร่วมที่ Almond และ Powell เรียกว่า เป็นแบบในระบบ (Conventional) และแบบนอกระบบ (Unconventional) ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงถึงแนวคิดการเกิดสภาองค์กรชุมชนตาม

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ว่าการเกิดพระราชบัญญัติดังกล่าวช่วยให้สภาองค์กรชุมชนที่เคยเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่ได้อบรมตัวกันดำเนินกิจการต่างๆทางการเมือง เช่น การเรียกร้องหรือต่อต้านโครงการต่างๆของภาครัฐที่มีผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งอาจเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ปกติหรือไม่เป็นทางการ ให้กลายเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติหรือเป็นทางการจากการเกิดขึ้นของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่จะทำให้เกิดองค์กรที่เป็นรูปธรรมและมีฐานะตามกฎหมาย อันจะส่งผลต่อมิติการพัฒนาการเมืองทางการเมืองปกครองท้องถิ่นไทยได้

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนนั้น ได้ก่อให้เกิดการเมืองแบบประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งจะเป็นการหนุนเสริมข้อบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ดังที่ประภาส ปันตบแต่ง ได้เสนอไว้ว่า ประชาธิปไตยทางตรงมีหลักการ คือ อำนาจอธิปไตยมีที่มาจากองค์ประชุมของประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มของประชาชนพลเมืองที่เลือกแล้วว่าต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปกครอง สิริพร สนวนน (อ้างถึงใน ประภาส ปันตบแต่ง, 2551) โดยเฉพาะการปรากฏตัวของขบวนการทางสังคมใหม่ (New social Movement) บนความขัดแย้งใหม่ๆในสังคม เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อม อัตลักษณ์ ฯลฯ และปรากฏการณ์ขบวนการทางสังคมสมัยใหม่ มีความแตกต่างไปจากความขัดแย้งเดิมทางสังคมที่ตั้งบนพื้นฐานทางชนชั้น ความต้องการผลประโยชน์เพื่อให้ได้รับรองความแตกต่างหลากหลาย และให้รัฐรับรองสิทธิทางการเมือง สิทธิในการปกป้องรูปแบบและวิถีการดำเนินชีวิต สิทธิในอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล สิทธิในการดำรงอยู่ของชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ โดยวิธีการต่อสู้ทางการเมืองและสิทธิทางการเมือง (ประภาส ปันตบแต่ง, 2551) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า งานของประเวศ วะสี ในความคิดเห็นเรื่อง “ความสมานฉันท์ทางการเมือง” และงานประภาส ปันตบแต่ง ในความคิดเห็นเรื่องเรื่อง “ประชาธิปไตยทางตรง” มีจุดร่วมที่เห็นที่ไปในทางเดียวกันถึงการเคลื่อนไหวการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในแก้ไขปัญหาาระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยใช้การมีส่วนร่วมในกระบวนการใช้อำนาจทางตรงของประชาชน ที่มากกว่าการให้ความสำคัญกับการไปเลือกตั้ง เพื่อสามารถให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการทางนโยบายได้ทุกขั้นตอน โดยมีจุดหมายสำคัญคือ การลดการครอบงำของรัฐให้ท้องถิ่นดูแลและพึ่งตัวเองได้ พร้อมด้วยการถ่วงดุลอำนาจรัฐ โดยทั้งนี้ประเวศ วะสีจะมีจุดเน้นที่การให้ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนที่จะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชน

ดังนั้นจากแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในหลายรูปแบบที่มีมากกว่าการไปเลือกตั้ง ทำให้เกิดการเปิดพื้นที่และเกิดกลไกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสาธารณะมิติต่างๆ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ระบอบประชาธิปไตยทางตรงที่เน้นให้ประชาชนเข้าร่วมในประชาธิปไตยได้ทุกขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยมีมุมมองว่า

การมีส่วนร่วมในรูปแบบดังกล่าวจะเป็นสิ่งหนุนเสริมระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบตัวแทนได้
 ดังเช่นการดำเนินกิจกรรมภายใต้สภาองค์กรชุมชน

3. แนวคิดการเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชนเป็นกิจกรรมกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ที่ประชาชน
 สามารถใช้ประชาธิปไตยทางตรงได้ ในการมีส่วนร่วมการปกครองได้ทุกขั้นตอน เพื่อตัดสินใจและ
 ผลักดันนโยบายต่างสู่ภาครัฐ ทั้งนี้รวมถึงการคลี่คลายปัญหาฉันทานุมัติทางการเมือง การใช้อำนาจรัฐ
 ที่ฝืนมติประชาชน แม้จะโดยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยก็ตาม ซึ่งนำไปสู่
 ความไม่ยอมรับ ความไม่พอใจ ความตึงเครียด ความขัดแย้ง และเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลกับ
 ประชาชนกลุ่มต่างๆ

โดยทั้งนี้เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548) ได้เสนอไว้ว่าการกระทำที่ปราศจากฉันทานุมัติของ
 ประชาชนแต่รัฐบาลยังคงพยายามใช้อำนาจในการดำเนินตามนโยบาย ตามทิศทางการพัฒนาของ
 ตนเองให้ได้ รัฐบาลก็ย่อมต้องหันไปใช้กำลังรุนแรงเข้าบังคับขืนใจ และละเมิดสิทธิมนุษยชนของ
 ประชาชนพลเมืองกลุ่มต่างๆ มากขึ้นทุกที่เป็นธรรมดาซึ่งปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งหมดนี้กำลังจะ
 กลายเป็นภาวะปกติธรรมดา ประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยปัจจุบัน
 ได้คาดการณ์ไว้ว่าหากทิ้งไว้ต่อไป อาจจะนำไปสู่ภาวะอนาธิปไตย (Anarchy) ได้ ดังนั้นควรเพิ่ม
 บทบาทที่สำคัญให้แก่บทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและ
 สร้างเสริมกระบวนการประชาสังคม ตามประเด็นที่สำคัญของการเมืองภาคประชาชน 3 ประเด็นคือ

1. ลดลักษณะประชาธิปไตยแบบตัวแทนผ่านการเลือกตั้ง เพิ่มขยายประชาธิปไตย
 ทางตรงแบบประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใช้อำนาจด้วยตัวเองมากขึ้น
2. สร้างกระบวนการแสวงหาฉันทานุมัติแบบต่อเนื่อง (continuous consensus) ไม่ใช่
 เพียงแค่ให้ความสำคัญเพียงการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ควรส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของประชาชน ใน
 ประเด็นนโยบายสำคัญที่กระทบถึงผลประโยชน์ได้เสีย และทรัพยากรหลักของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ
 เป็นประเด็นหลัก ต้องมีการเปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น หรือประเด็นนั้น เข้าไปมีส่วนร่วมใน
 การแสดงความคิดเห็นต่อปัญหา ข้อโต้แย้ง และหาข้อสรุปร่วมกันโดยที่ทุกฝ่ายอยู่รอดอยู่ร่วมกันและ
 พอรับได้ แทนที่จะอ้างเสียงคนส่วนใหญ่ซึ่งไม่เกี่ยวข้องโดยตรง ไม่รับรู้เรื่องราวมาเปรียบเทียบและ
 เอาชนะ เสียงแย้งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและรับผลกระทบโดยตรงอย่างพร่ำเพรื่อ

3. เปิดวิถีทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมและการเมืองภาคประชาชนให้แก่ประเทศไทย
 โดยรัฐต้องไม่ใช้อำนาจรวมศูนย์ในการบังคับและสร้างวิถีพัฒนาเดียว ต้องส่งเสริมให้ประชาชนผู้
 มีความคิดหลากหลายในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน และเกิดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและ
 ร่วมตัดสินใจ

จากข้อเสนอของ เสกสรร ประเสริฐกุล (2548) ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความเกี่ยวข้องของการเมืองภาคประชาชนที่มีต่อสภาองค์กรชุมชน ที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในการใช้อำนาจทางตรงมากกว่าการดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดการเมืองภาคประชาชนไว้ดังนี้

4. ความหมายของการเมืองภาคประชาชน

เกษียร เตชะพีระ (2547) การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชน เพื่อลดฐานะครอบงำของรัฐ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชน ดูแลชีวิตตัวเองโดยตรง ในขณะที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543) การเมืองภาคประชาชน คือ การเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรง โดยไม่ผ่านทางตัวแทนของพรรคการเมือง หรือหน่วยงานของราชการ การเมืองภาคประชาชนเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งย้ำเป็นการแนวคิดที่ว่าการเมืองไม่ใช่แค่การเลือกตั้ง ส่วนประภาส ปันตบแต่ง (2548) การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชน เพื่อลดฐานะการครอบงำ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนใช้ดูแลชีวิตตนเองโดยตรง เป็นปฏิกริยาตอบโต้การใช้อำนาจรัฐ เพื่อถ่วงดุลอำนาจการครอบงำของระบบตลาดเสรีในภาคประชาชน และเป็นกระบวนการใช้อำนาจทางตรงของประชาชนที่มากไปกว่าการเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปสู่กระบวนการทางนโยบายทุกขั้นตอน โดยจุดหมายสำคัญคือ ลดระดับการปกครองโดยรัฐ จำกัดขอบเขตอำนาจรัฐ ให้สังคมดูแลตนเอง ถ่วงดุลอำนาจรัฐด้วยประชาสังคมโดยไม่มุ่งยึดอำนาจรัฐ เช่นเดียวกับเสกสรร ประเสริฐกุล (2548) โดยทฤษฎีแล้ว การเมืองภาคประชาชนคือการมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณชนทั่วไป ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายหรือกิจการสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่ม เพื่อแสดงสิทธิในการดำเนินชีวิตของตัวเอง หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของพวกเขา โดยทั้งนี้ได้เสนอถึงการเมืองภาคประชาชนและประชาสังคมมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากกรณีที่นักวิชาการหลายคนมีเห็นว่าการแสดงสิทธิทางการเมืองนั้นเป็นการสร้างประชาสังคมซึ่งมีความหมายกว้างขวางกว่าการเมืองภาคประชาชน เช่น เกษียร เตชะพีระและไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (อ้างถึงใน ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาคาการณ์ไกล, 2540)

ซึ่งในขณะที่บุญมี ที่ได้เสนอประชาสังคมไว้ว่าเป็นระบบที่ดีที่สุด โดยเรียกว่าเป็น “ทฤษฎีสังคมเข้มแข็ง” โดยได้เน้นการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน ซึ่งเสกสรร ประเสริฐกุล (2548) ได้สรุปว่า “การเมืองภาคประชาชนย่อมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเคลื่อนไหวในประชาสังคม ซึ่งประสงค์และมีจุดมุ่งหมายที่จะยึดกุมอำนาจรัฐมาดัดแปลงสังคมให้เป็นไปตามอุดมการณ์ที่ยึดมั่น แต่ประสงค์ที่จะได้มาซึ่งฐานะในการกำหนดการปกครองด้วยตนเอง (self-determination) โดยไม่จำเป็นต้องผ่านอำนาจรัฐเสมอไป”

ดังนั้นจากการพิจารณาของผู้วิจัยการเมืองภาคประชาชน คือ เคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน ในการดำเนินกิจการทางการเมืองเพื่อลดฐานะการครอบงำของรัฐ โดยการรวมตัวกันนี้ เพื่อดำเนินการทั้งในทางบวกหรือลบต่อรัฐ เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมไม่ใช่บุคคล ภายใต้สิทธิรัฐธรรมนูญให้การรับรอง และเพื่อสร้างฉันทานุมัติแบบต่อเนื่อง ดังนั้นจึงเหมือนเป็นการย้ำแนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงกิจกรรมทางการเมือง ว่ากิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญจึงไม่ใช่แค่การเลือกตั้งนี้ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยได้มีนักวิชาการหลายท่านที่มีแนวความคิดที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน เช่น ยุค ศรีอริยะ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2551) ที่เห็นว่าการแก้ไขปัญหาการเมือง คือการสร้างระบบ

การเมืองใหม่ คือ ระบบประชาธิปไตยทางตรงทั้งในระดับท้องถิ่นในทุกส่วนของประเทศ เพราะระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาต่อไป ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2551) ได้เสนอและมีความเชื่อมั่นกับประชาธิปไตยทางตรงที่สอดคล้อง กับประเวศ วะสี (2549) ในหลักการเมืองสมานฉันท์ ว่าจะสามารถเป็นตัวหนุนและเสริมระบบปัญหาการเมืองแบบตัวแทน (Representative Democracy) โดยการคืนอำนาจการจัดการชีวิตสาธารณะสู่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งแนวคิดของประเวศ วะสีมีจุดเด่น คือการที่ส่งเสริมวัฒนธรรม ระบบคุณธรรม โดยสอดคล้องกับงานของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2548) ที่ได้เสนอประชาธิปไตยที่ประชาชนดูแลตนเอง “Self – Government Democracy” คือการให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม คือ ชุมชน สมาคม ท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศชาติ ไม่ใช่แค่การแก่งแย่ง ชิงกันเอาตำแหน่งหน้าที่ งบประมาณโครงการ แผนงานของรัฐ และเป็นการที่เน้นตัวบุคคลและหมู่คณะจะเข้าร่วมกันเสียผลประโยชน์เฉพาะตน เฉพาะกลุ่มเข้ากับผลประโยชน์ส่วนรวม เพื่อนำไปสู่การเกิดคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมือง

จากการศึกษาความหมายและสาระสำคัญของเมืองภาคประชาชน เสกสรรค์ประเสริฐกุล (2548) จึงได้สรุปบทบาทการเมืองภาคประชาชนต่อการเป็นคุณลักษณะการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนไว้ดังนี้

1. การเมืองภาคประชาชนเป็นกระบวนการของประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยจัดการปัญหาที่ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนราษฎร(Representative Democracy) ก่อขึ้นหรือรับผิดชอบไม่ทั่วถึง การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆของรัฐ จะเท่ากับการโอนอำนาจอธิปไตยที่ตกค้างอยู่กับรัฐมาสู่ประชาชนมากขึ้น และเป็นการถ่วงดุลกลไกตลาดที่รับมอบอธิปไตยจากรัฐไทยไปแล้วบางส่วน ตลอดจนขยายระบอบประชาธิปไตยออกไปจากระบอบชนชั้นนำไปเป็นระบอบที่ประชาชนมีอำนาจจริงมากขึ้น

2. การเมืองภาคประชาชนโดยธรรมชาติแล้วเป็นขบวนการแบบพหุนิยม (Pluralistic Movement) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประชาชนที่อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และผลประโยชน์ที่แตกต่าง

หลากหลาย จึงไม่อาจยอมรับข้ออ้างความชอบธรรมที่เลื่อนลอย โดยเฉพาะในนามของชาติที่เป็นนามธรรมได้ ด้วยเหตุนี้การเมืองภาคประชาชนจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนิยาม “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ขึ้นมาในลักษณะการรวมผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและไม่ทอดทิ้งผู้ใดสภาพดังกล่าวจะเกิดการสร้างฉันทามติแบบใหม่ในกระบวนการใช้อำนาจของรัฐและรัฐบาล

โดยเสกสรร ประเสริฐกุล (2548) ได้กล่าวสรุปตอนท้ายไว้ว่าการเมืองภาคประชาชนเป็นกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกซึ่งไม่สามารถขึ้นกับกลไกตลาดเสรีนิยมใหม่โดยปราศจากเงื่อนไขและไม่สามารถเดินตามแนวทางบริโภคนิยมของระบบทุนโลกาภิวัตน์อย่างไร้ขอบเขตด้วยเหตุนี้จึงมีบทบาทในการถ่วงดุลอิทธิพลของทุนข้ามชาติ พิทักษ์รักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมตลอดจนแก้ไขปัญหาคความยากจนในเชิงโครงสร้างในเวลาเดียวกัน ยิ่งกว่านั้นเนื่องจากการพัฒนาแบบยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการกระจายอำนาจ กำหนดนโยบายสู่ชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะแตกต่างหลากหลาย ด้วยเหตุนี้การเมืองภาคประชาชนจึงช่วยกระตุ้นให้มีการกระจายอำนาจจากรัฐสู่สังคม ซึ่งจะช่วยลดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นแบบแนวดิ่ง ระหว่างกับชาติ ตลอดจนเพิ่มความสัมพันธ์แนวราบที่เสมอภาคสร้างสรรค์ขึ้นในหมู่ประชาชน

ดังนั้นจากแนวคิดดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในมุมมองที่กว้างขึ้น โดยลดลักษณะประชาธิปไตยแบบตัวแทนผ่านการเลือกตั้งและขยายประชาธิปไตยให้ประชาชนเข้าร่วมใช้อำนาจด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างฉันทามติแบบต่อเนื่อง (Continuous Consensus) ให้เกิดขึ้นนอกเหนือจากที่เกิดในการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภา ประชาชนก็ควรเข้าไปมีส่วนร่วมและตรวจสอบเพื่อให้เกิดนโยบายที่เหมาะสม ที่รัฐต้องไม่ใช้อำนาจรวมศูนย์ในการบังคับและสร้างวิวัฒนาการทางเดียวจากภาครัฐเท่านั้น

นอกจากนี้การเมืองภาคประชาชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมย่อมนำไปสู่การเกิดความสมานฉันท์ทางการเมืองได้อีกด้วย เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดการใช้อำนาจในการตรวจสอบการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในการปฏิบัติ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนจากหลายๆฝ่ายได้เข้ามาทำงานร่วมกันโดยใช้เหตุและผลจากข้อมูลที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การเห็นพ้องต้องกันอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมการเมืองการปกครองที่นำไปสู่การจัดการความขัดแย้งในท้องถิ่นได้ ซึ่งเป็นหลักการเช่นเดียวกับสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน เป็นเรื่องที่ว่าด้วยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตย โดยการตัดสินใจสังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ อาจพิจารณาได้จากระดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม ซึ่ง

ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งระหว่างประชาชนกับรัฐ ดังนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเป็นกระบวนการทางการเมือง (Political Process) จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (Political socialization) ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม

แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับชุมชน

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ความสำคัญของชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญของแนวคิดการเกิดสภาองค์กรชุมชน ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยเห็นว่าชุมชนเป็นรากฐานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งที่ผ่านมาจากผลของการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วได้ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบความยากจน และเกิดปัญหาต่าง ดังนั้น ชุมชนท่ามกลางภาวะดังกล่าวชุมชนจึงมีการปรับตัวโดยมีการใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อการดำรงอยู่ มีความร่วมมือกันระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การสร้างระบบประชาธิปไตยให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551)

2. ความหมายของชุมชน

ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกันหรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้ (พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551)

ชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคน ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ, 2534)

ชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524)

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการปะทะสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์คล้ายๆกันและ

มีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือมีวัฒนธรรมร่วมกัน
นั่นเอง (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2539)

ประเวศ วะสี (2549) ได้กล่าวถึงความเป็นชุมชน หมายถึง การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ
ดังนั้นโดยสรุปความหมายของผู้วิจัยจึงพิจารณาได้ว่า ชุมชน หมายถึง หมู่ชนกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันโดยมี
การปะทะสังสรรค์กันเป็นสังคมที่มีลักษณะภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งมี
ขอบเขตของการปกครอง และกฎหมายที่กำหนดเดียวกัน โดยมีแนวพฤติกรรม และผลประโยชน์
ร่วมกันแต่ในปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์โลกและการเมืองสมัยใหม่ ได้ทำให้
ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนตัวเองตามกระแสภายนอก ซึ่งทำให้ชุมชนและวิถีชุมชนดั้งเดิมหายไปจากสังคม
โดยเฉพาะสังคมในประเทศไทย ซึ่งการปรับเปลี่ยนของชุมชนในบางครั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นตามมา
ภายหลัง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ปัญหาสุขภาพ
ของคนในชุมชน ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการหลายคนที่ต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเพื่อให้ชุมชน
สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสภายนอกได้ โดยใช้ต้นทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่ในการ
แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ประเวศ วะสี (2538) ได้กล่าวถึงความเข้มแข็งของชุมชนว่าเป็นปัจจัยให้แก่ปัญหาทุก
เรื่องพร้อมกันไป เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ทุกคนควรจะเข้า
ใจความเป็นชุมชน มีส่วนสร้างความเป็นชุมชน และแสวงกลไกสนับสนุนความเป็นชุมชน ถ้าปราศจาก
ความเป็นชุมชนจะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่สำเร็จงานของประเวศ วะสี ส่วนใหญ่ยังได้ให้
ความสำคัญกับชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่รากฐานของประชาธิปไตย โดยได้ยกตัวอย่างของประเทศ
สหรัฐอเมริกา สวิสเซอร์แลนด์ และเยอรมัน ว่าประเทศเหล่านี้ที่สามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้
เนื่องจากมีรัฐท้องถิ่นที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้ได้มีการเสนอแนวคิดชุมชนเข้มแข็งเชื่อมโยงกับการเมืองภาคประชาชน ภายใต้
ได้ยุทธวิธีที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” โดยประกอบด้วย การสร้างความรู้ การเคลื่อนไหวทาง
สังคมและอำนาจทางการเมือง โดยทั้งสามส่วนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนนักวิชาการ
และสื่อมวลชน (ประเวศ วะสี, 2549)

ส่วนกาญจนา แก้วเทพ (2538) ได้สรุปจากประสบการณ์ของนักพัฒนาชนบทว่ากลุ่ม
ชาวบ้านว่าในหมู่บ้านที่ต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ฯลฯ จะมี
กลุ่มชาวบ้านที่ก้าวหน้าออกมาเป็นแถวหน้า มีการพยายามหาวิธีต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน
พยายามระดมสรรพกำลังต่างๆ ไม่ว่าจะมาจากพยายามระดมสรรพกำลังต่างๆ ไม่ว่าจะมาจากภายใน
ท้องถิ่นของเขาเอง หรือแหล่งความรู้ที่มาจากภายนอกชุมชน เพื่อทำการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดย

อาศัยแนวทางการพึ่งตนเอง การมีกลุ่มเช่นนี้ดำรงอยู่นั่นเอง เป็นตัวอธิบายถึงความสามารถที่ชุมชนชนบทสามารถอยู่ได้ ในขณะที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ (2536) กล่าวว่า สภาพสังคมไทยในอนาคตมีแนวโน้มจะเกิดปัญหาสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งที่สังคมไทยและโลกในอนาคตต้องการ คือ กลไก การจัดการกับปัญหาที่ยุ่ยากและสลับซับซ้อนเหล่านี้เพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาที่ยั่งยืน จากประสบการณ์กรณีในประเทศไทยและนานาประเทศทั่วโลกได้ให้คำตอบไว้ว่า การจัดการนี้คือความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นถึงการพัฒนาองค์กรที่เข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานั้น นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและในสังคมทุกๆด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และสุขภาพอนามัย

ส่วน Declaration from the 7th ICEA World Conference สীลาภรณ์ นาครทรรพ (2538 อ้างถึงใน มงคล สายสูง, 2546) จากคำปฏิญาณในการประชุมระดับโลกรื่อง การศึกษาชุมชนครั้งที่ 7 ได้เน้นความสำคัญขององค์ประกอบ 3 ประการที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคือ Spirituality Learning Management และได้วิเคราะห์ในบริบทของสังคมไทยเป็นวงจรถัดนี้ คือความสัมพันธ์ของธรรมชาติ การเรียนรู้ และการจัดการที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และคณะกรรมการการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ (มงคล สายสูง, 2546) ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะที่มีความเข้มแข็งดังต่อไปนี้คือ 1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง 2. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมโปร่งใสและพร้อมกับการตรวจสอบ 3. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ตัดสินใจดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน 4. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการร่วมในกระบวนการของชุมชน 5. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคน และมีผลการพัฒนาที่ยั่งยืน 6. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป 7. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคี การพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่น ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

จากแนวคิดชุมชน ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของชุมชนและการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ที่จะเป็นปัจจัยในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น โดยใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเป็นพื้นฐาน และนำไปสู่การรวมตัวในทางการเมืองเพื่อให้เกิดการเมืองภาคประชาชนที่สามารถลดความขัดแย้งทาง

การเมืองลงได้ ดังที่ประเวศ วะสี เชื่อว่าการพัฒนาที่เอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งคือ กระจายอำนาจไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ที่จะช่วยสร้างประชาธิปไตยการเมืองหรือการเมืองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นได้ (ประเวศ วะสี, 2549) และรวมถึงการเมืองรูปแบบใหม่ที่คำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากเหง้าของสังคมดังที่เสนอในแนวคิดชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง เป็นสิ่งแสดงถึงวิถีชีวิตร่วมกันของท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเมื่อชุมชนมีความสามารถเชื่อมโยงทำงานกันเป็นเครือข่ายอย่างต่อเนื่องได้ อันเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สอดคล้องกับแนวคิดของการเกิดสภาองค์กรชุมชนที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนพึ่งตนเองได้ ให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่แต่ละท้องถิ่นมีสภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและในสังคมทุกๆด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และสุขภาพอนามัยของประชาชนในท้องถิ่น

สรุปได้ว่าแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับชุมชน เป็นหลักคิดที่ว่าด้วยการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำตั้งนั้นโดยสรุปความหมายของผู้วิจัยจึงพิจารณาได้ว่า ชุมชน หมายถึง หมู่ชนกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันโดยมีการปะทะสังสรรค์กันเป็นสังคมที่มีลักษณะภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตของการปกครอง และกฎหมายที่กำหนดเดียวกัน โดยมีแนวพฤติกรรม และผลประโยชน์ร่วมกันแต่ในปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์โลกและการเมืองสมัยใหม่ ได้ทำให้ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนตัวเองตามกระแสภายนอก ซึ่งทำให้ชุมชนและวิถีชุมชนดั้งเดิมหายไปจากสังคมโดยเฉพาะสังคมในประเทศไทย ซึ่งการปรับเปลี่ยนของชุมชนในบางครั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นตามมาภายหลัง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการหลายคนที่ต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสภายนอกได้ โดยใช้ต้นทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ

1. ความหมายการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่เป็นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ เป็นการจัดการในการพัฒนาความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีผลต่อคุณภาพ รวมทั้งแนวคิดที่มีความซับซ้อนและกว้างขวาง มีขอบเขตรอบคลุมทั้งทางด้านจิตสังคม การเมืองและจริยธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในด้านพัฒนาบุคคล การพัฒนาคุณภาพงาน การปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการพัฒนาชุมชนการเสริมพลังอำนาจมีแนวคิดที่หลากหลายมิติ ดังนั้น ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจจึงมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ตามการประยุกต์ใช้กับกลุ่มบุคคลการ

เสริมพลังอำนาจมาจากศัพท์ภาษาลาตินว่า “Potere” มีความหมายว่า มีความสามารถในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Empowerment” หมายถึง การให้อำนาจหรืออำนาจหน้าที่เพื่อให้มีความสามารถหรือเป็นการเปิดโอกาสให้ Gibson (1991 อ้างถึงใน วิมลวรรณ ศิริวงศ์, 2548)

ส่วน Rodwell (1996) และ Cuttebuck (1995 อ้างถึงใน วิมลวรรณ ศิริวงศ์, 2548) กล่าวถึง แนวคิดของการเสริมพลังอำนาจที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นกระบวนการที่จะให้หรือถ่ายโอน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นที่จะเติบโตในหน้าที่ อีกทั้ง Rodwell ได้กล่าวไว้ว่า ในกระบวนการนั้นประกอบด้วย อำนาจหน้าที่ การเลือกและการให้อำนาจ และ Klakovich (1996 อ้างถึงใน วินัย พลสิทธิ์, 2547) ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานว่า เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกันต่อบทบาททั้งผู้นำและผู้ตาม ซึ่งใช้การบรรลุข้อตกลงในชั้นสูง ทั้งเป้าหมาย บุคคลและเป้าหมายองค์กร เช่นเดียวกับ Blanchard and others (1999 อ้างถึงใน วินัย พลสิทธิ์, 2547) กล่าวว่า สาระสำคัญของ Empowerment คือ การให้อำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินการที่สำคัญ โดยองค์ประกอบที่สำคัญของการเสริมพลังคือการเสริมสร้างหรือการปลดปล่อยความรู้ ประสบการณ์และพลังแรงจูงใจที่เก็บซ่อนอยู่ในตัวบุคคล ส่วน Gibson (1991) อธิบายความหมาย ของการเสริมสร้างพลังอำนาจ คือ แนวคิดที่อธิบายกระบวนการทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชมการส่งเสริมพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเอง และแก้ปัญหาด้วยตนเองรวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง และความรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจ สามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้ ส่วน UNESCO (1998) ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ คือ การให้พลังอำนาจแก่บุคคล อันเป็นพลังในความหมายของความเข้มแข็งภายในและความเชื่อมั่นการกล้าเผชิญสิทธิในการตัดสินใจกับทางเลือกในชีวิต ความสามารถอันมีอิทธิพลต่อกระบวนการทางสังคมที่จะมีผลต่อชีวิตบุคคล และทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ในขณะที่นิสตาร์ก เวชยานนท์ (2550) ได้ให้ความหมายว่า การเสริมสร้างพลังจะเป็นกระบวนการหลายมิติทางสังคม (Multi-dimensional Social Process) ที่จะช่วยให้คนมีอำนาจในการดำรงชีวิตให้ความรู้สึกที่ตนเองมีพลัง ซึ่งมีทั้งมิติทางด้านจิตใจ มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านเศรษฐกิจ และอื่นๆ นอกจากนั้นการเสริมพลังยังเกิดได้ในหลายระดับที่สำคัญ คือ ในระดับบุคคล (Individual/Psychology) ระดับองค์กร (Organization) และระดับสังคมชุมชน (Community) ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งนักวิชาการอย่าง Wilson ได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลเป็นสิ่งที่ต้องเกิดก่อน เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนต่อไป ส่วนไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2550) ได้ให้ความหมายว่า การเสริมพลังเป็นการให้อำนาจการตัดสินใจของสมาชิกในองค์กรด้วยตนเอง การตระหนักถึงคุณค่าในการดำเนินวิถีชีวิตของคน การเสริมสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงาน โดยเป็นกระบวนการสร้างเสริมสมรรถนะประสบการณ์

และการยอมรับความสามารถของบุคคล ตลอดจนการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานซึ่งนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของบุคคลและเป้าหมายขององค์กรจากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจนั้น เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผู้มีอำนาจหรือกุมอำนาจอยู่นั้นได้มอบอำนาจให้กับผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือหน่วย องค์กรที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรผู้มีอำนาจ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของบุคคล หรือหน่วยงาน หรือองค์กรนั้นๆ ได้ดำเนินการและจัดการในสิ่งต่างๆรวมไปถึงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการในการเสริมสร้าง ประสบการณ์ โอกาส และทัศนคติที่มีอยู่ในตัวตนผ่านอำนาจที่ได้รับจากผู้ให้อำนาจอย่างเต็มศักยภาพ

2. แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจนั้น พิจารณาได้ว่า เป็นทั้งกระบวนการและเป็นผลลัพธ์ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงควมมีคุณภาพและเอกลักษณ์ของบุคคล อีกทั้งยังเป็นแนวคิดในการดำเนินการ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล Gibson (1991 อ้างถึงใน วิมลวรรณ ศิริวงศ์, 2548) เป็นการเพิ่มความมีคุณค่าแห่งตน และความสามารถของตนหรือเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมของบุคคลในทางบวก นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมแนวคิดในการเสริมสร้างพลังอำนาจจึงมีหลากหลาย สอดคล้องกับ Kieffer (1984) ได้ให้แนวคิดของการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมและความเข้าใจระบบการเมืองการปกครอง โดยเปรียบเทียบได้กับการพัฒนาของมนุษย์ ดังนี้ 1) ระยะการเริ่มต้น เป็นระยะที่บุคคลเริ่มมีส่วนร่วมในการสำรวจค้นหาปัญหาเกิดความไม่แน่ใจ และไม่มีความรู้ในอำนาจหน้าที่ และโครงสร้างของพลังอำนาจ 2) ระยะของความก้าวหน้า เป็นระยะที่เป็นโอกาสดีสำหรับความร่วมมือร่วมใจและช่วยเหลือแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน ในระยะนี้บุคคลมีการพัฒนาและยอมรับทางเลือก มีความรับผิดชอบทางเลือก ได้รับการพัฒนาทักษะการดำเนินงาน และอาจได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกของการเป็นพี่เลี้ยงผู้ร่วมงาน 3) ระยะของความเป็นจริง ระยะนี้เป็นระยะที่มุ่งเน้นการเผชิญหน้าและต่อสู้อุปสรรคยุ่งยากที่ขัดขวางการตัดสินใจของตนเอง ในระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำ พัฒนาทักษะ และพัฒนาองค์การ และธำรงรักษาสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้คงอยู่ 4) ระยะมีข้อยึดมั่นผูกพัน เป็นระยะที่มีการบูรณาการความรู้ใหม่ๆ และทักษะในการเผชิญหน้ากับความเป็นจริงการเสริมสร้างพลังอำนาจของ Kieffer เป็นการมองตามกระบวนการซึ่งเป็นการถ่ายทอดกระบวนการช่วยเหลือพัฒนาบุคคลให้ตระหนักถึงต้นเหตุของปัญหา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญปัญหา ตลอดจนหาวิธีการแก้ปัญหา

ในขณะที่ Tebbit (1993) ได้ให้แนวคิดของการเสริมสร้างพลังอำนาจไว้ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ 4 ประการ คือ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ขององค์การที่ชัดเจน ซึ่งจะสะท้อนถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ รวมถึงพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การการยอมรับคุณค่าของบุคคล 2) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความฉลาด (Excellence) และความเชี่ยวชาญ (Expertise) ในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มผลผลิตของงาน เพิ่มประสิทธิภาพในงาน รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรมองเห็นคุณค่าของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างพลังอำนาจ 3) มีความสามัคคี (Harmony) และความเสมอภาค (Balance) ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง กับบุคคล และปัญหาต่างๆ ในองค์การ ซึ่งทุกคนในองค์การต้องร่วมมือกันรับผิดชอบและร่วมกันสร้างความประนีประนอมให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน รวมทั้งองค์การโดยรวม 4) สนับสนุนการจัดการกับความเสี่ยง (Reasonable – Risk Taking) และรับผิดชอบต่อความล้มเหลว (Accepts Responsible Failure) โดยจะต้องขจัดความกลัวการเสี่ยงและความกลัวการล้มเหลวของผู้ปฏิบัติงานในองค์การ และส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความกล้าที่จะเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ เหล่านั้น จนเกิดความผูกพันกับองค์การ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อองค์การ

3. ระดับของการเสริมสร้างพลังอำนาจ

Bowen and Lawer (1995) ได้จำแนกการเสริมสร้างพลังอำนาจออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการ แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น ผู้บริหารยังคงมีอำนาจสั่งการเช่นเดิม
2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการทำงาน มีอิสระในการทำงาน ผู้ปฏิบัติสามารถใช้ทักษะที่ตนมีอยู่ในการปฏิบัติงาน ได้รับข้อมูลย้อนกลับมากกว่าผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในการควบคุม แต่การตัดสินใจในระดับสูงขึ้นไปซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์การ อำนาจ และการให้รางวัลผลตอบแทน ยังคงอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารอาวุโส
3. การมีส่วนร่วมในระดับสูง องค์การยินยอมให้ผู้ปฏิบัติงานระดับล่างเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ได้รับการยอมรับจากทุกคนในองค์การได้รับข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกันมีโอกาสได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะการปฏิบัติงานตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในระดับนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและผู้ปฏิบัติงานทุกคนต่างรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

ขณะที่ Isarel and other (1994 อ้างถึงใน อลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) กล่าวว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ เพื่อสะดวกในการปฏิบัติ คือ 1) การเสริมสร้างพลังอำนาจในบุคคล เป็นความสามารถของบุคคลในการตัดสินใจและควบคุมตนเองหรือควบคุมการดำเนินชีวิตของตนเอง เป็นการพัฒนาอัตมโนทัศน์หรือความสามารถของบุคคล และการมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจ 2) การเสริมสร้างพลังอำนาจในองค์กร เป็นการพิจารณาแบบประชาธิปไตยโดยสมาชิกทุกคนมีการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและอำนาจด้วยกัน ตัดสินใจร่วมกัน และการกำหนดรูปแบบการนำไปปฏิบัติและการควบคุม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน 3) การเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชน เป็นการใช้ทักษะและแหล่งประโยชน์ร่วมกันเพื่อสนองความต้องการของชุมชน โดยการสนับสนุนส่งเสริมกันและกัน ควบคุมคุณภาพชีวิตในชุมชนของตน

4. แนวคิดการเสริมสร้างพลังในชุมชน

4.1 ความหมายการเสริมสร้างพลังในชุมชน

Raeburn (1993 อ้างถึงใน อลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) ได้ให้ความหมายการเสริมสร้างพลังในชุมชนไว้ว่า การเสริมสร้างพลังในชุมชนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ที่มีระยะเวลายาวนาน อย่างน้อยคือมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยทั่วไปอยู่ที่ 7 ปี หรือมากกว่านั้น ในขณะที่สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2546 อ้างถึงใน อลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังในชุมชนว่า เป็นการระดมพลังจากทรัพยากรภายในชุมชน การเผชิญหน้ากับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับภายนอก อำนาจของชุมชนไม่ได้มาจากรัฐบาล ส่วนธีระ พิทักษ์ประเวช (2546) ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจว่า การสร้างพลังชุมชน (Community Empowerment) เป็นระบบคุณค่า และเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม ที่ส่งเสริมให้บุคคล และชุมชน นำศักยภาพของตนเอง และภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน เช่นเดียวกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2547 อ้างถึงใน อลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนว่า เป็นกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนให้แก่ชุมชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวัน และรู้สึกว่าคุณชนอ่อนแอ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ หรือแม้แต่ชุมชนที่ต้องการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานสวัสดิการสังคมของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น นั้น ก็สามารถที่จะนำกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจมาประยุกต์ใช้ร่วมด้วยได้

จากความหมายของการเสริมสร้างพลังในชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปนิยามของการเสริมสร้างพลังในชุมชน คือ กระบวนการสร้างทางเลือกอย่างมีส่วนร่วมที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจและปฏิบัติเอง โดยชุมชนสามารถนำศักยภาพของตนเองมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน และชุมชนโดยรวม อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับ

4.2 กระบวนการเสริมสร้างพลังในชุมชน

ศรีปริญญา ฐปกระจ่าง (2545) ได้กล่าวถึงกระบวนการการเสริมสร้างพลังในชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจจิตใจสังคม สุขภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง 2) การเชื่อมโยงเครือข่ายของความ

ร่วมมือ ให้เกิดพลังความร่วมมือระหว่างกลุ่ม 3) การที่ภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน ให้เป็นฐานะของผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการนำการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นและเชื่อมประสานให้ประชาชนในชุมชน เกิดความตื่นตัว มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผล 4) การเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อและบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2546 อ้างถึงใน อลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้แทนชุมชนได้สรุป กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเป็น 3 กระบวนการ ดังนี้ 1. การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง ใช้ระบบการเกษตรแบบพอเพียง เพื่อให้หลุดพ้นจากความไม่แน่นอนของการเกษตรระบบตลาด จัดตั้งกองทุนที่สนับสนุนทางสังคม และปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีงาม 2. การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อต่อรองความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อชุมชนมีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานที่ทำให้ชุมชนเกิดปัญหา 3. การเสริมสร้างอำนาจและเครือข่ายชุมชนเพื่อเรียกร้องและพิทักษ์สิทธิของชุมชน สร้างเครือข่ายเพื่อการสนับสนุนทางสังคม ก่อให้เกิดพลังในการจัดการและต่อรอง คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2547 อ้างถึงใน อลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) ได้ระบุถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังในชุมชน แบ่งออกเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การมีความรู้สึกร่วมในความเป็นชุมชน อาจเป็นด้วยชุมชนในมิติเชิงพื้นที่ คือ มีพื้นที่ชุมชนอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ผูกพันมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง หรือในมิติของประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนมีความเก่าแก่ และอยู่กันมายาวนาน หรือมีสิ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เช่น บรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี เอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2. การมีทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการที่เหมาะสม ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนจะเป็นอีกปัจจัยที่สามารถทำให้คนในชุมชนมารวมตัวกันได้ โดยเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรชุมชน รวมทั้งเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรก็ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนช่วยกันจัดการกับปัญหานั้นๆ 3. การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและแก้ไขปัญหาร่วมกัน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มคิดแก้ปัญหาในลักษณะประชาคม โดยใช้ทรัพยากรและฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม ผนวกกับลองผิดลองถูกในการบริหารจัดการ หรือไปศึกษาดูงานจากที่อื่นแล้วมาลองปฏิบัติ โดยมีพื้นฐานจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ร้านค้าชุมชน 4. การที่คนในชุมชนยอมรับและให้ความร่วมมือ เมื่อมีการดำเนินงานต่างๆผ่านชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และเป็นรูปธรรม ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการ และร่วมตรวจสอบ เมื่อมีปัญหา คนในชุมชนก็จะมีการพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างจิตสำนึก ทำประชาคม กำหนดกฎเกณฑ์ให้ทุกคนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์นั้น คนในชุมชนจะเพิ่มความร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎที่ร่วมกันวางเอาไว้อย่างเต็มใจมากขึ้น 5. การมีผู้นำที่ดี ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าอาวาส หมอครูใหญ่ รวมทั้งผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่งต้องมีภาวะความ

เป็นผู้นำ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ และเป็นแบบอย่างที่ดี และต้องให้คนในชุมชนตระหนักอยู่เสมอว่า แม้จะมีผู้นำที่ดีอย่างไรก็ตาม แต่ผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารจัดการในทุกกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนนั้นก็คือ ชุมชนเอง ผู้นำคนเดียวไม่สามารถพัฒนาชุมชนได้ 6. กระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ เป็นกระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนผ่านกลุ่มต่างๆ ทำให้สามารถสร้างระบบการบริหารงานประสพการณ์และความเชี่ยวชาญให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กันกับความร่วมมือและให้อภัยกัน รวมทั้งการเรียนรู้จากความผิดพลาดของการพัฒนาของภาครัฐที่ผ่านมา และเรียนรู้จากชุมชนอื่นที่ประสบ ความสำเร็จแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับชุมชนตนเอง นอกจากนี้ ยังควรมีการติดตามหาแนวทางปัญหา คือ การเสริมสร้างการศึกษาและสารสนเทศให้แก่คนในชุมชน เช่น ห้องสมุด หรือศูนย์อินเทอร์เน็ต เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้จักตนเอง และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 7. การมีระบบการสื่อสารที่ดี เป็นการสื่อสารกับคนในชุมชนผ่านเวทีประชาคมโดยใช้วิทยุกระจายเสียง หรือระบบเสียงตามสาย หรือผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมต่างๆรวมทั้งการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การมีระบบการสื่อสารที่ดี ทำให้คนในชุมชนทุกคนมีการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการพัฒนา และตรวจสอบติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนตลอดเวลา กลายเป็นพลังร่วมที่ขับเคลื่อนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน 8. การมีภาคีที่หลากหลาย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานเอกชนต่างๆ ร่วมมือกันกับคนในชุมชนด้วย 9. การมีระบบติดตามประเมินผลและตรวจสอบที่ดี โดยอาจจะมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการตรวจสอบ และคนในชุมชนให้ความร่วมมือ ทำให้สภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ของชุมชนน่าอยู่ ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุปได้ว่าแนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่เป็นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ เป็นการจัดการในการพัฒนาความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีผลต่อคุณภาพ รวมทั้งแนวคิดที่มีความซับซ้อนและกว้างขวาง มีขอบเขตครอบคลุมทั้งทางด้านจิตสังคม การเมืองและจริยธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในด้านพัฒนาบุคคล การพัฒนาคุณภาพงาน การปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการพัฒนาชุมชนการเสริมพลังอำนาจ การเสริมสร้างพลังอำนาจจึงเป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผู้มีอำนาจหรือกุมอำนาจอยู่นั้นได้มอบอำนาจให้กับผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือหน่วย องค์การที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์ผู้มีอำนาจ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของบุคคล หรือหน่วยงาน หรือองค์กรนั้นๆ ได้ดำเนินการและจัดการในสิ่งต่างๆรวมไปถึงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการในการเสริมสร้าง ประสพการณ์ โอกาส และทัศนคติที่มีอยู่ในตัวตนผ่านอำนาจที่ได้รับจากผู้ให้อำนาจอย่างเต็มศักยภาพ

แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่าย

อเนก นาคะบุตร (2533) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ที่จะเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กลุ่มแต่ละกลุ่มมาพบปะกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งในส่วนของเครือข่ายการเรียนรู้ นั้น เกิดจากการที่ชาวบ้านได้จัดการสิ่งแวดล้อมในเรื่องของการแก้ปัญหา ทำให้ได้ประสบการณ์ ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว ทำให้เกิดศักยภาพของภูมิปัญญาการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดการเรื่องต่างๆ มีการสะสมและมีการสืบทอดความรู้ที่สามารถตอบปัญหาและการดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง มีการผลิตซ้ำ การคิดค้นและประยุกต์กับความรู้ที่ได้จากภายนอก ในขณะที่ อภิชัย พันธเสน (2533) กล่าวถึงแนวความคิดของเครือข่ายการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมความรู้ความสามารถ ช่วยการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในส่วนที่ขาดแคลนอยู่ โดยมีคติที่ว่า ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้ผูกขาดความรู้แต่เพียงผู้เดียว ความรู้เกิดจากการเรียนรู้การเข้าใจปัญหาและวิธีการคิดของชาวบ้าน แล้วนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยการแลกเปลี่ยนกันในลักษณะของการเสริมความรู้ มีการนำความรู้ไปใช้เพื่อช่วยพัฒนาความรู้และความสามารถโดยเน้นชาวบ้านเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ส่วน Boissevain (1974) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะของเครือข่ายจะต้องเริ่มจากตัวบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางก่อน แล้วขยายไปตามความสัมพันธ์ที่บุคคลซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางมีความสัมพันธ์ ซึ่งทำให้ต้องกำหนดลงไปว่าจะศึกษาบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางก่อน และมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งข้อสังเกตประเภทของบุคคลหรือกลุ่มคนซึ่งบุคคลมีความสัมพันธ์ด้วย โดยอาศัยระยะห่างทางสังคม แบ่งเครือข่ายบุคคลประกอบด้วย 3 ประเมินผลที่สำคัญ คือ ประเมินผลแรกได้แก่ เครือข่ายใกล้ชิด ประกอบด้วย บุคคลต่างๆ ที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางมากที่สุด อันได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ประเมินผล ที่สองได้แก่ เครือข่ายรอง ประกอบด้วย บุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางรู้จักคุ้นเคยน้อยกว่ากลุ่มแรก และประเมินผลที่สามได้แก่ เครือข่ายขยาย ได้แก่ กลุ่มบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ด้วยโดยผ่านเครือข่ายใกล้ชิดอีกทีหนึ่ง

ขณะที่ Mitchell (1968) กล่าวว่า เครือข่ายสังคมเปรียบเสมือนกรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาหาความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสังคม นำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ องค์กรทางสังคม และโครงสร้างทางสังคม รวมทั้งลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวสามารถนำมาใช้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลได้ และ หากจะกล่าวถึงเครือข่ายในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นนั้นได้เปรียบเสมือนรูปภาพของจุดต่างๆ ที่มีเส้นหลายเส้น โยงไปมาระหว่างจุดต่างๆ ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางอันเปรียบเสมือนบุคคลคนหนึ่ง และจุดต่างๆ เป็นตัวแทนของบุคคลรอบข้างที่บุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ด้วย เส้นโยงหลายๆ เส้นจึงหมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมหลายๆ ความสัมพันธ์ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีต่อกันและกัน พื้นฐานความสัมพันธ์ทางสังคมที่สำคัญคือ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และมีองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย เช่น การปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยน

ข่าวสาร ข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ การบริการระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน เช่น ด้านเศรษฐกิจ เครือญาติ การเมือง สุขภาพอนามัย ฯลฯ ส่วนพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ การไปมาหาสู่ การปรึกษาหารือ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นต้น ส่วนชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533) และพิมพ์วิทย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ (2530) ได้จำแนกลักษณะเครือข่ายทางสังคมออกเป็น 5 ลักษณะ คือ 1) ความสัมพันธ์เชิงซ้อน หรือความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายอันเนื่องมาจากบทบาทที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งบุคคลมีบทบาทหลายบทบาทในชีวิตประจำวัน เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเดี่ยวและความสัมพันธ์เชิงซ้อน ซึ่งหลายๆ บทบาทของแต่ละคนจะส่งผลกระทบต่อ กัน เพราะแต่ละบทบาทมีปทัสถานและความคาดหวังทางสังคมที่ชี้แนะแนวทางพฤติกรรม 2) ความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยน เนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลไม่เพียงแต่ถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการอบรมถ่ายทอดมาแต่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้ การตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมหรือความพอใจที่จะได้จากการแลกเปลี่ยนนั้นๆ ด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรของชุมชนนั้นได้มีการแลกเปลี่ยนสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ้างหรือได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในบางสิ่งบางอย่างจากความสัมพันธ์ดังกล่าว 3) ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะการให้และการรับ ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลวางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนสามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกันหรือแข่งขันกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุลกันและไม่สมดุลกัน คือ ได้รับผลประโยชน์จากกันในขณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอำนาจเหนือกว่าซึ่งเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ สถานภาพหรือทรัพยากรของบุคคลเอง ความไม่สมดุลกันทางอำนาจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลต่อลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพของบุคคลแต่ละกลุ่มด้วย ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ไม่คงที่และเปลี่ยนแปลงได้ 4) ความถี่และระยะเวลาของความสัมพันธ์ เครือข่ายสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพราะมีการรู้จักกันมากขึ้น ความถี่ ความบ่อยครั้ง ความผูกพัน ความมีอิทธิพลต่อกันและกันในด้านพฤติกรรม และช่วงระยะเวลาของความสัมพันธ์ ล้วนเป็นปัจจัยนำไปสู่คุณภาพของความสัมพันธ์ในลักษณะของการเกิดความสัมพันธ์เชิงซ้อน 5) ความเกี่ยวพันกันภายในเครือข่าย เครือข่ายทางสังคมที่มีความเกี่ยวพันกันสูงจะมีหลายช่องทางที่ความเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนข้อมูลข่าวสาร สามารถผ่านเข้าถึงบุคคล ต่างๆ ได้ภายในเครือข่ายจะมีความคิดเห็นและการกระทำของบุคคลต่างๆ คล้ายคลึงกันสูง ดังนั้นความเชื่อ พฤติกรรมด้านการจัดการทรัพยากรในกลุ่มคนที่มีเครือข่ายสังคมแบบเหนียวแน่นจะมีพฤติกรรมและความคิดเห็นเหมือนกัน

ขณะที่สุชาติดา มีสงฆ์ (2535) ได้กล่าวถึงเครือข่ายชาวบ้านไว้อย่างน่าสนใจว่า “เครือข่าย” ของชาวบ้านเป็นไปโดยธรรมชาติ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน โดยไม่มีเรื่อง เงินทองเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นระดับเครือข่ายเฉพาะในระดับบุคคล (ครอบครัว) และเครือญาติ

โดยมีพื้นฐานความคิดจากการแสวงหาหลักประกันให้กับชีวิต ครอบครัวของตน ซึ่งถือว่า ในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติและชุมชนเป็นอันดับแรก และสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) เครือข่ายแนวนอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน 2) เครือข่ายแนวตั้ง มีพื้นฐานมาจากความไม่เท่าเทียมกัน ส่วนเสรี พงศ์พิศ (2548) เห็นว่า เครือข่ายว่าเป็นการรวมกลุ่มของบุคคลในชุมชน บุคคลระหว่างชุมชน กลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายคือ กระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระดมแลกเปลี่ยนปัจจัยพื้นฐานต่างๆ และรวมพลังเพื่อต่อกรกับกลุ่มอื่นๆ การประสานแนวคิด ความร่วมมือ ดำเนินตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ มีการสรุปทบทเรียนร่วมกัน วิเคราะห์ ทบทวนกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่าย โดยมีกระบวนการในการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้ 1) กระบวนการสร้างความตระหนัก คือ การหล่อหลอมความคิด ความรู้ ประสบการณ์ ความตระหนักถึงคุณค่าในระดับปัจเจกบุคคลเป็นความสำนึกในจิตใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 2) กระบวนการสร้างอุดมการณ์ร่วม เป็นอุดมการณ์ร่วมผ่านการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรค จะเป็นฐานข้อมูลความสำนึกของชุมชนที่ถูกรวบรวมออกมาเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือเป็นอุดมการณ์ร่วมของแกนนำชุมชน 3) กระบวนการก่อรูปเครือข่าย เป็นการกำหนดโครงสร้างและกลยุทธ์ในการดำเนินการระดมความคิดไปเผยแพร่ให้กลุ่มในระดับชุมชนทราบถึงแนวทาง 4) กระบวนการพัฒนาศักยภาพ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิด สรุปทบทเรียน การดำเนินการของเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและเครือข่าย 5) กระบวนการวางแผน ควรครอบคลุมประเด็นหลัก 3 ประการ ประการแรกคือ การดูแลปกป้องการฟื้นฟูสภาพ ประการที่สองการพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และประการสุดท้ายมีการนำมาใช้ประโยชน์ โดยแยกเป็นแผนปฏิบัติการของชุมชน และแผนปฏิบัติการของเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์กลุ่ม 6) กระบวนการส่งเสริมและดำเนินการ เป็นการผลักดันให้เกิด การปฏิบัติกิจกรรม โดยการร่วมกันของเครือข่ายในการระดมทรัพยากร จัดแหล่งทุน แหล่งสนับสนุนปัจจัย 7) กระบวนการสรุปทบทเรียน ประเมินผล พัฒนาโครงการ ทบทวนเรียนรู้ปัญหา อุปสรรคร่วมกัน เพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาโครงการ/กิจกรรมของเครือข่ายต่อไป

เช่นเดียวกับธนา ประมุขกุล (2547) ได้กล่าวถึง แนวคิดเรื่องเครือข่าย หมายถึง กระบวนการทำงานที่มีการเชื่อมโยงประสานงาน ระหว่างบุคคล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ที่มีฐานที่ตั้ง อยู่บนวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายเดียวกัน และด้วยปรัชญาการอยู่ร่วมกัน โดยเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคน ทุกหน่วยเสมอกัน จึงสามารถสร้าง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคีสมาชิกในแนวราบที่อาศัยความเข้าใจ และความจริงใจ เป็นกลไกให้เกิดการขับเคลื่อนของเครือข่ายแทนการใช้อำนาจ และการสั่งการในกรอบระบบแห่งการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นการปิดกั้นปัญญามนุษย์ และละเลยความหลากหลายที่เราสามารถอาศัยการจัดการที่ดี นำความหลากหลายเหล่านี้ มารวมกันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อ

ก่อให้เกิดคุณภาพใหม่ ทั้งในรูปแบบของการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติไปจนถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่วนกิติชัย รัตนะ (2549) กล่าวว่า เครือข่ายที่ปรากฏชัดที่สุดในพื้นที่ลุ่มน้ำ คือ “เครือข่ายชาวบ้าน” เป็นลักษณะที่ชาวบ้านมาร่วมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงบทบาทหน้าที่ต่อกันอย่างเห็นได้ชัด มีระบบการแบ่งงานกันทำและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในแต่ละชุมชน เครือข่ายชาวบ้านมีบทบาทต่องานพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก เพราะพฤติกรรมและทัศนคติของชาวบ้านจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นในการบริหารจัดการลุ่มน้ำจึงควรให้ความสำคัญต่อเครือข่ายชาวบ้าน ในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากพิจารณาถึงความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายลุ่มน้ำพบว่า มีเหตุผล 4 ประการคือ 1) ความเชื่อมโยงในปัญหาและผลกระทบในลุ่มน้ำ หมายถึง ปัญหาและผลกระทบ ในลุ่มน้ำมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันได้ ดังนั้นการจัดการลุ่มน้ำจึงต้องมองทั้งระบบพื้นที่ มีการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าปลายเหตุ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยกลไกเครือข่ายที่มีอยู่ทั้งหมดในพื้นที่ลุ่มน้ำในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น 2) เพื่อให้เกิดการขยายพื้นที่ทำงานให้กว้างขึ้น เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้มากขึ้น ทั้งมิติของการอนุรักษ์ทรัพยากร มิติของการพัฒนาชุมชน มิติของการศึกษา มิติของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งต้องขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กัน 3) เพื่อให้เกิดการประสานประโยชน์ร่วมกัน มีการเชื่อมโยงประโยชน์ตามความต้องการที่แตกต่างกันของคนในลุ่มน้ำ ดังนั้นการจัดการในระบบเครือข่ายจึงช่วยให้เกิดการประสานประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน 4) ลดกรณีข้อพิพาทจากการแย่งชิงทรัพยากรในลุ่มน้ำ การเรียนรู้ของชุมชนผ่านการทำงานในระบบเครือข่าย ช่วยสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก กรณีที่เป็นประเด็นปัญหาสาธารณะ มีการกำหนดกติกาในการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม ฉะนั้น การจัดตั้งเครือข่ายลุ่มน้ำจึงช่วยให้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้รับการแก้ไข จัดการในระดับของความพอใจของทุกฝ่าย

เครือข่ายการเรียนรู้ นั้น เกิดจากการที่ชาวบ้านได้จัดการสิ่งแวดล้อมในเรื่องของการแก้ปัญหา ทำให้ได้ประสบการณ์ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว ทำให้เกิดศักยภาพของภูมิปัญญา การเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดการเรื่องต่างๆ ที่ผ่านมาเพื่อตอบสนองชาวบ้านด้วยตนเอง มีการสะสมและมีการสืบทอดความรู้ที่สามารถตอบปัญหาและการดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง มีการผลิตซ้ำ การคิดค้นและประยุกต์กับความรู้ที่ได้จากภายนอก (อเนก นาคะบุตร, 2533) สอดคล้องกับเครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน โดยมีบุคคลที่มีความถนัดในด้านต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้บุคคลอื่นๆ ได้ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น อภิชัย พันธเสน (2533) กล่าวถึงแนวความคิดของเครือข่ายการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมความรู้ ความสามารถ ช่วยการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในส่วนที่ขาดแคลนอยู่ โดยมีฐานคติที่ว่า ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้ผูกขาด

ความรู้แต่เพียงผู้เดียว ความรู้เกิดจากการเรียนรู้การเข้าใจปัญหาและวิธีการคิดของชาวบ้าน แล้วนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยการแลกเปลี่ยนกันในลักษณะของการเสริมความรู้ มีการนำความรู้ไปใช้เพื่อช่วยพัฒนาความรู้และความสามารถโดยเน้นชาวบ้านเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อเนก นาคะบุตร (2533) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ที่จะเรียนรู้ร่วมกันเช่น กลุ่มแต่ละกลุ่มมาพบปะกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การที่นักวิชาการหรือนักพัฒนาไปคุยกับชาวบ้านหรือผู้นำชาวบ้าน การพาชาวบ้านจากหมู่บ้านหนึ่งไปดูงานอีกหมู่บ้านหนึ่ง และการเรียนรู้แบบที่สถาบันภายนอกเข้าไปเสริม โดยมีลักษณะการกระจายตัวของเครือข่ายการเรียนรู้ออกเป็น 5 สายคือ 1) สายความเชื่อ ซึ่งมาจากความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม การนับถือบารมีของพระ 2) สายเครือข่าย โดยมีการเกาะตัวผ่านทางเครือข่าย 3) สายกิจกรรมซึ่งกลุ่มที่มีกิจกรรมเหมือนกัน เช่น กิจกรรมธนาคารเข้า กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ 4) สายปัญหาาร่วมกันหรืออุดมการณ์ร่วมกันที่ต้องเผชิญปัญหาเหมือนกันต้องการเคลื่อนไหวในระดับต่างๆ เช่น เกี่ยวกับที่ดิน แหล่งน้ำ และ 5) สายจัดตั้ง ที่หลายฝ่ายตั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้าไปจัดตั้งเป็นเครือข่ายขึ้น ดังนั้นรูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้จะเป็นลักษณะที่ไม่มีรูปแบบตายตัวเนื่องจากชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ มีความแตกต่างกันทำให้รูปแบบหนึ่งอาจเหมาะสมกับอีกแห่งหนึ่งแต่ไม่เหมาะสมกับอีกแห่งหนึ่ง

สรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคมเกิดจากการรวมกลุ่มกันของบุคคล โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือการเผชิญหน้ากับปัญหาหรือเกิดความกดดันร่วมกันจนทำให้ทุกคนที่เข้าร่วมตัวเกิดสำนึก ผ่านวิธีการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่างๆ ตามลำดับขั้นตอนคือ การสร้าง ความตระหนัก การสร้าง อุดมการณ์ร่วม การก่อรูปเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ การวางแผนการส่งเสริมและดำเนินการ การสรุปบทเรียน ก่อเกิดการเคลื่อนไหวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหา สร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการจัดการและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในชุมชน การใช้แนวคิดเรื่องเครือข่ายในการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเป็นมาในเชิงพัฒนาการของเครือข่ายที่เข้มแข็งในการยึดโยงสัมพันธ์กัน และนำไปสู่การอธิบายในแนวเชิงบรรทัดฐานที่ทำให้เกิดการยอมรับเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีการเชื่อมโยงกลุ่ม โดยตั้งอยู่บนหลักการของความสอดคล้องกลมกลืนกันเป็นการรวมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร ก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดความเหมาะสมในสังคม และช่วยอธิบายถึงการเคลื่อนไหวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการจัดการและเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ในชุมชน

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทยเกิดขึ้นจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มขึ้นในปลายปี 2539 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกชนชั้นและทุกภาคส่วนของสังคม ประเด็นเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงเป็นอันมาก ในฐานะที่เป็น “ทางเลือก” ที่สำคัญของการพัฒนา ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางตามหลักปรัชญาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นรากฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยให้ความสำคัญในด้านต่างๆ คือ (1) การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ มีกระบวนการจัดการ องค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง (2) การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล (3) การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

1. ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น หรืออาศัยหลักความผูกพันหรือผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ในทางการบริการ

สังคมร่วมกัน ส่วนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็งหมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของแผนชุมชนว่า หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ความต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนด แนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า แผนชุมชนเป็นของชุมชนดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อการจัดสรรงบประมาณเป็นหลักส่วนกรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้คำจำกัดความของ แผนชุมชน ในคู่มือการจัดเก็บข้อมูล กชช.2ค (ปี 2550- 2554) ไว้ว่าหมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชนโดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของ ตนเองให้เป็นไปตามที่ความต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิง ภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นหลัก และพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524, น. 238) ให้ความหมายว่าชุมชน คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ใน อาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ในขณะที่สนธิยา พลศรี (2545) ให้ความหมายของชุมชนว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียก เป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ส่วนประเวศ วะสี (2544) ได้ให้ความหมาย ความเป็นชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง การที่คน จำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตาม

วัตถุประสงค์ กล่าวโดยสรุป ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำมีการติดต่อสื่อสาร การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้น ตามลำดับ การร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

ในขณะที่เสรี พงศ์พิศ (2542) ได้กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง สามารถบริหารจัดการตัวเอง จัดการทรัพยากร มีการรักท้องถิ่นเคารพในวัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พอกอยู่พอกิน มีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและสมดุลกับธรรมชาติ ส่วนณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) กล่าวถึงชุมชนเข้มแข็งว่ามีความหมายใน 3 มิติ คือ (1) มิติทางเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ที่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงเลี้ยงตัวเองได้ โดยอาศัยหลักทางเศรษฐศาสตร์ คือ การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ(Comparative Advantage) และหลักทางอุปสงค์ อุปทาน เพื่อตอบคำถามพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนในแง่ว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และจำหน่ายจ่ายแจกให้กับใคร (2) มิติทางสังคม มองที่ลักษณะทางวัฒนธรรมและการศึกษาที่ไม่แตกสลายการคงอยู่ของสถาบันดั้งเดิมของชุมชน รวมทั้งสายใยของวัฒนธรรม คือ ความสมานฉันท์ ความผูกพันระหว่างครัวเรือน (3) มิติทางการเมือง เป็นเรื่องของสัมพันธภาพอำนาจ(Power Relation) ในการคบค้ากันระหว่างชุมชนกับคนภายนอก ความเข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อชุมชน มีความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เหมาะสม กล่าวคือ ต้องไม่เสียเปรียบหรือถูกกดขี่ มีอำนาจถ่วงดุล(Countervailing Power) และสัมพันธ์ เตะชะอิก และคณะ (2547) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการ มีการรวมกลุ่มองค์กรในชุมชน ผู้นำมีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์และรับฟังความคิดของสมาชิกในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวมีความสุข รักใคร่ปรองดองกันอยู่พร้อมหน้า และมีสุขภาพที่แข็งแรง นอกจากนี้ สมาชิกในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้โดยการมีส่วนร่วม

จากเบื้องต้นสามารถสรุปความหมายของคำว่า ชุมชนเข้มแข็ง ได้ว่าการที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งมีผลให้คนในชุมชนมีศักยภาพที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่นๆ ที่มีแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ด้วยความเอื้ออาทรที่ดีต่อกันของชุมชนและสังคมโดยรวม

2. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ประเวศ วะสี (2544) ได้เสนอภาพชุมชนท้องถิ่นในอุดมคติในแนวประชาสังคมที่จะเกิดการเกื้อหนุนให้ภาคประชาชนหรือสังคมมีความเข้มแข็ง เกิดดุลยภาพทางสังคมทางสังคมขึ้นด้วยรูปแบบสังคมสมานภาพ โดยกำหนดว่า “ความเป็นชุมชนที่ดีมีศักยภาพสูง” ต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (1) มีเรื่องทางจิตใจธรรมะหรือจิตวิญญาณ (Spirituality) เป็นเรื่องของคุณธรรม คุณค่า การนึกถึงส่วนรวม ลดความเห็นแก่ตัว ต้องมีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน การพัฒนาธรรมะให้สูงขึ้น เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกัน (2) มีการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นชุมชนของการเรียนรู้ (Learning Community) ที่สร้างปัญญาไปพร้อมๆ กัน ทำความเข้าใจไปพร้อมๆ กัน และต้องเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ในทางปฏิบัติ (interactive learning through action) ซึ่งต้องอำนวยความสะดวกเป็นมิตร มิตรภาพ และความรัก (3) มีการจัดการ เป็นการให้มีการเรียนรู้ซึ่งเป็นปัญญาชนิดหนึ่งที่ทรงพลังมาก ทรงพลังถึงขนาดที่มีคนบอกว่า การจัดการทำให้สิ่งเป็นไปไม่ได้เป็นไปได้ (Management Makes the Impossible Possible) การจัดการในที่นี้เป็นการจัดการความรู้ โดยใช้ความรู้เข้าไปสร้างความรู้ที่จุดต่างๆ ให้เชื่อมโยงเป็นเช่นกับกระบวนการจัดการที่ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ และมีการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาแบบทำแล้วทำอีก แนวคิดของประเวศ วะสี ดังกล่าวบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนที่มีระบบ เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยทั้งด้านจิตใจ การเรียนรู้ และระบบการจัดการ ซึ่งนับว่ามีความจำเป็นต่อความเป็นชุมชนเพราะถ้าไม่มีระบบดังกล่าวชุมชนอาจเป็นเพียงหน่วยการปกครองในความหมายของภาครัฐเท่านั้น ในขณะที่สีลาภรณ์ นาคทรพร (2539) ได้สรุปบทเรียนของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสามารถจัดการกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าของชุมชนไว้ว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสาน และประยุกต์ได้ สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก 2) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา และ 3) เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบุกรุกจากภายนอก

จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) ได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย (1) บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม (2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก (3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน (4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ (5) มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (6) มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ (7) มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (8) มี

การจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี (9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบต่อกันตลอดไป

ในขณะเดียวกัน จากการทำเนิงานของคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฯ ได้นำเสนอคุณลักษณะของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง จะต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญดังนี้ (1) สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง (2) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน (3) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจน เป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ (4) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน (5) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน (6) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (7) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป (8) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

ส่วนสมณะ โปธิรักษ์ (2555) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ประกอบไป ด้วย 14 ประการ ดังนี้ 1. เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดถึงลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอารยะธรรม 2. เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นภาระผู้อื่น 3. มีงาน มีกิจการที่มั่นคง 4. ชยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้น 5. อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง 6. ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรือง ฟุ้งเฟื่อง ไม่ผลาญพรา สุรุษสุราย 7. มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเพื่อสพัดแจกจ่าย 8. ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม 9. มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคี อบอุ่น เป็นเอกภาพ 10. สัมผัสได้ในความเป็นปึกแผ่น แน่นหนา ของความเป็นภราดรภาพ 11. มีความแข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืน 12. เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” มีประโยชน์ คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคม ทั่วไปในรอบกว้าง 13. อุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม ไม่กักตุนหรือกอบโกย 14. มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละ อย่างเป็นสุข และเห็นเป็นคุณค่าของคนตาม สัจธรรม และคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้ (2546) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ 1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง 2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน 3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหว 4. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้ การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาส

ให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ 5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน 6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน 7. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง โดยสรุป 4 ประการ คือ 1) เป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นชุมชน ที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตาม แผนงาน และมีการประเมินผล 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมี จิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึงความภักดี ความรัก ความห่วงหาพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของใน ชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ เป็น ชุมชนที่มีความสงบสุขและคนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และมีคุณธรรม

ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องอาศัยบน พื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็ง ของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้ เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละ ชุมชนก็มีความแตกต่างกันไป

สรุปได้ว่า แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง เป็นหลักคิดที่ว่าด้วยการสร้าง และการหาแนวทางใน การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน ดังนั้น ลักษณะของชุมชน เข้มแข็ง จึงมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูน ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นชุมชน ที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัด กระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตาม แผนงาน และมีการประเมินผล 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมี จิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึง ความภักดี ความรัก ความห่วงหาพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของใน ชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันใน ชุมชน 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ เป็น ชุมชนที่มีความสงบสุขและคนในชุมชนมี จิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการเพื่อการเสริมสร้างความ

เข้มแข็งของชุมชน ต้องอาศัยบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชน จะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนก็มีความแตกต่างกันไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2537) ได้ศึกษาถึงการพัฒนาชนบทเพื่อการกระจายอำนาจกรณีศึกษาจากประสบการณ์ชาวบ้าน ในชุมชนบ้านสระคูณ อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้สรุปถึงลักษณะที่สำคัญขององค์กรชุมชนในพื้นที่ไว้ 2 ประการ คือ 1. คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านได้แบ่งเป็นคุ้มต่าง และตัวแทนของแต่ละคุ้มก็เข้ามาเป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน โดยการดำเนินกิจการในหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านจะกระจายอำนาจรับฟังความคิดเห็นและบริหารงานร่วมกับคณะกรรมการ และ 2. กลุ่มย่อยต่างๆ ที่แบ่งตามลักษณะอาชีพ เช่น กลุ่มเกษตรกรผสมผสาน กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และกลุ่มลักษณะประชากร เช่น กลุ่มผู้อาวุโสเฒ่าแก่กลุ่มแม่บ้าน โดยกลุ่มเหล่านี้จะมีกิจกรรมเชื่อมโยงกันอยู่ตลอดเวลาอันนำไปสู่การจัดการร่วมกันขององค์กรชุมชน

ประกาศิต เสวตธรรม (2543) ได้ศึกษาการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค สู่ท้องถิ่น โดย ศึกษากรณีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมของส่วนกลาง ศักยภาพของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าในช่วง พ.ศ. 2542 ราชการส่วนกลางยังคงมีอำนาจมากในการกำหนดทิศทางการทำงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งแม้การทำงานของท้องถิ่นจะศักยภาพเพียงพอแต่ก็ยังขาดความเข้มแข็งของการยืนยันในสิทธิของตน รวมทั้งยังลังเลที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งทำให้ภาคประชาชนตั้งความหวังไว้ที่การทำงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมากกว่าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเอง จึงทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามความต้องการของราชการมากกว่าความต้องการของประชาชนโดยทั้งนี้ได้เสนอวิธีการแก้ไขโดยเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร โดยให้ความสำคัญในเชิงโครงสร้างและด้านความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่น ประชาชน และราชการส่วนกลาง

โกวิทย์ พวงงาม (2548) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ทำทนายองค์กรปกครองท้องถิ่นว่าไม่ใช่แค่การส่งเสริมองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เข้มแข็ง โดยการมีการบริหารจัดการที่ดีหรือให้สมาชิกและคณะผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่สิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องระดมความคิด ความรู้ความสามารถของประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเกิดความเสียสละเพื่อร่วม

พัฒนาชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมกันพึ่งพากันแก้ปัญหาต่างๆด้วยตัวเองมากขึ้น อันจะนำไปสู่การมีสำนึกของความเป็นพลเมือง โดยการสร้างการปกครองท้องถิ่นให้มีประชาธิปไตยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยมีแนวทางที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มองค์กรประชาชนอย่างแท้จริง โดยหาวิธีส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการบริหารจัดการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชน และตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น การเสริมสร้างประสิทธิภาพและเตรียมความพร้อมในการรองรับภารกิจใหม่ ที่รัฐกระจายอำนาจและความพร้อมที่จะรับการถ่ายโอนอำนาจ

วิเชียร บุราณรักษ์ (2548) ได้ศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จ.อุดรธานี โดยนี้ได้มุ่งศึกษาปัจจัยและวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรค ของขบวนการการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน โดยการศึกษาพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกคือการต้องการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างโดยตอบโต้ปัญหาที่เกิดจากโครงการของภาครัฐอันนำไปสู่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายใน อันได้แก่ วัฒนธรรมชุมชนการระดมทรัพยากร และโครงสร้างโอกาสทางการเมือง โดยพบว่าการเคลื่อนไหวได้กระทำหลากหลาย ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นผลลัพธ์จากการเคลื่อนไหวทั้งในรูปแบบการปะทะข้อมูล ความรู้ ค่านิยม นำมาสู่การต่อรองการร่วมมือเสนอทางออก ซึ่งปัญหาอุปสรรคของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนประการแรกเกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ขบวนการยังขาดผู้นำตลอดจนสมาชิกที่เข้มแข็ง และมีความหลากหลาย 2) แนวคิดที่นำมาสู่การก่อเกิดขบวนการ ความชัดเจนในเป้าหมายและกระบวนการดำเนินการ 3) ด้านการบริหารจัดการ ส่วนปัญหาจากปัจจัยนั้นประกอบด้วย 1)สถานการณ์การเมืองแบบปิดหรือสภาวะการรวมศูนย์อำนาจ ที่เน้นประชาธิปไตยแบบตัวแทน ยึดมั่นระบบพรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย อันนำไปสู่การปิดกั้นขบวนการทางการเมือง 2)ปัญหาเชิงโครงสร้างอำนาจของสังคมไทย 3) ปัญหาการทำหน้าที่ของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ไม่มีอำนาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองภาคประชาชน 4) ฝ่ายต่อต้านมีกระบวนการเคลื่อนไหวตอบโต้ มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา 5) สื่อมวลชนมีการตอบรับข้อมูลหรือประเด็นแค่ระดับท้องถิ่นเท่านั้น

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) ยังได้เสนอถึงนวัตกรรมสร้างสรรค์องค์กรปกครองท้องถิ่นด้านการเมืองและการมีส่วนร่วมไว้ว่า ผู้นำที่เป็นทางการ (Formal Political Actors) และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (Informal Political Actors) จะต้องทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนแสดงความต้องการอย่างกว้างขวาง สนับสนุนให้มีกระบวนการตัดสินใจเลือกแนวทางนโยบายชุมชนที่เคารพเหตุผลและกติกาของฝ่ายต่างๆ ให้พัฒนากลไกการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่สานต่อเจตนารมณ์ของประชาชน ดังเช่นตัวอย่างการจัดทำแผนของพัฒนาตำบลอย่างมีส่วนร่วมของ อบต.สวนหม่อน จ.ขอนแก่น ซึ่งประสบปัญหาความขัดแย้งในการจัดสรร

งบประมาณจึงได้เกิดกระบวนการประชาสังคม ซึ่งทำให้การจัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณอนุมัติตามข้อเสนอที่ผ่านการพิจารณาของประชาคมตำบล นอกจากนี้ยังมีการคัดเลือกคณะกรรมการประชาสังคมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ทั้งนี้ยังเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหมู่บ้านซึ่งเกิดขึ้นในอดีตได้อีกด้วย

ตระกูล มีชัย (2550) ได้ศึกษาการปกครองท้องถิ่น หมู่บ้าน และชุมชน กับการสร้างรากฐานประชาธิปไตย พบว่า จากการพัฒนาการของการปกครองท้องถิ่น การบริหารราชการของรัฐ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคการปกครองท้องถิ่น และการเพิ่มบทบาทขององค์กรชุมชนภาคประชาสังคม ตลอดระยะเวลา 75 ปี ของระบอบประชาธิปไตยไทย (ระหว่าง 2475 – 2550) ได้ข้อสรุปที่สำคัญคือ การปกครองท้องถิ่นของไทยที่ยังไม่สามารถเป็นการปกครองที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนไว้ดังนี้

1) แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้การบริหารราชการจังหวัดเป็นศูนย์รวมของการบริหารของรัฐบาลภายใต้การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และการมีงบประมาณของจังหวัดในการบริหารงานตามแผนพัฒนาจังหวัด ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม มีบทบาทเพียงแค่การเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด

2) ความพยายามของภาคประชาสังคมในการผลักดันกฎหมาย “สภาองค์กรชุมชน” ผ่านกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลับถูกคัดค้านอย่างรุนแรงจากกระทรวงมหาดไทย และองค์กรปกครองส่วน

3) การปกครองท้องถิ่นไทยมีการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นจากประชาชน แต่เป็นเพียงสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยตัวแทนเท่านั้น ซึ่งประชาธิปไตยตัวแทนระดับท้องถิ่นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาอำนาจเงิน และอิทธิพลในระดับท้องถิ่นที่ครอบงำการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสามารถสรุปได้ถึงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นดังที่ปรากฏในงานของตระกูล มีชัย (2550) ได้นำเสนอไว้และมีความสอดคล้องกับประเด็นของการนำเสนอของประกาศิต เสวตธรรม (2543) ที่เสนอถึงปัญหาของการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค สู่ท้องถิ่น โดยมีข้อเสนอแนะถึงการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้นโดยเสนอในด้านการปรับปรุงเชิงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของทั้งสามฝ่าย ซึ่งในมุมมองผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่ไม่ควรละเลยนอกจากประสิทธิภาพและการส่งเสริมองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เข้มแข็งแล้ว นั่นคือ กระจายอำนาจสู่ภาคประชาชนดังเช่นที่ปรากฏในงานของ กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2537) และวีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) และ โกวิทย์ พวงงาม (2548) ซึ่งงานวิจัยทั้งสามชิ้นนี้ได้เน้นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

และการนำไปสู่การมีสำนึกของความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ทุกอย่างจะไม่สามารถดำเนินไปได้หากไม่ได้ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวการเมืองภาคประชาชน เพื่อนำข้อจำกัดและปัญหาต่างๆ ไปพัฒนาการเกิดการเมืองภาคประชาชนเช่นทีมงานของวิเชียร บุราณรักษ์ (2548) ได้นำเสนอไว้

ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมถึงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับชุมชน แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน แนวคิดทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยและทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ มาสร้างเป็นกรอบในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อฐานของความดี ความจริงไปสู่นโยบายทุกระดับ ไม่มีเจตียองค์ใดที่จะสร้างจากยอดได้สำเร็จ การสร้างพระเจดีย์ต้องสร้างจากฐานก่อน ฐานในที่นี้ คือ ชุมชนท้องถิ่น หรือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนจึงถือเป็นการสร้างรากฐานให้กับการเมืองใหม่ที่จะทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกในส่วนรวมมากขึ้นโดยสภาองค์กรชุมชนเป็นที่รวมตัวของบรรดาผู้นำชุมชน เป็นสภาที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจไม่ขัดแย้งกับใคร และเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้นจริงๆ โดยมีจุดมุ่งหมายสภาองค์กรชุมชนนั้น เป็นการเสริมสร้างองค์กรชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งเพื่อให้องค์กรชุมชนมีสถานภาพที่ชัดเจนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น

2) การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้เป็นไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นตามธรรมชาติ สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน และความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) สภาองค์กรชุมชนตำบล เน้นการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามรัฐธรรมนูญ และ ไม่มีอำนาจทางกฎหมาย 4) การดำเนินการสำคัญของสภาองค์กรชุมชนตำบลเน้นการมีส่วนร่วมความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชน กับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น บ้าน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) ให้มีความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ส่งเสริมการเชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชนตำบล ในระดับจังหวัด และระดับชาติ

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่ว่าด้วยอำนาจ คือ โอกาสที่มีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสามารถและศักยภาพของบุคคล ในการที่จะหักเหความสนใจ ทศนคติของบุคคล หรือกลุ่ม ให้เบี่ยงเบนไปในทางที่ตนเองต้องการ ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชุมชนจึงเป็นว่า เป็นการยินยอมที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของการครอบงำ เพราะพวกเขาขาดการจัดการความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวม (ขาดระบบการรวมกลุ่ม) จึงไปสู่การกระทำที่ตรงกันข้าม นั่นคือ คนจำนวนน้อยที่อยู่บนสุด สามารถควบคุมที่ยินยอมอยู่ได้สุดโดยจัดควบคุมด้วยสถาบันกฎหมาย และบรรทัดฐานของกลุ่มสังคม กฎไม่ใช้การบีบบังคับแต่หากเป็นหลักการพื้นฐานสุดท้ายของการควบคุมสังคมอย่างไรก็ตามผลที่ตามมาคือ การบังคับมวลชนเพราะพวกเขาถูกตรึงอยู่ภายในการรวบรวมและการกระจายอำนาจการจ้ดระบบควบคุมโดยคนอื่นๆ กฎเกณฑ์ที่เไซไปสู่ความสำเร็จในการครอบงำแสดงให้เห็นโดยมวลชนที่ยอมจำนนอยู่ภายใต้ระบบที่เหนือกว่า โดยเฉพาะการแผ่กระจายอำนาจในโลกยุคร่วมสมัย ตลาดทุนนิยมได้โอบล้อม วางอำนาจ และจัดระบบชั้นการทำงานซึ่งเคลื่อนไหวโดยปัจเจกชนในรัฐชาติทุกวันนี้ รูปลักษณ์ของโลกสมัยใหม่ได้แผ่กระจายอำนาจของลัทธิทุนนิยมไปทั่วโลก การร่วมมือประสานการครอบงำซึ่งแผ่ขยายมากขึ้น โดยเฉพาะการโอบล้อมเหนือชนชั้นที่เป็นรอง นำไปสู่การต่อต้านและหาวิธีหลุดออกจากศูนย์กลางการควบคุมทุกหนแห่งของคนนอกจากนั้นอำนาจที่ตกลงร่วมกันและโครงสร้างการครอบงำของรัฐและทุนนิยมนำไปสู่การต่อสู้ระหว่างที่ไม่สมส่วนกันของผลประโยชน์ของกลุ่มสังคมภายใต้การแบ่งที่ไม่เท่าเทียมกันการรวมอัตลักษณ์ใหม่ การคัดค้าน และกระบวนการขับไล่เกี่ยวกับการครอบงำสังคม การต่อสู้ที่เรื้อรังโดยรอบของชุมชนเกี่ยวกับศีลธรรมที่แตกแยก ตลอดจนการต่อสู้ทางอุดมการณ์ในความหมายของคุณค่าจึงเกิดขึ้นภายใต้บริบท

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย เป็นแนวคิดที่ว่าด้วย การใช้สิทธิของประชาชนในสังคมที่มีการอยู่ร่วมกัน โดยที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิ เสรีภาพ ที่มีตามกฎหมายกำหนด ประชาธิปไตยในแง่การเมืองจึงหมายถึง ระบอบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ในแง่ของศีลธรรม ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่มีรากฐานสืบเนื่องมาจากศีลธรรมอย่างแท้จริง กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเคารพในความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (Faith in Man) ความเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human Dignity) ซึ่งถ้ามองในมุมมองของประชาชนผู้ใช้ ประชาธิปไตย คือ การปกครองซึ่งเจตจำนงของบุคคลที่เป็นเสียงส่วนใหญ่มีอำนาจสูงสุด เสียงส่วนใหญ่นี้ประกอบด้วยบุคคลที่เหมาะสมรวมกันอย่างน้อยสามในสี่ของทั้งหมด ซึ่งจะทำให้พลังของมวลชนเหล่านั้นได้ส่วนสัดกับคะแนนเสียงของเขา ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของประธานาธิบดีลินคอล์น ที่ว่ารัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน แต่ประชาชนในที่นี้คือเสียงส่วนใหญ่ของมวลชน ไม่ใช่คนทุกๆ คน

แนวคิดทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่ว่าด้วยหลักในการปกครองประเทศที่เน้นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นได้มีการจัดการตนเอง เพื่อแบ่งเบาภาระการบริหารของรัฐ และเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่น จึงหมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้กับหน่วยการปกครองท้องถิ่นโดยมีการจัดตั้งเป็นสภาที่มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ดำเนินการบริหารงานท้องถิ่น ซึ่งมีอิสระจากการควบคุมของรัฐบาลกลางพอสมควร

แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน เป็นเรื่องที่ว่าด้วยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตย โดยการตัดสินใจสังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ อาจพิจารณาได้จากระดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งระหว่างประชาชนกับรัฐ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเป็นกระบวนการทางการเมือง (Political Process) จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมือง (Political socialization) ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับชุมชน เป็นหลักคิดที่ว่าด้วยการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำตั้งนั้น โดยสรุปความหมายของผู้วิจัยจึงพิจารณาได้ว่า ชุมชน หมายถึง หมู่ชนกลุ่มคนที่อยู่รวมกันโดยมีการปะทะสังสรรค์กันเป็นสังคมที่มีลักษณะภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตของการปกครอง และกฎหมายที่กำหนดเดียวกัน โดยมีแนวพฤติกรรม และผลประโยชน์ร่วมกันแต่ในปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์โลกและการเมืองสมัยใหม่ ได้ทำให้ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนตัวเองตามกระแสภายนอก ซึ่งทำให้ชุมชนและวิถีชุมชนดั้งเดิมหายไปจากสังคม โดยเฉพาะสังคมในประเทศไทย ซึ่งการปรับเปลี่ยนของชุมชนในบางครั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นตามมาภายหลัง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการหลายคนที่ต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากกระแสภายนอกได้ โดยใช้ต้นทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่เป็นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ เป็นการจัดการในการพัฒนาความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีผลกระทบต่อคุณภาพ รวมทั้งแนวคิดที่มีความซับซ้อนและกว้างขวาง มีขอบเขตครอบคลุมทั้งทางด้านจิตสังคม การเมืองและจริยธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในด้านพัฒนาบุคคล การพัฒนาคุณภาพงาน การปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการพัฒนาชุมชนการเสริมพลังอำนาจ การเสริมสร้างพลังอำนาจจึงเป็น

กระบวนการทางสังคม ที่ผู้มีอำนาจหรือกุมอำนาจอยู่นั้นได้มอบอำนาจให้กับผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือหน่วย องค์กรที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์ผู้มีอำนาจ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของบุคคล หรือหน่วยงาน หรือองค์กรนั้นๆ ได้ดำเนินการและจัดการในสิ่งต่างๆรวมไปถึงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการในการเสริมสร้าง ประสบการณ์ โอกาส และทัศนคติที่มีอยู่ในตัวตนผ่านอำนาจที่ได้รับจากผู้ให้อำนาจอย่างเต็มศักยภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย เป็นหลักที่ว่าด้วยการสร้างเครือข่ายเครือข่ายทางสังคมจึงเกิดจากการรวมกลุ่มกันของบุคคล โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ การเผชิญหน้ากับปัญหาหรือเกิดความกดดันร่วมกันจนทำให้ทุกคนที่เข้าร่วมตัวเกิดสำนึก ผ่านวิธีการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่างๆ ตามลำดับขั้นตอนคือ การสร้าง ความตระหนัก การสร้างอุดมการณ์ร่วม การก่อรูปเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ การวางแผนการส่งเสริมและดำเนินการ การสรุปบทเรียน ก่อเกิดการเคลื่อนตัวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหา สร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการจัดการและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในชุมชน การใช้แนวคิดเรื่องเครือข่ายในการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเป็นมาในเชิงพัฒนาการของเครือข่ายที่เข้มแข็งในการยึดโยงสัมพันธ์กัน และนำไปสู่การอธิบายในแนวเชิงบรรทัดฐานที่ทำให้เกิดการยอมรับเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีการเชื่อมโยงกลุ่ม โดยตั้งอยู่บนหลักการของความสอดคล้องกลมกลืนกัน เป็นการรวมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร ก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดความเหมาะสมในสังคม และช่วยอธิบายถึงการเคลื่อนตัวจากกลุ่มสู่การรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการจัดการและเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ในชุมชน

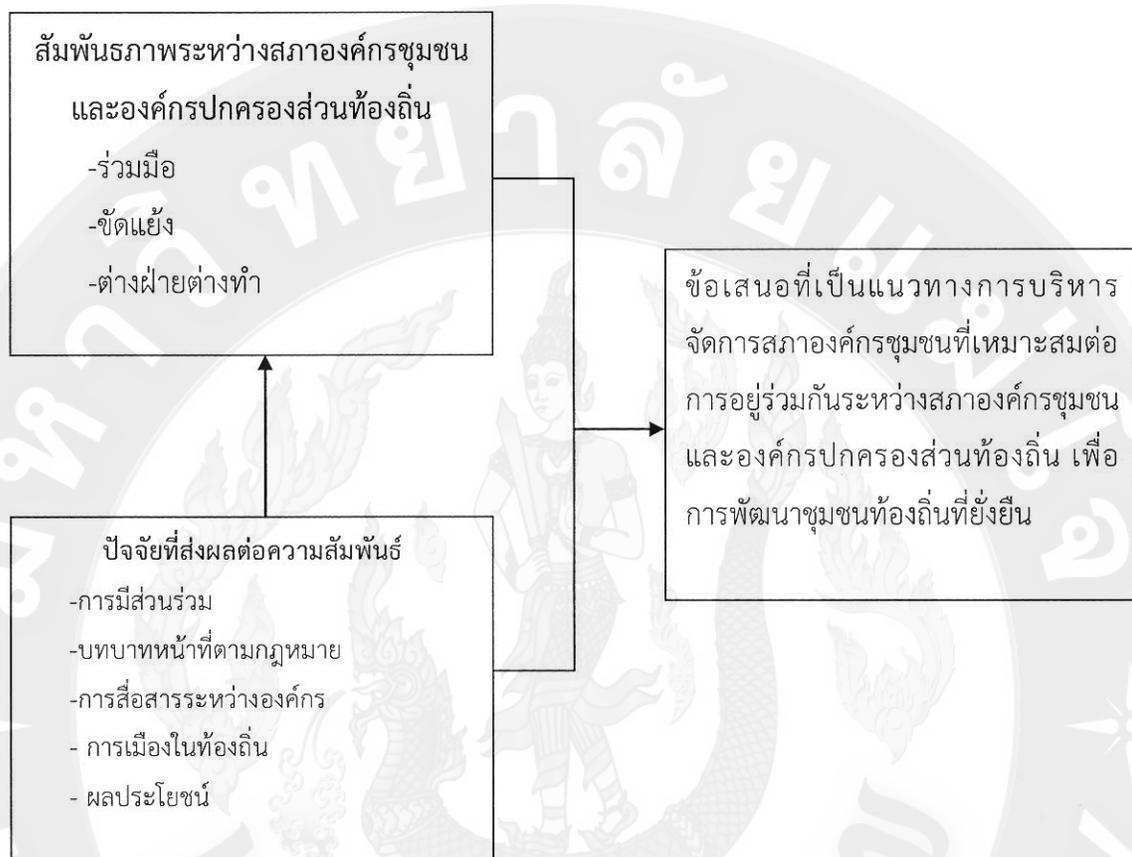
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง เป็นหลักคิดที่ว่าด้วยการสร้าง และการหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน ดังนั้น ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง จึงมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นชุมชน ที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการขององค์กร ภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตาม แผนงาน และมีการประเมินผล 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมี จิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึงความภักดี ความรัก ความห่วงหาพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของใน ชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ เป็น ชุมชนที่มีความสงบสุขและคนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต้องอาศัยบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติ

ทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนก็มีความแตกต่างกันไป

จากข้อสรุปแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้นำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และนำมาสู่กรอบวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการมากที่สุดและน่าเชื่อถือมากที่สุด ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องราวจากเอกสาร (Document Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทางวิชาการ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เอกสารของทางราชการที่ได้รับการยอมรับให้เปิดเผย รายงานการประชุม หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ รายงานการวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากทาง Internet ทั้งที่เป็นทฤษฎีแนวคิดและผลงานที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทฤษฎีแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชน ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และศูนย์รวมรวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต แล้วจึงรวบรวมสรุปเนื้อหาและประเด็นที่สำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปโดยความถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ นักวิชาการทางด้านการพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่กลุ่ม NGOs ซึ่งในขณะทำการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักจัดบันทึกข้อมูลและทำการบันทึกเสียง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์แยกแยะจำแนกประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามในการนำมาสู่การเก็บข้อมูลรอบที่ 2 โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปริมาณสำหรับการเติมเต็มข้อมูลของงานวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 7-12 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยจะเป็นตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งนี้ตัวผู้ศึกษาได้ยึดหลักการที่เป็นกลางเพื่อมุ่งพิจารณาและทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในขณะที่ทำการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้ศึกษาจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักจดบันทึกข้อมูลและทำการบันทึกเสียง และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ขอทำการเปิดเผยรายชื่อผู้ให้ข้อมูล เพราะอาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ซึ่งการศึกษาทั้งในส่วนของเอกสารและการศึกษาภาคสนามจะช่วยทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการยืนยันผลการศึกษได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อหาข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน โดยในการศึกษาเชิงคุณภาพนี้จะเป็นการศึกษาโดยเป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) และการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์จากตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้จากสภาองค์กรชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และมีลักษณะสัมพันธ์ที่ขัดแย้งต่อกัน ในการสัมภาษณ์ รวมทั้งการสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ นักวิชาการ

ทางด้านการพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่กลุ่ม NGOs ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆ และพนักงานของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อในมาสู่กระบวนการอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) เพื่อถามคำถามเชิงลึก ประวัติการดำเนินงาน ข้อมูลเชิงลึกด้านการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรท้องถิ่นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐ อาทิ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่กลุ่ม NGOs ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆ และพนักงานของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และเกิดการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

ส่วนของคุณภาพนั้น ผู้วิจัยใช้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยเฉพาะในการศึกษาภาคสนาม (Field Research) ที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลายไปตามรูปแบบของแต่ละพื้นที่ เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษามาแล้วนั้น สิ่งที่สำคัญจึงอยู่ในส่วนของขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลหลังจากที่ได้เก็บข้อมูลหลังจากที่ได้เก็บ ซึ่งการดำเนินการตรวจสอบก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยตรวจสอบมี 2 วิธีการ คือ

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ผู้วิจัยรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลที่ศึกษาในประเด็นเดียวกันจากแหล่งข้อมูลที่มีวิธีการหลากหลายที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการศึกษาเฉพาะกรณีโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในประเด็นเดียวกันนั้นมีความน่าเชื่อถือ และตรงกับความเป็นจริง

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ผู้วิจัยศึกษาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลส่วนใหญ่ที่รวบรวมมาว่ามีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ และมีความสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยหรือไม่ และมีความสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยหรือไม่ และหากข้อมูลที่

รวบรวมมามีความแตกต่างกัน มีความต่างกันอย่างใด และขัดแย้งกับแนวคิดและทฤษฎีที่ทำการศึกษามาหรือไม่ อย่างไร เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) เพื่อถามคำถามเชิงลึกประวัติการดำเนินงาน ข้อมูลเชิงลึกด้านการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรท้องถิ่นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และเกิดการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นหนึ่งในการศึกษาวิจัย มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิธีการวิเคราะห์นี้เป็นการพรรณนาเรื่องราวเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยนำข้อมูลมาจัดเรียงตามลำดับเนื้อหาสาระและจำแนกจัดหมวดหมู่ออกเป็นระบบตามกรอบแนวคิดการวิจัย และทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากเอกสาร (Content Analysis) นำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ เช่น เอกสารทางราชการ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รายงานการประชุม หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน มาวิเคราะห์เพื่อใช้พรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้วิจัยจะเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอธิบายและพรรณนาความ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพิจารณาความสมบูรณ์หรือความอึดตัวของข้อมูลโดยดูจากวัตถุประสงค์ของการศึกษา และกรอบแนวคิด และจะใช้กระบวนการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลโดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เชิงบรรยายเนื้อหา (Content analysis) เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นที่ต้องการ โดยการอ่านซ้ำของข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา และเป็นการอ่านด้วยทักษะพื้นฐานของผู้วิจัยเอง ในขณะที่อ่านข้อมูลนั้นผู้วิจัยตีความควบคู่ไปด้วย โดยใช้หลักการตีความที่เป็นจริงมากที่สุด คือ จริงตามที่ประชากรให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย เพื่อให้ได้บริบท (Content) อันหมายถึงผู้วิจัยจะได้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นดำเนินการแยกประเภทหลังจากได้สาระสำคัญของปรากฏการณ์ สาระสำคัญในแต่ละประเด็นจะเป็นหัวเรื่อง (Heading) หรือ ดรรชนี (Index) ของเรื่องของผู้ศึกษาต้องการ โดยที่ผู้ศึกษาพิจารณาอีกครั้งว่าสาระสำคัญในแต่ละประเด็นที่สรุปมาทั้งหมดมีประเด็นไหนบ้างที่มีสาระสำคัญซ้ำกันก็รวมประเด็นที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative analysis) คือ การจับประเด็น 2 ประเด็นมาเปรียบเทียบโดยไม่ต้องสนใจว่าเหมือนกันหรือไม่ แล้วอ่านซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แล้วจับประเด็นที่เหมือนกันไว้ในพวกเดียวกัน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Method) ที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น

ตอนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ

เพื่อศึกษาตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์แยกแยะจำแนกประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยเน้นการศึกษาในประเด็น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 องค์กรที่มีผลต่อการศึกษาวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงวิจัยเชิงปริมาณจึงเป็น สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 90 แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กร

ชุมชนอยู่ จำนวน 90 แห่ง รวมกลุ่มประชากรที่จะศึกษาทั้ง 2 องค์กร เป็นจำนวน 180 แห่ง โดยในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด จำนวน 180 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย

1. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 90 แห่ง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2557)
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนอยู่ จำนวน 90 แห่ง

เงื่อนไขการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างในส่วนที่เป็นสภาองค์กรชุมชน ต้องเป็นสภาองค์กรชุมชนที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และมีการจดทะเบียนเป็นสภาองค์กรชุมชนที่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551
2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสภาองค์กรชุมชน ที่ได้ทำการจดทะเบียนเป็นสภาองค์กรชุมชนที่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จัดตั้งอยู่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นต้องรับรู้ รับทราบถึงการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบโดยใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

1. การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว
2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยจะหาความเชื่อมั่นจากการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองเครื่องมือ (Try – Out) กับกลุ่มสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 แห่ง จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยวิธีแบบ Cronbach's Alpha ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8998

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการสอบถามจากสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งภายในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการให้คะแนนเป็นระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้แบบประเมินค่าของ ลิเกิร์ต (Likert scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณมาทำการวิเคราะห์แล้วนำเสนอเป็นข้อเสนอในการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนและแปรผลค่าเฉลี่ยที่ได้ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	ให้คะแนน	5
มาก	ให้คะแนน	4
ปานกลาง	ให้คะแนน	3
น้อย	ให้คะแนน	2
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

การแปลผล

สูตรหาระดับชั้น

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วง}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นระดับจึงแบ่งตามระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายความว่า	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายความว่า	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายความว่า	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายความว่า	น้อยที่สุด

การนำเสนอผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่มย่อย ที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบกับการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางที่มีการอธิบายวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาด้วยสถิติพรรณนา ที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และนำเสนอในรูปแบบของภาพสรุปกระบวนการเพื่ออธิบายเนื้อหาให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยชัดเจนขึ้น

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยและรวบรวมข้อมูล เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มย่อยจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ข้อเสนอต่อการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยมีรายละเอียดผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่กลุ่ม (NGOs) ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆ และพนักงานของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มย่อย เป็นวิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดของผลวิจัยเกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของสภาองค์กรชุมชน

กระบวนการก่อเกิดของสภาองค์กรชุมชน

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน พบว่า สภาองค์กรชุมชน (ระดับจังหวัด) เป็นหน่วยปฏิบัติหลักในการส่งเสริมการจัดตั้ง สภาองค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการส่งเสริมการ

จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเป็นไปอย่างเข้มข้นในช่วงปีแรกของการบังคับใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ก่อนที่จะมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ ยังพบว่า การขาดความพร้อมของ ขบวนการองค์กรชุมชนในพื้นที่เขต เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตได้ โดย ปัญหานี้แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ได้แก่ 1) ไม่มีแกนนำขบวนการองค์กรชุมชนในพื้นที่ ที่มีความ สนใจจะจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตอย่างจริงจัง 2) มีขบวนการองค์กรชุมชนไม่สามารถดำเนินการ ประสานให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนได้ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลทำให้การ ประสานงานการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนของคณะผู้ประสานงานยังไม่ประสบความสำเร็จมีดังนี้

- 1) การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาองค์กรชุมชนของคณะผู้ประสานงาน
- 2) การขาดความสามารถในการสร้างการยอมรับต่อแกนนำองค์กรชุมชนอื่นๆ ของคณะผู้ประสานงาน
- 3) ลักษณะของพื้นที่ที่มีความ เป็นชุมชนเมืองสูง และ
- 4) ความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองที่รุนแรงในพื้นที่

สภาองค์กรชุมชนในหลายๆพื้นที่แต่เดิมนั้นเป็นเพียงกลุ่มเครือข่ายทางสังคมที่มีการ ทำงานเพื่อสังคมในรูปแบบต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และ กลุ่มเทียนแห่งชีวิต เป็นต้น มารวมตัวกันแล้วก่อเกิดเป็นสภาองค์กรชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการ รวมกลุ่มเพื่อการสร้างประโยชน์และพัฒนาชุมชน โดยทั่วไปจะได้รับการรับรองให้เป็นสภาองค์กร ชุมชนเมื่อ พุทธศักราช 2551 ที่มีการเกิดพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนปี 2551 ขึ้นมา ซึ่งก่อนหน้านี้นักกิจกรรมต่างๆนั้นมีรูปแบบและการทำงานในลักษณะที่ถูกมองว่าเป็นองค์กรเถื่อน แต่เมื่อมี พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนปี 2551 ขึ้น กลุ่มองค์กรต่างๆก็ได้รับการรับรองทางกฎหมาย และสามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง โดยวิธีการทำให้เกิดความถูกต้องกลุ่มองค์กรต่างๆ ต้องไปจดทะเบียน องค์กรของตนให้เป็นสภาองค์กรชุมชน กับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ทำให้เครือข่ายชุมชนใน พื้นที่ต่างๆกลายเป็นสภาองค์กรชุมชน โดยมีกระบวนการในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ดังนี้

1. สสำรวจข้อมูลองค์กรชุมชน: ตำบลที่มีกระบวนการทำงาน พัฒนาร่วมกันอยู่แล้ว เช่น มี คณะทำงานแผนชุมชน (มีแกนนำ ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อปท.) มีคณะทำงานรับรองสถานภาพ องค์กรชุมชน (มีเครือข่ายชุมชน อปท.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้ายังไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เพิ่ม เข้ามา) มีศูนย์ประสานงาน องค์กรชุมชนตำบล (ศอ.ชต.) มีเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตำบล ที่มี ตัวแทนจากหลายกลุ่มองค์กรในตำบล มีเครือข่ายจัดการ ทรัพยากรในตำบล ฯลฯ ซึ่งได้มีการจัดเวที ประชุมร่วมกันเป็น ครั้งคราว/เป็นประจำอยู่แล้ว รวมกับข้อมูลองค์กรชุมชนอยู่แล้ว บางส่วน

2. จัดเวทีสร้างความเข้าใจ: เป้าหมาย สำคัญของสภา องค์กรชุมชนตำบล ถ้าเห็นว่า เป็นเรื่องที่ดีควรจะมีการตั้งสภา องค์กรชุมชน ให้ตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้าน ไปสร้าง ความเข้าใจต่อ (ในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อปท. ควรมีการทำความเข้าใจเรื่องบทบาทและ ความสัมพันธ์กันตั้งแต่ เริ่มต้นด้วย)

3. รวบรวมข้อมูลองค์กรชุมชนในตำบล: พื้นที่ที่มีกระบวนการ รับรองสถานภาพองค์กรชุมชน หรือเพิ่งมีการสำรวจข้อมูลองค์กร ชุมชนสามารถใช้ข้อมูลที่จัดทำไว้แล้ว ไปใช้ในการจดแจ้งกับ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านได้เลย

4. กระจายข่าว: กระจายข่าวในตำบลให้แต่ละกลุ่ม/องค์กร ในตำบล ที่มีข้อมูลองค์กร แล้วไปจดแจ้งการจัดตั้ง กลุ่มในหมู่บ้านจดแจ้งกับผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มที่มีสมาชิกกว้างกว่า 1 หมู่บ้าน แจ้งกับกำนัน ภายในเวลาที่กำหนด เช่น 2 สัปดาห์ 1 เดือน ฯลฯ

5. ประชุมปรึกษาหารือ: ประชุมองค์กรชุมชนในหมู่บ้าน ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจเรื่อง สถานการณ์ชุมชนตำบลร่วมกัน ถ้าเห็นว่าดีควรจะต้องให้เลือกผู้แทนองค์กรชุมชน 4 คน (ควรมาจาก 4 องค์กรเป็นอย่างน้อย) ไปเป็นตัวแทนในการจัดตั้ง สถานการณ์ชุมชนตำบล (นำข้อมูลองค์กรชุมชน ทั้งหมดที่จด แจ้งไว้กับผู้ใหญ่บ้านไว้ด้วย) เมื่อมีการประชุมองค์กรชุมชน ในหมู่บ้านแล้วอาจจัดตั้งสภา องค์กรชุมชนหมู่บ้านไปด้วยเลย

6. ประชุมสมาชิก: องค์กรชุมชนที่มีสมาชิกกว้างกว่า 1 หมู่บ้าน หรือเป็นองค์กรระดับ ตำบล เช่น กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล วิสาหกิจชุมชนตำบล ฯลฯ เลือก ตัวแทนกลุ่มละ 2 คน (น่าจะเป็นคนที่ไม่เข้ากับตัวแทน กลุ่มในหมู่บ้าน)

7. ประชุมจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล: ซึ่งต้องมีผู้เข้า ประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของชุมชนทุกประเภทรวมกัน และเห็นสอดคล้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของผู้แทนชุมชน ทุกประเภท ให้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งในการประชุมนัดแรก ให้กำหนดจำนวนผู้แทนชุมชน และวิธีคัดเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจดูที่ปรึกษาเพิ่มเติมด้วยก็ได้ เพื่อให้หลายฝ่ายได้เข้าร่วม)

8. แจ้งผลการจัดตั้ง: แจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลไป ที่สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน รวมทั้งการจัดระบบข้อมูลองค์กรชุมชนไว้ที่สภาองค์กรชุมชนตำบล

9. ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลครั้งแรก: ซึ่งต้องมีสมาชิก ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ให้ สมาชิกเลือกกันเองเป็นประธานสภาคนหนึ่ง รองประธานคนที่หนึ่ง รองประธานคนที่สองและ เลขานุการ (จะตั้งกรรมการด้านอื่นก็แล้วแต่สภาองค์กรชุมชน ตำบลนั้นๆ) วางกติกาและแผนการ ดำเนินงานของสภา

10. การประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลต่อเนื่อง: ซึ่งมาจาก การกำหนดร่วมกันของสภา องค์กรชุมชนตำบลว่าจะประชุม ปีละกี่ครั้ง (ตาม พ.ร.บ.ระบุดังกล่าวอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง) เรื่องราวที่ จะประชุม กิจกรรมที่ทำมีอะไรบ้าง เชื่อมประสานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องอย่างไร เลือกผู้แทนสอง คนไปร่วมประชุมระดับจังหวัด อาจแต่งตั้งคณะกรรมการมาทำงานเฉพาะเรื่องก็ได้

สภาองค์กรชุมชนได้มีการตั้งเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางในการ ดำเนินงานในภาพรวม ไว้ดังนี้ “สภาองค์กรชุมชน เป็นพื้นที่กลางที่ทุกคนสามารถนำเรื่องทุกเรื่อง ทั้ง

2. การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยส่วนใหญ่สามารถใช้กระบวนการทำงานที่เป็นรูปแบบเครือข่ายองค์กร คือ มีการประชุมร่วมกันทุกๆ เดือนหรือประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้งตามที่พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนปี 2551 กำหนด โดยที่ประชุมนั้นจะมีการแจ้งล่วงหน้าให้สมาชิกทราบ โดยที่ประชุมจะมีการนำเสนอปัญหาและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการประชุมแต่ละครั้งก็จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัด เป็นต้น ซึ่งกระบวนการทำงานนั้นจะมีความแตกต่างกันไปดังนี้

การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่จะประชุมกันทุกๆ เดือนโดยให้สะท้อนปัญหาของตนเองที่พบเจอในชุมชนให้ทุกคนทราบ หรือสะท้อนความต้องการของชาวบ้านทราบเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือทำโครงการต่อไป โดยนำเสนอโครงการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัด สภาองค์กรชุมชน ทำหน้าที่เหมือนเป็นแหล่งรวบรวมปัญหา ความต้องการของประชาชน ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของภาครัฐอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสภาองค์กรชุมชนจะนำเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจในการทำงาน ใช้หลักเสียงข้างมาก แต่บางครั้งใช้หลักของความจำเป็นเร่งด่วนในการตัดสินใจในการดำเนินงาน

บทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มี 12 ประการ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน
- 3) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
- 4) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตชุมชน ทั้งนี้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย

7) ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง สมาชิกองค์กรชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

8) ประสานและร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น

9) รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

10) วางกติกาในการดำเนินกิจการสภาองค์กรชุมชน

11) จัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชน รวมถึงสถานการณ์ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

12) เสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคนเพื่อไปร่วมประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชน

จากการสัมภาษณ์แกนนำสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งในเรื่องการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ท่านได้ให้ข้อมูลว่า “สภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่ค่อนข้างใหม่จึงทำให้ชาวบ้านยังไม่เข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ทำให้ชาวบ้านบางคนเกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน และติดกับภาพลักษณ์เก่า ที่มองว่าองค์กรชุมชนนั้นเป็นองค์กรเถื่อน ทำให้ประชาชนไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทำงานกับทางสภาองค์กรชุมชน”

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรที่หนึ่ง ที่กล่าวว่า “การจัดตั้งในช่วงแรกก่อนเป็นสภาองค์กรชุมชนจะมีการเรียกชาวบ้านและกลุ่มต่างๆ มาประชุมกันในการแก้ไขปัญหาของตำบล แต่เนื่องจากมีการประชุมบ่อยครั้งเกินไป ทำให้สมาชิกเริ่มลดน้อยลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งปัจจุบันมีการจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนมีการเรียกประชุมกันในคณะกรรมการเดือนละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย ซึ่งกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมในการประชุมแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ที่มาประชุมจะเป็นตัวหลัก คือ คณะกรรมการของสภาองค์กรชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครชุมชน สมาชิกเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ครู เป็นต้น ส่วนของการตัดสินใจในการดำเนินงานจะใช้เสียงข้างมากของผู้ที่เข้าร่วมประชุม แต่จะคำนึงถึงลำดับความสำคัญของปัญหาเป็นที่ตั้ง ซึ่งการดำเนินงานต่างๆ จะต้องใช้งบประมาณจากการนำเอางบประมาณในส่วนของการขับเคลื่อนโครงการจากหน่วยงานที่สนับสนุน หรืองบประมาณจากองค์กร (NGOs) เข้ามาช่วยเหลือ แต่ในช่วงหลังที่ก่อตั้งมีการจดทะเบียนเป็นสภาองค์กรชุมชนก็จะได้งบประมาณจากทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนเพิ่มเติม”

แต่ในขณะเดียวกันสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนมีภารกิจในการช่วยทำงานของท้องถิ่น แต่ในขณะนี้ยังมองไม่เห็นภาพการทำงานเพียงแค่เป็นการแตกสาขา ซึ่งการทำงานของสภาองค์กรชุมชนยังเป็นแบบเดิม เนื่องจากโครงการต่างๆ ยังไม่บรรจุยังไม่ได้รับการรับรองและมีรูปธรรม นอกจากนั้นในระดับจังหวัดเองก็ยังไม่มีการกระจายงานหรือกิจกรรม เพียงแค่รับรู้โครงการเท่านั้น (บางครั้งกลุ่มคนในสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัดเองก็ยังมีความขัดแย้งกันอยู่) ในขณะที่การที่มีภารกิจกรมในตำบล อย่างกิจกรรม วันแม่ วันปืยมหาราช หรืองานเข้าพรรษา งานวันเด็ก ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทางสภาองค์กรชุมชนยังเป็นตัวกลางในการประสานเชื่อมโยงกิจกรรมอยู่ ดังนั้น การทำงานของสภาองค์กรชุมชนจากที่กล่าวมายังพบว่า มีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข นั่นก็คือ รูปแบบการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนที่ยังเป็นเหมือนเดิมในรูปแบบของเครือข่ายที่ไม่ชัดเจน มีการทำงานที่ซ้ำซ้อน โครงการ กิจกรรม ต่างๆ ยังไม่ได้รับการบรรจุอย่างชัดเจน รวมถึงการดำเนินงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนจังหวัดที่ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในด้านโครงการและกิจกรรม”

สภาองค์กรชุมชนต่างๆในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ใช้สมัชชาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรเครือข่ายร่วมของสภาองค์กรชุมชนที่ไม่ได้มีสถานะทางกฎหมายตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระดับท้องถิ่น และสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นโครงสร้าง/กลไกการดำเนินงานในระดับจังหวัดที่มีสถานะทางกฎหมายชัดเจนตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นกลไกหลักในการเสนอข้อเสนอแนะอย่างเป็นทางการต่อทางจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโดยภาพรวมสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่สามารถที่จะขับเคลื่อนงานร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนระดับจังหวัดได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีปัญหาในการเชื่อมโยงประสานการทำงานร่วมกัน อีกทั้งลักษณะการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ ที่ผ่านมาก็จะมุ่งเน้นที่ระดับจังหวัดมากกว่าระดับเขต โดยการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กร

3. การบริหารจัดการของสภาองค์กรชุมชน

งบประมาณที่ใช้ในการบริหารการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนตามหลักการผ่านทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) องค์กรเอกชน (NGOs) การออกกำลังทรัพย์กันเอง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักพุทธศาสนาในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการส่งเสริมพระพุทธศาสนา กองทุนสะสมทรัพย์ สภาพัฒนาการเมือง (สพม.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในกรณีของกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันยาเสพติดของประชาชน พัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่หนึ่งที่ว่า “การทำงานของกลุ่มต่างๆในสภาองค์กรชุมชนนั้นดำเนินการไปตามขั้นตอนและโครงสร้างการทำงานของแต่ละกลุ่ม ในส่วนของงบประมาณที่สนับสนุนในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในการทำกิจกรรมนั้น บางครั้งทางเทศบาลก็จะเข้ามาสนับสนุน แต่งบประมาณของที่อื่นๆจะได้จากหน่วยงานของภาครัฐ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จะได้จากกระทรวงสาธารณสุข แต่ในบางครั้งเรื่องงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานและกิจกรรมโครงการนั้นอาจประสบปัญหา อันเนื่องมาจากเรื่องการขอของงบประมาณและการตอบรับจากทางเทศบาล เพราะบางครั้งเทศบาลก็ไม่ให้งบประมาณตามที่ขอ เขาบอกว่าไม่ได้เพราะตั้งงบประมาณประจำปีไว้แล้ว”

สอดคล้องกับสมาชิกของสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ว่า “งบประมาณที่สภาองค์กรชุมชนใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมจากทางองค์การบริหารส่วนตำบล การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านภายใต้สภาองค์กรชุมชนคือ การปรุงอาหารงานต่างๆ ในหมู่บ้าน ปัญหาของสภาองค์กรชุมชนคืองบประมาณที่ไม่เพียงพอ ไม่ค่อยมีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนมากนัก คนที่เข้ามาช่วยเหลือจึงน้อย บวกกับกลุ่มคนเหล่านั้นคิดว่าเป็นองค์กรเถื่อน เลยเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการน้อย”

จากการศึกษาข้างพบว่า งบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน จะถูกนำมาบริหารจัดการโดยการจัดสรรตามโครงการและความเหมาะสมของกลุ่มองค์กรต่างๆ ในสภาองค์กรชุมชน โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นตัวประสานงานและจัดสรรงบประมาณต่างๆ

เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า “ในการจัดการและบริหารงบประมาณของทางสภาองค์กรชุมชนของเรานั้น สภาองค์กรชุมชนของเราจะจัดสรรงบประมาณต่างโครงการต่างๆ ของทางกลุ่มที่ได้จัดขึ้นมา โดยจะนำงบประมาณจากแหล่งทุนมาจัดสรรให้เข้ากับความสะดวกของโครงการ แต่ในกรณีที่บางโครงการของบางกลุ่มองค์กรไม่มีทุนก็จะแบ่งงบประมาณจากส่วนอื่นๆมาช่วย เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน”

ส่วนในเรื่องของการบริหารบุคลากรของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า การบริหารงานบุคลากรจะเป็นไปในรูปแบบของการทำงานแบบเน้นการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร โดยมีการเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งต่างๆ ตามโครงสร้างของทางสภาองค์กรชุมชน เพื่อเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลด้วยกัน และระดับจังหวัด ไปจนถึงระดับประเทศ บุคลากรที่ใช้ในสภาองค์กรชุมชนก็จะมาจากคนในชุมชน ที่เดิมเคยเป็นบุคคลที่ทำงานเพื่อสังคมในส่วนของกลุ่มองค์กรต่างๆ แล้วมารวมตัวกันโดยการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งจากคำให้สัมภาษณ์ของรองประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่ง ที่ได้กล่าวว่า “ในการบริหารบุคลากร

ของสภาองค์กรชุมชนจะเป็นในลักษณะการบริหารบุคลากรโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาทำงานด้วยกัน โดยแบ่งกันรับผิดชอบโครงการ แต่ตอนทำงานก็จะช่วยกันทำงาน”

ในส่วนในเรื่องการบริหารจัดการวัสดุ อุปกรณ์สถานที่นั้น จากการศึกษาพบว่า สภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ต่างๆจะให้สถานที่ดำเนินงานที่เป็นศูนย์กลางหรือที่ตั้งในการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป เช่น บ้านของประธานสภาองค์กรชุมชนเอง วัดในเขตพื้นที่นั้นๆ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน หรือแม้แต่อาคารเอนกประสงค์ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประสานงานหรือการประชุม ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ได้ให้คำสัมภาษณ์ไว้ว่า “โดยทั่วไปแล้วจากที่เห็นสภาองค์กรชุมชนนั้นจะใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน หรือเป็นที่ตั้งในการประสานงานต่างๆ และจากที่เห็นที่ตำบลอื่นก็เห็นว่าส่วนใหญ่ก็ใช้วัดเป็นสถานที่ตั้งในการดำเนินงานทั้งหมด มีบ้างที่เป็นอาคารเอนกประสงค์ตามหมู่บ้านเป็นศูนย์กลาง”

4. ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบความสัมพันธ์อยู่ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบร่วมมือ ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง และความสัมพันธ์แบบไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน โดยสามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

4.1 ลักษณะความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากความร่วมมือของทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการในเรื่องต่างๆในการที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่รับฟังปัญหาจากประชาชนที่เสนอผ่านทาง การประชาคมหมู่บ้าน หรือผ่านทาง การประชุมสภาองค์กรชุมชน โดยที่จะมีเจ้าหน้าที่ของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเข้าร่วมการประชุมของทางสภาองค์กรชุมชน แล้วนำวาระหรือข้อเสนอที่ได้จากการประชุมไปนำเสนอให้แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพิจารณา แล้วนำไปดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยการร่วมกับทางสภาองค์กรชุมชน หรือองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือจะมักเกิดกับชุมชนที่ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นไม่มีความขัดแย้งกัน และเห็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกันเป็นสำคัญ

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของรองประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ร่วมมือกัน ตัวอย่างวันที่เทศบาลจัดงานวันเด็กที่ผ่านมา (11 มกราคม 2558) สภาองค์กรชุมชนก็เข้าไปร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด และ

ช่วยเสนอแผนการจัดกิจกรรม เข้าไปร่วมในการจัดซุ้มแจกของขวัญเด็ก ซุ้มอาหาร นอกจากนั้นยังไปร่วมในด้านการดูแลผู้สูงอายุ”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การทำงานของสภาองค์กรชุมชน เป็นการทำงานเพื่อชุมชนและประชาชนที่ได้รับปัญหาให้เข้ามาแก้ไขหรือเป็นการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับส่วนที่เกี่ยวข้องทราบ นอกจากนั้นสภาองค์กรชุมชนยังเข้าไปสำรวจความเป็นอยู่ของประชาชน หรือกลุ่มผู้ติดเชื้อ ซึ่งเป็นปัญหาของชุมชน หลังจากได้ข้อมูลก็นำไปเข้าที่ประชุมและในที่ประชุมก็มีตัวแทนของทางเทศบาลมาเข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งทางตัวแทนได้นำข้อมูลนั้นไปแก้ไขโดยที่เทศบาลไม่ต้องไปสำรวจเอง ทำให้ช่วยลดภาระการทำงานของทางเทศบาลไปได้มาก”

อีกทั้งยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่ง ที่ได้กล่าวว่า “ทางสภาองค์กรชุมชนมีความพยายามในการทำกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของทางเทศบาล และทางเทศบาลก็ได้มีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ทางสภาองค์กรชุมชนอยู่บ่อยครั้ง และมีการทำงานร่วมกันมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นการให้สภาองค์กรชุมชนเข้ามาร่วมคิดเสนอโครงการ เสนอปัญหา หรือแนวทางแก้ไขในเรื่องต่างๆ ซึ่งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองคิดว่าทางสภาองค์กรชุมชนนั้นน่าจะเข้าใจความต้องการของประชาชนมากกว่า และน่าจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ดี”

แต่ในขณะเดียวกันก็มีความคิดเห็นจากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า “การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าเปิดโอกาสมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยากขึ้น เพราะสภาองค์กรจะคอยติ คอยเตือน คอยตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้บางครั้งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรได้ ดังนั้นทางออกที่ดีที่จะให้อยู่ร่วมกันได้คือ ความพอดีในการมีส่วนร่วม ไม่ก้าวก่ายกันมากนัก”

และจากการศึกษา ยังพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะการมีส่วนร่วมระหว่างกันนั้น ไม่ได้เป็นลักษณะของการร่วมมือกันเพียงอย่างเดียว แต่เป็นลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย ซึ่งสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมกันการทำงานผ่านโครงการ หรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนและการจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ป่าชุมชน แม่น้ำลำคลอง ป่าชุมชน ที่มี การคิดร่วมกัน โดยผ่านการประชาคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วสภาองค์กรชุมชนจะนำโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวมาต่อยอดโดยการให้ประชาชนเข้าไปเป็นผู้ดูแลหรือสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ ความสัมพันธ์ระหว่างสภา

องค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะนี้จึงทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา และเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในส่วนรวม แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ก็ไม่ได้ถึงขั้นของการให้ความร่วมมือในทุกๆด้าน ซึ่งบางโครงการบางกิจกรรมทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่าว่า “หากจะพูดถึงลักษณะความสัมพันธ์ของทางสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลของเรา จะมีลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงที่ว่าเป็นการช่วยเหลือกันมากกว่า เป็นการช่วยเหลือกันในการดำเนินโครงการต่างๆ ส่วนใหญ่ทางสภาองค์กรชุมชนของเราจะเข้าไปช่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำโครงการเกี่ยวกับโครงการผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และก็จะนำเสนอความต้องการของชาวบ้านในกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบเพื่อนำไปคิดแก้ปัญหาต่อไป โดยดำเนินงานผ่านการประชุมของคณะกรรมการผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิก เทศบาลเข้ามาร่วมประชุมในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งด้วย”

อีกทั้งยังสอดคล้องกับตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่ง ที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ทางสภาองค์กรชุมชนให้เราเข้าไปร่วมในการประชุมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของทางสภาองค์กรชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชน กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่บางครั้งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเราไม่สามารถเข้าร่วมได้ เพราะไม่สะดวก บางครั้งที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรามีการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตำบล เราขอการสนับสนุนไปในการขอคนเข้ามาร่วมกิจกรรมโครงการทางสภาองค์กรชุมชนก็จะมาร่วมทำกิจกรรมกับเราด้วยทุกครั้ง”

และจากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแบบของการช่วยเหลือนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาในตำบลไปในทิศทางเดียวกันตามที่ประชาชนในท้องที่ต้องการ เหตุผลที่ทำให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ประชาชนในท้องที่ต้องการก็มาจากทุกความต้องการของประชาชนชนถูกเสนอให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบผ่านสภาองค์กรชุมชนที่เป็นตัวกลางในการประสานงาน และคอยช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเหตุผลที่ทำให้เกิดลักษณะความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีบุคคลที่เคยทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชน หรือองค์กรเพื่อสังคมอื่นๆมาก่อน เข้าไปเป็นผู้บริหารหรือเป็นสมาชิกสภาเทศบาล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “สภาองค์กรชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาตำบล เพราะเป็นองค์กรที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานในหลายๆ เรื่องของเทศบาลเรา ไม่ว่าจะเป็นการนำโครงการไปสานต่อ หรือมาร่วมโครงการ ซึ่งทำให้การพัฒนาเป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน และผมคิดว่า

การที่สภาองค์กรชุมชนกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูลกันแบบนี้ อาจเป็นเพราะผม และสมาชิกสภาเทศบาลเรา ส่วนใหญ่เข้าใจการทำงานของทางสภาองค์กรชุมชนที่ต้องการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง และผมก็เคยทำงานกับสภาองค์กรชุมชนมาก่อน”

จึงอาจสรุปได้ว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการทำงานร่วมกันในลักษณะร่วมมือกันทำงานเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งช่วยในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการพัฒนา สะท้อนปัญหาของคนในชุมชนได้ตรงกับความต้องการ โดยการเปิดโอกาสของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทางสภาองค์กรชุมชนเข้าไปร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเสนอ ร่วมตรวจสอบ แต่ในทางกลับกันการเข้าไปมีส่วนร่วมมากเกินไปอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรได้ โดยเฉพาะการเข้าไปร่วมตรวจสอบที่มากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ดังนั้นทางออกคือ การมีส่วนร่วมในระดับที่เหมาะสม ไม่ก้าวล่วงหน้าที่การงานของกัน จะเป็นทางออกที่ดีที่สุดที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

4.2 ลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากหลายเหตุปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่คนในชุมชนเกิดปัญหาความขัดแย้งกันเอง เช่น ประธานสภาองค์กรชุมชนขัดแย้งกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือพนักงาน ปัจจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือพยายามในการบิดบังข้อมูลในการดำเนินงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยทางการเมืองในท้องถิ่นที่เป็นตัวการสำคัญในการทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชนเกิดการแบ่งฝ่ายของคนในชุมชนส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานหรือการจัดทำโครงการต่างๆ ทำให้บางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางที่ไม่ยอมให้สภาองค์กรชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตรวจสอบ ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารจัดการองค์กรที่มีลักษณะที่แตกต่างกันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นหลักในการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แต่สภาองค์กรเน้นหลักการบริหารโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ทั้งสององค์กรมีลักษณะโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างการทำงานที่แนบชิดตายตัว แต่สภาองค์กรชุมชนไม่มีโครงสร้างแบบแผนการทำงานขององค์กรที่ตายตัว ลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งจึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน โดยส่วนมากชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งมักจะไม่เกิดการพัฒนา

ซึ่งตรงกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่ง ที่กล่าวว่า “เท่าที่ทราบการทำงานระหว่างเทศบาลกับสภาองค์กรชุมชนนั้น รู้สึกว่าจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดี

ต่อกันมากนัก เพราะว่าผู้บริหารของเทศบาลไม่ชอบการทำงานของทางสภาองค์กรชุมชน และมีความขัดแย้งกับตัวแกนนำด้วย จึงทำให้ในบางครั้งทางสภาองค์กรชุมชนทำเรื่องของงบประมาณการสนับสนุนโครงการจึงมักจะไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “ในอดีตเคยมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยเข้าใจการทำงานของสภาองค์กรของเราคิดว่าเราเป็นองค์กรในการตรวจสอบเขา ทำให้บ่อยครั้งทางสภาองค์กรจะทำกิจกรรมอะไร ทางผู้บริหารก็มักขัดและไม่ยอมให้การสนับสนุนอะไรเลยกับทางสภาองค์กรชุมชน แต่ปัจจุบันความสัมพันธ์เริ่มดีเพราะเป็นผู้บริหารชุดใหม่ แต่ก็ยังไม่ค่อยให้ความสนใจกับสภาองค์กรชุมชนมากนัก”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่ง ที่กล่าวว่า “การที่สภาองค์กรชุมชนเกิดความขัดแย้งกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ใช่แค่ตัวบุคคลที่มีอำนาจในการบริหาร กับคนในสภาองค์กรชุมชนเท่านั้น แต่มีทั้งเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมโครงการ การทำงานของสภาองค์กรชุมชนที่ไปขัดผลประโยชน์ และการใช้ทรัพยากรชุมชนของนักการเมือง ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการแบ่งฝ่ายก็มีผลต่อความขัดแย้งระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย”

และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของแกนนำสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ กล่าวว่า “เรื่องที่ว่าทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนมักขัดแย้งกันไม่ใช่แค่เรื่องผลประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรชุมชน หรืออิทธิพลของการเมืองท้องถิ่น แต่ยังมีเรื่องความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนในชุมชนที่เดิมเคยส่งผลทำให้ขัดแย้งกันของคนในชุมชนอยู่แล้ว มาส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

จึงอาจสรุปได้ว่า ลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมืองท้องถิ่น ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ปัจจัยเชิงโครงสร้าง และปัจจัยด้านแนวการบริหารองค์กร นั้นส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งของระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยใดจะเป็นตัวส่งผลกระทบหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงควรแก้ด้วยการประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันใหม่ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรต่อไปในอนาคต

4.3 ลักษณะความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือก้าวก้าการทำงานของกันและกันมากนัก การทำงานของทั้งสององค์กรจะเป็นการทำงานใน

ลักษณะคู่ขนาน ยกตัวอย่างเช่น การจัดการกับขยะในชุมชน การประชุมสะท้อนปัญหาชุมชน หรือ การประชาคม ทั้งสององค์กรก็จะทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มี โครงการเก็บขยะฟรีตามบ้านโดยการรณรงค์ให้ทุกบ้านต้องแยกขยะก่อนทิ้ง ส่วนทางสภาองค์กรชุมชนก็จะทำในเรื่องของการใช้ประชาชนแยกขยะนำขยะเหลือให้ที่ขายได้มาแลกเปลี่ยนกับทางสภาองค์กรชุมชน เป็นต้น ลักษณะความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้จึงทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนในการจะพัฒนาชุมชน และทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของทั้งสององค์กร

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชนชาวบ้านท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “สภาองค์กรชุมชนกับเทศบาลทำงานซ้ำซ้อนกันในหลายหลายๆ เช่น การจัดประชุมสะท้อนปัญหาชุมชนทางสภาองค์กรชุมชนก็ทำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ทำ แทนที่จะมาร่วมกันทำงานหรือส่งตัวแทนเข้ามาาร่วมก็ยิ่งดี ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนอย่างเห็นได้ชัดเจน”

สอดคล้องกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้คำสัมภาษณ์ไว้ว่า “สภาองค์กรชุมชนของตำบลเราทำงานกันในรูปแบบของต่างคนต่างทำ เห็นได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีโครงการเก็บขยะฟรีตามบ้านโดยการรณรงค์ให้ทุกบ้านต้องแยกขยะก่อนทิ้ง ส่วนทางสภาองค์กรชุมชนก็จะทำในเรื่องของการใช้ประชาชนแยกขยะ นำขยะที่ขายได้มาแลกเปลี่ยนกับทางสภาองค์กรชุมชน”

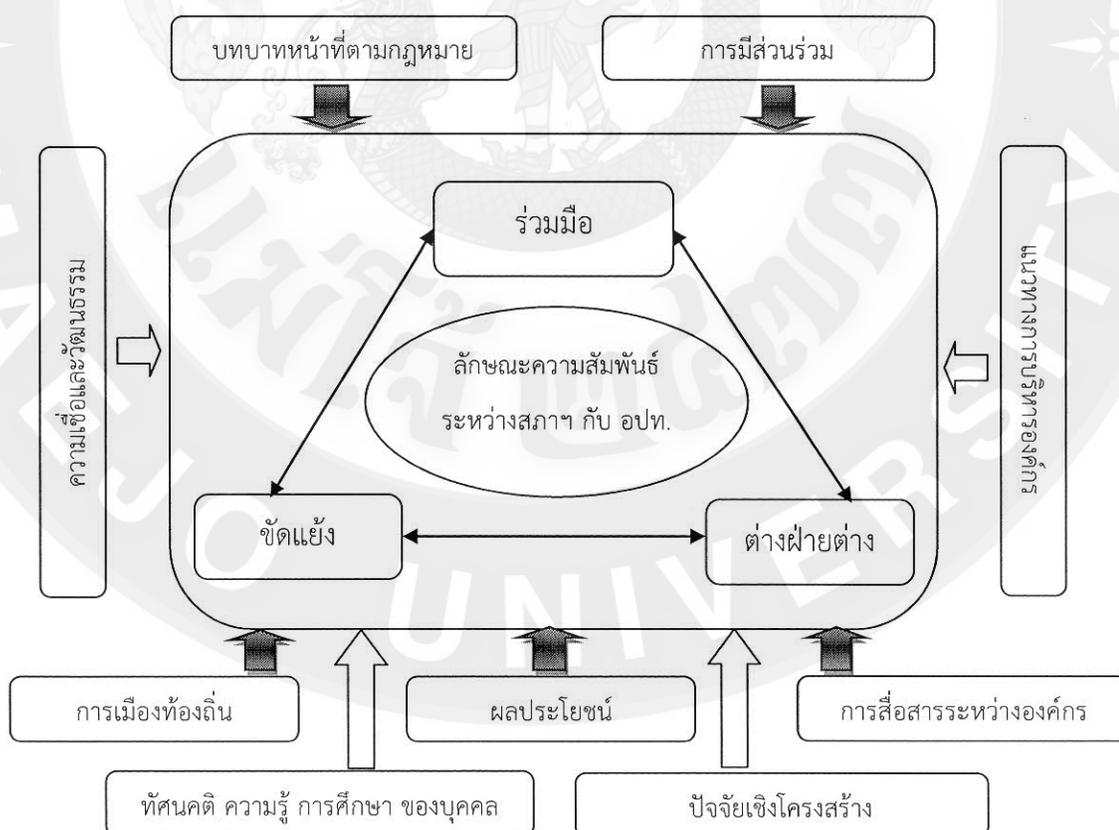
และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “สภาองค์กรชุมชนทำงานคู่ขนานไปกับทางเทศบาล เรามีหน้าที่ให้งบประมาณแก่เขาเท่านั้นส่วนอื่นเขาไปทำเอง ไม่เคยมาปรึกษาทางเทศบาลเลย หรือแม้แต่การชวนให้ทางเทศบาลเข้าไปร่วมกิจกรรมด้วย”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชนชาวบ้านท่านหนึ่ง ที่กล่าวว่า “เทศบาลกับสภาองค์กรชุมชนทำงานซ้ำกันในหลายๆเรื่อง ทำให้ประชาชนที่ต้องเข้าไปร่วมเกิดความสับสน ว่าอันไหนคือโครงการที่จะมาทำจริง เพราะรายละเอียดโครงการบางครั้งคล้ายกันมาก แต่ว่าการทำงานของสององค์กรก็ดีในมุมของการพัฒนาชุมชน และแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน แต่ถ้าจะให้ดีควรหันมาร่วมมือกันทำจะดีกว่า จะได้พัฒนาอย่างอื่นได้หลายๆด้าน”

จึงสรุปได้ว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตนนั้น เป็นลักษณะที่ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนอยู่ แต่เป็นการทำให้เกิดการพัฒนาที่มีความซ้ำซ้อน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนมีอยู่หลายปัญหาถูกแก้ไขได้น้อย และล่าช้า การจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น และแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของประชาชน ทั้งสององค์กรควรเข้ามาาร่วมมือกันในการดำเนินงาน โดยยึดหลักการการทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนร่วมกันเป็นสำคัญ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชน
กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อให้ไปไปตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพ และส่วนของเชิงปริมาณ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้เกิดความกระชับและน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่กลุ่ม (NGOs) ตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆ และพนักงานของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่มย่อย เป็นวิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงคุณภาพ และผู้วิจัยก็ได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง จากสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 180 แห่ง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสองส่วนมาอธิบายผลการวิจัย โดยรายละเอียดของผลวิจัยเกี่ยวกับประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชน
กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์ประกอบหลายปัจจัย จากภาพแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถอธิบายและแบ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรง (สังเกตได้จากลูกศรสีดำ) ประกอบด้วย 1.ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม 2.ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย 3.ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร 4.ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น และ 5.ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ไม่ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อม (สังเกตได้จากลูกศรสีขาว) ประกอบด้วย 1.ความเชื่อและวัฒนธรรม 2.ปัจจัยทัศนคติความเชื่อส่วนบุคคล 3.ปัจจัยเชิงโครงสร้าง และ 4.แนวทางการบริหารองค์กร

ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น จะส่งผลต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจากการศึกษาทำให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะความสัมพันธ์ คือ 1.ความสัมพันธ์ในลักษณะของการร่วมมือ 2.ความสัมพันธ์ในลักษณะของการขัดแย้ง และ 3.ความสัมพันธ์ในลักษณะของต่างฝ่ายต่างทำ และจากการศึกษายังพบว่า นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของความสัมพันธ์ของระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย ตัวอย่างสภาองค์กรชุมชน ก กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข มีลักษณะความสัมพันธ์ในลักษณะของต่างฝ่ายต่าง อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ได้ หากมีปัจจัย เช่น การมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น ปัจจัยด้านผลประโยชน์ เข้ามาเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ อาจทำให้สภาองค์กรชุมชน ก กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข มีลักษณะความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบร่วมมือ เป็นต้น

ในส่วนของคุณมูลรายละเอียดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอธิบาย โดยแบ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ และปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อความสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์

1.1 การมีส่วนร่วม

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย การร่วมตัดสินใจ วางแผน แนะนำ เสนอแนะ ร่วมดำเนินการ จัดทำโครงการ กิจกรรม ประสานงาน

ร่วมประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา ตรวจสอบการดำเนินงาน ประเมินการทำงาน และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้แต่ภาคประชาชนเองด้วย

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชน ประชาชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ภายในองค์กร ระหว่างองค์กร ภายในท้องถิ่น มีลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น อีกทั้งการเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชน และประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในดาร์ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ทำให้เกิดการดำเนินงานภายในท้องถิ่นที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะปัญหาความต้องการ สิ่งที่ควรพัฒนาแก้ไขจะได้มาจากประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง และเป็นการแก้ไขที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน

ซึ่งเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “ปัจจุบันทางสภาองค์กรชุมชนที่นี่ ก็เข้าไปมีส่วนร่วมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสังคมตลอด และทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสภาองค์กรชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่เริ่มมีการวางแผน และที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องให้มีส่วนในการดำเนินงานที่สำคัญคือคนในชุมชนเราก็จะประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับเราด้วย”

สอดคล้องกับความคิดเห็นของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า “ทางเทศบาลได้มีการเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนตำบลเข้ามาร่วมทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยทางเทศบาลจะประสานงานให้ทางสภานำสมาชิกเข้ามาร่วม ในบางกรณีก็ให้ทางสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบโครงการไปเลย หรือในบางครั้งก็จะไปจัดการประชุมพร้อมกับการประชุมของสภาองค์กรชุมชนเลย และทางเทศบาลก็ได้มีการให้ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรม โครงการทุกครั้ง เพื่อให้ประชาชนในตำบลเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด”

แต่ในทางตรงกันข้ามในบางพื้นที่การเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชน และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมดำเนินงาน ร่วมตรวจสอบการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็กลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรมีความสัมพันธ์ที่ลดลง จนเกิดเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง หรือลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างคนต่างทำไม่สนการทำงานของตน

ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่ง ที่ได้กล่าวว่า “ตั้งแต่อดีตที่สภาองค์กรชุมชนเองยังไม่มีการจัดตั้งตามกฎหมาย ทางเทศบาลก็ให้ความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ทางสภาองค์กรชุมชนเข้ามาร่วมกันในการทำกิจกรรมต่างๆตลอด แต่พอมีการจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนมีกฎหมายรองรับการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเองกลับกลายเป็นเข้ามาตรวจสอบ

การทำงานของทางเทศบาลแทน จึงทำให้ระยะหลังๆนี้ ทั้งสององค์กรไม่ค่อยได้ร่วมงานกันมากนัก เหมือนในอดีต”

สอดคล้องกับรองประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้ไว้ว่า “เหตุที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความแตกแยกกันส่วนใหญ่มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระหว่างกันที่มากเกินไป จนทำให้การมีส่วนร่วมกลายเป็นการก้าวก่ายการทำงานของคน และการสื่อสารกันที่ไม่ชัดเจน จึงทำให้สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันไม่ค่อยดี ซึ่งไม่ใช่ว่าเป็นแค่ตำบลนี้ตำบลเดียว ที่อื่นหลายๆที่ก็เป็นเช่นกัน”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่ากรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นในบางพื้นที่เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการทํางานร่วมกัน และเป็นการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ประชาชนเองต้องการ แต่กลับกันในพื้นที่ที่การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากเกินไปกลับทำให้พื้นที่นั้นเกิดความขัดแย้ง เพราะการมีส่วนร่วมมากเกินไปจนเกินขอบเขตอาจทำให้กลายเป็นชนวนในการทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะการเข้าไปตรวจสอบการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเกินไปจนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินงานต่างๆได้เต็มที่

1.2 บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของทั้งสององค์กรนั้นมีความแตกต่างกันในเชิงของแนวทางการบริหารและการดำเนินงาน แต่ก็ยังมีบทบาทหน้าที่บางส่วนที่มีส่วนคาบเกี่ยวที่มีความคล้ายคลึงกัน ตามกฎหมาย พรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ และภารกิจของสภาองค์กรชุมชนไว้ดังนี้ 1.ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ 2.ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน 3.เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน 4.เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม 5.เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6.จัดให้มี

เวทีการปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตชุมชน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย 7. ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง สมาชิกองค์กรชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน 8. ประสานและร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น 9. รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง 10. วางกติกาในการดำเนินกิจการสภาองค์กรชุมชน 11. จัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชนรวมถึงสถานการณ์ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ 12. เสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคนเพื่อไปร่วมประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชน และพรบ.สภาองค์กรชุมชนยังได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนกิจการสภาองค์กรชุมชนตำบล คือ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมสนับสนุนให้ความร่วมมือ ชี้แจงทำความเข้าใจแก่สภาองค์กรชุมชนและชุมชนทุกประเภทตามที่ร้องขอ (ม.22) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลอยู่ในเขตอาจให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายสภาเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป ตามที่กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยให้กรมฯหารือกับ พอช. (ม.22)

ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วน ตำบล พ.ศ.2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ.2542) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้ 1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ 3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ 4. การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่นๆ 5. การสาธารณสุขการ 6. การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ 7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน 8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว 9. การจัดการศึกษา 10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส 11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อน 14. การส่งเสริมกีฬา 15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและเสรีภาพของประชาชน 16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น 17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย 19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล 20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน 21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ 22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ 23. การรักษา

ความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยโรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
 24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม 25.การผังเมือง 26.การขนส่ง และการวิศวกรรมจราจร 27.การดูแลรักษาที่สาธารณะ
 28.การควบคุมอาคาร 29.การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 30.การรักษาความสงบเรียบร้อย การ
 ส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 31.กิจการอื่นใด
 ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดและกฎหมายได้วาง
 แนวให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรวจสอบการทำงานของ
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น โดยต้องตระหนักและรับผิดชอบ
 การดำเนินการในท้องถิ่น

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากคำให้การสัมภาษณ์ของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 ท่านหนึ่งที่ได้สัมภาษณ์ว่า “การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามา
 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องทำตาม
 กฎหมายกำหนดไว้นั้น หรือแม้แต่การให้องค์กรภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน
 ท้องถิ่นนั้นเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องปฏิบัติ ซึ่งทางเทศบาลของได้ให้
 ทั้งองค์กร ภาคส่วนต่างๆ ประชาชน ตลอดจนถึงสภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
 เทศบาล ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การร่วมกันทำกิจกรรมภายในเทศบาลเนื่อง
 ในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น งานกีฬาตำบล งานวันพ่อ งานวันแม่ เป็นต้น”

สอดคล้องกับประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า
 “บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของทั้งสององค์กรที่มีแนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อรักษา
 ผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นสิ่งที่ทำให้ทั้งสององค์กรร่วมมือกันในการทำงานเพื่อชุมชน
 และเป็นสิ่งผลักดันที่ทำให้ทั้งสององค์กรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง เพราะทุก
 ปัญหาที่ประชาชนสะท้อนผ่านสภาองค์กรชุมชน หรือแม้แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองได้รับมา
 จากการประชาคม ก็จะได้รับการแก้ไขเพราะสององค์กรก็ได้ทำงานร่วมกัน”

แต่ขณะเดียวกันตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นที่
 แตกต่างออกไปถึงบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้สัมภาษณ์ว่า “การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีบทบาทหน้าที่ในการ
 บริหารจัดการสาธารณประโยชน์ของชุมชนในเขตรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภค การ
 คมนาคม หรือแม้แต่การรักษาทรัพยากรในท้องถิ่นในเขตพื้นที่ ก็ล้วนแต่เป็นการทำเพื่อคนในท้องถิ่น
 ชุมชน ซึ่งการดำเนินการก็ต้องมีการทำผ่านโครงการที่เกิดจากการทำประชาคมติของประชาชนในแต่
 ละหมู่บ้าน การที่สภาองค์กรชุมชนได้จัดทำโครงการที่เข้าช้อนยอมไม่เกิดประโยชน์ อีกทั้งในหลายๆ

ครั้งก็มักจะมีการเข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานของทางเทศบาล จนทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงาน”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่ง ที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในเรื่องของการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มักจะเป็นปัจจัยที่ทำให้สององค์กรมักจะขัดแย้งกัน เพราะผู้ที่ถูกตรวจสอบการดำเนินงานอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ก็มักจะกลัว และเกิดการขัดแย้งกันขึ้น จึงส่งผลต่อการสนับสนุนสภาองค์กรในพื้นที่ และลดบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในที่สุด”

ซึ่งในขณะที่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า “บทบาทหน้าที่ของทั้งสององค์กรตามกฎหมายนั้นถึงแม้จะมีกำหนดไว้จริงแต่ในทางปฏิบัติ ทั้งสององค์กรก็ทำงานในรูปแบบของต่างคนต่างทำอยู่แล้วจึงไม่มีผลต่อการดำเนินงานของทั้งสององค์กรมากนัก”

จึงสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีแนวทางในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่มีบางเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิทธิ สิทธิประโยชน์ของชุมชน หรือแม้แต่บทบาทในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทางสภาองค์กรในหลายๆพื้นที่ได้ดำเนินการนั้น ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผลในทางบวกที่อาจทำให้ทั้งสององค์กรมีลักษณะความสัมพันธ์ในการร่วมมือกัน หรือแม้แต่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงลบ ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือไม่ส่งผลเลยที่ทำให้เกิดลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนที่เป็นบทบาทหน้าที่ของตนเท่านั้น

1.3 การสื่อสารระหว่างองค์กร

จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารระหว่างองค์กรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กร การสื่อสารที่ดีย่อมทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และเช่นเดียวกันหากมีการสื่อสารระหว่างองค์กรที่ขาดความชัดเจนก็ย่อมทำให้การดำเนินงานระหว่างองค์กรไม่เกิดผลที่มีประสิทธิภาพเช่นกัน โดยนั้นปกติสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำหนังสือติดต่อสื่อสารกันในรูปแบบลายลักษณ์อักษร การประชุม การจัดสัมมนา การฝึกอบรม การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วม และการสื่อสารผ่านบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่มีความใกล้ชิดกัน ซึ่งปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรย่อมส่งผลต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่ง ที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การติดต่อประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนนั้นโดยปกติแล้วเราก็มักจะทำเป็นหนังสือส่งไป

ให้กับทางเทศบาล เพื่อให้เป็นทางการ และจะมีการประสานกันโดยผ่านคนของสภาองค์กรชุมชน เราด้วย ที่เขามีความสนิทกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนโดยตรง จึงทำให้การทำงานของทั้งสององค์กรไม่ค่อยมีปัญหามากนัก”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ให้สัมภาษณ์ว่า “การสื่อสารระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นส่วนมากจะเป็นการสื่อสารผ่านการประชุมเสียเป็นส่วนใหญ่ และทำเป็นหนังสือในเรื่องที่สำคัญที่เป็นโครงการ มีการประสานงานที่มีการสื่อสารที่คลาดเคลื่อนบ้าง เพราะการที่ส่งหนังสือไปแล้วหนังสือไม่เดิน หรือไม่มีใครเดินเรื่องให้ แต่ในการประชุมก็มักมีข้อซักถามในเรื่องต่างๆอยู่ จึงทำให้สภาองค์กรชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลทำงานร่วมกันได้”

ซึ่งขัดแย้งกับตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การสื่อสารของเทศบาลเรากับสภาองค์กรชุมชนนั้น ไม่ค่อยได้ติดต่อกันบ่อยนักนอกจากที่มีการส่งเรื่องเข้ามาของงบประมาณตอนทำแผนประจำปีเท่านั้น ตอนเทศบาลมีการทำกิจกรรมต่างๆ สภาองค์กรชุมชนก็มาบ้างเป็นบางครั้ง และเท่าที่เห็นสภาองค์กรชุมชนมีการประชุมหรือทำกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่เห็นหนังสือเชิญทางเทศบาลเข้าร่วม จึงคิดว่าการสื่อสารระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับเทศบาลไม่ค่อยดีนัก จึงทำให้ต่างฝ่ายต่างทำงานของตนเสียมากกว่า”

สอดคล้องกับตัวแทนสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ไม่ค่อยได้มีการประสานงานกันบ่อยนัก มีการประชุมบ้างบางครั้ง แต่ส่วนมากเป็นประชุมที่สภาองค์กรชุมชนจัดเองไม่ได้เชิญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมด้วย”

สอดคล้องกับตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การประชุมของสภาองค์กรชุมชนที่มักจะประชุมกันในทุกเดือนนั้น มักจะเป็นเรื่องของการตรวจสอบการทำงานของทางเทศบาล จึงไม่ได้เชิญเทศบาลเข้าร่วมประชุมด้วย แต่ทางเทศบาลก็ทราบเรื่องจนหลายครั้งทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น ทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในการสนับสนุน การแบ่งฝ่ายทางการเมือง”

สรุปได้ว่าการสื่อสารระหว่างองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากมีการสื่อสารระหว่างระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ นั้นจะการดำเนินงานของทั้งสององค์กรเกิดความร่วมมือกัน แต่ในทางกลับกันถ้าหากการสื่อสารระหว่างองค์กรระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรลดน้อยลง ส่งผลต่อการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้แก่สภาองค์กรชุมชน และอาจส่งผลเสียจนถึงขั้นก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรได้นั่นเอง

1.4 การเมืองท้องถิ่น

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย ความขัดแย้งทางการเมืองของคนในชุมชน ความไม่เข้าใจในหลักการปกครองท้องถิ่น ผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเลือกตั้งท้องถิ่น การหาเสียง การรักษาคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง การเมืองภายในองค์กรของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากพื้นที่ใดมีความขัดแย้งในชุมชนที่เกิดจากการเมืองท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งท้องถิ่นอยู่แล้ว ผลของความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มักจะขัดแย้งกัน เพราะส่วนใหญ่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนนั้นก็จะมีส่วนในการส่งเสริมการเลือกตั้งท้องถิ่น ในฐานะเป็นกลุ่มผู้นำทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ก็จะมาจากคนที่ทำงานเพื่อสังคมในกลุ่มองค์กรต่างๆมาก่อน และในหลายๆพื้นที่กลุ่มการเมืองที่แข่งกันในการเลือกตั้งแต่ละครั้งก็มักจะมาอาศัยฐานคะแนนเสียงจากกลุ่มของสภาองค์กรชุมชน ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ดี

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดจากการเมืองท้องถิ่นส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในตำบลจะเห็นได้ว่าการที่สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีต่อกัน สิ่งหนึ่งก็มาจากผลของการเมืองท้องถิ่น ที่ตอนเลือกตั้งมีการมาหาเสียงตอนมีการประชุมสภาองค์กรชุมชน แล้วเมื่อผลการเลือกตั้งออกฝ่ายที่ไม่ได้ก็เข้ามาร่วมกับสภาองค์กรชุมชนในการทำงานเพื่อชุมชน จึงทำให้อีกฝ่ายที่ได้นับว่าสภาองค์กรชุมชนเป็นคนละฝ่ายกับตนเอง”

อีกทั้งยังสอดคล้องกับประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การเมืองท้องถิ่น และความไม่เข้าใจในหลักการปกครองท้องถิ่นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำงานของตน เดิมสมัยที่เทศบาลยังเป็นอบต.อยู่ ทางอบต.ยังให้ความสำคัญกับทางสภาองค์กรชุมชน เพราะผู้บริหารยุคนั้นให้ความสำคัญ แต่พอเปลี่ยนมาเป็นเทศบาลผู้บริหารชุดใหม่กลับไม่ให้ความสำคัญกับทางสภาองค์กรชุมชน เพราะเขาคิดว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของเทศบาล องค์กรอื่นไม่เกี่ยวข้องและไม่มีอำนาจในการปกครองท้องถิ่น การที่สภาองค์กรชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของคนในชุมชนจึงเป็นเหมือนการทำงานเกินหน้าที่ ซึ่งหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ของเทศบาลต้องทำ”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชนชาวบ้านท่านหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “จากที่สังเกตการณ์ทำงานของทั้งสององค์กรนั้น เห็นว่าไม่ใช่เพียงแค่การเมืองภายในท้องถิ่นเท่านั้นที่ส่งผล

ต่อความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรนี้ แต่การเมืองภายในของทั้งสององค์กรเองก็ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรด้วย และส่งผลต่อหน่วยงานอื่นๆ ด้วยเช่นกัน ยิ่งการเมืองภายในเทศบาลยิ่งรุนแรง พนักงานเป็นคนของผู้บริหารชุดเก่า การเข้ามาของผู้บริหารชุดใหม่เข้ามาจึงไม่ค่อยทำงานได้อย่างราบรื่นมากนัก มีการเปลี่ยนพนักงานเทศบาล และไม่มีโอกาสออกที่เห็นได้ชัด ส่งผลต่อการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนที่ต้องประสานกับทางเทศบาล ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินงานเท่าที่ทราบบางที่ประสานงานไม่ได้เลย”

ในอีกแง่มุมหนึ่งทางการเมืองท้องถิ่นภายในชุมชนไม่รุนแรงกลับทำให้เกิดการกระตุ้นและเป็นตัวผลักดันให้เกิดการทำงานที่ดีขึ้นเพราะมีการตรวจสอบการทำงานจากอีกฝ่ายการเมืองหนึ่งที่เคยแข่งขันกัน แต่ในที่นี้ฝ่ายการเมืองอีกฝ่ายจะคอยเป็นฝ่ายเสนอให้อีกฝ่ายทำ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าลักษณะความสัมพันธ์แบบนี้มีน้อยมากในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ทำให้สัมภาษณ์ว่า “การเมืองท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ไม่ค่อยรุนแรง จึงไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน และความขัดแย้งในการดำเนินงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารก็จะรับฟังข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่มาจากทางสภาองค์กรเสมอ และเข้าแผนในการพัฒนาตำบล ซึ่งข้อเสนอแนะส่วนใหญ่นั้นก็มาจากคนที่เคยเป็นผู้สมัครเลือกตั้งที่เคยแข่งขันกัน กับความต้องการของชาวบ้าน”

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นมีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนมากจะส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสององค์กรเป็นไปในลักษณะขัดแย้งกัน หรือไม่ก็จะทำให้ทั้งสององค์กรมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำงาน แต่มีอีกบางส่วนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่การเมืองท้องถิ่นในชุมชนไม่รุนแรงทำให้ส่งผลกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะความสัมพันธ์แบบร่วมมือ

1.5. ผลประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผลประโยชน์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์นั้นประกอบด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่ตกแก่บุคคลหรือหน่วยงาน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น ผลประโยชน์ต่างตอบแทน ผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่ขัดกับผลประโยชน์ส่วนรวม คือ ผลประโยชน์ของชุมชน ผลประโยชน์ที่เกิดจากการเมืองท้องถิ่น ผลประโยชน์ของชุมชนที่ขัดต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นใน

รูปแบบของผลประโยชน์ทางตรงกับตัวบุคคลหรือองค์กร หรือผลประโยชน์ทางอ้อมที่เกิดกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ติดต่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องตกแก่ทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ภูมิปัญญาที่สืบทอดกัน มา ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแง่ของ การทำให้เกิดความขัดแย้งเพราะผลประโยชน์ หรือขัดผลประโยชน์กันจนทำให้ไม่สามารถทำงาน ร่วมกันระหว่างองค์กรได้ จนส่งผลให้ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ใน หลายพื้นที่สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทะเลาะกัน ขัดแย้งกัน เพราะสาเหตุมา จากการขัดกันของผลประโยชน์ เพราะการทำงานของสภาองค์กรชุมชนจะทำงานในการดูแลรักษา ทรัพยากร ซึ่งทรัพยากรที่ว่า คือ ที่ดินที่เป็นของชุมชน เป็นที่ดินสาธารณะมีการทำบ่อดินของกลุ่มผู้มี อิทธิพลในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มของนายก ทางสภาองค์กรชุมชนได้รับการเสนอให้แก้ไขและเรียกร้องพื้นที่ใน ส่วนนี้คืน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันเกิดขึ้น”

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนอีกท่านหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “ผลประโยชน์ทางการเมืองบางเรื่องที่เราไม่สามารถพูดได้ ที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นมีผลประโยชน์ใน ส่วนนั้นต้องการปกป้อง การที่สภาองค์กรชุมชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับส่วนนั้นก็มักจะเป็นต้นตอของการทำ ให้เกิดการไม่ชอบการทำงานของสภาองค์กรชุมชน”

และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งให้ สัมภาษณ์ว่า “ธุรกิจของผู้นำท้องถิ่น และสมาชิกบางคนนั้นเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในตำบล จึงทำให้ไม่ค่อยอยากให้สภาองค์กรชุมชนเข้ามายุ่งกับการเรียกร้องใน เรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั้น”

ยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่ให้ สัมภาษณ์ว่า “สภาองค์กรชุมชนมองว่าเทศบาลทำงานไม่โปร่งใส มีการทุจริต ในการทำโครงการ จึง เข้ามาตรวจสอบการทำงานของทางเทศบาล จนทำให้เทศบาลไม่ยอมรับร่วมงานด้วย เพราะเข้ามายุ่ง มากเกินไป”

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านผลประโยชน์ส่งผลอย่างมากต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กร ชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเป็นปัจจัยทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กร ซึ่ง ความขัดแย้งอาจไม่ได้เกิดจากตัวองค์กรเองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน แต่เกิดจากตัวบุคคลากรภายใน องค์กรกับบุคคลากรเป็นตัวฉนวนทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือตัวบุคคลากรกับองค์กรที่ก่อให้เกิดความ ขัดแย้ง

2. ปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อความสัมพันธ์

2.1 ทักษะคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคล

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทักษะคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคลเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วย ทักษะคติ ความรู้ ความชอบ ความรู้ ระดับการศึกษา วิทยุฒิ คุณวุฒิ ประสบการณ์ และนิสัยส่วนบุคคล เป็นฐานรากของการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ต้องอาศัยอยู่ในสังคม ที่มีการปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา หากปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐานเหล่านี้ถูกหล่อหลอมให้เข้าไปในทางลบ ผลที่ออกมาในการแสดงออกของบุคคลก็จะเข้าไปในทิศทางลบ แต่ถ้าปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ถูกหล่อหลอมให้เข้าไปในทางบวก ผลที่ออกมาในการแสดงออกของบุคคลก็จะเข้าไปในทิศทางบวก เช่นเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบุคคลเป็นองค์ประกอบในการดำเนินงาน และมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันนั้น ปัจจัยทักษะคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคลย่อมจะมีผลต่อความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรนี้ด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของรองประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่ง ที่กล่าวว่า “ความสัมพันธ์ในการดำเนินงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดีได้ ส่วนหนึ่งมาจากทักษะคติของผู้นำองค์กร ของทั้งสององค์กร ซึ่งในตำบลเรานั้นรู้สึกว่าคุณสมบัติระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่ค่อยดีเลย เพราะผู้บริหารท้องถิ่นไม่ค่อยเข้าใจการทำงานของสภาองค์กรชุมชนของเรา อีกทั้งยังคิดว่าสภาองค์กรชุมชนจะไปตรวจสอบการทำงานของเข่า จึงทำให้ไม่ค่อยชอบการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนมากนัก”

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “ไม่ใช่แค่เพียงทักษะคติของผู้บริหารเท่านั้นที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสององค์กรนี้ แต่มีปัจจัยอื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจของคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน ระดับการศึกษา นิสัยของแต่ละบุคคลก็มีส่วนส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสององค์กรนี้ด้วย หากคนในสององค์กรไม่ชอบกัน มีความรู้ การศึกษาที่ต่างกัน ก็ย่อมส่งผลต่อการดำเนินงานของทั้งสององค์กร”

ปัจจัยส่วนบุคคลไม่เพียงแต่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ของชุมชน ดังคำให้สัมภาษณ์ของแกนนำกลุ่มสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ปัจจัยด้านทักษะคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคล นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งในส่วนขององค์กรชุมชน หรือแม้แต่องค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในตำบลนี้้องค์กรชุมชนต่างๆช่วยกันทำงานเพื่อพัฒนาตำบลให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด หรือส่วนที่เป็นหัวหน้าแต่ละองค์กรจึงมีการมาประชุมกัน และทำความเข้าใจตลอดจนปรับทัศนคติร่วมกัน ถ้าใครไม่เข้าใจกันก็ต้องอธิบาย จึงทำให้ตำบลสภา

องค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งหากถามว่ามองตำบลอื่นว่าจะทำอย่างไรให้เป็นเหมือนตำบลเรา ก็ขึ้นอยู่กับตัวคนที่เป็นผู้นำที่เป็นขับเคลื่อนว่าจะมีความเข้าใจกัน และมีการปรับความเข้าใจ อธิบาย พูดคุยกัน เพื่อหาข้อตกลงร่วมหรือไม่”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยทัศนคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคลมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในระดับส่วนบุคคล ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับสังคมโลก ซึ่งความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางไหนนั้น จะเป็นไปในรูปแบบความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง หรือความสัมพันธ์แบบต่างคนต่างทำ ก็ขึ้นอยู่กับคนในตำบลนั้นว่ามีปัจจัยส่วนบุคคลที่ดีต่อกันหรือไม่ เข้าใจกันหรือไม่ ตลอดจนการทำงานร่วมกันว่าเป็นอย่างไร

2.2 ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรมนั้นประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นชุมชน วัฒนธรรมความเชื่อ การนับถือศาสนา วัฒนธรรมองค์กรของทางสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย ชนชั้นทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับหนึ่ง แต่ไม่ถึงกับมากนัก เพราะสังคมท้องถิ่นของไทยนั้นมีการยอมรับในค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ซึ่งเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “ความเชื่อและวัฒนธรรมของคนในชุมชน ที่มีการนับถือศาสนา หรือเชื่อในสิ่งลึกลับ เชื่อในผีสาบนั้นไม่ค่อยส่งผลกับความสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากนัก แต่ก็มีบ้างที่บางครั้งมีการทำงานเกี่ยวกับป่าชุมชน พวกชนเผ่าก็ไม่ค่อยเข้าใจกับการทำงานของสภาองค์กรชุมชนเรามากนัก จึงมีการต่อต้านบ้าง แต่พักหลังมานี้มีการอธิบายให้พวกเขาเข้าใจจึงทำให้ไม่ค่อยเกิดการต่อต้านมากนัก”

ตรงกันข้ามกับคำสัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “ถ้ามองในแง่ความเชื่อ และวัฒนธรรมเกี่ยวกับการใช้ประชาธิปไตยของคนในชุมชนและของคนที่สภาองค์กรชุมชน และคนที่ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีความเชื่อ และความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยที่ต่างกัน ซึ่งสังเกตว่าชาวบ้านนั้นมักจะมีเชื่อในเรื่องประชาธิปไตยว่าเป็นของชาวบ้าน การเข้าไปใช้สิทธิ และมีสิทธิในการใช้ทรัพยากรชาวบ้านก็มีสิทธิใช้ ทางหน่วยงานของภาครัฐอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับมองว่าประชาชนไม่มีสิทธิในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ในเขตชุมชน เพราะพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ป่าสงวน จึงทำให้สภาองค์กรชุมชนต้องเข้ามาปกป้องและ

เรียกร้องสิทธิให้แก่ประชาชนโดยการหาข้อตกลงร่วม โดยการทำให้เป็นโครงการป่าชุมชนที่ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยการหาข้อตกลงร่วมกัน”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ว่า “การที่ชุมชนในตำบล ยังมีการแบ่งชนชั้นในสังคมที่คนรวยเป็นผู้นำ คนจนกลับมาเรียกร้องสิทธิของชุมชน ผ่านการทำงานของสภาองค์กรชุมชนก็มีส่วนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีระหว่างสององค์กรนี้”

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรมนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับหนึ่งซึ่งไม่ถึงกับส่งผลมากในหลายๆเขตพื้นที่ แต่ก็ยังเป็นปัจจัยส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสององค์กรในบางพื้นที่อยู่ซึ่งเป็นพื้นที่มีลักษณะความเชื่อและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของประชาชนในการดำรงอยู่ที่แตกต่างกัน

2.3 แนวทางการบริหารองค์กร

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารองค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยด้านแนวทางการบริหารองค์กรนั้นประกอบด้วย การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นความเป็นระบบ ตามแบบแผนของทางราชการ การดำเนินงานของทางสภาองค์กรชุมชนที่ยังขาดระบบการทำงานที่แน่นอนตายตัว งบประมาณที่จัดสรร ที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้การสนับสนุนสภาองค์กรชุมชน การบริหารของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรบุคคลในการดำเนินงานที่มีอยู่อย่างจำกัดในท้องถิ่น ในการแย่งตัวบุคลากรในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแง่ที่ว่า การที่ทั้งสององค์กรมีแนวทางในการบริหารองค์กรที่แตกต่างกันนั้น อาจส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันลดลง เพราะการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำงานที่เป็นระบบมีการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน การจะเข้ามาประสานงานกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีการดำเนินงานที่ล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ จึงอาจทำให้สภาองค์กรที่ต้องการมาประสานงานในการขอความร่วมมือ หรือขอความช่วยเหลือต่างๆ ในการทำกิจกรรม โครงการที่เร่งด่วนอาจดำเนินเนินงานไม่ทัน จึงทำให้ในหลายๆพื้นที่ สภาองค์กรชุมชนจึงไม่ค่อยมีการติดต่อประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากนัก และทางสภาองค์กรชุมชนมักจะทำงาน หรือดำเนินกิจกรรมโครงการเองโดยไม่สนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “ในหลายๆครั้งสภาองค์กรชุมชนเข้าไปติดต่อกับทางเทศบาล ในการขอความช่วยเหลือ และสนับสนุนในการทำโครงการจากเทศบาล เรื่องมันก็ไม่เดิน และบางครั้งข้าราชการเรื่องไม่เดินไม่พอเรื่องหายอีก จึงทำ

ให้พักหลังนี้ทางสภาองค์กรชุมชนของเราไม่ค่อยได้ไปประสานงานกับทางเทศบาลมากเท่าไร การทำงานของสององค์กรก็จะเป็นการทำโครงการของใครของมันมากกว่า”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการขั้นตอนในการเดินเรื่องหลายขั้นตอนเกินไป จนทำให้งานที่เราต้องการประสานมันเข้าไปด้วย หลังๆยังทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ใช้ความสนใจกับการทำงานของสภาองค์กรชุมชนเรา ยิ่งทำให้งานไม่เดิน เราจึงออกมาทำเองและหางบประมาณเอง ซึ่งปัจจุบันดีหน่อยมีหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมและผลักดันการทำงานของทางสภาองค์กรชุมชน”

ซึ่งสอดคล้องกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “คนที่เข้ามาทำงานเพื่อสังคมส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นพวกเดิมๆ มีไม่กี่คน ส่วนมากในตำบลเราก็มักจะไปเป็นสมาชิกเทศบาลซะส่วนใหญ่ การคนที่ทำงานเพื่อสังคม การทำงานของสภาองค์กรชุมชนกับเทศบาลจึงต้องร่วมมือกันทำงาน เพื่อสังคม”

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารองค์กรนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทิศทางที่ดี ซึ่งในพื้นที่ก็จะส่งผลทำให้ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีมากจนถึงขั้นเกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน แต่ก็ยังมีบางที่ส่งผลทำให้เกิดลักษณะความสัมพันธ์ในทางลบ เกิดความขัดแย้ง หรือต่างคนต่างทำงานเลยก็ได้ ทั้งหมดก็ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่นั้นๆด้วย

2.4 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้างเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างนั้นประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวัน ความเป็นอยู่ของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างองค์กรของทางสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน โครงสร้างการดำเนินงานของทางสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน บทบาทของทางสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความทับซ้อนและคาบเกี่ยวกัน ความสัมพันธ์ภายในองค์กรที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในรูปแบบเจ้านาย ลูกน้อง แต่ของสภาองค์กรชุมชนเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแง่ที่ว่า ในการทำงานของทั้งสององค์กรที่มีลักษณะการทำงานที่ทำเพื่อสังคม การที่มีโครงสร้างการทำงานที่แตกต่างกัน หรือมีการดำเนินงานที่มีความซ้ำซ้อนกันในหลายๆเรื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรได้

ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “บทบาทหน้าที่ของทางสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคล้ายคลึงกันมาก ในทางปฏิบัติ ซึ่งทางสภาองค์กรมองว่าโครงสร้าง หรือบทบาทที่มีความคล้ายคลึงกันนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะการทำงานในลักษณะที่สภาองค์กรชุมชนช่วยเป็นตัวประสานงานระหว่างชาวบ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องทำงานมาก ลดการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาชุมชนในหลายๆด้าน และตอบสนองกับความ ต้องการของชาวบ้านด้วย ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน”

ในอีกแง่มุมหนึ่งในเรื่องของโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประชาชนในท้องถิ่นหลายๆพื้นที่ไม่ค่อยสนใจจะดูแลรักษา พัฒนาชุมชนของตน กลับไปหวังพึ่งแต่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นผู้ดูแล ซึ่งสอดคล้องกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในตำบลไม่สนใจที่จะมาปกป้อง รักษาทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าในทางวัฒนธรรมของตำบล หรือแม้แต่การจัดการ ความเป็นอยู่ในหมู่บ้าน และการให้ความร่วมมือก็ไม่ค่อยให้ความสนใจ เพราะทุกคนไปทำงานหาเงิน อย่างเดียวไม่สนใจการมีส่วนร่วม และหวังพึ่งแต่ทางเทศบาลอย่างเดียวในการดูแลชุมชน จึงทำให้คนที่เข้ามาทำงานร่วมกันในการที่จะพัฒนาชุมชนชนกับทางสภาองค์กรชุมชนมีน้อย ทำให้เกิดการ ขัดเคืองกัน”

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างการทำงาน และโครงสร้างองค์กร ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การประสานงานระหว่างกันยาก ทำให้ขาดการทำงานร่วมกัน และทำให้ไม่ เข้าใจกันในบางครั้งด้วย”

สรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้างนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการส่งผลให้ทั้งสององค์กรทำงานโดยต่างคนต่างทำงาน ทำให้ทั้งสององค์กรขัดแย้งกัน หรือแม้แต่เข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทาง โครงสร้างของสององค์กรในพื้นที่ตำบล มีลักษณะที่ต่างกันมากหรือไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน

ในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามในการเก็บ รวบรวมข้อมูล จากสภาองค์กรชุมชน 90 แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 90 แห่ง รวมเป็นจำนวน 180 แห่ง ผลการจากการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกปัจจัยเป็นรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น และปัจจัยด้านผลประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

1. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 ประเด็นคำถาม ทั้งหมดล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการดำเนินการ จัดทำโครงการ กิจกรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06) รองลงมาคือ สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.02) สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.97) การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนต่อการตัดสินใจ แนะนำ เสนอแนะวางแผนพัฒนา กำหนดเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.95) และน้อยที่สุดคือการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการประเมินผล ติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ประเมินการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.77) ตามลำดับ

จะเห็นว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.95) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย การเปิดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เสนอแนะ วางแผนร่วม ร่วมดำเนินโครงการต่างๆ ร่วมประเมินผล เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรเป็นอย่างมาก อาจเพราะการมีส่วนร่วมเป็นการเข้าไปร่วมทั้งดำเนินงาน ตัดสินใจ ตรวจสอบ ประเมินผล จึงทำให้ปัจจัยการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละขอความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

	การมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น		
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลความหมาย
1	การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนต่อการตัดสินใจแนะนำ เสนอแนะวางแผนพัฒนา กำหนดเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.95	1.13	มาก
2	การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการดำเนินการจัดทำโครงการ กิจกรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.06	1.20	มาก
3	การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการประเมินผลติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ประเมินการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.77	1.19	มาก
4	สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.02	1.15	มาก
5	สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.97	1.02	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.95	1.14	มาก

2. ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายประกอบด้วย 5 ประเด็นคำถาม ทั้งหมดล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายมากที่สุดคือ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการรายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27) รองลงมาคือ สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.12) บทบาทของทางสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความทับซ้อนและคาบเกี่ยวกันในเรื่องการรับเรื่องปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ และบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการจัดให้มีเวทีการศึกษาหารือ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.09) และน้อยที่สุดคือบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.98) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก(คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.11) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของสภาองค์กรชุมชนนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากพอสมควร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

	บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย	ระดับความคิดเห็น		
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลความหมาย
6	สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน	4.12	1.02	มาก
7	บทบาทของทางสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความทับซ้อนและคาบเกี่ยวกันในเรื่องการรับเรื่องปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ	4.09	1.18	มาก
8	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการจัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.09	1.04	มาก
9	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ	3.98	0.85	มาก
10	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการรายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง	4.27	1.13	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.11	1.04	มาก

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรประกอบด้วย 5 ประเด็นคำถาม ทั้งหมดล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรมากที่สุดคือการติดต่อสื่อสารของบุคลากรผู้ประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.44) รองลงมาคือ ความชัดเจนของการสื่อสาร เนื้อหา ข้อมูล ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างองค์กร (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.42) ช่องทางสื่อสารระหว่างองค์กร ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.40) การประสานงานระหว่างองค์กรที่เป็นทางการ เป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษรระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.37) และน้อยที่สุดคือข้อมูลข่าวสารที่มีการปกปิด หรือข้อมูลข่าวสารที่มีการเปิดเผย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.35) ตามลำดับ

จะเห็นว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยปานกลาง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.37) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มากนักอยู่ในระดับปานกลาง เหตุที่ว่าการสื่อสารระหว่างองค์กรโดยปกติจะเป็นการสื่อสารที่เป็นรายลักษณ์อักษร เป็นการติดต่อสื่อสารในรูปแบบเป็นทางการ โดยการทำเป็นหนังสือราชการมากกว่า การติดต่อเป็นการส่วนตัวหรือติดต่อระหว่างบุคคล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสื่อสารระหว่างองค์กร	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลความหมาย
11 การติดต่อสื่อสารของบุคลากรผู้ประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.44	1.06	มาก
12 ข้อมูลข่าวสารที่มีการปกปิด หรือข้อมูลข่าวสารที่มีการเปิดเผย	3.35	0.95	ปานกลาง
13 การประสานงานระหว่างองค์กรที่เป็นทางการ เป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษรระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.37	0.94	ปานกลาง
14 ช่องทางสื่อสารระหว่างองค์กร ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.40	0.99	ปานกลาง
15 ความชัดเจนของการสื่อสาร เนื้อหา ข้อมูล ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างองค์กร	3.42	1.02	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.37	0.99	ปานกลาง

5. ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นประกอบด้วย 5 ประเด็นคำถาม ทั้งหมดล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นมากที่สุดคือ ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) รองลงมาคือ ความไม่เข้าใจในหลักการปกครองท้องถิ่นของประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.26) การเลือกตั้งท้องถิ่น การหาเสียง การรักษาคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทุน หรือนักการเมือง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.12) และน้อยที่สุดคือการแบ่งฝ่ายทางการเมืองท้องถิ่น

ของบุคลากรในองค์กรส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.03) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นมักจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในท้องถิ่น ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละขอความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเมืองท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลความหมาย
16 ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล	4.38	1.08	มากที่สุด
17 ความไม่เข้าใจในหลักการปกครองท้องถิ่นของประชาชน	4.26	1.02	มากที่สุด
18 การเลือกตั้งท้องถิ่น การหาเสียง การรักษาคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง	4.20	1.04	มาก
19 การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทุน หรือนักการเมือง	4.12	0.98	มาก
20 การแบ่งฝ่ายทางการเมืองท้องถิ่นของบุคลากรในองค์กรส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.03	0.96	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.20	1.02	มาก

6. ปัจจัยด้านผลประโยชน์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านผลประโยชน์ประกอบด้วย 5 ประเด็นคำถาม ทั้งหมดล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านผลประโยชน์มากที่สุดคือ ผลประโยชน์ที่เกิดจากการเมืองท้องถิ่น เช่น การได้ผลประโยชน์จากการรับสินบน การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.68) รองลงมาคือ การที่ผลประโยชน์ส่วนบุคคลขัดกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ของชุมชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.58) ผลประโยชน์ของชุมชนที่ขัดต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพลกลุ่มทุน กลุ่มนักการเมืองในท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.56) ผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่ตกแก่บุคคลหรือหน่วยงาน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.52) และน้อยที่สุดคือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น ผลประโยชน์ต่างตอบแทน การช่วยเหลือลูกหลาน ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ภายนอกหน่วยงาน เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.46) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านปัจจัยด้านผลประโยชน์นั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.56) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์นั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เหตุผลเพราะผลประโยชน์นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ถ้าทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความสัมพันธ์ก็จะเป็นไปในทิศทางที่ดีต่อกัน แต่ตรงกันข้ามหากเมื่อใดก็ตามที่ทั้งสองฝ่ายขัดผลประโยชน์ซึ่งกันและกันความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางลบทันที ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลประโยชน์	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลความหมาย
21 ผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่ตกแก่บุคคลหรือหน่วยงาน	4.52	1.08	มากที่สุด
22 ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น ผลประโยชน์ต่างตอบแทน การช่วยเหลือลูกหลาน เป็นต้น ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ภายนอกหน่วยงาน	4.46	1.02	มากที่สุด
23 การที่ผลประโยชน์ส่วนบุคคลขัดกับผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของชุมชน	4.58	1.11	มากที่สุด
24 ผลประโยชน์ที่เกิดจากการเมืองท้องถิ่น เช่น การได้ผลประโยชน์จากการรับสินบน การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	4.68	0.98	มากที่สุด
25 ผลประโยชน์ของชุมชนที่ขัดต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพลกลุ่มทุนกลุ่มนักการเมืองในท้องถิ่น	4.56	0.98	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.56	1.03	มากที่สุด

เปรียบเทียบระหว่างภาพรวมทั้งหมด เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเปรียบเทียบระหว่างภาพรวมทั้งหมด เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากตารางนั้นประกอบด้วยประเด็นศึกษาทั้งหมด 5 ประเด็น โดยสามารถวิเคราะห์และเรียงตามลำดับความคิดเห็น ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านผลประโยชน์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.56) ปัจจัยด้านการเมืองในท้องถิ่น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.11) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.95) และปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.37) ดังตารางที่ 7

กล่าวได้ว่า ค่าเฉลี่ยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์มากที่สุด คือ 1.ปัจจัยด้านผลประโยชน์ 2.ปัจจัยด้านการเมืองในท้องถิ่น 3.ปัจจัยบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย 4.ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และ 5.ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร หากมองตามการเรียงลำดับความสำคัญที่ได้จากผลการวิจัย ทำให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลที่ว่าผลประโยชน์นั้นก่อให้เกิดความขัดแย้งในทุกเรื่อง หากขาดการจัดการที่ดี ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้เกิดมาจากการเมืองภายในท้องถิ่นหรือภายในชุมชน ซึ่งก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ไม่น้อยไปกว่ากัน โดยพื้นฐานของการเมืองมักอยู่บนฐานความคิดของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันออกไป หรือแม้แต่เรื่องของการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยหนุนเสริมลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ทำให้ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่การเปลี่ยนแปลงไปของบริบท ทั้งในส่วนของบริบทชุมชนท้องถิ่นเอง บริบทประเทศ หรือบริบทโลก จึงอาจสรุปได้ว่าทุกปัจจัยย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นการก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในแง่บวกหรือความสัมพันธ์ในแง่ลบ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเปรียบเทียบระหว่างภาพรวมทั้งหมด เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์	คะแนนเฉลี่ย	SD	ระดับความคิดเห็น
การมีส่วนร่วม	3.95	1.14	มาก
บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย	4.11	1.04	มาก
ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร	3.37	0.99	ปานกลาง
ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น	4.20	1.02	มาก
ผลประโยชน์	4.56	1.03	มากที่สุด
รวม	3.90	1.04	มาก

สรุปภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่มย่อย ผสมผสานกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ในภาพรวมนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยถือว่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กร ซึ่งความขัดแย้งอาจไม่ได้เกิดจากตัวองค์กรเองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน แต่เกิดจากตัวบุคลากรภายในองค์กรกับบุคลากรที่เป็นตัวฉนวนทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือตัวบุคลากรกับองค์กรที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก

ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น เป็นผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนมากจะส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสององค์กรเป็นไปในลักษณะขัดแย้งกัน หรือไม่ก็จะทำให้ทั้งสององค์กรมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำงาน แต่มี

อีกบางส่วนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่การเมืองท้องถิ่นในชุมชนไม่รุนแรงทำให้ส่งผลกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะความสัมพันธ์แบบร่วมมือ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาจากปัจจัยด้านผลประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.20 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากพอสมควร และส่งผลต่อความสัมพันธ์ได้หลายทางขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่

ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีแนวทางในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่มีบางเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิทธิ สิทธิประโยชน์ของชุมชน หรือแม้แต่บทบาทในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทางสภาองค์กรในหลายๆพื้นที่ได้ดำเนินการนั้น ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผลในทางบวกที่อาจทำให้ทั้งสององค์กรมีลักษณะความสัมพันธ์ในการร่วมมือกัน หรือแม้แต่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงลบที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือส่งผลที่ทำให้เกิดลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำงาน ในส่วนที่เป็นหน้าที่ของตนเท่านั้น สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก รองลงมาจากปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.11 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากพอสมควร เพราะบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรบางพื้นที่ที่อาจจะส่งผลดี หากองค์กรมีการวางตัวที่ถูกต้อง แต่บางพื้นที่ทำตามบทบาทหน้าที่มากเกินไปโดยไม่สนการดำเนินงานในภาพรวมเพื่อชุมชนก็อาจส่งผลเสียต่อชุมชนได้

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชน ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นในบางพื้นที่ เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันและเป็นการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ประชาชนเองต้องการ แต่กลับกันบางพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากเกินไป กลับทำให้พื้นที่นั้นเกิดความขัดแย้ง เพราะการมีส่วนร่วมมากเกินไปจนเกินขอบเขตอาจทำให้กลายเป็นชนวนในการทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะการเข้าไปตรวจสอบการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเกินไปจนทำให้องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินงานต่างๆได้เต็มที่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก รองลงมาจากปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากในระดับหนึ่ง และอาจส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนโดยการดำเนินงานร่วมกันของทั้งสององค์กรด้วย

ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากมีการสื่อสารระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การดำเนินงานของทั้งสององค์กรเกิดความร่วมมือกัน แต่ในทางกลับกันหากการสื่อสารระหว่างองค์กรระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรลดน้อยลง ส่งผลต่อการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้แก่สภาองค์กรชุมชน และอาจส่งผลเสียจนถึงขั้นก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรได้ แต่ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้เอออกมานั้นไม่ได้ตรงกับข้อมูลเชิงคุณภาพมากนัก จากข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.37 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปานกลาง และแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารระหว่างองค์กรไม่ได้มีผลต่อความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรมากนัก ซึ่งการสื่อสารระหว่างองค์กรจะมีผลต่อความสัมพันธ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่ให้ความสำคัญของบุคคลในองค์กรต่อการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นๆ

จากการศึกษายังพบอีกว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มีแต่ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยเหล่านั้นได้แก่

ปัจจัยทัศนคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคลมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งในระดับส่วนบุคคล ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับสังคมโลก ซึ่งความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางไหนนั้น จะขึ้นอยู่กับรูปแบบความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง หรือความสัมพันธ์แบบต่างคนต่างทำ ก็ขึ้นอยู่กับคนในตำบลนั้นมีปัจจัยส่วนบุคคลที่ดีต่อกันหรือไม่ เข้าใจกันหรือไม่ ตลอดจนการทำงานร่วมกันว่าเป็นอย่างไร

ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรมนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับหนึ่งซึ่งไม่ถึงกับส่งผลมากในหลายๆเขตพื้นที่ แต่ก็ยังเป็นปัจจัยส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสององค์กรในบางพื้นที่อยู่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะความเชื่อและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชนในการดำรงอยู่ที่แตกต่างกัน

ปัจจัยเชิงโครงสร้างนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการส่งผลให้ทั้งสององค์กรทำงานโดยต่างคนต่างทำ ทำให้ทั้งสององค์กรขัดแย้งกัน หรือแม้แต่เข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางโครงสร้างของสององค์กรในพื้นที่ตำบล มีลักษณะที่ต่างกันมากหรือไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาทั้งในส่วนของคุณลักษณะเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย บวกกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม และข้อเสนอแนะต่างๆ สามารถนำมาสรุปเป็นแนวทางในการการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

จากปัญหาต่างๆ ที่พบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผ่านการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย ทำให้ทราบว่าในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลในแต่ละท้องถิ่นยังมีปัญหาอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านโครงสร้างภายในองค์กร ปัญหาเรื่องของงบประมาณที่ได้รับการอุดหนุน ปัญหาในเรื่องกระบวนการในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่พร้อมของสภาองค์กรชุมชนเอง หรือถ้ามองอีกแง่หนึ่งคือปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับองค์กรที่เกิดใหม่อย่างสภาองค์กรชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็ต้องการที่จะหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้ปัญหาเหล่านี้ให้ลดน้อยลง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่หลายๆพื้นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน อันส่งผลให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของคนในชุมชน เกิดความแตกแยกความสามัคคีของคนในชุมชน ในที่สุดอาจส่งผลกระทบยาวต่อการพัฒนาชุมชน จากปัญหาดังกล่าวในข้างต้นจึงนำมาซึ่งทางออกในการหาแนวทางการบริหารจัดการที่

เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมี ส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภา องค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลมาสรุปออกมาในรูปแบบ(Model) การบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการ พัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดังนี้

ภาพที่ 4 ตัวแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชน คงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการ พัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ที่สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีต่อกัน จากการศึกษาทำให้ทราบ ว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะคือ

1.1.1 ความสัมพันธ์แบบร่วมมือ เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากความร่วมมือของทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการในเรื่องต่างๆในการที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่รับฟังปัญหาจากประชาชนที่เสนอผ่านทาง การประชาคมหมู่บ้าน หรือผ่านทาง การประชุมสภาองค์กรชุมชน โดยที่จะมีเจ้าหน้าที่ของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเข้าร่วมการประชุมของทางสภาองค์กรชุมชน แล้วนำวาระหรือข้อเสนอที่ได้จากการประชุมไปนำเสนอให้แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพิจารณา ลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือจะมักเกิดกับชุมชนที่ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นไม่มีความขัดแย้งกัน และเห็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกันเป็นสำคัญ

1.1.2 ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากหลายเหตุปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่คนในชุมชนเกิดปัญหาความขัดแย้งกันเอง เช่น ประธานสภาองค์กรชุมชนขัดแย้งกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือพนักงาน ปัจจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม หรือพยายามบิดบังข้อมูลในการดำเนินงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยทางการเมืองในท้องถิ่นที่เป็นตัวการสำคัญในการทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน เกิดการแบ่งฝ่ายของคนในชุมชนส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานหรือการจัดทำโครงการต่างๆ ทำให้บางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางพื้นที่ไม่ยอมให้สภาองค์กรชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตรวจสอบ ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารจัดการองค์กรที่มีลักษณะที่แตกต่างกันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นหลักในการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แต่สภาองค์กรเน้นหลักการบริหารโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ทั้งสององค์กรมีลักษณะโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างการทำงานที่แนบชิดตายตัว แต่สภาองค์กรชุมชนไม่มีโครงสร้างแบบแผนการทำงานขององค์กรที่ตายตัว ลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งจึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน โดยส่วนมากชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งมักจะไม่เกิดการ พัฒนา

1.1.3 ความสัมพันธ์แบบไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือก้าวก่ายการทำงานของคนและกันมากนัก การทำงานของทั้งสององค์กรจะเป็นการทำงานในลักษณะคู่ขนาน ยกตัวอย่างเช่น การจัดการกับขยะในชุมชน ทั้งสององค์กรก็จะทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีโครงการเก็บขยะฟรีตามบ้านโดยการรณรงค์ให้ทุกบ้านต้องแยกขยะก่อนทิ้ง ส่วนทางสภาองค์กรชุมชนก็จะทำในเรื่องของการใช้ประชาชนแยกขยะนำขยะเหลือให้ที่ขายได้มาแลกกับทางสภาองค์กรชุมชน เป็นต้น ลักษณะความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้จึงทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนในการจะพัฒนาชุมชน และทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของทั้งสององค์กร

ซึ่งการจะทำให้ทราบลักษณะความสัมพันธ์ของแต่ละพื้นที่นั้นต้องอาศัยการวิเคราะห์จากสภาพบริบทและความสัมพันธ์ตามความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ว่ามีลักษณะความสัมพันธ์ในรูปแบบไหน เพื่อที่จะได้นำมาสู่กระบวนการพัฒนาแก้ไขความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป หากพื้นที่ตำบลใดมีลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีแล้ว ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อชุมชนขึ้น

1.2 การประสานงานระหว่างองค์กรสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การประสานงานระหว่างองค์กรสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานของทางสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำหนังสือติดต่อกัน การสื่อสาร เป็นลายลักษณ์อักษร การประชุม การจัดสัมมนา การฝึกอบรม การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานร่วม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดการยอมรับการดำเนินงานร่วมกันในการจะดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกันอย่างเต็มใจต่อเนื่อง

การประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างสม่ำเสมอ ได้มีส่วนช่วยทำให้ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แคนนำสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถร่วมมือกันดำเนินการให้ไปไปตามเป้าหมายของทั้งสององค์กรที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

แต่ในทางกลับกันการประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรลดน้อยลง ส่งผลต่อการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้แก่สภาองค์กรชุมชน โดยเฉพาะในมิติของการให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน

1.3 การยอมรับบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กร

การยอมรับบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กร หมายถึง การยอมรับต่อบทบาทหน้าที่การเป็นตัวแทนของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการดำเนินการในเขตท้องถิ่นของตนเอง ประสานและร่วมดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง กรณีที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชนในเขตท้องถิ่น และกรณีการจัดการซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเดิม มักดำเนินการเองในเรื่องต่างๆ แต่ปัจจุบันต้องเปลี่ยนเป็นผู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมดำเนินการและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทการเป็นผู้ประสานเพื่อสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานราชการต่าง รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการให้มีบริการสาธารณะร่วมกัน เช่น การกำจัดขยะ การบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่

ส่วนบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของสภาองค์กรชุมชนที่สำคัญคือ เปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้ามา มีบทบาท มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสนับสนุน คัดค้าน กฎหมาย นโยบายที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยผ่านเวทีสมัชชาองค์กรชุมชน ที่ประชุมสมัชชาสภาองค์กรชุมชน จะทำหน้าที่กลั่นกรอง ติดตาม ตรวจสอบกฎหมาย นโยบาย ของหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาบวกกับความรู้ภายนอก ให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมพัฒนาในพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือสภาที่ประกอบด้วยตัวแทนของชาวบ้านที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนท้องถิ่น เรียกว่าเป็นระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ส่วนสภาองค์กรชุมชนนั้นประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มองค์กรในชุมชน และบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน เข้ามาทำงานด้วยจิตอาสาโดยไม่จำกัดจำนวน เรียกว่าเป็นระบบประชาธิปไตยแบบทางตรง ไม่มีอำนาจในการอนุมัติแผนงานงบประมาณ ไม่มีอำนาจในเชิงยับยั้ง ถอดถอด ยกเลิก แต่จะให้ความเห็นโดยการออกเสียงประชามติ ด้วยความรู้ภูมิปัญญา ดังนั้นสภาองค์กรชุมชนจึงเป็นสภาที่ทำหน้าที่หนุนเสริมการทำงานพัฒนา และปิดช่องโหว่ของระบบที่มีอยู่เดิมแล้ว จึงไม่มีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่ซ้ำซ้อน แต่หนุนเสริมระบบเดิมให้สมบูรณ์มากขึ้น กล่าวคือทำหน้าที่คล้ายกับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั่นเอง

ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสภาองค์กรชุมชนยอมรับในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และเข้าใจการทำงานซึ่งกันและกันก็จะทำให้การดำเนินงานร่วมกันของทั้งสององค์กรเกิด

ประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตน แต่ในทางกลับกันหากทั้งสององค์กรไม่ให้การยอมรับ และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน ก็อาจส่งผลทำให้ความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างองค์กรน้อยลง

1.4 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ หมายถึง ความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนกลุ่มองค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงาน ร่วมตรวจสอบ และร่วมกันพัฒนาแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่น โดยการให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ การใช้แนวคิดการร่วมมือกันหรือการมีส่วนร่วมมาเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้การดำเนินงานในการพัฒนาท้องถิ่น และแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ดี และตรงต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

1.5 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การดำเนินงานสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การสื่อสารความคิดเห็น ข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่างๆ ไปสู่กลุ่มประชาชน เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน องค์กร สถาบันกับกลุ่ม ประชาชนเป้าหมายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหวังผลในความร่วมมือ สนับสนุนจากประชาชน รวมทั้งมีส่วนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ ที่ดีให้แก่หน่วยงาน องค์กร สถาบันด้วย ทำให้ประชาชน เกิดความนิยม เลื่อมใส ศรัทธาต่อหน่วยงาน ตลอดจนค้นหาและกำจัดแหล่งเข้าใจผิด ช่วยลบล้างปัญหา เพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น หรือจะเป็นการจัดประชุม การสัมมนา การฝึกอบรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าว จูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเข้าใจ รับรู้ รับทราบการทำงานของสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์ ถ้าหากพิจารณาจากกระบวนการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์แล้ว ก็สามารถจำแนกองค์ประกอบ สำคัญของการประชาสัมพันธ์ออกเป็น 4 ประการ คือ

1) องค์กร สถาบันหรือหน่วยงาน ได้แก่ กิจกรรมที่บุคคลหรือคณะบุคคลได้จัดทำขึ้น เป็นแหล่งข่าว แหล่งข้อมูลในการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการใดๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี กิจกรรมเหล่านี้อาจจะเป็นกิจกรรมของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ องค์กรสาธารณกุศล และธุรกิจเอกชน เช่น รัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม หน่วยราชการหรือหน่วยรัฐวิสาหกิจต่างๆ มูลนิธิ บริษัทห้างร้าน ธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

2) ข่าวสารประชาสัมพันธ์ เป็นข้อมูลข่าวสารที่องค์กร สถาบันหรือหน่วยงานต้องการเผยแพร่ได้แก่ เรื่องราวที่เป็นเนื้อหา สาระ รูปภาพ สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมาย ที่สามารถสื่อสารความเข้าใจได้

3) สื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ เรื่องราวที่เป็นเนื้อหา รูปภาพ สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมาย อาจจะเป็นสื่อคำพูด เช่น การสนทนา การประชุม การสัมมนา การอภิปราย การปาฐกถา ฯลฯ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จดหมาย บัตรอวยพร แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ วารสาร รูป ฯลฯ หรือสื่อภาพและเสียง เช่น ถ่ายภาพ สไลด์ แผ่นโปร่งใส วิทยูกระจายเสียง วิทยูโทรทัศน์ สไลด์มัลติวิชั่น เทปเสียง ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถสื่อสารความเข้าใจได้ การเลือกใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญ ถ้าเป็นบุคคลภายในอาจใช้โทรทัศน์วงจรปิด เสียงตามสาย ประกาศข่าว จดหมายข่าว ถ้าเป็นประชาชนทั่วไป สื่อประชาสัมพันธ์จะต้องเผยแพร่ข้อมูลได้ในวงกว้าง เช่น วิทยูโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

4) กลุ่มประชาชนเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ กลุ่มบุคคลหรือประชาชนที่เป็นเป้าหมายในการสื่อสารประชาสัมพันธ์แต่ละครั้ง ดังนี้ กลุ่มประชาชนภายใน หมายถึง กลุ่มบุคลากร เจ้าหน้าที่ พนักงาน ขององค์กร สถาบันหรือหน่วยงาน กลุ่มประชาชนภายนอก หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อยู่ภายนอกองค์กร สถาบันหรือหน่วยงาน อันได้แก่ กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน องค์กรหรือสถาบันโดยตรง กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น และกลุ่มประชาชนทั่วไป

1.6 ประชาชน

ประชาชน หมายถึง คน หรือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ตำบลที่มีสภาขององค์กรชุมชนตั้งอยู่ ซึ่งตำบลในที่นี้หมายถึงตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนถือว่าเป็นกลไกสำคัญหลักในการบริหารทรัพยากรชุมชน หากประชาชนในชุมชนไม่เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรชุมชน กลไกการบริหารภายในชุมชนก็จะไม่เกิดการขับเคลื่อน หรือมีการขับเคลื่อนแต่เช้า การเข้าร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และส่งผลในทางที่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วม และเป็นตัวประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรของทั้งสององค์กร แต่ในทางตรงกันข้าม หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินงานเพื่อการขับเคลื่อนในชุมชนชน ผลที่ออกมา นั้นจะเป็นไปในทิศทางลบทันที กล่าวคือ การขับเคลื่อนชุมชนจะเป็นไปได้ยาก ชุมชนอาจไม่เกิดการ พัฒนา ร้ายที่สุดอาจส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งขึ้นในชุมชนได้

1.7 การบริหารทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น

การบริหารทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนมากที่สุด และการอนุรักษ์ รักษา ทรัพยากรชุมชนให้คงอยู่ และสืบทอดไปสู่ลูกหลานรุ่นต่อไป ซึ่งทรัพยากรชุมชนอาจจะแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ๆ คือ 1) ทรัพยากรชุมชนทางชีวภาพ ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก 2) ทรัพยากรชุมชนทางกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรตามธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ แร่ธาตุ ป่าไม้ พลังงาน อากาศ และแสง และ 3) ทรัพยากรที่ชุมชนสร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา กลุ่ม และองค์กรชุมชนต่างๆ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนนั้น จะต้องร่วมกันรักษาทรัพยากรชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยการมีสิทธิชุมชนต่อฐานทรัพยากรชุมชนนั้น มีอยู่ด้วยกัน 2 ส่วน คือ สิทธิภายใน นั่นคือ การจัดการความสัมพันธ์ต่อการใช้ทรัพยากรของสมาชิกในชุมชนและสิทธิภายนอก ซึ่งก็คือ การอ้างสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและดำเนินการปกป้องฐานทรัพยากรไม่ให้ภายนอกเข้ามาทำลายหรือมาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงอยู่ของชุมชน การดูแลรักษาทรัพยากรชุมชนจึงขึ้นอยู่กับชุมชนเป็นหลัก เนื่องด้วยชุมชนมีความสามารถในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ การกำหนดแนวทางดูแลรักษา ให้เข้ากับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบทของชุมชน ทำให้การดูแลรักษาทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ และการยอมรับสิทธิชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการในการจัดการทรัพยากรชุมชนให้เป็นไปได้ด้วยดี

ทรัพยากรชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงอยู่ของชุมชน เพราะคนในชุมชน ต่างก็ต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการและความอยู่รอดของชุมชน และนอกจากการใช้ประโยชน์แล้วในอีกด้านหนึ่งชุมชนก็ต้องร่วมมือกันดูแลรักษาทรัพยากรไม่ให้ถูกทำลายด้วยเช่นกัน ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนจึงมีความสำคัญ โดยสามารถกระทำโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันของชุมชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสภามหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2. กระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากข้อมูลในข้างต้นสามารถนำมาสร้างเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกระบวนการดังนี้

2.1 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในตำบลว่ามีลักษณะความความสัมพันธ์เป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์จากบริบทชุมชน สภาพแวดล้อมทางการเมือง ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของทั้งสององค์กร ปัจจัยทางด้านการเมืองในท้องถิ่น ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กร และปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร

2.2 การประสานงานระหว่างองค์กร เมื่อทราบลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะใดแล้วก็จะมาสู่กระบวนการประสานงานระหว่างองค์กรที่ต้องทำเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดการเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งในส่วนกระบวนการนี้หากความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรดีอยู่แล้วก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรให้ดีขึ้น แต่ถ้าลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีหรือมีความขัดแย้งระหว่างองค์กรการประสานงานระหว่างองค์กรบ่อยครั้งขึ้นจะทำให้ลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

2.3 การยอมรับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นตัวเสริมให้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้น โดยที่ทั้งสององค์กรต้องทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของกันและกัน ซึ่งในส่วน 3 กระบวนการแรกนี้ต้องมีการประสานให้ครบทั้ง 3 ข้อก่อน จึงจะสามารถไปสู่กระบวนการที่ 4 ได้

2.4 ความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องก็ต้องเกิดจากการที่ทั้งสององค์กรเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กรซึ่งกันและกันแล้ว และมีการประสานงานระหว่างองค์กรที่ดี จึงจะทำให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างองค์กรที่ดีได้ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่เป็นการร่วมมือกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงเท่านั้น แต่ต้องร่วมมือกับองค์กรอื่น หรือภาคส่วนอื่นๆด้วย ตลอดจนถึงภาคประชาชน จึงจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.5 การประชาสัมพันธ์ เมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องแล้วยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการร่วมมือที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของท้องถิ่นที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

การจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบการดำเนินงาน ความเคลื่อนไหว ตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจก็ต้องการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนทราบ

2.6 ประชาชน ถือว่าเป็นกลไกหลักในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดหลักประชาธิปไตย การจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่น หรือการสะท้อนปัญหา ตลอดจนการ ช่วยแก้ไขพัฒนา ก็ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานเป็นตัวกลาง ในการจัดเวทีเพื่อให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วม ซึ่งการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นทางออกที่ดี ในการเป็นตัวกลาง และเป็นเวทีในการสะท้อนปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข ไปจนถึงการร่วมกันในการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.7 การบริหารทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรชุมชนไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ประเพณี องค์กรความรู้ที่สืบทอดกันมา ทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรสาธารณะที่คนในท้องถิ่นใช้ร่วมกัน ถือเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องรักษา และดูแล ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นของชุมชน ของทุกคนในท้องถิ่น ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนจึงต้องเกิดจากการบริหารจากทุกภาคส่วนไม่ ว่าจะเป็นสภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้น ถึงจะเกิดการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนที่ดี มีประสิทธิภาพ และ ต่อเนื่องยั่งยืน

จากการทำตามกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอนในข้างต้นก็จะกลายเป็นการบริหารจัดการที่ เหมาะสมที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ กับการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานร่วมกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพของสภาองค์กรชุมชนตำบล

จากผลการวิจัยยังสามารถนำข้อมูลที่ได้มาสรุปแล้วสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพ ของสภาองค์กรชุมชนตำบล ได้ดังนี้

1. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องฝึกฝน ทบทวนตนเองให้ยึดมั่นในเจตนารมณ์ของการ จัดตั้งสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ถูกจัดตั้งมาจากการส่งเสริมจากภายนอกโดยเกิน กว่าร้อยละ 70 จัดตั้งมาจากการส่งเสริมของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ดังนั้น สิ่งแรกที่สำคัญ แต่ละ สภาองค์กรชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและเป็นที่น่าเชื่อถือ จากสมาชิกและคนภายนอกได้ คือ การยึดมั่นในหลักคิด หลักการประชาธิปไตยทางตรง หรือความเป็นรูปแบบสภาประชาชน ตาม เจตนารมณ์ของการมีสภาองค์กรชุมชน หลักของสภาองค์กรชุมชน คือ สมาชิกสภาองค์กรชุมชน จะต้องตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ได้รับรองสถานะทางกฎหมาย ว่ามีส่วนร่วม สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักการใหญ่ ที่ต้องแน่ชัด และไม่หวั่นไหว ดังนั้น การตกผลึกทางความคิดในเจตนารมณ์ของสภาองค์กรชุมชน จึงควรเป็นพื้นฐานคุณสมบัติของแกนนำ

สภาองค์กรชุมชนตำบล ที่ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงคนอื่น เมื่อแกนนำเชื่อมั่น คนอื่นๆก็จะเดินตาม ซึ่งเป็นหลักสัจธรรมอย่างแน่นอน

2. การวางแผนขยายฐานสมาชิกองค์กรเชิงรุก

การวางแผนขยายฐานสมาชิก สามารถทำได้ 2 วิธี คือ

2.1 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการนี้ อาจใช้ในรูปแบบการจัดให้มีอาสาสมัครในระดับหมู่บ้านแต่ละหมู่ หรือมอบหมายให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งเป็นตัวแทนในระดับหมู่บ้านหรืออาสาสมัครคนอื่นๆ ที่พร้อมทำงาน เพื่อสื่อสารกับชาวบ้านในระดับพื้นที่ และการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ ในชุมชนท้องถิ่น เช่น การชี้แจงในเวทีการประชุมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือการประชุมท้องถิ่น การประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน การสื่อสารผ่านสถานะขององค์กรสมาชิก เช่น การทำงานร่วมกับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล เป็นต้น

2.2 ใช้เครื่องมือการกำหนดยุทธศาสตร์ตำบล ธรรมนูญตำบล ผังตำบล โดยวิธีการเหล่านี้ สภาองค์กรชุมชนตำบล จะต้องจัดให้มีการประชุมสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่ต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันคิด วิเคราะห์ทบทวนศักยภาพและปัญหาในตำบล มีการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง ที่อยากเห็นในระดับตำบลร่วมกัน การดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงของคนในตำบลร่วมกันก่อนว่าอยากเห็นชีวิตคนในตำบลเป็นอย่างไร เช่น ต้องการเห็นคนในตำบลมีสวัสดิการในชีวิตที่ดี ตั้งแต่เกิดจนตาย ก็นำไปสู่การทบทวนกิจกรรมร่วมกันว่า คนในตำบลมีการจัดสวัสดิการชีวิตด้านใดบ้าง ถ้าไม่มีจะทำอย่างไรต่อไป หรือถ้ามีแล้ว จะยกระดับหรือทำให้เป็นเรื่องสำคัญในตำบลได้อย่างไร การใช้วิธีการนี้ทำให้การขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน เป็นเป้าหมายร่วมของคนในตำบล สามารถลดความขัดแย้งส่วนบุคคลลง นำไปสู่การขยายผลทั้งด้านสมาชิกองค์กรและสมาชิกราบบุคคลได้อย่างรวดเร็ว

3. การจัดทำแผนการพัฒนาองค์กรชุมชน และการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นภารกิจหนึ่งใน 12 ข้อ ของสภาองค์กรชุมชนตำบล

ดังนั้น ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนหรือกลุ่ม เครือข่ายต่างๆ ที่เข้ามาร่วมกันจัดตั้ง ในสภาองค์กรชุมชนตำบลนั้น ถือเป็นเป้าหมายหลักของสภาองค์กรชุมชนในทุกพื้นที่ สภาองค์กรชุมชนจะต้องคิดและหาวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้องค์กรชุมชน เกิดความเข้มแข็ง วิธีการสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การวางแผนการพัฒนากลุ่ม และองค์กรชุมชนโดยสภาองค์กรชุมชนควรจะนำข้อมูลกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในตำบลโดยภาพรวมมานำเสนอให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบสถานะการดำรงอยู่ ทั้งที่เข้าร่วมสภาองค์กรชุมชน และยังไม่ได้จัดตั้ง จากนั้น ควรปรึกษาหารือกัน เพื่อกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่เข้าแข่ง ว่าดูได้จากอะไร เมื่อตกลงกันได้แล้ว ก็ให้กลุ่มต่างๆ มาประเมินเปรียบเทียบ

ตามตัวชี้วัดกลุ่ม องค์กรที่เข้มแข็ง จากนั้น ก็ให้เห็นข้อมูลจริง ว่ามีกลุ่มใด องค์กรใด ที่ควรจะต้องพัฒนาเรื่องอะไรบ้าง และสภาองค์กรชุมชนจะมีแผนในการยกระดับกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนเหล่านั้นอย่างไร โดยกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน หรือสร้าง Road Map เพื่อนำไปสู่เป้าหมายนั้น

การมีแผนพัฒนากลุ่ม องค์กรชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญในเวลานี้ที่ทุกสภาองค์กรชุมชนจะต้องทบทวนตนเอง และจัดทำแผนการพัฒนาอย่างจริงจัง แล้วลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และร่วมกันติดตาม ประเมินผลร่วมกัน อย่างน้อย ในทุกๆ 3 เดือน

4. การจัดระบบบริหารจัดการภายในให้ยืดหยุ่นและมีธรรมาภิบาล สภาองค์กรชุมชนตำบล จะต้องจัดระบบงาน และวิธีการทำงานในรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนมากขึ้น โดยสภาองค์กรชุมชนที่ประสบความสำเร็จและมีรูปธรรมก้าวหน้าได้นั้น มักมีการวางระบบการบริหารจัดการไว้ดังเช่น

4.1 พยายามจัดให้มีสมาชิกสภาองค์กรชุมชนรับผิดชอบทำงานมาจากทุกหมู่บ้าน การทำเช่นนี้ จะทำให้สมาชิกครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ช่วยให้ลดปัญหาข้อสงสัยเรื่องพรรคพวก ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ล่อแหลม และเกิดขึ้นเร็วในกลุ่มชาวบ้าน

4.2 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนให้ทุกคน จะทำให้เป็นการใช้ความเก่ง ความถนัดที่เหมาะสม กับตัวบุคคล และการจัดทีมทำงานที่ทดแทนงานกันได้ ในสถานการณ์ที่ฉุกเฉิน

4.3 มีการประชุมต่อเนื่อง ตามความเหมาะสมของแต่ละสภาองค์กรชุมชน โดยอาจเป็นการประชุมเฉพาะที่เน้นการติดตามผลการทำงาน ตามแผนงาน การทบทวนตนเองตามภารกิจสภาองค์กรชุมชน หรือเป็นการประชุมในลักษณะการเปิดเวทีชาวบ้าน ต่อประเด็นปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น

4.4 มีการกำหนดกติกา หรือรัฐธรรมนูญของกรรมการ ว่าสิ่งไหนควรปฏิบัติ สิ่งไหนไม่ควรปฏิบัติ เช่น การตกลงเรื่องเวลา การเข้าร่วม การลา การประชุม ข้อตกลงบางอย่าง เช่น การไม่นำข้อมูลที่ยังไม่มีการสรุปจากที่ประชุมไปเปิดเผยต่อสาธารณะ เป็นต้น

4.5 จัดให้มีสำนักงานทำการของสภาองค์กรชุมชน สำนักงานทำการสภาองค์กรชุมชนอาจมีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่

4.6 เปิดเผยบัญชีและรายงานทางการเงิน ผลการดำเนินให้เป็นเรื่องที่เปิดเผย โปร่งใส ลดปัญหาข้อสงสัยของชาวบ้าน อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งและการลาออกของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนได้

5. ใช้ประเด็นงานพัฒนาที่โดดเด่นในพื้นที่ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน สภาองค์กรชุมชนตำบล โดยทั่วไป มักจะเกิดจากผู้นำที่ขับเคลื่อนประเด็นงานต่างๆ ในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้น เมื่อได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนแล้ว สิ่งที่สำคัญที่จะใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรม การมีสภาองค์กรชุมชน

คือ การสนับสนุนให้ประเด็นงานต่างๆ ที่กำลังดำเนินอยู่โดยองค์กรชุมชน ได้มีแรงขับเคลื่อนให้เกิด การแก้ไขปัญหาคือพัฒนาไปอย่างมีพลัง โดยสภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการปรึกษาหารือและ สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อน เช่น การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบล การขับเคลื่อนการ แก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย การขับเคลื่อน การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การขับเคลื่อนเรื่องภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งการขับเคลื่อนงานที่ส่งผลต่อ ภาพรวม หรือคนส่วนใหญ่ของตำบล จากเนื้องงานที่มีอยู่เดิม ย่อมจะทำให้สภาองค์กรชุมชนสามารถ สร้างการยอมรับได้โดยง่าย และเป็นที่น่าสนใจ เพราะเป็นการส่งเสริมการขับเคลื่อนงานที่ส่งผลต่อ ชุมชนท้องถิ่น โดยไม่มีผลประโยชน์ใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น การใช้ประเด็นงานสำคัญที่มีอยู่เดิม ขับเคลื่อนให้เห็นผล อย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจ และทำได้ทันที

6. เชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่หลากหลาย สภาองค์กรชุมชนตำบลมักจะ เริ่มมาจากกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหลักๆ ในตำบล เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มแก้ไขปัญหาที่ดิน ทำกิน หรือเครือข่ายองค์กรการเงิน การจัดการทรัพยากร เป็นต้น ซึ่งการริเริ่มในระยะแรกๆ อาจจะ จำกัดอยู่เฉพาะคนบางกลุ่ม หากไม่มีการขยายหรือเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เข้ามา ความน่าสนใจของสภา องค์กรชุมชนก็จะถดถอยหรือหายไป

การไปผูกโยงกับองค์กรอื่นๆ หรือการเชื่อมโยงภารกิจสภาองค์กรชุมชนไปสู่กิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ และขยายฐานสมาชิกหรือมวลชน ที่เป็นกลุ่มใหม่ หรือ ที่เข้าถึงยาก ซึ่งการที่สภาองค์กรชุมชนเข้าไปยึดโยงกับกลุ่มอื่นๆ จะทำให้สภาองค์กรชุมชนพัฒนาได้ เร็วขึ้นและจะสามารถยกระดับเป็นเวทีกลางของตำบลหรือเป็นสภาองค์กรชุมชนที่คนในตำบล รู้สึก ร่วมกันเป็นเจ้าของได้โดยง่าย

การร่วมมือกับกลุ่ม องค์กร หรือเครือข่ายอื่นๆ ทำให้สภาองค์กรชุมชนได้รับการยอมรับ และไว้วางใจเพิ่มขึ้น สามารถได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆ ในตำบล

7. ประสานการทำงานกับหน่วยงานภาคี รวมถึงภาคธุรกิจในระดับตำบล เป้าหมายของสำคัญ สภาองค์กรชุมชน คือ การทำให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางขององค์กรทั้งตำบล โดยมีการ สนับสนุนต่อเนื่องจากท้องถิ่น ดังนั้น สภาองค์กรชุมชนที่มีการจัดตั้งขึ้นแล้ว จำเป็นจะต้อง ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ ที่ใกล้ชิดที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะถือเป็นหน่วย บริหารจัดการในพื้นที่ การจับมือกับท้องถิ่นได้เป็นข้อดี ที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนสามารถระดมทุน ได้รวดเร็ว ขยายความเชื่อมั่นกับสมาชิกได้ง่าย สภาองค์กรชุมชนจะต้องรักษากระแสร่วมกันที่ดี กับท้องถิ่น และมีพฤติกรรมการทำงานที่มุ่งประโยชน์กับส่วนร่วมหรือสาธารณะเป็นหลัก โดยไม่ ควรเข้าไปยึดติดกับฝ่ายการเมืองหรือตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมือง จนอาจทำให้เกิดข้อขัดแย้ง ตามมาภายหลัง

8. จัดเวทีสาธารณะ เสนอผลประจำปี และรายงานผลการดำเนินงานอย่างเปิดเผย โปร่งใส สภาองค์กรชุมชนตำบลที่เป็นต้นแบบ และสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ได้นั้นจะต้องเรียนรู้วิธีการที่จะนำเสนอตัวเองเป็น การจัดเวทีประชุมใหญ่ประจำปี การจัดการงานสมัชชาขององค์กรชุมชนตำบล หรือเมืองก็ดี ล้วนเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ที่จะสร้างชื่อเสียงให้กับภาคประชาชน และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กรชุมชนได้อย่างยิ่ง การจัดเวทีระดับใหญ่ๆ ส่วนใหญ่สภาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งแล้ว จะเรียนเชิญบุคคลสำคัญ ที่เกี่ยวข้องให้มาร่วมงาน เพื่อเป็นเกียรติในงาน เช่น การเชิญนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นักวิชาการภายนอก เป็นต้น เหล่านี้ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดการ และการจัดเวทีเช่นนี้ เป็นการตอกย้ำให้เห็นระบบการทำงานของสภาองค์กรชุมชนว่าตั้งอยู่ในหลักธรรมาภิบาลที่สามารถตรวจสอบได้ โปร่งใสและเปิดเผย

9. ศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกับภายนอกอย่างต่อเนื่อง สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดได้เร็วขึ้น คือ การสร้างความเชื่อมั่นและการเรียนรู้ในกลุ่มสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยตำบลที่มีการเติบโตก้าวหน้าได้ดี โดยการจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพแกนนำสภาองค์กรชุมชนโดยการจัดการศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกเสมอ และการสรุปบทเรียนร่วมกันในการทำงานของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน การเปิดใจยอมรับความรู้ใหม่และการแสวงหาความรู้ภายนอก จึงเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่จะนำมาซึ่งการปรับปรุงตัวเอง อย่างต่อเนื่อง หรือมีการนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การระดมทุนเพื่อหารายได้ การจัดหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น การฟื้นฟูวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน เหล่านี้ ถือเป็นตัวอย่างการศึกษาเรียนรู้จากภายนอก กล่าวได้ว่า วิธีการสำคัญที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลยกระดับตัวเองไปสู่การเป็นสภาองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นที่สภาองค์กรชุมชนจะต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยจะต้องทบทวนในวิธีการปฏิบัติที่หวังผลการเปลี่ยนแปลงก็จะต้องใช้วิธีการเหล่านี้ให้เหมาะสมและเข้มแข็งมากขึ้น

4. แนวทางการส่งเสริมเพื่อการยกระดับคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลของหน่วยงาน หรือกลไกสนับสนุนและส่งเสริม

สำหรับแนวทางการส่งเสริมเพื่อการยกระดับคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลของหน่วยงาน หรือกลไกสนับสนุนและส่งเสริม เมืองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่หลายองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนและส่งเสริมควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมสภาองค์กรชุมชนตำบล ตลอดจนตัวสภาองค์กรชุมชนเองควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนเครื่องมือการพัฒนาแบบเสริมพลังให้กับสภาองค์กรชุมชน ทั้งทางด้านวิชาการและงบประมาณ เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนได้เกิดการทำอะไรเอง ให้สภาองค์กรชุมชน ได้เรียนรู้ผ่านการทำจริง ได้ยกระดับความสามารถของตน ด้วยวิธีการนี้จะทำให้ชุมชนที่สนใจการพึ่งตนเอง และต้องการจัดการตนเอง ได้เข้ามาเรียนรู้ เพื่อการต่อยอดหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การเสริมพลังความรู้ด้านการจัดทำแผนงาน การจัดทำผังตำบล กระบวนการจัดทำเป้าหมาย ตัวชี้วัดตำบล กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตำบล เป็นต้น

2. การสนับสนุนการสร้างตัวแบบ ด้วยการค้นหารูปธรรมที่ดี ของสภาองค์กรชุมชน พื้นที่ที่มีศักยภาพ แล้วสนับสนุนยกระดับขึ้นมาให้เป็นตัวแบบขยายผล ซึ่งวิธีการนี้ จำทำให้ขยายขอบข่ายของสภาองค์กรชุมชนโดยรวม เกิดความเชื่อมั่น มีรูปธรรมที่ปรากฏต่อสังคม ทำให้ขยายขอบข่ายของสภาองค์กรชุมชนได้อย่างรวดเร็ว แม้ผู้ปฏิบัติงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายกลไกสภาองค์กรชุมชนจะมีน้อยก็ตาม

3. เอื้ออำนวยการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ด้วยการสร้างการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในทุกระดับ ทั้งภายในและต่างประเทศ นำไปสู่การสร้างความรู้ภาคประชาชน ที่เป็นความรู้จากการปฏิบัติ มาสู่ความรู้ที่เป็นสากล สามารถขยายผลและสร้างโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาหนุนเสริมสภาองค์กรชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

4. สร้างโอกาสเปิดพื้นที่ให้กับสภาองค์กรชุมชน โดยเปิดให้มีการมีส่วนร่วมในกลไกบริหาร ระดับต่างๆ หรือกลไกการบริหารสำคัญๆ ของรัฐ เพื่อการกำกับดูแล มีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันเป็นขบวนสภาองค์กรชุมชน นอกจากนี้ ควรเอื้อการเปิดพื้นที่ให้สภาองค์กรชุมชนเข้าหากลไกรรัฐมากขึ้น โดยการจัดเวที มีเวลา มีโอกาสต่อเนื่อง

5. สร้างความร่วมมือกับองค์กรพันธมิตร ด้วยการประสานไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม (CSR) เพื่อให้เข้ามาให้ความร่วมมือ สนับสนุนพัฒนาสภาองค์กรชุมชน ซึ่งนำไปสู่การสร้างการยอมรับในบทบาทของชุมชนมากขึ้น และทำให้ภาคชุมชน มีสถานภาพที่ใกล้เคียงกันกับคนในสังคมอื่นๆ

6. พัฒนานโยบาย และยุทธศาสตร์ขบวนการชุมชน โดยใช้กลไกสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกทางนโยบาย ด้วยการสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชน เป็นตัวของตัวเอง เป็นขบวนการองค์กรชุมชนที่อิสระจากองค์กรภายนอก ให้สามารถประสานได้ทุกภาคส่วน เพื่อเข้าไปสนับสนุนยุทธศาสตร์ของขบวนชุมชนอีกชั้นหนึ่ง ทำให้ภาคชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของการพัฒนา เห็นการเปลี่ยนแปลงของตนเอง และมีพื้นที่ให้ภาคส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมได้ง่าย

7. ผลักดันทางกฎหมาย ยกเว้นทางกฎหมาย แม้ว่าพัฒนาจะมาจากรากฐานของชุมชน แต่หากไม่มีการผลักดันด้านกฎหมาย การพัฒนาที่ภาคประชาชนย่อมไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจอื่นๆ ได้ ดังนั้น สภาองค์กรชุมชน จึงต้องมีการกิจร่วมสำคัญ

คือ การผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมาย หรือให้ภาครัฐออกกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เช่น การแก้ไข พรบ.สภาองค์กรชุมชน การผลักดันกฎหมายเพื่อการลดภาษีให้กับธุรกิจที่สนับสนุนงานทางสังคม และการสนับสนุนกฎหมายสำคัญของภาคประชาชนอื่นๆ เป็นต้น

5. แนวทางในการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนให้เกิดการทำงานและการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ

การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลให้เกิดประสิทธิภาพได้ดี

1. ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นแกนกลางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน และการพัฒนาในระดับตำบล เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงกว้าง

2. มีการจัดโครงสร้าง กลไกการทำงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบ แกนนำ คณะทำงาน ในการขับเคลื่อนงาน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. มีแกนนำ คณะกรรมการ คณะทำงาน มีจิตอาสา มุ่งมั่น เสียสละ ตั้งใจทำงาน เข้มแข็ง สามัคคี ร่วมคิด ร่วมทำ มีมนุษยสัมพันธ์ แสวงหาความรู้ และมีการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการที่ดี การเมืองภาคพลเมือง การสื่อสาร ฯลฯ ให้มีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะได้มากขึ้น กล้าแสดงออกทางความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ในทุกเรื่อง และสร้างผู้นำรุ่นใหม่

4. ต้องทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าใจชัดเจน ว่า

- กฎหมายสภาองค์กรชุมชนมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง

- กฎหมายสภาองค์กรชุมชนรับรองให้เวทีปรึกษาหารือของชุมชน มีสถานะที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย

- สภาองค์กรชุมชนมีภารกิจ แต่ไม่มีอำนาจ เป็นกฎหมายส่งเสริมให้มีสภาองค์กรชุมชนตามความพร้อมและเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชน และไม่บังคับให้จัดตั้งพร้อมกัน

- เมื่อมีกฎหมายสภาองค์กรชุมชน ชุมชนยังคงทำงานด้วยใจ คงความเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำ สร้างการยอมรับด้วยการกระทำและผลงาน ไม่ใช่อำนาจกฎหมายมาบังคับ ยึดหลักประชาธิปไตยชุมชน

- สภาองค์กรชุมชนมีความเชื่อมโยงการทำงานที่เกื้อกูลกัน โดยให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนตำบล และเชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชนตำบล จังหวัด ชาติ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมีผลในทางปฏิบัติ

หลักในการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน

1. จัดทำกติกา แผนการขับเคลื่อนงาน ทำอย่างมีหลักคิด และมีขั้นตอน เช่น การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ต้องทำให้ครบวงจร มีการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ภัยคุกคามต่างๆ ด้าน เพื่อนำมากำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ ที่ครอบคลุมเรื่องการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในตำบล รวมทั้งประสานยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และติดตามประเมินผล

2. การขับเคลื่อนงานต้องค้นหาเรื่องเป้าหมาย ที่คนในชุมชนเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นเรื่องสำคัญ เช่น การฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นถิ่น การแก้ไขปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง ฯลฯ โดยระยะเริ่มแรกให้ขับเคลื่อนเรื่องที่เป็นประเด็นร่วมในตำบลก่อน และดูแลกลุ่มองค์กรสมาชิก เพื่อสร้างความเข้มแข็งพึ่งตนเองให้เป็นลำดับแรก จากนั้นจึงแตกประเด็นขับเคลื่อน ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในตำบล และขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทุกองค์กร

3. พัฒนาระบบข้อมูล ใช้ข้อมูลจากหน่วยงาน และจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเชื่อมโยงกัน วิเคราะห์ข้อมูล ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้เข้าใจสภาพปัญหา ออกแบบ ตัดสินใจร่วม หาทางเลือกการแก้ปัญหาและการพัฒนา

4. ใช้การจัดทำแผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล สร้างความชัดเจนเรื่องเป้าหมาย กระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนา นำไปสู่การจัดทำแผนชุมชน และลงมือปฏิบัติ โดยคนในชุมชนเป็นหลัก และสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชน ให้คนในชุมชนได้รู้จักตนเอง รู้จักชุมชนภายนอกได้รับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของคนในชุมชน

5. ประสานแผนและนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ที่มี 4 ลักษณะ (1) ชุมชนทำตัวเอง (2) ท้องถิ่นกับชุมชนร่วมกันทำ (3) จังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุน (4) จัดทำข้อเสนอแนะระดับชาติ เสนอต่อรัฐบาล

6. จัดการความรู้พื้นที่รูปธรรม สรุบทบทเรียน ประสบการณ์ การทำงาน ทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว เพื่อสร้างการเรียนรู้ นำมาปรับใช้ให้เกิดชุดองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อปรับปรุงการขับเคลื่อนงาน ขยายผลและประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. เชื่อมโยงเครือข่าย ภาคีท้องถิ่น ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ผนึกกำลังและประสานความร่วมมือ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ที่ตรงกับสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น และผนึกกำลัง เสริมสร้างการเรียนรู้จากเครือข่ายตำบลอื่นๆ ในพื้นที่

8. บริหารจัดการให้มีคุณภาพ

- ประชุมร่วมกันสม่ำเสมออย่างน้อย ปีละ 4 ครั้ง เพื่อทบทวนการทำงานและสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมเรื่องที่เกี่ยวข้อง ที่มีผลต่อสภาองค์กรชุมชน ต่อชุมชนท้องถิ่น

- ให้ความสำคัญกับสมาชิกในการเสนอแนวคิด นำปัญหาสำคัญ หรือกิจกรรมใหม่ๆ เข้าสู่สภาองค์กรชุมชน เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมพิจารณา หาทางแก้ไขร่วมกัน

- ใช้หลักการประสานงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ ให้เกียรติและความสำคัญของทุกภาคีทุกฝ่าย ในการร่วมงานเพื่อชุมชนท้องถิ่น

- ใช้ภาคีเครือข่ายในทุกระดับสนับสนุนการทำงานเพื่อประชาชน เช่น ระบบ GPS การจัดระบบการบริหารจัดการด้านเอกสาร โดยใช้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถประสานความร่วมมือจากภาคีมาช่วยงาน เพราะบางครั้งต้องใช้เทคโนโลยี เช่น การเก็บข้อมูลต่างๆ

- ติดตาม สนับสนุนการขับเคลื่อนงานพื้นที่ และประเมินผล

- ใช้สื่อ ทั้งสื่อท้องถิ่น สื่อ Social Media ประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงหาข้อเสนอต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้การศึกษาจากเอกสารและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) และการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่กลุ่ม (NGOs) และเจ้าหน้าที่สภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรตัวแทนประชาชนกลุ่มต่างๆ และพนักงานของภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษาวิจัย

ลักษณะทั่วไปของสภาองค์กรชุมชน

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาองค์กรในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวน 90 แห่ง และสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด 1 แห่ง มีแนวทางการดำเนินงาน โดยกระบวนการทำงานที่เป็นรูปแบบเครือข่ายองค์กร คือ มีการประชุมร่วมกันทุกๆ เดือนหรือประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้งตามที่พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนปี 2551 กำหนด โดยที่ประชุมนั้นจะมีการแจ้งล่วงหน้าให้สมาชิกทราบ โดยที่ประชุมจะมีการนำเสนอปัญหาและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการประชุมแต่ละครั้งก็จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัด เป็นต้น ซึ่งกระบวนการทำงานนั้นจะมีความแตกต่างกันไป

การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่จะประชุมกันทุกๆ เดือนโดยคนจะสะท้อนปัญหาของตนเองที่พบเจอในชุมชนให้ทุกคนทราบ หรือสะท้อนความต้องการของชาวบ้านทราบเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือทำโครงการต่อไป โดยนำเสนอโครงการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัด สภาองค์กรชุมชนทำหน้าที่เหมือนเป็นแหล่งรวบรวมปัญหา ความต้องการของประชาชน ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของภาครัฐอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสภาองค์กรชุมชนจะนำเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจในการทำงาน ใช้หลักเสียงข้างมาก แต่บางครั้งใช้หลักของความจำเป็นเร่งด่วนในการตัดสินใจในการดำเนินงาน บทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 มี 12 ข้อ ได้แก่ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน
- 3) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
- 4) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตชุมชน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย
- 7) ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง สมาชิกองค์กรชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 8) ประสานและร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น

9) รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

10) วางกติกาในการดำเนินกิจการสภาองค์กรชุมชน

11) จัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชน รวมถึงสถานการณ์ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

12) เสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคนเพื่อไปร่วมประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชน

ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบความสัมพันธ์อยู่ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง และความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน โดยสามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

1. ลักษณะความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากความร่วมมือของทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการในเรื่องต่างๆในการที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่รับฟังปัญหาจากประชาชนที่เสนอผ่านทาง การประชาคมหมู่บ้าน หรือผ่านทาง การประชุมสภาองค์กรชุมชน โดยที่จะมีเจ้าหน้าที่ของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเข้าร่วมการประชุมของทางสภาองค์กรชุมชน แล้วนำวาระหรือข้อเสนอที่ได้จากการประชุมไปนำเสนอให้แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพิจารณา แล้วนำไปดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยการร่วมกับทางสภาองค์กรชุมชน หรือองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือจะมักเกิดกับชุมชนที่ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นไม่มีความขัดแย้งกัน และเห็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกันเป็นสำคัญ

สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการร่วมมือกันดำเนินงานต่างๆในการพัฒนาชุมชน ผ่านทางโครงการ สภาองค์กรชุมชนได้เข้าไปร่วมกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดงบประมาณบริหารท้องถิ่นชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่าย ประชาชน ตัวแทนกลุ่มสภาองค์กรชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ และประเมิณการปฏิบัติงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสภาองค์กรชุมชนเข้าไปมีส่วน

ร่วม เป็นหนึ่งในการเสนอแนวทางการบริหารท้องถิ่น ที่มีการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนา สามปี แผนปฏิบัติการและแผนบริหารงานของส่วนงานต่างๆ

2. ลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากหลายเหตุ ปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่คนในชุมชนเกิดปัญหาความขัดแย้งกันเอง เช่น ประธานสภา องค์การชุมชนขัดแย้งกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือพนักงาน ปัจจัยในเรื่องการมีส่วนร่วม ที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือพยายามในการ บิดบังข้อมูลในการดำเนินงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยทางการเมืองในท้องถิ่นที่เป็น ตัวการสำคัญในการทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชนเกิดการแบ่งฝ่ายของคนในชุมชนส่งผลต่อการ ทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่เกิด จากการดำเนินงานหรือการจัดทำโครงการต่างๆ ทำให้บางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางที่ไม่ ยอมให้สภาองค์กรชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตรวจสอบ ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารจัดการ องค์กรที่มีลักษณะที่แตกต่างกันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นหลักในการจัดสรรทรัพยากรให้ เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แต่สภาองค์กรเน้นหลักการบริหารโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม ของประชาชน และปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ทั้งสององค์กรมีลักษณะโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างกันอย่าง เห็นได้ชัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างการทำงานที่แนบชิดตายตัว แต่สภาองค์กรชุมชนไม่มี โครงสร้างแบบแผนการทำงานขององค์กรที่ตายตัว ลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งจึงส่งผล กระทบโดยตรงต่อการพัฒนาชุมชน โดยส่วนมากชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งมักจะไม เกิดการพัฒนา

สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการขัดแย้งกันเพราะเหตุที่เกิดมาจากการ เมืองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เข้าใจการทำงานของสภาองค์กรชุมชน จึงทำให้เกิด การขาดการยอมรับบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีการขัดแย้งกันเพราะเหตุที่มาจากผลประโยชน์ชุมชน เช่น ทรัพยากรป่าไม้ น้ำ ที่ดิน เป็นต้น สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความขัดแย้งในเรื่องของการดำเนินงานที่มี ลักษณะการทำงานที่ซ้ำซ้อน ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กร และสภาองค์กรชุมชนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการขัดแย้งกันเพราะเหตุที่มาจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ทักษะคติของ ผู้นำ ความรู้ ความชอบ เป็นต้น

3. ลักษณะความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ทางสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือก้าวล่วงการทำงานของคนและกันมากนัก การทำงานของทั้งสององค์กรจะเป็นการทำงานในลักษณะคู่ขนาน ยกตัวอย่างเช่น การจัดการกับขยะในชุมชน การประชุมสะท้อนปัญหาชุมชน หรือการประชุมประชาคม ทั้งสององค์กรก็จะทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีโครงการเก็บขยะฟรีตามบ้านโดยการรณรงค์ให้ทุกบ้านต้องแยกขยะก่อนทิ้ง ส่วนทางสภาองค์กรชุมชนก็จะทำในเรื่องของการใช้ประชาชนแยกขยะนำขยะมาแลกไข่กับทางสภาองค์กรชุมชน เป็นต้น ลักษณะความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้จึงทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนในการจะพัฒนาชุมชน และทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของทั้งสององค์กร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน โดยไม่มีการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในการดำเนินงาน สภาองค์กรชุมชนดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยไม่ได้ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างฝ่ายต่างทำงานของตนโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับ สภาองค์กรชุมชนทำงานให้กับทางองค์กรเอกชนอย่างเดียว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับองค์กรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐอื่นๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่รับรู้ รับทราบการมีตัวตนของสภาองค์กรชุมชน จึงไม่ได้สนใจการทำงานของทางสภาองค์กรชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์โดยตรง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางอ้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยที่ต่อความสัมพันธ์โดยตรง

1.1. ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยถือว่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กร ซึ่งความขัดแย้งอาจไม่ได้เกิดจากตัวองค์กรเองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน แต่เกิดจากตัวบุคลากรภายในองค์กรกับบุคลากรเป็นตัวชนวนทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือตัวบุคลากรกับองค์กรที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัย

ด้านผลประโยชน์นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก

1.2. ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น ผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนมากจะส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสององค์กรเป็นไปในลักษณะขัดแย้งกัน หรือไม่ก็จะทำให้ทั้งสององค์กรมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำงาน แต่มีอีกบางส่วนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่การเมืองท้องถิ่นในชุมชนไม่รุนแรงทำให้ส่งผลกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะความสัมพันธ์แบบร่วมมือ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอยู่ในระดับมากรองลงมาจากปัจจัยด้านผลประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.20 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากพอสมควร และส่งผลต่อความสัมพันธ์ได้หลายทาง ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่

1.3. ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีแนวทางในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่มีบางเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิทธิ สิทธิประโยชน์ของชุมชน หรือแม้แต่บทบาทในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทางสภาองค์กรในหลายๆพื้นที่ได้ดำเนินการนั้น ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผลในทางบวกที่อาจทำให้ทั้งสององค์กรมีลักษณะความสัมพันธ์ในการร่วมมือกัน หรือแม้แต่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงลบที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่ส่งผลเลยที่ทำให้เกิดลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนที่เป็นบทบาทหน้าที่ของตนเท่านั้น สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากรองลงมาจากปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.11 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากพอสมควร เพราะบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรบางพื้นที่ที่อาจจะส่งผลดี หากองค์กรมีการวางตัวที่ถูกต้อง แต่บางพื้นที่ทำตามบทบาทหน้าที่มากเกินไปโดยไม่สนการดำเนินงานในภาพรวมเพื่อชุมชนก็อาจส่งผลเสียต่อชุมชนได้

1.4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชน ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่ว่าภารกิจ

ปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นในบางพื้นที่เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกัน และเป็นการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ประชาชนเองต้องการ แต่กลับกันในพื้นที่การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากเกินไปกลับทำให้พื้นที่นั้นเกิดความขัดแย้ง เพราะการมีส่วนร่วมมากเกินไปจนเกินขอบเขตอาจทำให้กลายเป็นชนวนในการทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะการเข้าไปตรวจสอบการทำงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเกินไปจนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินงานต่างๆ ได้เต็มที่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่าจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก รองลงมาจากปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากในระดับหนึ่ง และอาจส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนโดยการดำเนินงานร่วมกันของทั้งสององค์กรด้วย

1.5. ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากมีการสื่อสารระหว่างระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอเนื่องการดำเนินงานของทั้งสององค์กรเกิดความร่วมมือกัน แต่ในทางกลับกันถ้าหากการสื่อสารระหว่างองค์กรระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรลดน้อยลง ส่งผลต่อการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้แก่สภาองค์กรชุมชน และอาจส่งผลเสียจนถึงขั้นก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรได้ แต่ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้ออกมานั้นไม่ได้ตรงกับข้อมูลเชิงคุณภาพมากนัก จากข้อมูลเชิงปริมาณความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.37 ซึ่งข้อมูลจากทั้งสองส่วนสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารระหว่างองค์กรไม่ได้มีผลต่อความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรมากนัก ซึ่งการสื่อสารระหว่างองค์กรจะมีผลต่อความสัมพันธ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของบุคคลในองค์กรต่อการสื่อสารระหว่างองค์กรนั้นๆ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทางอ้อม

2.1. ปัจจัยทัศนคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคลมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับส่วนบุคคล ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับสังคมโลก ซึ่งความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางไหน นั้น จะเป็นไปในรูปแบบความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง หรือความสัมพันธ์แบบต่างคนต่างทำ ก็ขึ้นอยู่กับคนในตำบลนั้นมีปัจจัยส่วนบุคคลที่ดีต่อกันหรือไม่ เข้าใจกันหรือไม่ ตลอดจนการทำงานร่วมกันว่าเป็นอย่างไร

2.2. ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรมนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับหนึ่งซึ่งไม่ถึงกับส่งผลมากในหลายๆเขตพื้นที่ แต่ยังเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสององค์กรในบางพื้นที่อยู่ซึ่งเป็นพื้นที่มีลักษณะความเชื่อและวัฒนธรรม วิธีชีวิตของประชาชนในการดำรงอยู่ที่แตกต่างกัน

2.3. ปัจจัยเชิงโครงสร้างนั้นส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการส่งผลให้ทั้งสององค์กรทำงานโดยต่างคนต่างทำ ทำให้ทั้งสององค์กรขัดแย้งกัน หรือแม้แต่เข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางโครงสร้างของสององค์กรในพื้นที่ตำบล มีลักษณะที่ต่างกันมากหรือไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลว่ามีลักษณะความสัมพันธ์เป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์จากบริบทชุมชน สภาพแวดล้อมทางการเมือง ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรของทั้งสององค์กร ปัจจัยทางการเมืองในท้องถิ่น ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กร ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารองค์กร และปัจจัยเชิงโครงสร้าง

2. การประสานงานระหว่างองค์กร เมื่อทราบลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะใดแล้วนำมาสู่กระบวนการประสานงานระหว่างองค์กรที่ต้องทำเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดการเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งในส่วนกระบวนการนี้หากความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรดีอยู่แล้วก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรให้ดีขึ้น แต่ถ้าลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดี

หรือมีความขัดแย้งระหว่างองค์กรการประสานงานระหว่างองค์กรบ่อยครั้งขึ้นจะทำให้ลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

3. การยอมรับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นตัวเสริมให้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้น โดยที่ทั้งสององค์กรต้องทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของกันและกัน ซึ่งในส่วน 3 กระบวนการแรกนี้ต้องมีการประสานให้ครบทั้ง 3 ข้อก่อน จึงจะสามารถไปสู่กระบวนการที่ 4 ได้

4. ความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องก็ต้องเกิดจากการที่ทั้งสององค์กรเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กรซึ่งกันและกันแล้ว และมีการประสานงานระหว่างองค์กรที่ดี จึงจะทำให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างองค์กรที่ดีได้ ไม่ใช่เพียงแค่เป็นการร่วมมือกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องร่วมมือกับองค์กรอื่น หรือภาคส่วนอื่นๆด้วย ตลอดจนถึงภาคประชาชน จึงจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5. การประชาสัมพันธ์ เมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องแล้วยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการร่วมมือที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของท้องถิ่นที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบการดำเนินงาน ความเคลื่อนไหว ตลอดจนการสร้างใจก็จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนทราบ

6. ประชาชน ถือว่าเป็นกลไกหลักในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดหลักประชาธิปไตย การจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่น หรือการสะท้อนปัญหา ตลอดจนการช่วยแก้ไขพัฒนา ก็ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานเป็นตัวกลาง ในการจัดเวทีเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นทางออกที่ดี ในการเป็นตัวกลาง และเป็นเวทีในการสะท้อนปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข ไปจนถึงการร่วมกันในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

7. การบริหารทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรชุมชนไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ประเพณี องค์กรความรู้ที่สืบทอดกันมา ทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรสาธารณะที่คนในท้องถิ่นใช้ร่วมกัน ถือเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องรักษา และดูแล ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นของชุมชน ของทุกคนในท้องถิ่น ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนจึงต้องเกิดจากการบริหารจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นสภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน

ภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้น ถึงจะเกิดการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนที่ดี มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องยั่งยืน

จากการทำตามกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอนในข้างต้นก็จะกลายเป็นการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่ทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยลักษณะความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบความสัมพันธ์อยู่ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์เชิงร่วมมือ เป็นลักษณะที่สององค์กรต่างทำงานเพื่อบริหารและพัฒนาชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของทั้งสององค์กรและภาคส่วนต่างๆ (2) ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากความขัดแย้งที่เกิดการปัจจัยต่างๆ เป็นผลทำให้ชุมชนไม่เกิดการพัฒนา และ (3) ความสัมพันธ์เชิงไม่ขัดแย้งแต่ต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนของตน เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ทั้งสององค์กรทำงานของตนเองโดยไม่มีการปรึกษาระหว่างสององค์กร ทำให้การทำงานการความทับซ้อน ส่งผลต่อการไม่เข้าใจในตัวองค์กรของประชาชนในชุมชน ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนั้น แต่ละพื้นที่ก็มีลักษณะความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากปัจจัยที่ทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป ปัจจัยเหล่านั้นมีทั้งที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์โดยตรง ได้แก่ ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร และปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อความสัมพันธ์ ได้แก่ ปัจจัยทัศนคติ ความรู้ การศึกษา ของบุคคล ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ปัจจัยเชิงโครงสร้างสอดคล้องกับ วิเชียรบุรณรักษ์ (2548) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนและส่งผลกระทบต่อพัฒนาชุมชน เกิดจากปัจจัยภายนอกคือการต้องการแก้ไขปัญหา ด้านโครงสร้างโดยตอบโต้ปัญหาที่เกิดจากโครงการของภาครัฐอันนำไปสู่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายใน ได้แก่ วัฒนธรรมชุมชน การระดมทรัพยากร และโครงสร้างโอกาสทางการเมือง โดยพบว่าการเคลื่อนไหวได้กระทำหลากหลายซึ่งสะท้อนออกมาเป็นผลลัพธ์จากการเคลื่อนไหวทั้งในรูปแบบการปะทะข้อมูล ความรู้ ค่านิยม นำมาสู่การต่อรองการร่วมมือเสนอทางออก ซึ่งปัญหาอุปสรรคของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนประการแรกเกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ขบวนการยังขาดผู้นำตลอดจนสมาชิกที่เข้มแข็ง และมีความหลากหลาย 2) แนวคิดที่นำมาสู่การก่อเกิดขบวนการ ความชัดเจนในเป้าหมายและกระบวนการดำเนินการ และ 3) ด้านการบริหารจัดการ ส่วนปัญหาจากปัจจัยนั้นประกอบด้วย 1) สถานการณ์การเมืองแบบปิดหรือสภาวะการรวม

ศูนย์อำนาจ ที่เน้นประชาธิปไตยแบบตัวแทน ยึดมั่นระบบพรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย อันนำไปสู่การปิดกั้นกระบวนการทางการเมือง 2) ปัญหาเชิงโครงสร้างอำนาจของสังคมไทย 3) ปัญหาการทำหน้าที่ของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ไม่มีอำนาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองภาคประชาชน 4) ฝ่ายต่อต้านมีกระบวนการเคลื่อนไหวตอบโต้ มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา และ 5) สื่อมวลชนมีการตอบรับข้อมูลหรือประเด็นแคะระดับท้องถิ่นเท่านั้น

ซึ่งในขณะเดียวกันหากต้องการให้สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรงและทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนา และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันก็ต้องอาศัยประชาชนเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนและประสานผลประโยชน์ ตลอดจนหาแนวทางหรือข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนร่วม โดยการลดความขัดแย้งแล้วหันหน้ามาคุยกัน การบริหารงานควรมีการเปิดกว้างมีวิสัยทัศน์ พร้อมทั้งจะเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับโกวิทย์ พวงงาม (2546) ที่ได้กล่าวถึงสิ่งที่ท้าทายองค์กรปกครองท้องถิ่นว่าไม่ใช่แค่การส่งเสริมองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เข้มแข็ง โดยการมีการบริหารจัดการที่ดีหรือให้สมาชิกและคณะผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่สิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องระดมความคิด ความรู้ความสามารถของประชาชนเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเกิดความเสี่ยงเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วมกันพึ่งพากันแก้ปัญหาต่างๆด้วยตัวเองมากขึ้น อันจะนำไปสู่การมีสำนึกของความเป็นพลเมือง โดยการสร้างการปกครองท้องถิ่นให้มีประชาธิปไตยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยมีแนวทางที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มองค์กรประชาชนอย่างแท้จริง โดยหาวิธีส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการบริหารจัดการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชน และตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น การเสริมสร้างประสิทธิภาพและเตรียมความพร้อมในการรองรับภารกิจใหม่ ที่รัฐกระจายอำนาจและความพร้อมที่จะรับการถ่ายโอนอำนาจ

การที่จะเกิดการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาธิปไตยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงก็ย่อมที่จะเกิดมาจากการที่สภาองค์กรชุมชนเข้ามาเป็นฟันเฟืองตัวที่ขาดหายไปในการผลักดันและขับเคลื่อนให้ประชาชนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ ของตน และหวงแหนความเป็นท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญอีกประการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ที่มีประชาชนเป็นกลไกหลักในกรการขับเคลื่อน โดยมีกระบวนการสร้างแนวทางการบริหารที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ตำบลว่ามีลักษณะความสัมพันธ์เป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์จากบริบทชุมชน สภาพแวดล้อม การเมือง ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรของทั้งสององค์กร ปัจจัยทางการเมือง การเมืองในท้องถิ่น ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กร ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านแนวทางการบริหารองค์กร และปัจจัยเชิงโครงสร้าง

2. การประสานงานระหว่างองค์กร เมื่อทราบลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะใด แล้วนำมาสู่กระบวนการประสานงานระหว่างองค์กรที่ต้องทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดการ เข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งในส่วนกระบวนการนี้หากความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรดีอยู่แล้วก็จะเป็นการ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรให้ดีขึ้น แต่ถ้าลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดี หรือมีความขัดแย้งระหว่างองค์กร การประสานงานระหว่างองค์กรที่บ่อยครั้งขึ้นจะทำให้ลักษณะ ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

3. การยอมรับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จะเป็นตัวเสริมให้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นดีขึ้น โดยที่ทั้งสององค์กรต้องทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของกันและกัน ซึ่ง ใน 3 กระบวนการแรกนี้ต้องมีการประสานให้ครบทั้ง 3 ข้อก่อน จึงจะสามารถไปสู่กระบวนการที่ 4 ได้

4. ความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเกิดขึ้นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องก็ต้องเกิดจากการที่ทั้งสององค์กรเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความ รับผิดชอบขององค์กรซึ่งกันและกันแล้ว และมีการประสานงานระหว่างองค์กรที่ดี จึงจะทำให้เกิดการ ร่วมมือกันระหว่างองค์กรที่ดีได้ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่เป็นการร่วมมือกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงเท่านั้น แต่ต้องร่วมมือกับองค์กรอื่น หรือภาคส่วนอื่นๆด้วย ตลอด จนถึงภาคประชาชน จึงจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5. การประชาสัมพันธ์ เมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องแล้วยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการร่วมมือที่ก่อให้เกิดการ พัฒนาของท้องถิ่นที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การจะทำให้ ประชาชนได้รับรู้ รับทราบการดำเนินงาน ความเคลื่อนไหว ตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจก็ต้องมีการ ประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนทราบ

6. ประชาชน ถือว่าเป็นกลไกหลักในการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดหลักประชาธิปไตย การจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่น หรือการสะท้อนปัญหา ตลอดจนการ ช่วยแก้ไขพัฒนา ก็ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานเป็นตัวกลาง ในการจัดเวทีเพื่อให้ประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วม ซึ่งการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นทางออกที่ดี ในการเป็นตัวกลาง และเป็นเวทีในการสะท้อนปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข ไปจนถึงการร่วมกันในการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่น

7. การบริหารทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรชุมชนไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ประเพณี องค์กรความรู้ที่สืบทอดกันมา ทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรสาธารณะที่คนในท้องถิ่นใช้ร่วมกัน ถือเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องรักษา และดูแล ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นของทุกคนในท้องถิ่นในแต่ละ พื้นที่ ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนจึงต้องเกิดจากการบริหารจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น สภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาค ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ถึงจะเกิดการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนที่ดี มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Milbrath (1965 อ้างถึงในจิตรา พรหมชุตินา, 2541) ได้เสนอไว้ อย่างน่าสนใจว่า การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นทั้งเป้าหมายและ กระบวนการทางการเมืองในฐานะที่เป็นเป้าหมาย หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตย โดยการตัดสินใจสังคมใดจะมีระดับ ความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ อาจพิจารณาได้จากระดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคล ในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งระหว่างประชาชน กับรัฐ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเป็นกระบวนการทางการเมือง (Political Process) จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (Political socialization) ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละ สังคม ดังนั้นจากการพิจารณาของผู้วิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ พัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยทั้งการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในฐานะที่เป็นเป้าหมาย และกระบวนการทางการเมืองควบคู่ กัน และยังสอดคล้องกับเสกสรรประเสริฐกุล (2548) ที่ได้อธิบายว่าโดยทฤษฎีแล้ว การเมืองภาค ประชาชนคือการมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณชนทั่วไป ในการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายหรือกิจการสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะ กลุ่ม เพื่อแสดงสิทธิในการดำเนินชีวิตของตนเอง หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อ ผลประโยชน์ของพวกเขา โดยทั้งนี้ได้เสนอว่าการเมืองภาคประชาชนและประชาสังคมมีความ คล้ายคลึงกัน เนื่องจากการที่นักวิชาการหลายคนมีเห็นว่า การแสดงสิทธิทางการเมืองนั้นเป็นการสร้าง ประชาสังคมซึ่งมีความหมายกว้างขวางกว่าการเมืองภาคประชาชน

การที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไป ควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สภาองค์กรชุมชนเองก็

ต้องคุณภาพด้วย จึงนำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาคุณภาพของตัวสภาองค์กรชุมชน ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

1. แนวทางการพัฒนาคุณภาพของสภาองค์กรชุมชนตำบล คือ สมาชิกสภาองค์กรชุมชน ต้องฝึกฝน ทบทวนตนเองให้ยึดมั่นในเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน มีการวางแผนขยายฐานสมาชิกองค์กรเชิงรุก มีการจัดทำแผนการพัฒนาองค์กรชุมชน และการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง มีการจัดระบบบริหารจัดการภายในให้ยืดหยุ่นและมีธรรมาภิบาล ใช้ประเด็นงานพัฒนาที่โดดเด่นในพื้นที่ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน เชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่หลากหลาย ประสานการทำงานกับหน่วยงานภาคี รวมถึงภาคธุรกิจในระดับ จัดเวทีสาธารณะ เสนอผลประจำปี และรายงานผลการดำเนินงานอย่างเปิดเผยโปร่งใส และศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกับภายนอกอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ (2536) กล่าวว่า สภาพสังคมไทยในอนาคตมีแนวโน้มจะเกิดปัญหาสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งที่สังคมไทยและโลกในอนาคตต้องการ คือ กลไก การจัดการกับปัญหาที่ยุ่ยากและสลับซับซ้อนเหล่านี้เพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาที่ยั่งยืน จากประสบการณ์ในประเทศไทยและนานาประเทศทั่วโลกได้ให้คำตอบไว้ว่า การจัดการนี้คือความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นถึงการพัฒนาองค์กรที่เข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานั้น นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและในสังคมทุกๆด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และสุขภาพอนามัย และยังสอดคล้องกับคณะกรรมการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ (อ้างถึงในมงคล สายสูง, 2546) ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะที่มีความเข้มแข็งดังต่อไปนี้คือ 1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง 2. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมโปร่งใสและพร้อมกับการตรวจสอบ 3. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน 4. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการร่วมในกระบวนการของชุมชน 5. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคน และมีผลการพัฒนาที่ยั่งยืน 6. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป และ 7. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคี การพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่น ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

2. แนวทางการส่งเสริมเพื่อการยกระดับคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลของหน่วยงานหรือกลไกสนับสนุนและส่งเสริม คือ สนับสนุนเครื่องมือการพัฒนาแบบเสริมพลังให้กับสภาองค์กร

ชุมชน การสนับสนุนการสร้างตัวแบบ เอื้ออำนวยการเรียนรู้และการจัดการความรู้ สร้างโอกาสเปิดพื้นที่ให้กับสภาองค์กรชุมชน สร้างความร่วมมือกับองค์กรพันธมิตร พัฒนานโยบาย และยุทธศาสตร์ ขบวนการชุมชน ผลักดันทางกฎหมาย ยกกระดับทางกฎหมาย สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยประสาน บุญโสภากย์, ศรีราชา เจริญพานิช และ พวงผกา บุญโสภากย์ (2552) ได้ทำการศึกษาเนื้อหาของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และได้สรุปเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อรับรู้และรับรองสถานภาพและบทบาทขององค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชน 2) เพื่อรองรับและคุ้มครองสิทธิชุมชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 66 และมาตรา 67 3) เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยและระบบธรรมาภิบาลในระดับฐานราก โดยเปิดช่องทางให้ประชาชนได้เรียนรู้ประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติจริงในกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4) เพื่อให้พื้นที่ทางสังคมแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านและตำบลต่างๆ ในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองและประเทศชาติ และ 5) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. แนวทางในการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนให้เกิดการทำงานและการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ คือ ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นแกนกลางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และการพัฒนาในระดับตำบล เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงกว้าง มีการจัดโครงสร้าง กลไกการทำงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบ แกนนำ คณะทำงานในการขับเคลื่อนงาน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีแกนนำ คณะกรรมการ คณะทำงาน มีจิตอาสา มุ่งมั่น เสียสละ ตั้งใจทำงาน เข้มแข็ง สามัคคี ร่วมคิด ร่วมทำ มีมนุษยสัมพันธ์ แสวงหาความรู้ และมีการพัฒนาศักยภาพ กลไก การดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการที่ดี การเมือง ภาคพลเมือง การสื่อสาร ฯลฯ ให้มีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะได้มากขึ้น กล้าแสดงออกทางความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ในทุกเรื่อง และสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ต้องทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าใจชัดเจนว่ากฎหมายสภาองค์กรชุมชนมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง กฎหมายสภาองค์กรชุมชนรับรองให้เวทีปรึกษาหารือของชุมชน มีสถานะที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย สภาองค์กรชุมชนมีภารกิจ แต่ไม่มีอำนาจ เป็นกฎหมายส่งเสริมให้มีสภาองค์กรชุมชนตามความพร้อมและเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชน และไม่บังคับให้จัดตั้งพร้อมกัน เมื่อมีกฎหมายสภาองค์กรชุมชน ชุมชนยังคงทำงานด้วยใจ คงความเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำ สร้างการยอมรับด้วยการกระทำและผลงาน ไม่ใช่ใช้อำนาจกฎหมายมาบังคับ ยึดหลักประชาธิปไตยชุมชน สภาองค์กรชุมชนมีความเชื่อมโยงการทำงานที่เกื้อกูลกัน โดยให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนตำบล และเชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชนตำบล จังหวัด ชาติ เพื่อให้การ

แก้ไข้ปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมีผลในทางปฏิบัติ ซึ่งไปสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2550) ที่ได้อธิบาย หลักการสำคัญของสภาองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้สรุปหลักการสำคัญของสภาองค์กรชุมชนไว้ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายสภาองค์กรชุมชนนั้น เป็นการเสริมสร้างองค์กรชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งเพื่อให้้องค์กรชุมชนมีสถานภาพที่ชัดเจนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น 2) การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลให้เป็นไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นตามธรรมชาติสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน และความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) สภาองค์กรชุมชนตำบล เน้นการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ตามรัฐธรรมนูญ และไม่มีอำนาจทางกฎหมาย 4) การดำเนินการสำคัญของสภาองค์กรชุมชนตำบลเน้นการมีส่วนร่วมความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชน กับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น บ้าน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 5) ให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ส่งเสริมการเชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชนตำบล ในระดับจังหวัดและระดับชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงแนวทางการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนคงอยู่และเกิดการพัฒนาไปควบคู่ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ สามารถใช้ผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการสร้างการพัฒนาท้องถิ่นที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากลักษณะความสัมพันธ์ที่สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีลักษณะความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสภาพแวดล้อมของในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งบางที่อาจมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และบางพื้นที่อาจมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีต่อกันมากนัก การที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรงอยู่ และอยู่คู่กัน ในฐานะองค์กรพัฒนาประชาธิปไตยในภาคประชาชน ต้องควรเริ่มจากการเข้าใจจากทั้งสององค์กร โดยการสร้างข้อตกลงร่วมในการพัฒนาชุมชนบนฐานคิดการพัฒนาร่วมกัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรของภาครัฐควรให้การสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยตนเองให้มากขึ้น ทั้งในด้านความรู้ งบประมาณ ความร่วมมือในการจัดการ โดยไม่มีเงื่อนไขหรือขอบเขตการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งสนับสนุนไม่ควรถัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพของสภาองค์กรชุมชน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับนโยบายในการบริหารให้สอดคล้องและเอื้อต่อนโยบายการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมและจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. สภาองค์กรชุมชนควรเน้นทำให้การประสานงานระหว่างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าปัจจุบันที่หลายๆพื้นที่ยังมีการประสานงานระหว่างองค์กรที่ไม่ค่อยดีนัก เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนสามารถขับเคลื่อนงานได้ และทำให้เกิดการมีส่วนร่วม และทำให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างองค์กรก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

5. สภาองค์กรชุมชนควรให้ความสำคัญกับการแสวงหาแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะแกนนำ และสมาชิกที่เป็นเยาวชน และคนรุ่นใหม่ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนมีความยั่งยืน และสามารถดำเนินบทบาทในการเป็นพื้นที่สาธารณะขององค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่ได้ในระยะยาว

6. สภาองค์กรชุมชนควรพยายามดำเนินการจัดให้มีเวทีสาธารณะที่เปิดกว้างให้ประชาชนทุกกลุ่มทั้งที่เป็นสมาชิก และไม่ได้เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนสามารถมาเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอข้อมูล ปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้าง และพัฒนาข้อเสนอ และแผนของสภาองค์กรชุมชนให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่มากขึ้น โดยการมุ่งเน้นการใช้สื่อต่างๆ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานต่างๆ ของสภาองค์กรชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่องทางของเว็บไซต์ วิทยุ และโทรทัศน์ซึ่งเป็นที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ ทั้งนี้เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนเป็นที่รู้จัก และรับรู้ของประชาชน และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่มากขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนในตำบลต่างๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำการวิจัยในเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ได้เห็นข้อมูลเพียงในระดับจังหวัด ไม่สามารถเห็นข้อมูลหรือภาพกว้างในระดับภาค หรือในระดับประเทศ ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในระดับที่สูงขึ้น นั่นก็คือระดับภาค และระดับประเทศ

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนาขีดความสามารถ (Competency) ของสภาองค์กรชุมชนที่ควรมี และขีดความสามารถที่สภาองค์กรชุมชนมีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างการทำงานของสภาองค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบเครือข่ายการทำงานของสภาองค์กรชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการทำงานแบบเครือข่ายถือเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ดังนั้นการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงานในรูปแบบเครือข่ายของสภาองค์กรชุมชนจะเป็นตัวช่วยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และผลักดันการทำงานงานของสภาองค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นองค์กรของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนสังคมที่สมบูรณ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2537. การกระจายอำนาจอย่างไรสร้างประชาธิปไตย “การพัฒนาชนบทเพื่อ
การกระจายอำนาจ: กรณีศึกษาจากประสบการณ์ขององค์กรชาวบ้าน”. กรุงเทพฯ:
เซ็นเตอร์คอมพิวท์.
- กมล สมวิเชียร. 2516. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
_____. 2520. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- กรภัค จำประยูร. 2549. การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจภาค
ประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ. 2538. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยระดับประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ : กรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2535. คู่มือส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2538. หมู่บ้านกับศักยภาพในการพัฒนา: เอกสารประกอบการสัมมนาทาง
วิชาการ. กรุงเทพฯ: สภาคหอลิคแห่งพัฒนาเพื่อการพัฒนา.
- กิตติชัย รัตน์นะ. 2549. การมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษวิทยา
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษียร เตชะพีระ. 2547. บุชกับทักษิณ ระบอบอำนาจนิยมชาวไทย-อเมริกัน. กรุงเทพฯ :
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- โกวิทย์ พวงงาม. 2546. การปกครองท้องถิ่นไทยหลักและมิติในอนาคต. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โกวิทย์ พวงงาม และ ปรีดี โชติช่วง. 2539. อะไร ทำไม อย่างไร อบต. ประชาธิปไตยของ
ประชาชนในชนบท. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้. 2546. นโยบาย
สังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จรัส สุวรรณมาลา. 2550. นโยบายการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ:
สถาบันพระปกเกล้า.
- จันทนา สุทธิจारी. 2544. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: วี
เจพรีนติ้ง.

- จิตรา พรหมชุติมา. 2541. รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: กองพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. 2539. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. 2536. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ: อทิตดาพริ้นติ้ง.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี. 2553. อัตลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เชียงใหม่: โครงการวิจัยวิทยาลัยบริหารศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2523. การเมืองกับการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดวงดีการพิมพ์.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. 2533. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รัช. 2554. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยด้านพลังที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทรงพลังทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 22, 50-67.
- ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาดการณ์ไกล. 2540. ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. 2539. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทพินเนสพริ้นท์ติ้ง.
- เชาวรัตน์ ศันสยะวิชัย. 2525. ประชาธิปไตย (Democracy). ครูปริทัศน์, 7(7), 28-33.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ศักดิ์ หอมมาลัย. 2546. การถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณสุขแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดอน สุขศรีทอง. 2547. เหลียวหลังแลหน้าการปกครองท้องถิ่นไทย และวิสัยทัศน์ในอนาคต. มนุษย์สังคมวิชาการ, 1, 29-45.
- ตระกุล มีชัย. 2550. การปกครองท้องถิ่น หมู่บ้าน และชุมชน กับการสร้างรากฐานประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ตฤตถ์ นพคุณ. 2548. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 42(6), 41-47.

- ดิน ปรัชญพฤทธิ. 2550. การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. 2539. ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- ทิตนา แชมมณี. 2530. การทดลองใช้รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา: รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ.
- ไททัศน์ มาลา. 2553. บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนา ประมุขกุล. 2547. แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเครือข่าย. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.khlong-u-taphao.com/index.php?file=article&obj=forum.view>
(cat_id=at-gen,id=34) (16 สิงหาคม 2558).
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2537. รัฐศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจ แนวคิดประชาธิปไตยการเมืองไทยและ
แผ่นดินแม่. กรุงเทพฯ: ยูโรปาเพรส.
- _____. 2540. 100 ปีการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- _____. 2550. การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น อภิธานศัพท์ของอารย
ธรรมโลก ภาคแรกจากยุคกรีกถึงทุนนิยมตะวันตก. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. 2546. การบริหารการพัฒนา. เชียงใหม่: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. 2550. 100 ปีการปกครองไทย พ.ศ. 2440 – 2540. พิมพ์ครั้งที่ 6 .
กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. 2520. ระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ธีระ พิทักษ์ประเวช. 2546. พลังชุมชน เทคนิคสำหรับวิทยากร. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
http://advisor.anamai.moph.go.th/tamra_com.html. (16 กรกฎาคม 2558)
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. 2542. การเมืองการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลไทย: วิเคราะห์โครงสร้าง
ภายในและปัญหาแวดล้อมบางประการ. วารสารธรรมศาสตร์, 25(3), 51- 82.
- นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ. 2541. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตย:
องค์กรบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: กองพิมพ์สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2543. คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ: รวมบทความ. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

- นิสดารค์ เวชยานนท์. 2550. การเสริมสร้างพลังกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2548. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ประกาศิต เศรษฐธรรม . 2543. การถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค สู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมของส่วนกลาง ศักยภาพของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. 2537. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- _____ . 2538. กระบวนทัศน์ใหม่ มรรค 8 แห่งการทำงานเพื่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: Plan Printing.
- _____ . 2544. ชุมชนเข้มแข็งทุน: ทางสังคมของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.
- _____ . 2549. การเมืองสมานฉันท์ สร้างสรรค์ความเข้มแข็งท้องถิ่น ต้นทางชุมชนประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: เดือนตุลาคม.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. 2525. ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. 2548. ฐานทรัพยากรและสิทธิชุมชนในสถานการณ์สากล. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- _____ . 2551. ประชาธิปไตยทางตรง (Direct democracy) ในบริบทปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทน. ในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ), ก้าว(ไม่)พ้นประชานิยม: แสวงหาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร กาณจนกุล. 2523. กฎหมายปกครอง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาน บุญโสภาคย์, ศรีราชา เจริญพาณิชย์ และ พวงผกา บุญโสภาคย์. 2552. รายงานการศึกษาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- พงศกร รอดชมพู. 2540. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย: ศึกษากรณีปัจจัยที่ทำให้การประท้วงมีความยาวนาน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. 2534. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2544. การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน. 2551. พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551. [ระบบ
ออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://www.khonkaenpoc.com/khonkaen6/KKdatacenter2015/download/9\(5\)/พ.ร.บ.%20สภาองค์กรชุมชน%20พ.ศ.2551\(3\).pdf](http://www.khonkaenpoc.com/khonkaen6/KKdatacenter2015/download/9(5)/พ.ร.บ.%20สภาองค์กรชุมชน%20พ.ศ.2551(3).pdf)
(16 กรกฎาคม 2558).
- พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ. 2530. องค์ความรู้ของงานวิจัยเอตส์ด้านสังคมศาสตร์และ
พฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. 2550. การจัดการภาครัฐกับการเสริมพลังประชาชน. วารสารรัฐประศาสน
ศาสตร์, 5(1), 87-122.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. 2531. การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารพัฒนาชุมชน, 26(12), 15-19.
- ภาวิณี โพธิ์มัน. 2543. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วน
ตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลขุนคอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มงคล สายสูง. 2546. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบล
น้ำเกี๋น กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันราชภัฏ
อุตรดิตถ์.
- ยศวดี นนทรี. 2544. การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของ
ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน 2524. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งโรจน์ เรืองทรัพย์. 2540. ทศนคติของประชาชนต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่น:
ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลีลาภรณ์ นาครทรรพ. 2538. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการประณมศึกษาแห่งชาติ.
- วสันต์ สุวรรณ. 2547. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล:
ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วิมลวรรณ ศิริวงศ์. 2548. การสนับสนุนทางสังคมและการเสริมสร้างพลังอำนาจของหัวหน้าผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเมืองฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วินัย พลสิทธิ์. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร.
- วิเชียร บุราณรักษ์. 2548. ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนศึกษากรณีกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จ.อุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิสุทธิ์ โปธิแทน. 2538. อะไรนะ...ประชาธิปไตย?. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. 2548. นวัตกรรมสร้างสรรค์องค์กรปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศรีปริญญา ฐประจ่าง. 2545. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย. วารสารพัฒนาชุมชน, 4, 29-33.
- สนธยา พลศรี. 2545. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2527. การเมืองการปกครองสหราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ศรีสันต์. 2546. การเมืองภาคประชาชน กระแสการเปลี่ยนแปลงความหวังของการปฏิรูปการเมือง: การเมืองภาคประชาชนแนวทางการใช้สิทธิความเป็นไทย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัด S.P.K. เปเปอร์ แอนด์ ฟอรัม.
- สมณะ โพธิ์รักษ์. 2555. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.asoke.info/04Agriculture/OFNT/KudinfaProject/01Community.html>. (16 กรกฎาคม 2558).
- สมยศ นาวิการ. 2540. การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: บริษัท แมเนเจอร์ มีเดียกรุ๊ป จำกัด (มหาชน).
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2550. สภาพองค์กรชุมชน รวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://www.hiso.or.th/hiso/picture/hot News/health17_5.pdf](http://www.hiso.or.th/hiso/picture/hot%20News/health17_5.pdf) (16 กรกฎาคม 2557).
- _____. 2552ก. ขวบปีที่ผ่านมากับการสานสร้างสภาพองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

- _____ . 2552. สรุปผลการสัมมนาระดับชาติสภาองค์กรชุมชน ระหว่างวันที่ 6-7 พฤศจิกายน 2551. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2532. สังคมวิทยาการเมือง: หลักการและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สันติ สวัสดิพงษ์. 2541. ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน: กรณีศึกษาในท้องที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัมพันธ์ เตชะอริก และคณะ. 2547. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียน. กรุงเทพฯ: มวลชน.
- สาโรช บัวศรี. 2544. ปรัชญาการศึกษาสำหรับประเทศไทย: จุดบรรจบระหว่างพุทธศาสนากับประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. 2539. การศึกษากับการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย: การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุชาติ มีสงฆ์. 2535. เครือข่ายชาวบ้าน: กระบวนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน. วารสารสังคมพัฒนา, 2(5), 10-15.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2540. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. 2548. การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. เครือข่าย. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา: ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2536. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน. 2559. คู่มือการจัดเก็บข้อมูล กขช.2 ค (ปี2550- 2554). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://muangphichit.cdd.go.th/a06.html> (16กรกฎาคม 2558).
- ศรีปริญญา ฐประจำง. 2545. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย. พัฒนาชุมชน, 41(1), 29-33.

- อภิชัย พันธเสน. 2533. สถาบันอุดมศึกษากับเครือข่ายการเรียนรู้: แนวคิดทางทฤษฎี และ
 ประสบการณ์. วารสารการศึกษาแห่งชาติ, 24(21), 10-14.
- อมร รักษาสัตย์. 2543. ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลาย
 ประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลิสสา มหาสวัสดิ์. 2550. อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยชุมชน และความสามารถในการ
 ฟื้นฟูอุปสรรคของผู้นำชุมชนที่มีต่อการเสริมสร้างพลังในชุมชน: กรณีศึกษา องค์การ
 บริหารส่วนตำบลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอนก นาคะบุตร. 2533. เครือข่ายการเรียนรู้ของชาวเขาที่ขายสินค้าในเขตเมืองเชียงใหม่.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. 2543. “ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง” การเมืองของ
 พลเมือง. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- _____. 2545. 1 ทศวรรษแห่งประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- _____. 2548. พิศการเมือง. กรุงเทพฯ: Openbooks.
- อมร แยมศรี. 2538. ความรู้ความเข้าใจใจบทบาทหน้าที่ของกรรมการสภาตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิ:
 ศึกษากรณีเฉพาะ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรุณี กาศยานนท์. 2548. การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติและระดับ
 ท้องถิ่นของประชาชนในเมืองและชนบทในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุทัย หิรัญโต. 2523. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Boissevain, J. 1974. Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions.
 Oxford: Basil Blackwell.
- Bowen, D. E. & Lawler, E. E. 1995. Empowering Service Employees. Sloan
 Management Review, 36, 73-84.
- Certo, S. C. & Certo, S. T. 2006. Modern management. 10th ed. New Jersey:
 Pearson Prentice Hall.
- Dahl, R. A. 1957. The Concept of Power. [Online]. Available
[http://www.bibliotecajb.org/Portals/0/docs/Maestrias/Alta_Direccion_Publica/12.%20The%20Concept%20of%20Power%20\(Robert%20Dahl\).pdf](http://www.bibliotecajb.org/Portals/0/docs/Maestrias/Alta_Direccion_Publica/12.%20The%20Concept%20of%20Power%20(Robert%20Dahl).pdf) (16
 July 2558).

- Dempther, M. 1998. *A Self-Organizing System Perspective on Planning For Sustainability*. [Online]. Available <https://www.fes.uwater100.ca/u/mblldemps/pubs/menthe>. (16 July 2558).
- Easton, D. 1953. *The Political System*. Newyork: Knopf.
- French, W. L. & Bell, C. H. 1990. *Organizational development: Behavioral science interventions for organization improvement*. 4th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall International.
- Gibson, J. M. 1991. A Concept Analysis of Empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16, 354-361.
- Hamilton, E. 1992. *Adult Education for Community Development*. Westport: Greenwood Press.
- Hicks, H. G. 1972. *The management of organization: A systems and human recourse approach*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Huntington , S.P. & Dominguez, J.I. 1975. Political Development. *Handbook of political Science*, 3, 1-114.
- Huntington, S. & Dominguez, J. I. 1975. *Political Development: in the handbook of the political science: Macvopolitical theory*. Mass: Addison- Wesley.
- Kieffer, C. 1984. Citizen Empowerment: A Development Perspective. *Prevention in Human Services*, 3(3), 9-36.
- Kindred, A. R. 1980. *Data systems and management: Introduction to systems analysis and design*. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kinichi, A. & Kreitner, R. 2003. *Organizational behavior*. 5th ed. Boston Burt Ridge, IL: McGraw Hill Irwin.
- Lucas, C. 2000. *Self-Organizing System*. [Online]. Available <https://www.calresco.org/sos/sosfaq.htm>. (16 July 2558).
- Mazmanian, D. A. & Sabatier, P. A. 1989. *Implementation and public policy: With a new postscript*. New York : University Press of America (Lanham, MD).
- McClosky, H. 1968. Political Participation. *International Encyclopedia of the Social Science*. New York: McMillan and Free Press.
- Mitchell, J.C.S. 1968. *Networks in UrbanSituation*. Manchester: Manchester University Press.

- Mouston, R. et al. 1972. Developing instruction modules: a module system for writing modules. Collage of Education. Texas: University of Mouston.
- Robert, A. 2003. **Social Work and Empowerment**. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Robbins, S.R. 2005. **Essentials of Organizational Behavior**. 8th ed. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Rodwell, C. M. 1996. An Analysis of the Concept of Empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 23, 305-313.
- Simon, R. 1982. **Gramscis Political Thought An Introduction**. London: Lawrence and Wishart.
- Simons, C. H. & Parson, R. 1983. Empowerment for Alternative in Adolescence. *Adolescen*, 18 (5), 193-200.
- Semprevivo, P. C. 1976. **System analysis: Definition, process and design**. Worthington, OH, U.S.A.: Science Research Associates.
- Tebbit, B.V. 1993. Demystify Organization Empowerment. *Journal of Nursing Administration*, 23, 18-23.
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. NewYork : Harper and Row Publication.
- UNESCO. 1998. **Technical Working Group Meeting on Community Learning Centres Chiang Rai, Thailand**. Bangkok: Unesco Principle Regional Office for Asia and the Pacific.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นางคะนิงนิตย์ आय่มั่น	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลสะเมิงใต้
2	นางนราพร รัตนเพ็ญพร	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝกใหม่
3	นางสุรพร คันธากร	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลยางเนิ้ง
4	นายอนันต์ รุ่งเรือง	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แตง
5	นายสุกิจ ชื่นสุวรรณ	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
6	นางวิไล จอมรัตน์	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝก
7	นาย นิเวศ ใจทิพย์	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตำบลไชยสถาน
8	นางชุตินนทนต์ บุรีรักษ์	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
9	นายจำรัส เทพมหาวง	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
10	นางศิรินทร มูลแดง	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
11	นางสาวพัชรินทร์ โคจรสว่างกุล	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
12	นายสัมฤทธิ์ วันสวน	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
13	นายองอาจ อินทร	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
14	นางจิรภรณ์ เก่งกาจ	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
15	นายชูศักดิ์ คงอภิรักษ์	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
16	นางวรามล จันธิมา	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
17	นายหวัน คำชัยลิก	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
18	นางสมจิตร คิตดี	ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
19	นายวัฒนชัย ไทอิน	นายกเทศมนตรีตำบลสง่าบ้าน
20	นายเสถียร ใจคำ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกี้ดช้าง
21	นายมานิตย์ ศรีดี	นายกเทศมนตรีตำบลป่าบง
22	นายอาทิตย์ วงศ์ทินบตี	นายกเทศมนตรีตำบลแม่แฝก
23	นางประภาพร มหาวัน	ประธานสภาเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว
24	นายสว่าง อุบาย	รองนายกเทศมนตรีตำบลสะเมิงใต้
25	นายวิรัตน์ บุญเรืองยา	รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลลวงเหนือ
26	นายปิยะฉัตร ทรงสุภา	รองประธานสภาเทศบาลตำบลสารภี
27	นางผ่องพรรณ แสงคำ	ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

28	นายสมศักดิ์ ปัญเจริญ	ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
29	นางสุธรรม อุปโย	ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
30	นายพูนสิทธิ์ จีแดง	ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
31	พระครู สิริชัยคุณ แสนธูระ	ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน
32	พระครูสมุห์วิเชียร คุณธมโม	พระนักวิชาการพัฒนาชุมชน
33	นายสว่าง จอมศักดิ์	ตัวแทนเครือข่าย NGO พัฒนาสังคม
34	นายสถาพร สมศักดิ์	หัวหน้างานปฏิบัติการชุมชน สภาองค์กรชุมชน ภาคเหนือตอนบน
35	นางสาวลักสรดา กันธา	เจ้าหน้าที่ประสานงาน สภาองค์กรชุมชนภาคเหนือ ตอนบน

รายชื่อหน่วยงานผู้ให้ข้อมูล

สภาองค์กรชุมชน

- 1.สภาองค์กรชุมชนตำบลสะเมิงใต้
ติดต่อ เลขที่ 99 หมู่ 10 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.สภาองค์กรชุมชนตำบลบวกค้าง
ติดต่อ เลขที่ 92 หมู่ 9 ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 3.สภาองค์กรชุมชนตำบลสำราญราษฎร์
ติดต่อ เลขที่ 121 หมู่ 2 ตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 4.สภาองค์กรชุมชนตำบลสบเตี๊ยะ
ติดต่อ เลขที่ 211 หมู่ 2 ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 5.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันกำแพง
ติดต่อ เลขที่ 94/3 หมู่ 5 ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 6.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝกใหม่
ติดต่อ เลขที่ 35 หมู่ 4 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- 7.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันทราย
ติดต่อ เลขที่ 54 หมู่ 10 ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 8.สภาองค์กรชุมชนตำบลชี้เหล็ก
ติดต่อ เลขที่ 80 หมู่ 5 ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 9.สภาองค์กรชุมชนตำบลยางเนิ้ง
ติดต่อ เลขที่ 102 หมู่ 5 ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 10.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่ณะ
ติดต่อ เลขที่ 362 หมู่ 5 ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 11.สภาองค์กรชุมชนตำบลห้วยทราย
ติดต่อ เลขที่ 35 หมู่ 6 ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 12.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่หอพระ
ติดต่อ เลขที่ 76/1 หมู่ 3 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 13.สภาองค์กรชุมชนตำบลเชิงดอย
ติดต่อ เลขที่ 52/2 หมู่ 9 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 14.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันกลาง
ติดต่อ หมู่ 3 ตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

- 15.สภาองค์กรชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่
ติดต่อ เลขที่ 178/1 ถนนประชาธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 16.สภาองค์กรชุมชนตำบลช่วงเปา
ติดต่อ เลขที่ 327 หมู่ 4 ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 17.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่ปิ้ง
ติดต่อ เลขที่ 159 หมู่ 8 ตำบลแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 18.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันทรายมหาวงศ์
ติดต่อ เลขที่ 24/1 หมู่ 15 ตำบลสันทรายมหาวงศ์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 19.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สาว
ติดต่อ อบต.แม่สาว หมู่ 5 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 20.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันต้นหม้อ
ติดต่อ เลขที่ 174 หมู่ 4 ตำบลสันต้นหม้อ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 21.สภาองค์กรชุมชนตำบลมะลิกา
ติดต่อ เลขที่ 37 หมู่ 8 ตำบลมะลิกา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 22.สภาองค์กรชุมชนตำบลสง่าบ้าน
ติดต่อ เลขที่ 46 หมู่ 2 ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 23.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่เมาะ
ติดต่อ เลขที่ 21 หมู่ 5 ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 24.สภาองค์กรชุมชนตำบลท่าวังตาล
ติดต่อ เลขที่ 36/1 หมู่ 8 ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 25.สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลจอมทอง
ติดต่อ เลขที่ 214 หมู่ 11 ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 26.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แฝก
ติดต่อ เลขที่ 240 หมู่ 12 ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- 27.สภาองค์กรชุมชนตำบลดอยเต่า
ติดต่อ เลขที่ 140 หมู่ 12 ตำบลดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 28.สภาองค์กรชุมชนตำบลฮอด
ติดต่อ เลขที่ 112 หมู่ 4 ตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
- 29.สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกลาง
ติดต่อ เลขที่ 81/1 หมู่ 7 ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 30.สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลอมก๋อย

- ติดต่อ เลขที่ 27 หมู่ 1 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- 31.สภาองค์กรชุมชนตำบลโป่งทุ่ง
ติดต่อ หมู่ 4 ตำบลโป่งทุ่ง อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 32.สภาองค์กรชุมชนตำบลโป่งน้ำร้อน
ติดต่อ เลขที่ 1 หมู่ 7 ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 33.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันป่ายาง
ติดต่อ เลขที่ 83 หมู่ 4 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 34.สภาองค์กรชุมชนตำบลม่อนปิ่น
ติดต่อ อบต.ม่อนปิ่น หมู่ 3 ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 35.สภาองค์กรชุมชนตำบลท่าตอน
ติดต่อ เลขที่ 99 หมู่ 10 ตำบลท่าตอน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 36.สภาองค์กรชุมชนตำบลอินทขิล
ติดต่อ เลขที่ 38 หมู่ 13 ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 37.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แตง
ติดต่อ เลขที่ 61 หมู่ 6 ตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 38.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันทราย
ติดต่อ เลขที่ 212/1 หมู่ 16 ตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 39.สภาองค์กรชุมชนตำบลเมืองงาย
ติดต่อ เลขที่ 129 หมู่ 4 ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 40.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันป่า
ติดต่อ เลขที่ 69 หมู่ 8 ตำบลสันป่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 41.สภาองค์กรชุมชนตำบลเขื่อนผาก
ติดต่อ เลขที่ 98 หมู่ 1 ตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 42.สภาองค์กรชุมชนตำบลเมืองแหง
ติดต่อ เลขที่ 37 หมู่ 12 ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- 43.สภาองค์กรชุมชนตำบลห้วยทราย
ติดต่อ เลขที่ 48/2 หมู่ 1 ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 44.สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองผึ้ง
ติดต่อ เลขที่ 152 หมู่ 4 ตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 45.สภาองค์กรชุมชนตำบลป่าดู้ม
ติดต่อ เลขที่ 88 หมู่ 8 ตำบลป่าดู้ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

- 46.สภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำบ่อหลวง
ติดต่อ เลขที่ 178 หมู่ 5 ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 47.สภาองค์กรชุมชนตำบลดอยแก้ว
ติดต่อ เลขที่ 10 หมู่ 5 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 48.สภาองค์กรชุมชนตำบลศรีดงเย็น
ติดต่อ เลขที่ 33 หมู่ 15 ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- 49.สภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำแพร่
ติดต่อ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 50.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่ทะลบ
ติดต่อ ตำบลแม่ทะลบ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- 51.สภาองค์กรชุมชนตำบลยุหว่า
ติดต่อ เลขที่ 93/4 หมู่ 4 ตำบลยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 52.สภาองค์กรชุมชนตำบลบงตัน
ติดต่อ เลขที่ 257 หมู่ 5 ตำบลบงตัน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 53.สภาองค์กรชุมชนตำบลร่องวัวแดง
ติดต่อ เลขที่ 115 หมู่ 7 ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 54.สภาองค์กรชุมชนตำบลป่าไผ่
ติดต่อ เลขที่ 158 หมู่ 2 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- 55.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่ปุกา
ติดต่อ เลขที่ 163/2 หมู่ 9 ตำบลแม่ปุกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 56.สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านหลวง
ติดต่อ เลขที่ 13 หมู่ 10 ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 57.สภาองค์กรชุมชนตำบลสันมหาพน
ติดต่อ เลขที่ 13 หมู่ 10 ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 58.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สุน
ติดต่อ เลขที่ 19/1 หมู่ 4 ตำบลแม่สุน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 59.สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลแม่แจ่ม
ติดต่อ เลขที่ 103/1 หมู่ 12 ตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- 60.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่สอย
ติดต่อ เลขที่ 38 หมู่ 15 ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 61.สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลยางคราม

- ติดต่อ เลขที่ 121 หมู่ 3 ตำบลยางคราม อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
- 62.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่นาวาง
ติดต่อ หมู่ 15 ตำบลแม่นาวาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 63.สภาองค์กรชุมชนตำบลป่าบง
ติดต่อ เลขที่ 62 หมู่ 6 ตำบลป่าบง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 64.สภาองค์กรชุมชนตำบลกี้ดช้าง
ติดต่อ เลขที่ 20/1 หมู่ 1 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 65.สภาองค์กรชุมชนตำบลปลงดำ
ติดต่อ เลขที่ 20/1 หมู่ 1 ตำบลปลงดำ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- 66.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่ม่อน
ติดต่อ เลขที่ 128 หมู่ 10 ตำบลแม่ม่อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 67.สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเป่า
ติดต่อ เลขที่ 39/1 หมู่ 4 ตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 68.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่เช่า
ติดต่อ เลขที่ 133 หมู่ 10 ตำบลแม่เช่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 69.สภาองค์กรชุมชนตำบลป่าไผ่
ติดต่อ เลขที่ 161 หมู่ 3 ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 70.สภาองค์กรชุมชนตำบลแจ่มหลวง
ติดต่อ เลขที่ 229 หมู่ 3 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่
- 71.สภาองค์กรชุมชนตำบลเวียง
ติดต่อ เลขที่ 71 หมู่ 1 ตำบลเวียง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 72.สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านโป่ง
ติดต่อ เลขที่ 62 หมู่ 1 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 73.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แว่น
ติดต่อ เลขที่ 23 หมู่ 7 ตำบลแม่แว่น อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 74.สภาองค์กรชุมชนตำบลชมพู
ติดต่อ เลขที่ 43 หมู่ 4 ตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 75.สภาองค์กรชุมชนตำบลไชยสถาน
ติดต่อ เลขที่ 43 หมู่ 2 ตำบลไชยสถาน อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 76.สภาองค์กรชุมชนตำบลสบเปิง
ติดต่อ เลขที่ 76/1 หมู่ 3 ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- 77.สภาองค์กรชุมชนตำบลท่ากว้าง
ติดต่อ หมู่ 5 ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 78.สภาองค์กรชุมชนตำบลขัวมุง
ติดต่อ เลขที่ 89 หมู่ 4 ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 79.สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองแฝก
ติดต่อ เลขที่ 129 หมู่ 1 ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 80.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่โป่ง
ติดต่อ เลขที่ 43 หมู่ 7 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 81.สภาองค์กรชุมชนตำบลดอนแก้ว
ติดต่อ เลขที่ 26/2 หมู่ 5 ตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 82.สภาองค์กรชุมชนตำบลสารภี
ติดต่อ เลขที่ 67/1 หมู่ 4 ตำบลสารภี- อำเภอสารภี- จังหวัดเชียงใหม่
- 83.สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านช้าง
ติดต่อ เลขที่ 79 หมู่ 4 ตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 84.สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่คือ
ติดต่อ เลขที่ 21 หมู่ 2 ตำบลแม่คือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 85.สภาองค์กรชุมชนตำบลตลาดใหญ่
ติดต่อ เลขที่ 20 หมู่ 1 ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 86.สภาองค์กรชุมชนลวงเหนือ
ติดต่อ เลขที่ 72/1 หมู่ 5 ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 87.สภาองค์กรชุมชนपालาน
ติดต่อ เลขที่ 9 หมู่ 1 ตำบลपालาน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 88.สภาองค์กรชุมชนตลาดขวัญ
ติดต่อ เลขที่ 12 หมู่ 5 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 89.สภาองค์กรชุมชนป่าป้อ
ติดต่อ เลขที่ 1 หมู่ 8 ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 90.สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลแม่ข้า
ติดต่อ เลขที่ 199 หมู่ 5 ตำบลแม่ข้า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 1.เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.เทศบาลตำบลวกค้ำอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 3.เทศบาลตำบลสารราษฎร์อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 4.เทศบาลตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 5.เทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 6.เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- 7.องค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 8.เทศบาลตำบลชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
- 9.เทศบาลตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 10.เทศบาลตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 11.เทศบาลตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 12.เทศบาลตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 13.เทศบาลตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 14.เทศบาลตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 15.เทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 16.องค์การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 17.เทศบาลตำบลแม่ปิง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 18.เทศบาลตำบลสันทรายมหาวงศ์ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 19.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่
- 20.องค์การบริหารส่วนตำบลสันต้นหม้อ อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่
- 21.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่อาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่
- 22.เทศบาลตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 23.เทศบาลตำบลแม่อาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่
- 24.เทศบาลตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 25.เทศบาลตำบลจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 26.เทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- 27.องค์การบริหารส่วนตำบลดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 28.องค์การบริหารส่วนตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
- 29.เทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 30.เทศบาลตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

- 31.องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งทุ่ง อำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 32.องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 33.องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 34.องค์การบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 35.องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตอน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 36.เทศบาลตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 37.เทศบาลตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 38.เทศบาลตำบลสันทราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 39.เทศบาลตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 40.เทศบาลตำบลสันป่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 41.องค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 42.องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- 43.องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 44.เทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 45.เทศบาลตำบลป่าตุ่ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 46.องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 47.เทศบาลตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 48.องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- 49.เทศบาลตำบลน้ำแพร่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 50.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทะลบ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- 51.เทศบาลตำบลยู่หว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 52.องค์การบริหารส่วนตำบลบงตัน อำเภอตอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
- 53.องค์การบริหารส่วนตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 54.เทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
- 55.เทศบาลตำบลแม่ปุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 56.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 57.เทศบาลตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 58.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 59.เทศบาลตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- 60.เทศบาลตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- 61.เทศบาลตำบลยางคราม อำเภอตอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

- 62.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่नावาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
- 63.เทศบาลตำบลป่าบง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 64.องค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 65.เทศบาลตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- 66.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 67.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 68.เทศบาลตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 69.เทศบาลตำบลป่าไหล่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 70.องค์การบริหารส่วนตำบลแจ่มหลวง อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
- 71.เทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 72.เทศบาลตำบลบ้านโป่ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 73.องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แว่น อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- 74.เทศบาลตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 75.เทศบาลตำบลไชยสถาน อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 76.องค์การบริหารส่วนตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 77.เทศบาลตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 78.เทศบาลตำบลขี้ม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 79.เทศบาลตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 80.เทศบาลตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 81.เทศบาลตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 82.เทศบาลตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
- 83.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 84.เทศบาลตำบลแม่คือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 85.เทศบาลตำบลตลาดใหญ่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 86.เทศบาลตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 87.เทศบาลตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 88.เทศบาลตำบลตลาดขวัญ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 89.เทศบาลตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 90.เทศบาลตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (สภาองค์กรชุมชน)

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชื่อ..... อายุ..... ปี

สภาองค์กรชุมชน.....

ที่อยู่.....

สัมภาษณ์ วันที่.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสภาองค์กรชุมชน

● ความเป็นมาของสภาองค์กรชุมชน

- กระบวนการก่อเกิดของสภาองค์กรชุมชนเกิดขึ้นได้อย่างไร
- การที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในชุมชนส่งผลอย่างไรบ้าง
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนทำอย่างไร

● การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน

- สภาองค์กรชุมชนมีกระบวนการการดำเนินงานอย่างไร
- ในการดำเนินงานนั้นประชาชนหรือผู้ที่สนใจจะเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานได้

อย่างไร

● การบริหารจัดการของสภาองค์กรชุมชน

- งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการสภานั้นมาจากไหน
- งบประมาณที่ได้มา มีการบริหารจัดการ หรือจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการ

ดำเนินงานขององค์กรอย่างไร

- สภาองค์กรชุมชนมีการบริหารจัดการด้านบุคลากรอย่างไร
- สภาองค์กรชุมชนมีการบริหารวัสดุ อุปกรณ์สถานที่อย่างไร

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนของท่านมีลักษณะความสัมพันธ์อย่างกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร่วมมือ ขัดแย้ง ไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน)

● ร่วมมือ

- สภาองค์กรชุมชนมีการร่วมมือในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม กับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

- รูปแบบในการช่วยร่วมมือกันเป็นอย่างไร
- การที่สภาองค์กรชุมชนร่วมมือในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลอย่างไรต่อการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่

- สภาองค์กรชุมชนร่วมมือในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไรบ้าง

- ข้อเสนอแนะต่อสภาองค์กรชุมชน

- **ขัดแย้ง**

- สภาองค์กรชุมชนมีการขัดแย้งในการดำเนินงานกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างไร

- ความขัดแย้งนั้นเป็นอย่างไร

- ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร

- การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำอย่างไร

- ข้อเสนอแนะต่อสภาองค์กรชุมชน

- **ไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน**

- สภาองค์กรชุมชนที่มีการดำเนินงานในรูปแบบการไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไร

- การไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนเป็นอย่างไร

- การไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร

- สภาองค์กรชุมชนที่ไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีปัญหาหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไรบ้าง

- ข้อเสนอแนะต่อสภาองค์กรชุมชน

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- การมีร่วมระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างไร

- บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล้ายคลึง หรือแตกต่างกันอย่างไร

- ความแตกต่างทางบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรอย่างไร

- การสื่อสารระหว่างองค์กรส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

- ค่านิยม ทักษะ ทศคติ ความเชื่อส่วนบุคคล ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

- การเมืองท้องถิ่น และผลประโยชน์ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

- ปัจจัยอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น มีปัจจัยอะไรบ้างส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งผลอย่างไร

ตอนที่ 4 การบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- แนวทางในการบริหารจัดการองค์กรของสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสม ในการทำงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

- สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีความสัมพันธ์อย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

- การที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งร่วมกันพัฒนาชุมชน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขควรทำอย่างไร

- ควรทำอย่างไรให้สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน

- ควรทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้มากที่สุด

- แนวทางการที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนกลายเป็นสถาบัน หรือองค์กรในการสร้างประชาธิปไตยภาคประชาชนได้อย่างแท้จริงควรทำอย่างไร

- ถ้าหากสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ควรจะแก้ปัญหาคือความขัดแย้งอย่างไร

แบบสัมภาษณ์ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชื่อ..... อายุ.....ปี
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....
 ที่อยู่.....
 สัมภาษณ์ วันที่.....

ตอนที่ 1 การรับรู้การก่อเกิดสภาองค์กรชุมชน

● ความเป็นมาของสภาองค์กรชุมชน

- ท่านทราบถึงกระบวนการก่อเกิดของสภาองค์กรชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- การที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนส่งผลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

● การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน

- ท่านทราบเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- ที่ผ่านมามีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
- การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนส่งผลอย่างไรต่อการทำงานในภาพรวมของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 2 สัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านมีลักษณะความสัมพันธ์อย่างกับสภาองค์กรชุมชน
 (ร่วมมือ ชัดแจ้ง ไม่ชัดแจ้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน)

● ร่วมมือ

- สภาองค์กรชุมชนมีการร่วมมือในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม ร่วมกับทาง
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

- รูปแบบในการช่วยร่วมนั้นเป็นอย่างไร

- การที่สภาองค์กรชุมชนร่วมมือในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม กับองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลอย่างไรต่อการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่

- สภาองค์กรชุมชนร่วมมือในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม กับองค์กรปกครอง
 ส่วนท้องถิ่นมีปัญหาหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไรบ้าง

- ข้อเสนอแนะต่อสภาองค์กรชุมชน

- **ขัดแย้ง**

- สภาองค์กรชุมชนมีการขัดแย้งในการดำเนินงานกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไร

- ความขัดแย้งนั้นเป็นอย่างไร

- ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร

- การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำอย่างไร

- ข้อเสนอแนะต่อสภาองค์กรชุมชน

- **ไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน**

- สภาองค์กรชุมชนที่มีการดำเนินงานในรูปแบบการไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไร

- การไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนเป็นอย่างไร

- การไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร

- สภาองค์กรชุมชนที่ไม่ขัดแย้งแต่ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตน กับองค์กรปกครอง

- ส่วนท้องถิ่นนั้นมีปัญหาหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไรบ้าง

- ข้อเสนอแนะต่อสภาองค์กรชุมชน

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- การมีร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างไร

- บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนมีความคล้ายคลึง หรือแตกต่างกันอย่างไร

- ความแตกต่างทางบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรอย่างไร

- การสื่อสารระหว่างองค์กรส่งผลต่อความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนอย่างไร

- ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อส่วนบุคคล ส่งผลต่อความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนอย่างไร

- การเมืองท้องถิ่น และผลประโยชน์ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชนอย่างไร

- ปัจจัยอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น มีปัจจัยอะไรบ้างส่งผลต่อความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสภาองค์กรชุมชน และส่งผลอย่างไร

ตอนที่ 4 การบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- แนวทางในการบริหารจัดการองค์กรของสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสม ในการทำงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

- สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีความสัมพันธ์อย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

- การที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งร่วมกันพัฒนาชุมชน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขควรทำอย่างไร

- ควรทำอย่างไรให้สภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน

- ควรทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้มากที่สุด

- แนวทางการที่จะทำให้สภาองค์กรชุมชนกลายเป็นสถาบัน หรือองค์กรในการสร้างประชาธิปไตยภาคประชาชนได้อย่างแท้จริงควรทำอย่างไร

- ถ้าหากสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ควรจะแก้ปัญหาคือความขัดแย้งอย่างไร

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชน เป็นองค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตยของประชาชนในท้องถิ่น รวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชน เพื่อนำมาหาทางแก้ไข โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขโดยตรง สภาองค์กรชุมชนจึงเป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาของสังคม โดยประชาชน ซึ่งปัจจุบันสภาองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการรักษาสิทธิของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้หลายๆ การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนนั้นไปคาบเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในหลายพื้นที่สภาองค์กรชุมชนก็มีบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่างมีลักษณะความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยต้องการทำการศึกษาถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการให้ทั้งสององค์กรมีการทำงานร่วมกันไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และร่วมกันในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

แบบสอบถามนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพของวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงขอให้ท่านพิจารณาคำตอบทุกข้อด้วยความเป็นจริง และตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ผู้วิจัยขอรับรองว่าการนำเสนอข้อมูลการศึกษาจะนำเสนอในภาพรวม จะไม่ระบุถึงบุคคลหรือหน่วยงานแต่อย่างใด ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมานะโอกาสนี้

ผู้วิจัย

นายสิทธิชัย ธรรมชน

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แบบสอบถามมีข้อความที่ศึกษาถึงปัจจัยส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม กรุณาให้ข้อมูลที่ตรงกับสถานการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ชื่อสภาองค์กรชุมชน.....
2. อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....
3. ที่อยู่.....
4. จำนวนสมาชิก.....คน
5. จำนวนกลุ่มองค์กรที่ร่วมจดทะเบียน.....กลุ่ม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (/) ที่เห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วม					
1.การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนต่อการตัดสินใจ แนะนำ เสนอแนะวางแผนพัฒนา กำหนดเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
2.การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการดำเนินการ จัดทำโครงการ กิจกรรม ของ					

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
3.การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการประเมินผล ติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ประเมินการทำงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
4.สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
5.สภาองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย					
6.สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน					
7.บทบาทของทางสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความทับซ้อนและคาบเกี่ยวกันในเรื่องการรับเรื่องปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ					
8.บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการจัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					

9.บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ					
10.บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการรายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง					
การสื่อสารระหว่างองค์กร					
11.การติดต่อสื่อของบุคลากรผู้ประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
12.ข้อมูลข่าวสารที่มีการปกปิด หรือข้อมูลข่าวสารที่มีการเปิดเผย					
13.การประสานงานระหว่างองค์กรที่เป็นทางการ เป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษรระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
14.ช่องทางสื่อสารระหว่างองค์กร ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
15.ความชัดเจนของการสื่อสาร เนื้อหาข้อมูล ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างองค์กร					
การเมืองท้องถิ่น					
16.ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล					
17.ความไม่เข้าใจในหลักการปกครองท้องถิ่นของประชาชน					

18.การเลือกตั้งท้องถิ่น การหาเสียง การรักษาคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง					
19.การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทุนหรือนักการเมือง					
20.การแบ่งฝ่ายทางการเมืองท้องถิ่นของบุคลากรในองค์กรส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
ผลประโยชน์					
21.ผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่ตกแก่บุคคลหรือหน่วยงาน					
22.ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น ผลประโยชน์ต่างตอบแทน การช่วยเหลือลูกหลาน เป็นต้น ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ภายนอกหน่วยงาน					
23.การที่ผลประโยชน์ส่วนบุคคลขัดกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ของชุมชน					
24.ผลประโยชน์ที่เกิดจากการเมืองท้องถิ่น เช่นการได้ผลประโยชน์จากการรับสินบน การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ					
25.ผลประโยชน์ของชุมชนที่ขัดต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพลกลุ่มทุน กลุ่มนักการเมืองในท้องถิ่น					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันระหว่าง
สภาองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

.....

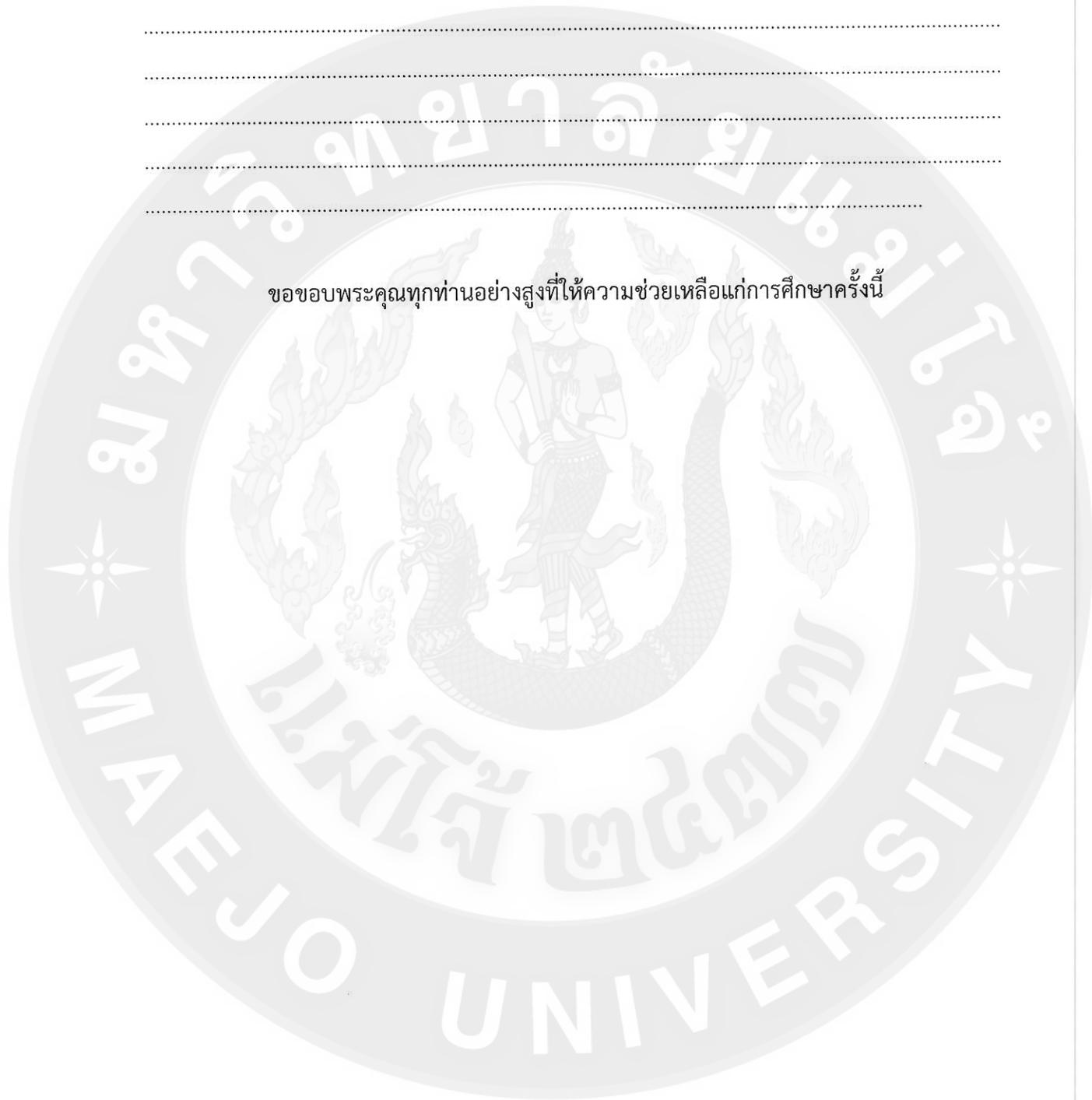
.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านอย่างสูงที่ให้ความช่วยเหลือแก่การศึกษาครั้งนี้

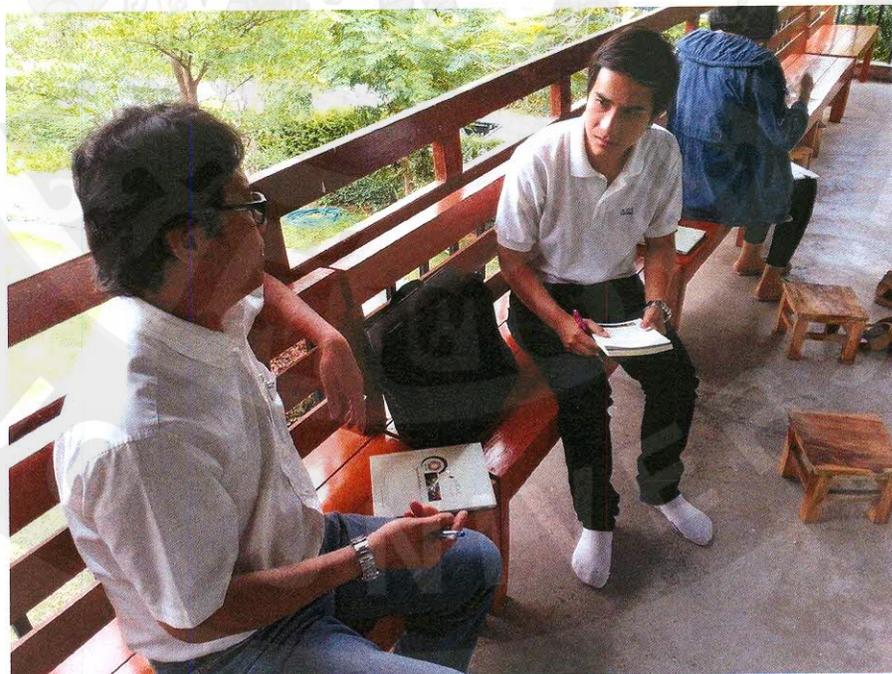

ภาคผนวก ค

รูปภาพประกอบการวิจัย

ภาพผนวกที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ประสานงานสภาองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่
พัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวกที่ 2 การสัมภาษณ์ และสอบถามตัวแทนสภาองค์กรชุมชนและตัวแทน
จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพผนวกที่ 3 การสัมภาษณ์ และสอบถามตัวแทนสภาองค์กรชุมชนและตัวแทน
จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพผนวกที่ 4 การอภิปรายกลุ่มย่อย

ภาพผนวกที่ 5 ร่วมประชุมและสังเกตการณ์การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน
ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ง

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายสิทธิชัย ธรรมชั้น
วัน เดือน ปีเกิด	27 กันยายน พ.ศ.2533
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2556 ปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	พ.ศ.2557 นิติศาสตร์บัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2556-2558 ผู้ช่วยนักวิจัย วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	พ.ศ.2558-ปัจจุบัน ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์
ทุนอุดหนุนวิจัย	พ.ศ.2558 ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา จาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
อีเมล	eak_media168@hotmail.com